

GELECEK SAYI

Bariş ve Demokratik Toplum

- Gönüllülük Yönü Ağır Basan Bin Yıllık Kürt-Türk İlişkilerinin Tarihselliği
- Kapitalist Modernitenin Son 200 Yılı, Kürt-Türk İlişkilerini Parçalama Gayesi Nedir?
- 1. Dünya Savaşı, Lozan Antlaşması ve Sonuçları
- Kürt Realitesinin İnkâr ve İmha Süreci
- Teori, Program, Stratejik Olarak Reel-Sosyalist Sistemin Ağır Etkisinde Şekillenen PKK
- Doğu-Batı İkileminde Oluşan Halk Savaşı Şartlarında PKK'nin Doğuşu
- Reel Sosyalizmin Çözülüşünün Yaratdığı Anlam Yoksunluğu
- Devletli Çözümler, Tarihsel Toplum Sosyolojisine Cevap Olamamaktadır
- Silahların Bırakılması ve Feshi İçin Siyasetin Hukuki Boyutlarının Tanınması Gerekir

ISBN: 977-2-14717-030-4

9 772147 170304

ULUS-DEVLET ÇIKMAZI VE DEMOKRATİK KONFEDERALİZM

DEMOKRATİK
MODERNİTE

51

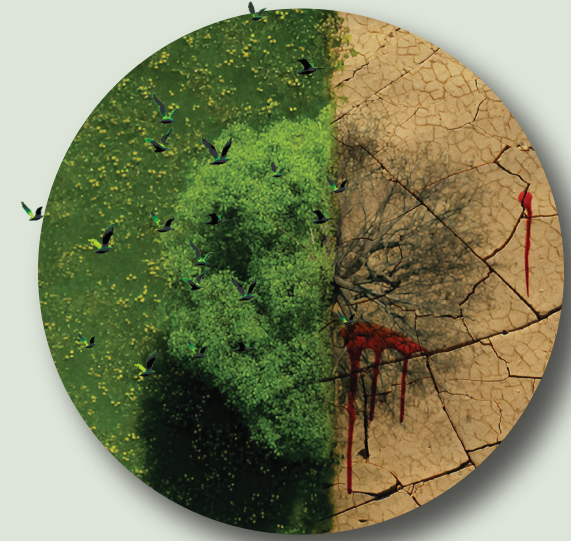
DEMOKRATİK
MODERNİTE

DÜŞÜNCE VE KURAM DERGİSİ

NİSAN-MAYIS-HAZİRAN 2025

SAYI 51

150 TL

Ulus-Devlet Çıkmazı ve
Demokratik Konfederalizm

Demokratik Modernite

Üç Aylık Düşünce ve Kuram Dergisi

Yerel Süreli Yayın

Sayı: 51

Nisan-Mayıs-Haziran-2025

ISSN: 2147-1703

Meşe Yayınları Adına Sahibi

Murat Kalmaz

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü

Hasan Ali Gül

Yayın Kurulu

Haydar Ergül

Leyla Atabay

Michael Löwy

Eşber Yağmurdereli

Nasrullah Kuran

Fatma Özbay

Dergiye gönderilen yazıların yayınlanıp yayınlanmaması yayın kurulunun kararına bağlıdır.

Meşe Yayınevi

İletişim

Kocatepe Mah. Dolapdere Taksim Cad.

No:21 Beyoğlu/İstanbul

Posta Kutusu: 308, Beyoğlu/İstanbul

Tel: 0212 293 95 98

Whatsapp: 0535 348 37 99

Telegram: 0535 348 37 99

Signal: 0535 348 37 99

www.demokratikmodernite.org

facebook.com/demokratikmodernite1

twitter.com/dmodernite

instagram.com/demokratikmodernite

demokratikmodernite@gmail.com

Kapak Tasarımı

Newal Bulut

Mizanpaj

Rojdan Erez

Abonelik Koşulları

Yıllık Abonelik Bedeli: 800 TL (Kargo Dahil)

Yıllık Cezaevi Abonelik Bedeli: 300 TL (Kargo Dahil)

Yurtdışı Abonelik Bedeli: 150 Euro (Kargo Dahil)

Banka: Türkiye Ziraat Bankası

Şube: Esenyurt/İstanbul

Hesap Sahibi (Alıcı): Murat Kalmaz

Hesap No: 2574-92379294-5001

IBAN: TR04 0001 0025 7492 3792 9450 01

Basım Yeri

Ceylan Matbaacılık Reklam Film

Basım Yayın San. Tic. Ltd. Şti.

Maltepe Mah. Davutpaşa Cad. 318 Güven San. Sit.

B Blok Zeytinburnu, İstanbul

Tel: 0 212 613 10 79

İçindekiler

4	Editör	72	Paradigma Değişiyor:
Ulus-Devletin Sonu
Metin Yamalak
6	Demokratik Konfederalizmin
Çözüm Yolu, Barışın, Adaletin ve
Özgürlüğün Yoludur
Ali Fırat	78	Demokrasiye Açık Devlet:
Bir Umut ve Sorgulama Yolculuğu
Gülizar İpek
12	Tarih ve Aşma Umudu
Mehmet Nuri Özdemir	87	Suriye’de Yaşananlar
Ulus-Devletin Kanlı Özetidir
Emrullah Oruç
21	Kapitalist Modernitenin Mahşeri Üç
Atlısının İflası
Ergin Atabey	97	Demokratik Modernitenin Sistem
Kazanması, Krizden Çıkmanın
Biricik Yoludur
Zilar Bilmez
29	Ulus-Devlet Sorunsalı ve Kadın
Rojdan Erez	105	Endüstriyel Tahakkümden
Ekolojik Özgürleşmeye
Derya Akyol
36	Modern Devleti Yaratan
Düşey Hareketler
Cezmi Kartal	112	Dünya Savaşlarına Karşı
Halkların Barışı
Serdar Eren
41	Reel Sosyalist Devlet ve
Çözülüş Nedenleri
Mehmet Karakuş	120	Ulus-Devlet Gerçekliği ve
Demokratik Ulus Çözümü
Zozan Kutum
47	Bir Ortadoğu İmalatı: Devlet ve İktidar
Nihat Ekmez	125	Kadın Öncülüğünde İnşa Edilen
Demokratik Konfederalizm
Çiğdem Doğa
51	Ulus-Devlet Anti-Toplumdur
Aylin Karakaş	132	Küreselleşmenin Yeni Yüzü
Mahmut Yamalak
58	Ortadoğu’da Ulus-Devletin Gelişmesi
Ferhat Akıncı	138	Toplumsal Sorunların Çözümünde
Demokratik Ulus
Zeynel Günaydın
67	Entelektüelitelere ve Ulus-Devlet
Zennur Durdı		

Kürt Gordion Düğümünün Çözümü, Ortadoğu'yu Özgürleştirir

Editör

Dergimizin bu sayısının dosya konusunu Ulus-Devlet Açmazı ve Demokratik Konfederalizm olarak belirledik. Biz, dosya konusunu belirlediğimiz zaman, PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın tarihi bir çağrı yapacağı bilinmiyordu. Ve dosya konumuzu bu konu başlığı altında hazırlamaya başladık. Nihayet 27 Şubat günü Abdullah Öcalan, "Barış ve Demokratik Toplum" çağrısını bütün dünyaya deklare etti. Tesadüf ama dosya konumuzu, çağrıyla örtüşecek şekilde belirlemiştir. Gerçi dosya konusunu belirlerken, Suriye'de Baas rejimi düşmüştü ve bu başlığı rejimin çöküşü üzerine düşünerek belirlemiştik.

Altmış küsur yıllık rejim, 11 gün içinde dağıldı. Rejim bu kadar mı zayıftı da küt diye çöktü. Aslında bu sayıda ki dosya konusu kaynağını, ağırlıklı olarak bu soruya cevap arama istencimizden aldı. Rejim, IŞİD kalıntılarından oluşan HTŞ karşısında dağılmıştı. Sayısı yüz binleri bulan ve modern askeri tesisat ile donatılmış bir yapı olan Suriye rejiminin ordusu, hiç direnmeden teslim oldu ve dağıldı. Bu durum "Neden?" sorusunu doğurdu. Gerçi 2011'de başlayan Suriye iç savaşında büyük yıkım gerçekleşti. Bu yıkım sonucunda ise Suriye şehirleri, ağırlıklı olarak cihadistlerin denetimine geçti. Kuzey ve Doğu Suriye'de ise, Demokratik Suriye Güçleri'nin öncülüğünde özerk yapı inşası gerçekleşiyor.

Başta Rusya olmak üzere, İran ve Hizbullah'ın Suriye rejimine verdiği destek sonucu, kentler önemli oranda cihadist grupların denetimindeydi ve bu gruplar Astana süreci bağlamında İdlibe çekildi. Astana sürecinde Rusya, İran ve Türkiye olmak üzere üç devlet yer alıyordu. İdlibe çekilen başta HTŞ olmak üzere diğer cihadist gruplar, Astana mutabakatı gereği silahsızlandırılacaktı. Ve bunu da Türkiye

yapacaktı. Ancak süreç ters işletildi. HTŞ burada özel hazırlanarak, Şam rejiminin yerine ikame edildi. Baas rejiminin çöküşünü esasta hızlandıran Ukrayna-Rusya savaşıdır. Çünkü bu savaş Rusya'yı oldukça zayıflattı. Bunun sonucunda, Rusya'nın Suriye'deki etki gücü çok zayıfladı. Yine 7 Ekim 2023 günü başlayan özelde Gazze, genelde Filistin-İsrail savaşı, bölge dengelerini çok köklü değişime uğrattı. İran çok güçsüzleşti ve içine çekildi. Hizbullah ise İsrail tarafından güçsüzleştirildi ve Suriye rejimine destek vermekten çıkarıldı. Böylece rejim, esas dayanaklarını kaybetti.

Ancak hal böyle olsa da yüzbinlerce askeri gücü olan bir yapının, birkaç on bin kişiden oluşmuş bir milis gücü karşısında dağılması, "Neden?" sorusunu sormaya yeter. Neden bu kadar hızlı dağıldı? Yüzbinlerce askeri güç neden direnemedi? Geçmişte de benzer örnekler vardır. Daha önceleri birkaç bin IŞİD gücünün Musul'u düşürmesi gibi. Bunlar Ortadoğu ve dünyanın çeşitli yerlerinde yaşandı ve yaşanmaya da devam edecektir. Reel-sosyalizmin çözülüp dağılması da bu bağlamda değerlendirilebilir. Bunlar ciddi soruları akla getiriyor. Bunun özünde ne var? Esasında çöken veya çözülen neydi? Aslında çözülen ve dağılan, ulus-devlet oluyor.

Ulus-devlet açmazı ve toplumsal sorunların çözümü anlamında, Demokratik Konfederalizmi açmaya çalıştık. Ulus-devletin çözümsüzlüğü ve açmazı var. Özünde çözüm olarak; ademi merkezîyetçi yapılar ve daha somutlaşmış haliyle Demokratik Konfederalizm üzerinde durulacak. Ve dosya konumuzu böyle belirledik. Yani ulus-devlet açmazı ve Demokratik Konfederalizm olarak belirledik. Abdullah Öcalan'ın 27 Şubat günü "Barış ve Demokratik Toplum" Çağrısı gerçekleşince, dosya konumuzla örtüşme oldu. Yine gelecek sayımızda ise bu dosyanın tamamlayıcısı

niteliğinde “Barış ve Demokratik Toplum” dosya konusunu ele alacağız ve ağırlıklı olarak, çağrı metninde yer alan kapsam ve içeriğe ilişkin tartışmalar yürüteceğiz.

Ulus devlet, daha çok manifaktür, diğer bir ifadeyle serbest rekabetçi dönemin ihtiyaçlarına göre şekillenmiştir. İsminden de anlaşılacağı gibi serbest rekabetçi dönem; henüz tekellerin oluşmadığı, küçük ve orta boy işletmelerin hâkim olduğu dönemdir. Burjuvazi henüz emekleme döneminde. Ancak çıkarlarını kollayacak kadarda, deney ve birikime de sahiptir. Bu bağlamda ulus-devlet icadı, iç pazar kontrolüne dönüktür. Özünde ulus-devlet, yabancı mal ve hizmetlerin kendi pazarına girmesini sınırlandırmayı hedefler. Yani o zamanın kapitalist sermayenin ihtiyaçlarını karşılamaktır. Yabancı mal ve hizmetler içeri girmeyecek, yerel burjuva daha çok kar edecektir. Bu anlamda bir pazar sorunu olduğu ortaya çıkacaktır. Ulus-devletin ideolojisi, milliyetçilik ve tekçiliğin esasına dayanır. Tek ulus, tek bayrak, tek dil gibi. Bu anlamda ulus-devletler ve ideolojisi milliyetçilik, gelişen bilimi de ulus-devlet inşasını meşrulaştırma amacıyla kullanacaktır. Pozitivizm esaslarına göre toplum inşa edilmek istenecektir. Ulus-devlet anlayışında, etnik toplum ve inançları, hem fiziksel imha hem de özümsetme ile egemen ulus-devlet yapısı içinde eritmek amaçtır. Yani homojenleştirmeyi esas alır. Ulus-devlet modelleri anti-toplumcudur. Bireyi toplumdan koparmayı amaç edinir. Çünkü toplumsal varlığı yok edilen birey, güçsüzeleşir. Yaşamak için önünde tek bir seçenek kalacaktır. O da milliyetçi ideoloji ve ulus-devlet olacaktır. Yalnızlaştırılan birey, bireyciyeleşir, tüketici bir mekanizmaya dönüşür. Bu da kapitalizmin hedeflediği bireyci ve bencil insan tipolojisi oluyor.

Günümüzden 100 yıl önce bu tarz bir ulus-devlet Ortadoğu’ya da dayatıldı. Ortadoğu, Lozan Antlaşması ile küçük devletlere bölündü. İngilizlerin meşhur böl-parçala-çatıştır-yönet felsefesinin en derinleşmiş hali bölgemizde uygulanmıştır. Araplar, 22 farklı ulus-devlete parçalandı ve böylece mirası paylaşamayan, çatışan devletler ortaya çıkarıldı. Yine Kürdistan dörde bölündü. Her parça üzerinde farklı ulus-devlet modelleri inşa edildi. Kürtler yok sayıldı. İnkâr-imha pratiği gerçekleştirildi. Kürdistan; Arap, Türk, Fars ulusal yayılma alanı haline getirildi. Kürdistan Ortadoğu’nun bir kapanına dönüştürüldü.

Ortadoğu’nun Gordion Düğümüdür Kürdistan. Bu düğümün çözülmesi halinde Ortadoğu’nun demokratikleşme ve özgürleşme süreci başlar.

Ortadoğu Babil’inde söylendiği gibi 72 millet vardır. Bu söz Ortadoğu’nun çoklu kimlikli olduğunu, varlıkların birlikte yaşadığı gerçeğini ifade eder. Hakikat, farklılıkların birlikte yaşamasıdır ve bu zenginliktir. Teklik kârın zeminini güçlendirebilir; ancak manevi olarak insanı kültürsüzleştirir ve zayıflatır. Bu anlamda ulus-devlet modeli ve milliyetçilik, Ortadoğu’da anti-toplumculuğu çok daha derinleştiren ve yüz yıllık bir savaş pratiğinin zeminini gerçekleştirmiştir. Günümüzde homojenleştirici ulus-devlet modelleri kapitalizmin çıkarlarına bile cevap verememektedirler. Kapitalizm finans çağı aşamasına geçmiştir. Yani paradan para kazanma çağı. Bilgi çağının ve yapay zekanın öne geçtiği bir zaman yaşanıyor. Katı ulus-devlet çağı, bilgi dolaşımının pazarlanmasını zorlaştıran özellik kazanmıştır. Bu yönüyle ulus-devlet icatçılarının ihtiyaçlarına cevap vermemektedir.

3. Dünya Savaşının özünde, egemenlerin ulus-devletleri restore etme, yani kapitalizmin ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırma hedefi vardır. Bölgenin özelliklerinden ötürü İsrail’in güvenliğini esas alan bir restorasyon olmaktadır bu durum. Ulus-devlet çıkmazı iki biçimde aşılmaya çalışıyor. Biri belirtildiği gibi ulus-devlet restorasyonudur. Bu anti-demokratik, anti-özgürlükçü ve anti-toplumcu özellikleri barındırıyor. Bu anlamda savaşları sonlandıramaz.

İkincisi ve asıl seçenek ise Demokratik Konfederalizimdir. Bu seçenek ademi merkeziyetçi yapılarla devlet sınırlarını aşan, özgür kadın ekseninde toplumları demokratikleştiren ve özgürleştiren bir yaklaşımı ve çözümü zorunlu kılmaktadır. Abdullah Öcalan’ın tarihi 27 Şubat çağrısı da bunu hedeflemektedir. Amaç çağımızın Gordion düğümü olan Kürt düğümünü çözmektir. Kürt düğümünü çözmek aslında Ortadoğu’daki yüzyıllık savaşa son vermek, yönünü özgürlüklere döndürme ve demokratik toplum esaslarına göre bölgeyi inşa etmektir.

Bu belirtilen konular dergimizin içeriğinde daha ayrıntılı açılmıştır. Bu konunun, toplumsal sorunların çözümlerini dayattığı günümüz Ortadoğusunda ve küresel çapta bir tartışma zemini sunacağına inanıyor ve iyi okumalar diyoruz.

Demokratik Konfederalizmin Çözüm Yolu, Barışın, Adaletin ve Özgürlüğün Yoludur

Ali Fırat

Ulus teorisi söz konusu edildiğinde önemle kritiği yapılması gereken husus, ulusun kutsallaştırılması, tanrısallaştırılması gerçeğidir. Kapitalist Modernite, geleneksel din ve tanrı yerine bizzat ulus-devlet tanrısallığını inşa etmiştir. Bu husus, çok önemlidir. Milliyetçilik ideolojisini, ulus-devletin dini olarak yorumlarsak, ulus-devletin kendisini de bu dinin tanrısı olarak kavrayabiliriz. Devletin kendisi Modernite Çağında, Ortaçağın hatta İlkçağın bütün tanrısallık kavramlarının özünü içerecek biçimde inşa edilmiştir. 'Laik Devlet' denilen olgu, İlk ve Ortaçağ tanrısallıklarının tümüyle veya özde devlet olarak inşa edilmesi ve somutlaştırılmasıdır. Bu konuda hiç yanılmamak gerekir. Laik veya modern ulus-devlet cilasını kazıdığımızda, altından Ortaçağ ve İlkçağın tanrısallık devleti çıkar. Devlet ve tanrısallık arasında çok sıkı bir bağ vardır. Aynı biçimde yükselen İlk ve Ortaçağ monarkıyla Tanrı kavramı arasında da çok sıkı bir ilişki vardır. Monark, Ortaçağdan sonra şahıs olarak etkinliğini yitirip monarşi kurumsallaştığında ve ulusal devlete dönüştüğünde, tanrı-monark da yerini ulus-devlet tanrısına bırakmıştır. Dolayısıyla kutsallaştırılmış vatan, ulus ve pazar kavramlarıyla birlikte ulus-devlet kurumlarının da benzer biçimde kutsallaştırılmasının temelinde Kapitalist Modernitenin azami kâr elde etmeyi mümkün kılan ideolojik hegemonyası vardır. İdeolojik hegemonya ulusla ilgili bu kavramları dinselileştirdiği oranda azami kâr kanununu meşrulaştırmakta, böylece geçerli kılmaktadır.

Çağımızda 'tek bayrak', 'tek dil', 'tek vatan', 'tek devlet', 'üniter devlet' biçimindeki ulus-devlet sembolleri ve temel sloganlarının kulakları sağır edencesine haykırılması, gözlerin farklı renkten bayraklardan alerji duyup küçümsemesi, zihniyet dünyasının monolitik hale getirilip sakatlanması, ulusal şovenizmin her gösteride özellikle spor ve sanat etkinliklerinde şahlandırılırcasına ritüel haline getirilmesi, milliyetçilik dininin ibadetleri olarak yorumlanmalıdır. Aslında daha önceki çağların ibadetleri de aynı işlevi görür. Burada iktidar ve sömürü tekellerinin çıkarlarını ya gizleyerek ya da kutsayıp meşrulaştırarak geçerli kılmak asıl hedeftir. Günümüzde ulus-devletle ilgili tüm örtbas edici ve abartıcı yaklaşım ve uygulamaları, bu temel paradigma altında yorumladığımızda, toplumsal gerçekliğin hâkikatini daha doğru kavrarız.

Her Şey Kendi Kökeni Üzerinde Doğar

Reel Sosyalizmin, iktidar ve devlet sorununu bir karşı iktidar ve devlet oluşumu biçiminde çözmeye kalkışması, iflas etmesinin temel nedenidir. Reel Sosyalizm, devlet ve iktidarın birikmiş sermaye olduğunu, bunlar işlev kazandıkça sermaye ve kapitalizmle sonuçlanacağını hiç hesaba katmamış, bu konuda ciddi bir teorik körlüğü yaşamıştır. Merkezî ulus-devletçiliği, klasik liberal örneklerinden katbekat büyüterek komünizme varacağını sanırken, en vahşi kapitalist oluşumla karşılaşmıştır.

Sosyalizmin demokrasiziz gerçekleşmeyeceği, reel sosyalizm denemelerinin en önemli sonucu olmuştur. Günümüzde yaygınlık kazanan sivil toplum, insan ve azınlık hakları, yerel yönetim sorunları ve klasik tüm ulusal sorunlar, demokrasi ve özyönetimlerin merkezî ulus-devletçe bastırılmasından kaynaklanmış olup, bu sorunların çözüm yoluna girmesi de ancak ulus-devletin gerçekleştirdiği hak gaspı zemininin aşılmasıyla mümkündür. Gerek ABD'nin federal karakteri gerekse AB'nin gasp edilen demokratik değerleri azar azar da olsa yeniden sivil topluma, bireyler ve azınlıklara ve yerel yönetimlere aktarma temelinde kendisini geliştirmesi, üçyüz yıllık ulus-devletçi teori ve taktiklerden çark ettiklerini göstermektedir. Çünkü bu üçyüz yıllık süreç, tarihin hiçbir döneminde görülmeyen savaşımlara, talana ve sömürgecilğe, soykırımlar ve asimilasyonlara yol açmıştır. AB örneği, sınırlı da olsa demokrasiye dönüşün tarihsel bir adımıdır. Tıpkı ulus-devlet örneğinde görüldüğü gibi demokrasiye açık bu modelin, giderek dünya devletleri ve halklarınca paylaşılması güçlü bir olasılıktır. Fakat asıl Radikal Demokrasi, dünyanın diğer kıtalarında gelişeceğe benziyor. Latin Amerika deneyimi, eski reel sosyalist ülkelerin yaklaşımları, Hindistan ve hatta Afrika gerçeklikleri, demokratikleşmenin önemini her geçen gün daha fazla ortaya koymakta, gelişmenin bu yönlü olmasına zorlamaktadır.

Merkezî Uygarlığın ana ülkesi ve bölgesinde yaşanan büyük kaos, ulus-devletçiliğin ve iktidar paylaşımcılığının iflasını tüm yönleriyle ve bütün çıplaklığıyla ortaya koymaktadır. Bu kaos, Filistin-İsrail, Irak ve Afganistan ulus-devletçiliklerinin ve kökeni en gelişkin hiyerarşilere dayalı olan iktidarcılığın tüm maskelerini düşürmüş, sorunların temel kaynağını teşkil ettiklerini kesinleştirmiş, sınırsız şiddet, terör, savaşlar ve katliamların bu kaynaktan beslendiğini her yönüyle gözler önüne sermiştir. Ulus-devletçilik ve iktidar paylaşımcılığının bumerang gibi sahiplerini vurmaktan başka yeteneğinin kalmadığı yeterince kanıtlanmıştır.

Bu koşullarda Radikal Demokrasinin ve Demokratik Konfederalizmin çözümleyici gücü ortaya çıkmaktadır. Uygarlığın şafak vaktine beşiklik etmiş Kürdistan coğrafyası, bu sefer, Demokratik Konfederalizmin, radikal ve gerçek demokrasinin

şafak vaktine beşiklik etmektedir. Doğada bir kural vardır: Her şey kendi kökeni üzerinde yeniden doğar. Demokrasi de Neolitik Devrimde gizli kökenleri üzerinde tam ve başarılı doğuşunu gerçekleştireceğe benzemektedir. Halen tüm merkezî hegemonik uygarlıkların darbesini yemekte olan bu beşiğin, demokrasi bebeğini de büyütmesi imkân dahilinde görünmektedir.

Bir alanda başarısını kanıtlamış toplumsal hâkikat, hızla diğer alanlara da yayılma özelliğindedir

Özyönetim gücünü, politik ve ahlâki toplum olma yeteneğini çoktan kaybetmiş bu topraklar, bu dağlar, 'Kurti'lerin bir kez daha beşikten çıkıp yürüyüşe geçmelerine tanıklık edebilir. Ortadoğu kültüründe her şey, bileşik kaplar misalidir. Bir alanda başarısını kanıtlamış toplumsal hâkikat, hızla diğer alanlara da yayılma özelliğindedir. İslâm, sadece otuz yıl gibi kısa bir zaman içinde bir dünya sistemi haline geldi. Ufacık bir Filistin sorunu, yıllardır tüm bölgeyi esir almış gibidir. Kürdistan şafağında uygarlık beşiğinde büyüüp atılım yapabilecek düzeye gelmiş gerçek demokrasi, demokratik özerklik, demokratik konfederalizm ve tüm bu olguların sistematik ifadesi olarak Demokratik Modernite, Kapitalist Modernite karşısında güçlü alternatif olarak rol oynamaya başlamıştır. Her geçen gün iflasını ibret verici derslerle kanıtlayan bu sistem karşısında Demokratik Modernite, yükselen yıldız niteliğindedir.

İktidar, devlet ve demokratik özerklik ilişkilerinde çözülmesi gereken temel problem, aralarındaki farklılıkları nasıl koruyup düzenleyebilecekleri hususudur; bir anlamda da Toplumsal Barış Sorununu nasıl çözebilecekleridir. Tarihsel ve güncel örneklerden görüyoruz ki, birbirlerini tamamen tasfiye etme yaklaşımları, sadece devlet iktidarının toplumsal canavara (Leviathan) dönüşmesine ve kaotik sürecin derinleşerek süreklileşmesine yol açmaktadır. Bu kapsamdaki her çözüm denemesi, toplumu daha da nefessiz bırakmakta

ve tüketmektedir. Çözumsuzluktan geriye, tüketim kalıplarına sıkışmış ve devletin mutlak güdümünde olan karıncalaşmış bir insanlık kalmıştır. Bu gerçeklik, Kapitalist Modernitenin topluma karşı yürüttüğü topyekûn saldırıyla oluşmuştur. Ütopik ve iktidarcılığı aşamamış devrimciliğin zaafı, kapitalist modernitenin daha da güçlenmesine neden olmuştur.

Demokratik Özerklik Çözümü, bu devleşmiş yapılarla iki tür yöntemle baş edebilir: Devrimci ve reformcu yöntemler. Kapitalist Modernite yapılanmalarını özellikle ulus-devletçi iktidarı tamamen yıkmaya dayalı devrimci yöntemin tarihsel deneyimi, iktidarcı ulus-devletçiliği daha da güçlendirme biçiminde olmuş; toplumun demokratik, özgürlükçü ve eşitlikçi yapılanmasını yaratmayı başaramamıştır. Reformcu Demokrasi de hâkim modernite içinde erimekten kurtulamamıştır. Çıkarılması gereken sonuç, hangi yöntem kullanılırsa kullanılsın, asıl olanın Demokratik Modernite Sistemini geliştirecek kurumsal ve anlaksal seçenekleri sürekli gündemleştirmek ve uygulamak olduğudur. Her iki modernite sisteminin belki de yüzlerce yıl bir arada yaşamak durumunda kalacaklarını kestirip, hem tikel ulus-devlet bünyesinde hem de evrensel ulus-üstü sistem içinde demokratik anayasal çözümler geliştirerek kendi aralarındaki ilişki ve çelişkileri aşmaları daha güçlü bir olasılıktır. Bu yönlü bir gelişme, olumsuz geçmiş olumlu geleceğe taşıyabilir.

Demokratik Siyasi Program Önerisi

1. Kültürel bütünlüğün çatı örgütü Ortadoğu Demokratik Uluslar Konfederasyonu olarak inşa edilmelidir. Demokratik Ulusların inşası, mevcut ulus-devlet sınırlarına dayandırılmaz. Daha da önemlisi, demokratik ulusların çizilmiş sınırları olamaz. Yoğunlaşmış ulusal bölgeler, yereller, kent ve köyler olabilir. Ama çok uluslu karışık yereller, bölgeler ve kentler de olabilir. Daha normal olanı da budur. Tarih hep iç içe yaşayan kabileler ve kavimlerle, dinler ve mezheplerle dolu sayısız bölge ve kente tanıklık etmiştir. Tarihte ünlü yetmiş iki milletli Babil'den boşuna bahsedilmemiştir. Ulusların ortak vatanı da olabilir. Tarih, bu gerçekliğin örnekleriyle de doludur. Ayrıca saf toplum, saf ulus

anlayışları, asla bilimsel değildir. Şüphesiz, aynı tek dili konuşan uluslar olabileceği gibi çok dilli olanları da olabilir. Çok sembollü uluslara dair örnekler de az değildir. Tarihte örneği olmayan model, ulus-devlet tekelciliğidir, homojenliğidir. Bu modelin, gayri insani ve vahşi karakterini nedenleriyle birlikte çözümledik. Dolayısıyla ucu açık ve esnek ulus kimliklerine dayalı Demokratik Uluslar Konfederasyonu, tarihsel ve toplumsal gerçekliklere sadece uygun olmakla kalmaz aynı zamanda ideal ifadesidir de. Konfederasyonu, bir devletler birliği olarak değil demokratik komünler birimi olarak düşünmek gerekir. Demokratik komünler, içinde yer aldıkları ulusal toplumsal birimlerin yönetimi olarak düşünülmelidir. Oluşumları, demokratik ilkelerin en iyi uygulanma ayrıcalığını taşır. Toplumun demokratik yönetiminin mükemmel örneğidir.

Konfederasyonun ulusları, iktidar ve devlet gücüyle değil demokratik ilke ve uygulamalarla inşa edilir. Güce dayalı inşalar özellikle iktidar ve devlet gücüne dayalı ulus inşaları, ne kadar öyle olduğu iddia edilirse edilsin, tüm ulusal çıkarların gereği değildir; oligarşik bir zümrenin egoist çıkarları içindir. Demokrasiye dayalı ulus inşaları, gönüllü, adil ve özgürlük idealiyle sağlandığı için tüm ulusun çıkarlarına cevap verir.

Demokratik Ulus kavramı ve gerçeği, ulus-devlet çılgınlığına karşı geleceğin barış, adalet ve özgürlük içindeki en anlamlı toplumunu ifade eder.

Demokratik Konfederasyon, hem kendinden daha büyük hem de daha küçük konfederal birliklere açıktır. Kıtasal ve dünyasal çapta Demokratik Konfederalizmi teşvik eder. Sadece başka bir dünyanın mümkün olduğunu belirtmekle kalmaz, en gerçekçi, adil ve özgür dünyanın kendisi olduğunu ilan eder.

2. Demokratik Konfederasyonun temel aldığı toplum, ekonomik ve ekolojik toplumdur. Ekonomik olması, pazarı tanınması ve tekelciliği reddetmesi anlamına gelir. Tekelcilik, her türlü sömürü ve baskıyla bağlantılı olduğu için reddedilir. Toplumsal bir pazar mümkündür. Tekellerin hâkimiyetine girmiş bir pazarın, topluma değil ancak sömürüye hizmeti olur. Ekolojik olmak, ekonomik yaşamın çevreyle karşılıklı bağımlılık içinde olması demektir. Çevresel

olmayan bir ekonomi, toplumsal olamaz. Ancak sürekli birikim ve kâr peşinde koşan bir faaliyet, hem ekonomi hem de çevre-ekoloji karşıtıdır.

Ekonominin birim ölçekleri, komünlerdir. Ne başta toprak olmak üzere ailelere dek bölünmüş üretim araçlarının mülkiyeti ne de tekellerin toprak ve araç mülkiyeti ekonomiktir. Bunlar, ekonomiyi tehdit eden modernite ve uygarlık araçlarıdır. Her ekonomik faaliyet alanında, azami verimlilik ve yararlılık karşılığında toprak ve araç üzerindeki komünal tasarruf ideal olanıdır. Ekonomiden dışlanan kadın, özünde ekonominin gerçek yaratıcısıdır. Kadın ve ekonomi, et ile tırnak gibi birbirlerine bağlı öğelerdir. Ekonomik temel ihtiyaçlar için ürettiğinden dolayı ne bunalım tanır ne çevreyi kirletir ne de iklimi tehdit eder. Kâr amacıyla üretime son verildiğinde, dünyanın kurtuluşu gerçekten başlamış demektir. Bu da insanın ve yaşamın kurtuluşudur.

3. Demokratik Konfederasyonun ulus-devletlerle ilişkisi ne sonuna kadar savaş ne de içinde asimile olmaktır. Bu ilişki, birbirlerinin meşruiyetini kabul eden, barış içinde bir arada yaşamayı esas alan iki özne varlığın kabulüne dayalı ilkeli ilişkidir. Devrimle her ne kadar devlet devrilsen ve yenisi kurulsun da özgürlüğe ve adalete hizmet açısından pek değişikliğe yol açmaz. Buna karşılık Demokratik Modernitenin siyasi ayağı olarak demokratik konfederatif gelişmeler, kısa, orta ve uzun vadeli adalet ve özgürleşmeyi sağlayabilecek yetenektedir.

Devletlerin toptan reddi veya kabulü, özgürlük, eşitlik ve demokratik amaçlara hizmet etmez. Devletin özellikle ulus-devletin aşılması, bir süreç işidir. Demokratik Konfederasyonlar, üstünlüğünü ve toplumsal sorun çözümleyici yeteneğini kabul ettirdikçe, ulus-devlet kendiliğinden aşılabacaktır. Bu demek değildir ki, başta ulus-devlet olmak üzere Kapitalist Modernitenin saldırılarına karşı savunmasız kalınacaktır. Demokratik Konfederasyonların her zaman toplumu savunma güçleri olacaktır.

Demokratik Konfederasyonlar, sadece bir devletin içinde örgütlenme ile yetinemezler. Sınırların dışında da istedikleri kadar örgütlenebilir, üst konfederallikler oluşturabilir ve kendi diplomasilerine sahip olabilirler.

4. Ortadoğu'da halen devam eden ve tarihsel-toplumsal haksızlıklardan kaynaklanan birçok savaşın, çatışmanın ve gerginliğin ortadan kaldırılması için Demokratik Konfederalizm, bir çözüm imkânıdır. Savaşın ve çatışmanın esas sorumlusu olan Kapitalist Modernite ve ulus-devlet engeline karşılık, Demokratik Konfederalizmin çözüm yolu, barışın, adaletin ve özgürlüğün yoludur. Bu çerçevede öncelikle savaşı ve çatışmaları durdurmak, gerginlikleri bertaraf etmek ve tarihsel haksızlıkların giderilmesi için çaba harcamak önemlidir. Ulus-devlet ilke ve uygulamalarını esas almayan demokratik çözümler, ivedilikle gündemleşmelidir. Ermeni sorununun çözümü için sadece hudutların açılması yetmez; Ermeniler, demokratik komünal yerleşimlere de sahip olmalıdır. Bunun için kolaylıklar sağlanabilir. Asuriler, Aleviler, Rumlar, Türkler, Kürtler, Araplar, diğer Hristiyanlar ve Yahudiler için de aynı ilke ve uygulamalar esas alınmalıdır.

Ulus-devletçi yaklaşımlarda ısrar edildikçe İsrail-Filistin, Irak Kürt-Şii-Sünni, Keşmir, Berberi, Pakistan-Afganistan, Belucistan, Kürdistan, Lübnan, Sudan ve daha birçok alandaki sıcak savaşların sürmesi kaçınılmazdır. Demokratik konfederatif yapılanmalara, bu nedenle de acil ihtiyaç vardır. Bölgenin herhangi bir sıcak alanında sağlanacak demokratik çözüm, etkisini bütün sorun teşkil eden alanlara zincirleme tarzda yayabilir. Bu nedenle Ortadoğu'nun geleceği, Demokratik Konfederalizmdir.

5. Sistem karşıtı hareketlerin, yeniden durum değerlendirmeleri yapmaya ve kendilerini gözden geçirmeye ihtiyaçları vardır. Bir yerde sorunlar had safhaya varmışsa ve hareketler çözümleyici olamıyorsa, orada sistem çözülsün bile sorunlar çözülemez.

Kadın ve çevre sorunlarıyla ilgili hareketlerin, moderniteyi aşmadan amaçlarına tutarlı olarak yürümeleri mümkün değildir. Bu hareketlerin, kendilerini demokratik toplum hareketinin bütünlüğüne bağlamaları, tutarlılık ve başarı için şarttır.

Eski reel sosyalist süreçlerin ürünleri olan sol hareketlerin, iktidar odaklı olmaktan çıkıp

demokratik odaklı örgütlenmelere dönüşmeleri, doğru çıkış yolu olacaktır. Bu hareketlerin, sendikal ve partisel hareketlerini dar ekonomizmden kurtarıp, demokratik toplumsal hareketlerin bütünlüğüne bağlamaları, çıkış yapmaları ve başarılı olmalarının gereğidir.

Diğer gelenekçi, kültüralist, yerel, bölgesel ve ulusal hareketlerin yaşadıkları sorunların çözüm yolu olarak, modernitenin değişik kavram, kuram ve kurumlarına odaklı yapılanmalarını ve hakikat ifadelerini değiştirmeleri, Demokratik Modernitenin kuramsal ve yapısal unsurlarıyla bütünleşmeleri, çıkış yapmaları ve başarıları için şarttır. Yeni enternasyonalizm ancak Kapitalist Moderniteyi özellikle ulus-devleti aştıkça mümkün olacaktır.

6. Kapitalist Modernite karşıtı ideolojik ve politik akımlar, pozitivist sosyolojiyi aşan sosyal bilim çalışmalarına dayanmak durumundadır. Pozitivist sosyoloji, Kapitalist Modernitenin hegemonik yükselişinin tekeli ortaklarındandır. Sürecin olumlu ve çok değerli bilimsel çabalarının ürünlerini, sermaye ve iktidar tekellerine işbirlikçilik sermayesi olarak peşkeş çekmişler, ortak kılmışlardır. Dolayısıyla sistemin hizmetine koşturulmuş bilim tekeli kırarak, olumlu mirası devralmak ve somutun eleştirisiyle sentezleyerek hakikat halinde sunmak, yeni sosyal bilim çalışmalarının özüdür. Sistem karşıtı her ideolojik, politik ve ekonomik faaliyet, bu çalışmaları esas alarak gelişmesini başarıyla sürdürebilir. Sosyal bilim çalışmalarının temel birimleri, akademi ve enstitü kurumları olarak inşa edilebilir. Bu kurumlar, ihtiyaca göre her türlü toplumsal ilişki alanında kurulabilir. İdeolojik akım, kuramsal süreçten geçen bilgilerin toplumsal alanlara uyarlanma faaliyeti olarak tanımlanabilir. Ortadoğu Kültüründe zengin bir tecrübe mirasına sahiptir. Dinlerin ilk yayılış dönemleri, tarikat ve mezhep inşaları bu çalışmaları yansıtır.

Günümüz sivil toplumunu da bu çalışmaların eksik de olsa bir örneği saymak mümkündür. Önemli bir sivil toplum hareketi olan feminizm, esasta ideolojik bir akımdır. Bunun için bilimsel temele dayanmak durumundadır. Fakat feminist akımlar, kadına hükmeden muazzam ağırlıktaki hiyerarşi, iktidar ve devlet gücünü arkasına alan erkek

egemen cinsiyetçi toplumu çözümlemeye, çözüm modelleri sunmada ve bu doğrultudaki çabaları yaşamlarında somutlaştırmada sıkça güçsüzlük ve başarısızlıkla karşılaşmaktadır. Olağanüstü kişilikler olmadan özgür kadın militanlığı başarıyı zor yakalar. Yakalanan sınırlı başarıları da cinsiyetçi toplumun günlük ve çok kapsamlı yönelişleriyle asimile edilir. Dolayısıyla kadın özgürlüğü eksenli ideolojik, politik ve ekonomik komünlerin oluşumu ve pratiği vazgeçilmezdir.

Önemli bir sivil toplum hareketi olan feminizm, esasta ideolojik bir akımdır

Ortadoğu Kültürünü demokratikleştirirken, sivil toplumu âdeta yeni dönemin kabileleri ve klanları gibi değerlendirmek, aynı yaklaşımı dinsel gelenekler için de göstermek, özcesi Sosyal Bilimi klan, kabile, mezhep, tarikat ve din kuruluşlarının yaşantılarını andırırçasına, gerektiğinde bu geleneklerin mirasıyla bütünleştirerek, gerektiğinde onlar gibi kendini örgütleyerek yürütmek başarı için esastır.

Politik akım ve hareketler, ideolojik akım ve hareketlerden farklılıklar taşıyalar da aralarında sıkı bir ilişki vardır, olmak durumundadır. İdeolojik değeri olmayan politik akımlar, fazla değerli olmadığı gibi politik gerçekliğe yansımayan ideolojik akımlar da değerli bir mertebeye ulaşamaz. İdeolojik mücadelenin temel amacı, ahlaki ve politik toplumu geliştirmektir. Ahlaki ve politik toplumu geliştirmek ancak Sosyal Bilime dayalı ideolojik eylemle mümkündür. Daha doğrusu ahlaki ve politik eylemlilik, sosyal bilimsiz geliştirilemez. İktidar ve sermaye tekelleri karşısındaki toplumu, ancak Sosyal Bilime dayalı ideolojik ve politik eylemle koruyup geliştirebiliriz. Hiyerarşik, iktidarcı ve devletçi miras ayıklanmadan, güncel gerçekliklerine karşı günlük yaşam tarzı haline getirilmiş bir ideolojik ve politik eylem yürütülmeden Ortadoğu Kültürünün demokratikleştirilmesi sağlanamaz.

7. Kapitalist Modernitenin hegemonik merkezi olan Avrupa'nın tekeli güçleri, beşyüz yıllık savaş,

çatışma ve gerginliklerden çıkardıkları dersler temelinde 1950'lerden sonra bünyelerinde köklü reformlara giriştiler. AB (Avrupa Birliği) bu derslerin sonucudur. Hedefleri, Kapitalist Moderniteyi aşmak değil daha yaşanabilir ve sürdürülebilir kılmaktır. Ortadoğu Kültüründe bu reformların etkisiyle demokratikleşme zordur. Modernite, tekelliliğin en olumsuz sonuçlarıyla bölge kültürünü daha çok çelişki, çatışma ve savaş ortamına çekecektir. Ancak modernite anlayış ve yapılanmasından köklü bir kopuş ve alternatif moderniteyle bundan kurtulunabilir. Demokratik Modernite, bu tarihsel ve köklü ihtiyaçtan kaynaklanmıştır. Kapitalizm, endüstriyalizm ve ulus-devletçiliği ekonomik toplum, ekolojik toplum ve demokratik konfederalizm alternatifleriyle karşıtlayan Demokratik Modernite, Ortadoğu Kültüründe demokratikleşmenin temel etkeni konumundadır. Tarihsel arka planda hep hâkim uygarlığın karşısında yer almış olan tarım-köy toplumunu, göçmen kabile boylarını, zanaatçıları ve kölecilik karşıtlarını modernite karşıtlarıyla sentezleyen Demokratik Modernite güçleri, ekonomik toplum, ekolojik toplum ve demokratik ulusal toplum temelinde giriştikleri devrim ve reform çabaları sonucunda Kapitalist Modernitenin üç unsuruna karşı uzun vadeli mücadeleyle üstünlüklerini kanıtlayabileceklerdir.

“İki farklı ve çelişkili modernite arasında hep savaş veya barış olacaktır” demek doğru bir yaklaşım değildir. Devrim ve reformlar, karşıt hamlelerle birlikte savaşlı ve çatışmalı gelişebileceği gibi barış içinde uzlaşmalar biçiminde de gelişmesini sürdürebilir. Moderniteler, aralarında bazen yoğunlaşarak savaş süreçlerine bazen uzlaşarak barış süreçlerine açık, karmaşık ilişkili ve çelişkili yapılanmalardır. Birbirlerine alternatif olmaları ‘kısa’ ve ‘orta süre’ kavramlarıyla ifade edilen günlük olaylar ve siyasetlerle, sistemlerin olgunlaşma süreçlerindeki değişimlerle gerçekleşmez. Uzun süreli yapısal sistemik krizlerin sonucu olarak bu yönlü köklü dönüşümler olabilir. Uygarlık ve moderniteler arasında beşbin, beşyüz, ikiyüz yıldır süren mücadele ve alternatif olma çabaları, halen tüm hızıyla devam eden süreç işidir. Dünyanın her alanında olduğu gibi Ortadoğu kültürel alanında da kısa, orta ve uzun vadeli alternatif yaşam tarzı, örgütlenme ve eylem anlayışı (strateji) ve uygulamalarıyla (taktik)

yapısal kriz içindeki Kapitalist Modernite aşılabacak, Demokratik Modernite değerleri başat çağ olarak gerçekleşecek ve anlam bulacaktır.

Sonuç olarak;

Kürt Sorunu, Kürtlerin anavatanlarının parçalanması ve inkârı, toplumsal gerçekliklerinin derinden bölünerek kendilik olmaktan çıkarılmaları, siyasi iradelerine ket vurulması, devletlerin inkârcı ve imhacı yöntemleri karşısında boyun eğmeye zorlanmaları, ekonomik ihtiyaçlarını gidermenin öz kimliklerinden vazgeçme aracına dönüştürülmesi, kendi öz kimliklerine dayalı bir kültürel ve ideolojik varlık haline gelmelerine fırsat ve yasal statü tanınmaması, çağdaş eğitim araçları ve uygulamalarından mahrum bırakılmaları, tüm bu alanların bütünleşik uygulamalarıyla öz varlıkları ve kimliklerinin yok sayılması ve özgür yaşamama sorununa dönüşüyordu. Diğer bir deyişle Kürt Sorunu, bir Ulusal Sorun değil Ulus Olmaktan Çıkma Sorunu haline geliyordu.

Parçalanmaların sürekliliği ve giderek her parça üstünde inkârcı ve imhacı rejimlerin güçlenmesiyle sorun, uluslaşma sorunu olmaktan çıkıyor, varlığını sürdürme sorununa indirgeniyordu. Varlığını tümünden ortadan kaldırma anlamında fiziksel imha, temel yöntem olmasa bile, kültürel boyutlu soykırım, sürekli yaşanan gerçeklik oluyordu. Ermeni ve Yahudi soykırımlarında yaşandığı gibi fiziksel imhanın hemen gerçekleşmemesi, süreci daha da sancılı kılıyordu. Açık ki, tüm bu etmenler göz önünde tutulduğunda, Kürt Sorunundan çok Kürt Kördüğümü'nden bahsetmek daha gerçekçidir. Nasıl ki İskender'in Gordion Kördüğümünü kılıçla da olsa çözmesi, tüm Asya'nın fethini mümkün kıldıysa, Kürt Kördüğümünün çözümü de başta Ortadoğu'da olmak üzere tüm toplumların Demokratik Fethini ve Özgür Yaşama Şansını mümkün kılacaktır.

içindekiler için tıklayınız...

Tarih ve Aşma Umudu

Mehmet Nuri Özdemir

Giriş

Diyalektiksel tarih okumalarını nehrin ana kaynağından alıp bugüne ve geleceğe taşımamız. O halde sorularımız “uzun tarihe” denk düşmeli. Homo Sapiens’in Paleolitik çağdan yapay zeka çağına nasıl geldiği sorusu insanlık tarihinin içinde kesintisiz bir gezintiye zorunlu kılıyor. Bu yazı tarihin içinde bir gezintiye çıkıyor. Tarihin içinden geçerken kırılmalar, sapmalar, yükseliş ve düşüşler bazen bizi bazen hüznledirecek, bazen öfkeliendirecek. Ancak makalenin sonunda şu hakikati güncellemiş olacağız: İnsanlar ve toplumlar karşılaştıkları her sorun karşısında “aşma umuduna” sahip olmasaydı insanlık tarihi diye bir şey olmazdı.

1. Bölüm: Tarihsel Kırılma: Neolitik

Homo Sapiens Paleolitik zamanda hareket halindeyken ancak 20 yıl yaşayabiliyor ve bu kısacık ömürde geçici beslenme- barınma sorunlarını bile çözmekte büyük bir efor sarfetmek zorunda kalıyordu. El kol, ayak, dil, düşünce uyumu Homo Sapiens’in en büyük sıçramasıdır. Ateşin icadı bu uyumun ilk çıktısıdır. Ateşin icadından sonra, günümüzden yaklaşık 10 bin yıl önce yerkürenin bazı bölgelerinde yeni bir insan, yeni bir manzara, yeni bir toplumsal sistem, yeni bir ekonomi belirir. Bazı itirazlar olsa da antropolog Gordon Childe bu manzarayı Neolitik Devrim olarak adlandırdı. Childe, tarihin en büyük kırılmalarının başında gelen Neolitik devrimden sonraki insanlık tarihinin ilk 2000 yıl boyunca

bu icad ve değişimlerle kıyaslanabilecek önemde uygarlığa çok az şeyin eklendiğini söyler.

Neolitik Kültür

Uygarlık asla tek başına yolculuk yapmamıştır; kültür ondan öncedir ve ona eşlik etmiştir. Beklenmeyen bir durumla karşılaştığımızda hepimizde yeniden ortaya çıkma eğilimi gösteren en klasik tavır kültürelidir. Belli bir bölgede belli bir devirde kullanılmış türlerin tümü ilgili toplumun kültürü sayılır. Dolayısıyla Mezopotamya’da ve daha sonra Mısır’da yükselen yeni dünyayı neolitik kültür ile ifade edebiliriz.

Neolitik kültür tedricen hem çeşitlendi hem tekleşti. Kültürel geleneğin ana kolu, yan kolların sularını kendine çekerek bütün akıntı sistemine egemen olmaya çalıştı. Yan kolun kültürleri siste, yağmurda, çamurda ana kolun kültürüne karışıp erime eğilimi gösterdi. Sınıfın, devletin ve kentin kolonları üzerinde yükselen uygarlık aşamasında yan kolların ana kollara eklenme eğilim sonuçları bakımından trajik olmuştur. Trajediler batı modernitesinin silahlanarak yayılmacı bir karakter edinmesiyle hortlayacaktır.

Tarihsel Önlem ve Paradoks: Uygarlık

İnsanlık tarihinin en büyük kırılmaları son 10.000 yılda yaşandı. Lut Gölü’nden İran Körfezi’ne kadar çizilen bir yarım daire ile gösterilen Verimli Hilal bu tarihsel kırılmaların ana yurdudur. Verimli Hilal

bugün hala yaşadığımız dünyanın kültürel, politik ve iktisadi iyilik ve kötülüklerinin de mekanıdır. Belli bir yoğunluğa erişmiş ilk uygarlıklar neolitik devrimin coğrafyasında ortaya çıktı ve ateş alan barut parçası gibi yangını uzaklara taşıdı. Neolitik kültürünün ana nehri, Mezopotamya ve Mısır'da uygarlık formunda birleşerek Yunan, Roma, Bizans ve İslam dünyası yoluyla Atlantik Avrupasına ve Amerika'ya doğru aktı; Hint, Çin, Meksika ve Peru uygarlıklarından ve sayısız doğal toplum dinamiklerinin kültürlerinden katılan kollarla durmaksızın genişledi. Devlet, din, ekonomi, siyaset ve iktidar gibi politik, sosyolojik yapısalıklar bu yolculukta tedricen şiddet üreten modern teçhizatlarla dönüştü. Frank ve Gills dünya sisteminin kökenlerini büyük bir nehir sisteminin kaynaklarına benzeterek eski ve modern dünya sistemleri arasında temel bir süreklilik olduğunu; dünya sistemi söz konusu olduğunda bu sistemin kaynaklarını nehrin yukarısında uzak bir yerlere, Neolitik döneme yerleştirmeyi önerirler. Wilkinson Mezopotamya ve Mısır'ın uygarlık aşamasında birleşmesini dünya sisteminin doğuşu olarak görüyor.

Neolitik devrim kadınların; Mezopotamya Dicle ve Fırat'ın; Mısır Nil'in insanlığa armağanıdır. Sorunlu bir önlem, kaçınılmaz bir paradoks olsa da Neolitik birikim uygarlığın kurucu dinamiği oldu ve uygarlık Neolitiğin nehir yataklarından beslenerek dünyaya yayıldı. Dünya toplumu olarak büyük çoğunluğumuz Verimli Hilal'de yükselen Neolitik devrimin torunlarıyız. Mezopotamya ve Mısır'da sanki evimizde gibiyiz der tarihçi Braudel. Uygarlık yargılanıyor diyor tarihçi Toynbee. Yargılamak için geç kalmış olabiliriz. Nedir uygarlık? Uygarlık kent, sınıf, devlet merkezli uzun süreli birikimlerin ve yapısalıkların çatısıdır. Çoğu zaman uyku haline geçme söz konusu olsa da Braudel'in deyiimiyle uygarlıkların en değerli çiçekleri ölümlüdür; bunlar önce parlamakta, sonra sönerek başka biçimler altında yeniden filizlenmektedir. Bu bağlamda dünyanın herhangi bir bölgesinde bir kültürün çökmesi diğerinin tamamen yıkımına neden olmadı. Bir toplumun üst tabakası parçaladığında, Toynbee'nin muhteşem sözleriyle ifade edersek, altındaki tabakanın, ışığı görünce canlanan bahar çiçekleri ile kendisini donatmasını engellenememiş.

Bu bakımından uygarlığın içinde gelişen iktidarcı, sömürgeci damar kadar direnişçi damar da inatçı, kesintisiz ve birikimseldir.

Ölümcül Sapma İlk Kaybeden: Kadınlar

Neolitik toplumda sınıfsal bölünmeler yoktu. Neolitik köylüler ve çiftçiler Marx ve Engels'in dediği gibi ilk komünistlerdi. MÖ. 4000'li yılların başına kadar sınıf ve devlet otoritesi ile örtüşen bir sistem; MÖ. 3000'li yıllara kadar erkeklerin üstün olduğuna dair herhangi bir kanıt, bugün bildiğimiz anlamıyla herhangi bir özel mülkiyet veya kişisel stok da yoktu. Bu bilgilerden hareketle Neolitik toplumun, kadınların öznesi olduğu eşitlikçi bir toplum olduğuna dair veriler çok güçlü.

Antropolog Richard Lee'ye göre eşitlikçi paylaşım insanlığın geçmişini şekillendiren en uzun süreli deneyimdir. Eşitlikçi toplum ve Neolitik devrim kadın bilincinin insanlığa mirasıydı. Muhtemelen kadın bilinci olmasaydı uygarlık çok daha vahşi olurdu. Kadın, insan türünün içindeki vahşeti kendi bilinci, merhameti ve sezgileriyle terbiye etmeyi başarmıştı. Bugün hala feminen etiğin ilkeleriyle kimi vahşetler engellenebiliyor. Neolitik devrim, bir kadın devrimi olmasına rağmen kadından çalınan bir devrimdir. Kadınlar uygarlık aşamasında eşitlikçi hegemonyayı kaybetti. Mezopotamya'daki tarım devrimi insanların kendi tarihlerini yapmalarının en iyi örneklerinden biri olmasına rağmen, dönemin ekonomisini ve toplumsal düzenini köklü olarak değiştiren birikim üzerindeki el, cinsiyet temelinde yer değiştirdi. Cinsiyetin yer değiştirmesi insanlık tarihi açısından temel bir kırılmadır. Bu kırılma, tarihin sonraki momentlerinde ortaya çıkan sapmaların kök hücreleridir.

İkinci Sorunlu Önlem: Devlet

Ticaret, savaş ve fikirlerin yayılmasıyla topluluklar birbirlerini etkiledi. Kimi siyasi formlar bu aşamada belirleyici oldu. Neolitiğin politik ve sosyolojik örgütlenme biçimleri olan klan, kabile ve aşiretten uygarlığın politik ve yasal kurumları olan devlete ve imparatorluğa geçiş, insanlık tarihinde büyük bir siyasi kırılma yaratmıştır.

Farklı kültürel kolların tek bir kültüre katılması ile oluşan trajik süreçler en çok kendisini devlet ve imparatorlukların şekillenmesinde gösterecektir. Farklı diller, kültürler, inançlar riskleri önlemek için devlet ve imparatorlukların kanatları altına geçtikçe yok olup eridi. Devlet ve imparatorluk biçimleri kuruluş itibariyle toplumsal sorunların çözümünde sahte bir umut yarattı. İnsanlık bu kuralsız, merhametsiz, eril, hiyerarşik formların içinde tekleşti, çölleşti, çirkinleşti.

İlk devlet ve imparatorluklar uygarlığın mekanı Dicle, Fırat, Nil, ve İndus nehirlerinin beslediği geniş alüvyonlu ovalarda ortaya çıktı. Devletler arası ilişkilerin tarihi büyük ölçüde birbiri ardı sıra gelen büyük imparatorluklar arasındaki ilişkilerin tarihidir. Bu açıdan dünya siyaseti uluslararası sistemle bütünleşmiş güçlü imparatorlukların yükselişleri ve çöküşleriyle karakterize edilir.

2. Bölüm: Tarihsel Kırılmalarda Yükselişler ve Düşüşler

Tek ve basit akışı olan bir toplumsal zaman yoktur; binlerce hızı ve yavaşlığı olan toplumsal zaman vardır. Olaydan her zaman dramatik ve kısa eylemleri anlıyoruz. Braudel'a göre, olaylar tarihi her ne kadar insani bilgiler içerse de yüzeyseldir; dalgalarının güçlü omuzlarında taşıdıkları yüzey çalkantıları, köpüklerin uç noktalarıdır. Buna rağmen olayların rolünü inkar etmek büyük yanılgılara neden olabilir. O halde geçmişi anlamak için köpüklerin uç noktalarından sınırsız tutarak dalgaların altına dalmak gerekir. Makalenin bu kısmında uygarlığın içinde olay ağırlıklı bir yolculuğa çıkacağız.

Grekoromenlerin Aydınlanması

Neolitik devrimden sonra dünyanın küçük bir köşesinde, Atina'da, aşağıdan bir devrimle toprak sahibi soyluları iktidardan indirerek demokrasiye geçtiler. Diktatörlükten demokrasiye geçiş tarihin büyük toplumcu zaferidir. Yunan dünyasının rakip idari yapılara bölünmesi, askeri uzmanların uzun dönemde demokratik meclislerin aleyhine güç kazanması ile demokratik yönetim zayıfladı; kent savaşları ve dış saldırılarla soğumaya alındı. Yaklaşık

iki yüzyıl varlığını sürdüren Atina demokrasisi daha sonra tüm dünyayı etkileyecekti. Zira toplumcu sıçramalar için Antik Yunan'daki demokrasi sadece bir başlangıçtı.

Roma'nın yükselişi eski uygarlıkların zirvesiydi; çöküşü ise tarihsel bir trajedi. İhtişamını uzun süre köle ekonomisiyle sürdüren Roma uygarlığın birikimine çok az şey kattı. Köle siyaseti salt bir cinayet değil insanları yerinde saymaya zorlayan bir insanlık hatasıydı. Köleler Roma'ya karşı MÖ 130-134'te, 103-101'de, 73-71'te üç kez ayaklandı. Marks, köle direnişlerinin simgesi olan Spartaküs'ü en sevdiği tarihsel figür olarak tanımlamıştı. Köle direnişleri yenme-yenilme diyalektiğiyle ele alınmaktan kurtulamadığı için henüz tarih ve toplum üzerindeki etkileri açığa çıkarılmış değil. Kölelerin tarihi tüm detaylarıyla incelenmeyi beklemektedir. Köle direnişlerinin yanı sıra yurttaşlar arasındaki sınıf çatışması Roma'nın tarihini belirleyen etkenlerden biridir. Roma rejiminden rahatsız olan sınıflardan hiçbiri tek başına harekete geçip iktidarı düşürecek hamleler yapamadı. Roma dış göçlerle yıkıldı. Alman tarihçisi G. Kuhn'un Cermen köylülerinin zaferini "köylünün savaşçıya, kırsalın kente, kültürün uygarlığa karşı zaferi" olarak tanımlamıştı. Roma'nın çöküşü eski uygarlıkların taşıyıcısı olan çağın kırılması, yeni bir çağın başlangıcıdır. Atina demokrasisi ve Roma yurttaşlığı, hakeza hukuk ve senato sistemi Grekoromenlerin Aydınlanması olarak isimlendirilebilir.

Verimli Hilal Aydınlanması

Roma'dan sonra Orta Doğu' nun başka bir yerinde sarsıcı gelişmeler yaşandı. Belirsizliklerle dolu bir dünyada Muhammedin öncülüğünde yeni bir din, yeni bir siyaset, yeni bir dönem başlıyordu. Muhammed yönetimini güçlendirmek ve inancını yaymak için farklı kesimlerle taktiksel ittifaklar geliştirdi ve büyüdü. İslam'ın dinsel, kültürel, politik ve iktisadi yolculuğu inişler, çıkışlarla doludur. Özellikle Muhammed'in yaşadığı dönem şimdiki tarihi anlamak için hala doğru temelde irdelenmeyi beklemektedir. İktidarın MS 800'lerde geniş tabanlı şehirli seçkinlerin eline geçmesi, hegemonyanın Verimli Hilal'e kaymasına güçlü olanaklar sundu.

Bu geçişin sağlanmasının ideolojik öncülüğünü yapan Ebu Müslim, Spartaküs ve Che gibi tarihsel bir figürdür. Bu dönemde Arap etnik kökenden gelme ve savaşçı statüsü önemini büyük ölçüde yitirirken tarım, ticaret ve şehirlerin büyümesiyle tıp, mantık ve matematikteki gelişmeler dünyanın içinde bulunduğu koşullara kıyasla devrim niteliğindeydi. Bernard Lewis bu dönemin Fransız ve Rus devrimleri kadar etkileyici olduğunu söyler.

Batı toplumları büyük bir durgunluk içindeyken MS 800-1200 arasında Ortadoğu'da bir aydınlanma yaşanıyordu. Bu dönemi Verimli Hilal Aydınlanması olarak isimlendirebiliriz. Horasan'a ve İspanya'ya kadar uzanan aydınlanma, Mezopotamya ve Mısır'daki Neolitik kültür birikimlerini, Yunanistan'daki siyasi, ilmi ve felsefi zihniyet devrimleriyle birleştirerek kültürü başka bir aşamaya taşımıştı.

Elitler aydınlanmayı yağmaladıkları gibi kendi aralarında iktidarı da paylaşamadılar. Bitmeyen iç kavgarlar, Arap milliyetçiliği, sınıf savaşları, ihtişam arayışı, mezhep gerilimleri sonucunda kaos derinleşti ve uygarlığın merkezi Verimli Hilal'den batıya kayarak buradaki aydınlamaya muazzam bir birikim sundu. Verimli Hilal Aydınlanması büyük insanlık birikimlerinin üzerinden yükseldiği gibi Neolitik devrim ve Atina demokrasisi gibi de dogmatizme ve geleneksel hırslara yenildi.

Verimli Hilal coğrafyası aydınlanma kadar adil bir dünya için sayısız direnişe de ev sahipliği yaptı. Zanj, buradaki ayaklanmaların en büyüğüdür. Direnişler bir hoşnutsuzluğu dile getirmekle sınırlı kaldı; Roma köleleri ve köylü direnişlerinde olduğu gibi sistemi derinden sarsmasına rağmen özgür kurtuluşun yolunu bulmakta yetersiz kaldı. Ana akım sosyal bilimlerin görmezden geldiği Verimli Hilal aydınlanması, İslam kültürünün içinde gelişen itirazlar, direnişler ve sıçramalar önyargılardan uzak lenslerle analiz edilmeyi beklemektedir.

Ortaçağ Avrupa'sında Slav Devrimi, Haçlı şiddeti ve Doğu'da Moğol İstilas

Geç Antik çağın gerilimlerinden yeni bir dünya düzeni şekillendi. Roma'dan sonra Avrupa, kilisenin ve feodal lordların iktidarında, bağımsız proto-

devletlerden oluşan bir yamalı bohça gibiydi. Avrupalı seçkinlerin Yunanistan'ın Görkemini ve Roma'nın ihtişamını kendilerine model almalarına rağmen Ortaçağ Avrupası "cehalet, yoksulluk ve şiddet çağı" olarak tasvir edilmiştir.

Bir iktisat tarihçisi, Ortaçağ'da Slav halkının tarım alanındaki gelişmeleri dünyanın o zamana kadar gördüğü en verimli tarım yöntemi olarak tanımlıyor. Bu yaratıcılığın arkasında Ortaçağın köylü dehası vardı. Ortaçağ Avrupasında ikinci tarım devrim yaşanıyordu. Neolitik kadın dehası köylü dehası ile birleşerek güncellendi. Büyük toprak sahipleri, bu deha karşısında Romalıların verimsiz köle emeği uygulamasını terk ederek, ürünün bir kısmı karşılığında toprağı köylülere parsellemek zorunda kaldı. Soyluların Serfliğin avantajlarını keşfetmesi köylüler için başta bir kazanım gibi görünmüştü. Ancak Neolitik devrimin öznesi kadınlar nasıl ki uygarlık tarafından yutulduysa köylü ile köle arasına yerleştirilen bir statü olarak serfleştirme sistemiyle de köylüler benzer kaderi yaşadı. Feodalizm uzun süre şiddet biriktirerek ayakta kaldı. Haçlı seferleri, feodalizmin biriken şiddetini boşaltacak basınç subabı olarak kullanıldı. Şehirlerin yağmalanması, halkların ve inançların kırılma uğraması tüm pratikleriyle batının cihadıydı. Seferlerin 200 yıllık tarihi batı feodalizmine içkin şiddetin en çirkin yüzüydü.

MÖ 1700-1500; 1200-1000; 500 ve 0; MS 400-600; 1000-1300 tarihleri istila dalgalarının yükseldiği tarihsel kırılma ve çatallanmaları tetikleyen eşiklerdir. Hiç bir istila Moğol istilas kadar insanlık birikimine zarar vermedi. Ayakta alabilirsiniz ama yönetemezsiniz sözü Moğollara atfedilen tarihsel bir göndermedir.

Köylü Direnişleri, Sömürgeler ve Irkçılık

1348'de Kara Ölüm batıyı vurdu ve nüfusun üçte biri yaşamını yitirdi. Nüfusun ve gelirlerin düşmesiyle başlayan feodal kriz, köylü ayaklanmalarına yol açtı. 1358'den 1524'e kadar batı toplumları köylü isyanlarıyla çalkalandı. Köylü hareketlerinin devrimci simgesi Protestan vaiz Thomas Müntzer yoksulların ihtiyaçlarının giderilmemesini dünya üzerindeki en

büyük iğrençlik olarak tanımlıyor, hükümdarların ve yöneticilerin her türlü tefecilik, hırsızlık ve soygunculuğun dibine battığını söylüyordu.

Müntzer 28 yaşında başı kesilerek katledildi. Sıradan insan devriminin bir parçası olan köylü direnişleri modern öncesi Avrupa'nın en önemli kitlesel ayaklanması olarak tarihe geçti. 14. Yüzyıl krizinin doğurduğu ayaklanmalar bastırılmasına rağmen eski düzen yeniden kurulamadı; köylü isyanları tüm eksikliklerine rağmen düzene büyük bir kazık çakmıştı.

Aztek ve İnkaların madenlerinde 16. Yüzyılın en ahlaksız, en kanlı hırsızlığı yapıldı. Yerli halklar yeni dünya sisteminin kurbanı oldular. Onların tarihi büyük bir hasretle yazılmayı beklemektedir. Mutlak monarşinin ekonomik ve siyasal düzeni bu kanlı birikim üzerinden yükseldi. Sanayileşmeyle birlikte yaşanan emek kıtlığı Batı Afrika'daki köle ticaretiyle aşılmaya çalışıldı. 18.Yüzyılda sömürgelerin hızla artması ve köle ticaretinin aynı ölçüde büyümesi ırkçı ideolojileri hortlattı. Geçmişte kalan 5-6 bin yıl içinde, uygarlığın babaları bizim arıların balını çaldığı gibi kölelerin emeği sonucu ortaya çıkan meyveleri çaldığını söyler tarihçi Arnold Toynbee. Köle ticareti ile başlayan, yerli halkların soyunun kurutulması ile tırmanan ırkçılık tarihinde işlenmiş insanlık suçlarının kök hücrelidir.

3. Bölüm: Hegemonyanın Kayması

Mezopotamya kent devletleri uygarlığın merkeziydi. Demokrasi ve felsefe Antik Yunan kent devletlerinde başlamıştı. İtalyan kent devletleri ise Rönesansa ev sahipliği yaparak batı modernitesine ön ayak olmuştu. Yeni coğrafi keşifler, icatlar, politika ve ekonomideki değişimlerle birlikte batı toplumları yeni bir sıçramanın şafağındaydı. Küresel ölçekteki uygarlıksal birikimler, çağın krizleriyle baş etmeye yetmeyince yeni savaş, istila ve gasp rejimiyle uygarlık el değiştiriyordu. Avrupa toplumunun bilimsel, toplumsal ve iktisadi devrimleri dünya sisteminde yeni bir sıçrama yarattı. Mezopotamya'da başlayan merkezi hegemonya, doğunun çöküşü batının yükselişiyle, doğudan batıya kaydı. 1648'de imzalanan Vestfalya Barışı merkezi hegemonyanın

mutabakatı, modern uluslararası sistemin başlangıcı, egemen ulus-devletin kurucu metni, yeni düzenin resmi belgesiydi.

Uygarlıkları ve dünya sistemlerini irdeleyen bazı tarihçiler, Asya ve Afrika'da 1500 yıl öncesinde yaşamış ana uygarlıkların karşılıklı etkileşimlerle dünya sistemini oluşturduğunu öne sürdüler. Ekholm ve Friedman bugünkü dünya sisteminin atasının ilk kez MÖ 3000'den sonra Güney Mezopotamya'da ortaya çıktığını; burada daha büyük bir ekonomik sistem içinde hegemonik bir birikim merkezinin doğduğunu ve bunun emperyalist bir yapının gelişimine ilişkin ilk örnek olduğunu iddia ettiler. Bu tezler iktidar uygarlığın stratejik biçimlenme devirlerini anlamak açısından bütüncül, nesnel ve yaratıcı tezler olarak dikkate alınmayı hak ediyor.

Batı Aydınlanması ve Devrimler Çağı

Batı Aydınlanması Descartes, Spinoza, Locke ve Leibniz gibi filozoflardan etkilenen, farklı fikirlerle, hatta taban tabana zıt görüşlere sahip olan aydınların başlattığı politik, kültürel ve iktisadi bir hareketti. Hareket pozitivist felsefenin ve dehşet saçan kapitalist modernitenin etkisinde kalıp büyük hayal kırıklığı yaşatsa da ezberleri bozan eleştirel hamleleriyle sistemsel çelişkileri teşhir etmekte mesafe almış ve devrimsel süreçleri doğrudan etkilemişti. Batı toplumlarının kültürel, siyasal ve iktisadi dünyasının teorik temellerini atan Aydınlanmanın somut çıktısı sanayi devrimiydi. Devrimin nesnel koşulları 18. Yüzyıl Britanya'sında olgunlaşmıştı. Devrim ekonomi, politika ve diğer toplumsal yapılarda radikal değişimlere yol açarak küresel ölçekte yeni bir sosyolojiye alan açtı. Ateşin icadı ve Neolitik devrimdenden sonra Atina demokrasisi, Verimli Hilal Aydınlanması, Ortaçağ Tarım Devrimi ve şimdi de bilimsel ve kültürel devrimlerle iç içe gelişen Sanayi Devrimi yaşanıyordu.

Fransız halk devrimi aydınlanma hareketinin siyasi çıktısıdır. Goethe'ye göre 1792 yazında dünya tarihinde yeni bir çağ başlıyordu. Stendhal ise 200 yıllık dünya tarihinde adetler, düşünceler ve inançlarda böylesine keskin bir devrimin daha önce meydana gelmediğini söylüyordu. Fransız devrimi

kadın, köle ve köylünün kanlı emeği üzerinden şekillenen mutlak monarşilere karşı demokratik bir halk ayaklanmasıydı. Devrim burjuvazi eliyle çarpıtılmış olsa da bıraktığı miras yeni dünyayı biçimlendirmek üzere varlığını sürdürecekti.

Devrimler yalnızca bardağı taşıran son damla olup tipik olarak öngörülemeyen, fazlasıyla bulaşıcı ve son derece güçlü tarihsel kırılmaların ateşleyicisidir. Devrimci hareketler köle-köylü direnişlerinden bu yana bir çok kez eylemleriyle adeta dünyaya yön verdiler. Fransız devrimi, devrimlerin bir üst aşamaya geçiydi. Tarihte daha önce hiç görülmedik boyutta, hem kendi çıkarları için hem daha iyi bir dünya için savaşmak üzere ayağa kalkan baldırı çıplaklar aynı şeyi 1830, 1848, 1870, 1905, 1917, 1956, 1968 ve 1989'da yine yapacaklardı.

Kapitalizm Direniş ve Marksizm

Haraca dayanan birikim, son beş yüzyılda özel bir birikim rejimine dönüştü; buna kapitalizm diyoruz. Kapitalizm tek bir kaynaktan değil, ekonomi, siyaset, toplum ve uygarlıklardan ayrı ayrı beslendi ve aydınlanmanın önleyemediği yer yer beslediği çağın sömürge sistemi haline geldi. Aydınlanma ruhuyla yola çıkan batı modernitesi sanayi devrimiyle birlikte kapitalizmin vahşi düzenine teslim oldu.

Üretimin ve toplumsal koşulların altüst edilmesi kapitalizmi önceki dönemlerden ayırt eder. Kapitalist sistem çoklu düzenleri istikrarsızlaştırdı. Komünist Manifesto'da ifade edildiği üzere kapitalizm "katı olan her şeyin buharlaştığı" bir çağın asimetrik düzenidir.

Kapitalizm adıyla kurulan yeni küresel sömürge düzeninin rantıyla yükselen burjuvazi sınıfı; mülksüzleştirme, yoksullaştırılma ve ücretli emek ile dönüştürülen ve sömürülen yeni bir proletarya sınıfı doğdu. Neolitik devrimden bu yana kültürün yerini uygarlık; köyün yerini kent; klan-kabile ve aşiretlerin yerini imparatorluklar ve ulus-devletler; soyluların yerini burjuvazi; kadın, köle ve köylülerin yerini ise proletarya almıştı.

Uzun ve zor çalışma koşulları sonucunda kapitalist modernite bir dizi proletarya direnişleriyle sarsılmaya başladı. Çartistler 19. Yüzyılda Britanya'daki en büyük kitle hareketi haline geldi.

Protestoların genişlediği 1848 yılı dünya tarihinin dönüm noktalarından biridir. Tüm zamanların en etkili broşürü olan Komünist Manifesto bu tarihte yazıldı. Batıdaki direnişler yayılmaya başladı.

Kapitalizm derin ekonomik, politik krizler yarattı. Bu krizlerin ortasında ezilenlerin önünde muhafazakarlık ve liberalizm dışında 3. bir yol açılıyordu: Marksizm... Marksizm ile tarihin egemen gidişatına radikal bir ihtar çekildiği gibi ezilenler için yeni bir ütopya önerilmişti: Komünist Toplum. Marks ve Engels üretim süreçleri ile üretim araçları arasındaki çelişkiyi görmüş ve emek hırsızlığını teorik olarak ifşa etmişlerdi. Sistemik hırsızlığın ortadan kaldırılması; eşit, sömürsüz ve müreffeh bir dünya için devrime ihtiyaç duyulduğunu söylediler. Proletaryayı devrimci özne ilan ederek, ömürlerini kapitalist düzeni yıkmak için proletaryayı örgütlemekle geçirdiler. Marksizm bütün eksikliklerine rağmen sadece işçi sınıfı için değil dünyadaki tüm ezilenler için bir nefes borusu oldu. Eşit, özgür ve demokratik bir dünya hayali bugün hala tüm toplumların ütopyasıdır. Bu hayal insanlık tarihinin henüz tamamlanmamış en büyük umut biçimidir.

4. Bölüm: Dehşet Yüzyılı: 20. Yüzyıl

Monarşiye karşı başlayan halk hareketleri, Marksizm'in yükselmesi ve sosyal demokrasinin örgütlenmeye başlaması ile sistem çatırdamaya başlamış ve tüm dünyayı etkilemişti. Toplumların savaş karşıtlığı, yoksulluk ve eşit bir dünya hayali grev ve protestoları tetikliyordu. 1857 Hint ayaklanması üçüncü dünyada emperyalizm karşıtı ilk isyandı. 1871 Paris Komünü proleter devrimin tarihteki ilk örneği idi. 1905 ayaklanması Ekim Devriminin provası niteliğindedi. 1900'lere gelindiğinde sermaye yapay bir istikrar yaratmıştı. Rosa Lüksemburg istikrarın uzun sürmeyeceğini ve kapitalist evrenin büyük devletlerin emperyal stratejileriyle yakından ilişkili olduğunu erkenden fark etmişti. Nitekim emperyal rekabet ve devrim korkusu Avrupa'yı savaşın eşğine getirdi.

Avrupa'nın en büyük sosyal demokrat partisinin 1914'te Alman parlamentosuna oybirliği ile savaş

kredilerini kabul etmesi, tarihin en büyük siyasi hatalarından birdir. Buharin savaşa verilen destek için “hayatımızın en büyük trajedisi” der; Troçki “Alman sosyal demokrasisinin teslim olması beni savaş ilanından daha fazla şaşırtmıştı” diye yazar; Lenin ise haberi gazetede okurken bunun düzmece bir haber olduğunu düşünür.

Ulusal kapitalist bloklar arasında cereyan eden 1. Emperyal savaşta işçi sınıfı ulus-devletlerin militanı oldu, fabrikalar kışlaya dönüştü. Tarihin devrimci öznesi yerini ulusa bıraktı. Savaştan sonra Avrupa’ya yayılan faşizm, kaynağını işçi sınıfının milileştirilmesinden ve militerleşmesinden alır. Faşizm böyle doğmuştur. Faşizmin özü ulusçuluk, milliyetçilik, fiziksel savaş, kesintisiz şiddettir. Savaşta neşeyle iç içe geçen çılgın şiddet arzusu savaş sonrası faşist ideolojiye ruh vermişti. Hemen biteceği düşünülen ve dört yıl süren 1. Emperyal savaşta 10 milyon insan yaşamını yitirdi. Savaşın dehşet saçan başka bir savaşa kapı aralaması, kapitalist modernitenin toslamasından başka bir şey değildi.

Ekim Devrimi

1. Emperyal savaştan çekilen Rusya halk protestolarıyla çalkalanıyordu. Çarlığın acımasız subayları karşısında açlıktan nefesi kokan baldırı çıplakların çığlığı büyük bir direnişe dönüştü. Kokuşmuş sistemin kolonları sallanmaya başladı. Kısa bir süre içinde geçici hükümet düştü. Lenin saklandığı yerden çıkarak Rus tarihinde yeni bir dönemin başladığını ilan ederek, tüm dünyaya “her şeyin üstesinden gelecek ve proletaryayı dünya devrimine götürecek kitle örgütünün gücüne sahibiz” dedi.

Faşizm, 1920’li yılların başında İtalya’da eski bir sosyalist olan Mussolini liderliğinde yeni bir siyasi hareket olarak başlamıştı. Troçki’ye göre 1922 İtalya’sında doğan faşizm başka bir ad altında kolaylıkla 1917-1918 Rusyasında doğmuş olabilirdi. Farkı yaratan şey devrimci bir sosyalist partinin, devrimden önceki yaklaşık 15 yıl içinde Rusya’nın işçilerinin önemli bir kısmının örgütlemiş olması ve bağlılığını kazanmasıydı. Chris Harman’a kulak verelim:

“Meydana gelmiş olan şey çok önemliydi. 1792-93’te Paris’in emekçi kitleleri orta sınıfın en radikal kesimini iktidara itmiş, ancak o iktidarın kendilerine karşı döndüğünü ve sonra da o iktidar sahiplerinin muhafazakarlar tarafından iş başından uzaklaştırıldığını görmüştü. 1848’de o kitlelerin çocukları Şubat ayında birkaç temsilcisini hükümete zorla sokmuş ama Haziran ayında barikatlarda öldürülmüşlerdi. 1871 yılında Paris Komünüyle biraz daha ileri gitmiş ve iki ay için iktidarı ele geçirmişlerdi. Şimdi ise işçi, köylü ve askerlerin bir konseyi, Pasifik’ten Baltık’a uzanan 160 milyonluk bir ülkede devlet iktidarını ele geçirmişti. Dünya sosyalizmi gerçekten de ufukta görünüyordu.”

Büyük Bunalım

ABD 1. Emperyal savaştan sonra dünyanın en büyük ekonomisi olarak çıkmıştı. Hegemonya İngiltere’den ABD’ye geçmişti. 1927’lerin dünyasının ortak düşüncesi travmalarının sona ermiş olduğu yönündeydi. Fakat kısa bir süre sonra Caz çağının umutları Ekim 1929’da parçalandı. O gün gazeteler Wall Street’te 11 intihar olduğunu yazdı. Balon patlamıştı. Çok sayıda insan tüm birikimlerini kaybetmişti. Avrupa’daki 1. Emperyal savaşın dünya savaşı haline gelmesi, Ekim Devriminin küresel etkileri gibi ABD’de başlayan ekonomik bunalım da kısa sürede küresel bir krize dönüştü. 1930’lar, umut ve umutsuzluğun güçlerinin her şehrin sokaklarında savaştığı, devrimin ve karşı devrimin birbirlerinin boğazına sarıldığı bir on yıl olarak hatırlanır.

Vahşet: 2. Emperyal Savaş

1933’ün başında sosyal demokratların çoğu Nazilerin yönetimi ele geçirmesini bekliyordu. Sosyal Demokrat Parti önünden çekilerek Hitler’in işini kolaylaştırmıştı. Alman kapitalistleri ise faşizm ile uzlaşmıştı. İş çevreleri uzun süredir Nazileri fonluyordu. 1939’un sonuna gelindiğinde işçi sınıfı Avrupa genelinde yenilmiş ve dağılmıştı. İşçi sınıfının yenilgisi küresel ölçekte kanlı bir yıkıma yol açtı.

Batı toplumları, komünizm ile faşizm arasında sıkışıp kalmışken 2. Emperyal savaş başladı. 6 yılda

60 milyon kişi hayatını kaybetti. Yahudi halkı tarihin en büyük kırımından geçti. Milyonlarca insanın hayatı alt üst oldu. ABD'nin savaş bitmek üzereyken Hiroşima ve Nagazaki'ye atom bombası atması insanlık tarihi açısından büyük bir kırılmaydı. İnsan kaybı ve kaynak israfı akıl almayacak boyuttaydı. Bu dehşet verici can kaybı ve kaynak israfını harekete geçiren olgu, modernitenin tamamen silahlanması ve sermayeleşmesiydi. Modernitenin toslaması insanlık tarihinin en büyük trajedisiydi.

Mark Neocleous, "faşizmi 1945'te ya da o civarda sonlanmış bir tarihsel fenomen olarak görmek tehlikeli bir unutuğu cesaretlendirmekten öteye gitmez" der. Faşist şiddet hakkındaki her argüman zorunlu olarak modernitenin doğasıyla yüzleşmeyi gerektirir. Modernitenin silahlanmış faşist hali hala ayaktadır. Modernitenin güncel formları doğru temelde ele alınmadığı sürece faşizm yeni formlarla geri dönecektir.

Soğuk Savaşın Şiddeti

Savaşın sonunda Amerikan ve Sovyet yönetici sınıfları öne çıkmış ve aşırı silahlanmaya dayalı yeni bir çift kutuplu dünya ortaya çıktı. Savaştan sonra Churchill Mart 1946'da Amerikalı dinleyicilere hitap ederken "Avrupa kıtası üzerine demir bir perde indi" diyordu. Kendilerini ise "Hür Dünya" olarak ilan ediyorlardı. Soğuk savaş tüm dünyaya damgasını vurdu. Ortadoğu soğuk savaşın merkezlerinden biri oldu. Petrol rezervlerinin %70'inin burada olması en büyük gerekçeydi. Batı Yahudi sorununu büyük ameliyatla çözerken Ortadoğu'nun kucağına bölgesel bir sorun bıraktı: İsrail-Filistin sorunu. Holocaut Siyonizme etik bir ivme kazandırdı. Siyonist talepleri desteklemek dünya toplumu açısından ahlaki bir yükümlülük halini almıştı. Siyonist Yahudiler bu meşruiyeti arkasına alarak 1948'de Filistin topraklarında kuruluşunu ilan etti. Arap-Yahudi 1948'den beri savaşı hiç durmadı. İsrail'in yerleşimci politikaları ile derinleşen İsrail-Filistin gerilimi bugün hala bölgesel ve küresel ölçekte siyaseti etkilemeye devam etmektedir.

1956 yılı temel kırılmaların yaşandığı bir yıldır. Sömürgecilığe karşı dünyanın her yerinde halk

hareketleri başlıyordu. Mısır'da şiddetlenen kitlesel protestoların etkisiyle 1952'de albay Cemal Abdunısır önderliğindeki Hür Subaylar askeri darbesiyle kral Faruk düşürüldü. İktidarı ele geçirdikten üç yıl sonra Süveyş kanalını millileştiren Nasır Arap-Yahudi savaşının kahramanı; Nasırizm ise Arap modernitesinin ideolojisi oldu.

1949'da Çin'de dört yıllık savaşın sonunda Mao, sosyalist bir devrim yaptıklarını ilan etmişti. Dünyanın dört bir yanında bir çok kişi Mao'nun devrimci çizgisini benimsedi ve Maoçuluk 1960'lı ve 1970'li yılların eylemciler kuşağına ideolojik esin kaynağı oldu.

Batıda Stalin 1953'te ölürken Polonya baharı başlıyordu. 1956 olayları, totaliter Stalinist yapıda bir takım çatlaklar yarattı. Stalinizm dağılırken yeni sol adım adım şekilleniyordu. Çok uzaklarda Karayip Adası'nın dağlık bölgelerinde yeni bir sol rüzgarı yükseliyordu. Sömürünün, eşitsizliğin ve adaletsizliğin yara izlerini taşıyan bir coğrafyada, devrimci idealizmin yeni simgesi doğuyordu.

Che

1956'de 82 devrimci, ABD kuklası Batista diktatörlüğünü devirmek niyetiyle Küba sahiline çıktı. 1959'da savaşı kazanıp Havana'ya girdiler. Sadece 800 gerilla ile çarpıcı bir zafer elde ettiler. Che isteseydi Küba'da halkın sevdiği bir politikacı olarak konforlu bir hayat sürdürebilirdi. Ama o bunu yapmadı. Bolivya'nın en zor dağlık bölgesinde yerel halkın kayıtsızlığı ve korkusunun ortasında, 1967 Ekim ayının başlarında 50 kişilik gerilla kuvveti kuşatıldı. Che Bolivya askerleri tarafından sağ yakalanıp orada kurşuna dizildi.

Bazı öznel tarih yaparken (Spartaküs, Ebu Müslim, T. Münzer, Roza Lüksemburg, Che, Deniz, Mazlum Doğan) bazıları tarih yazarken (Bloch- Benjamin-Gramsci) katledildiler. Stratejik ve taktiksel hatalara rağmen, Che acılarla yoğrulmuş dünyada devrimci direnişin simgesi haline geldi. Che'nin yolunu büyütme, Che'nin umut ettiği şekilde dünyayı değiştirmek, onun hatalarından dersler çıkararak dünyayı güzelleştirmek tüm devrimciler için kesintisiz bir görevidir.

68 Hareketi ve Vietnam Savaşı

68 hareketi yeni dünya düzensizliğine neşter atan bir protesto hareketi olarak ortaya çıktı. Dünyanın birçok yerinde yaratıcı işçilerin ve öğrencilerin merkezinde olduğu gösteriler, grevler ve işgaller yaşandı. O günleri yaşayanlar 1848 ya da 1917 gibi bir devrim yılı olduğunu düşünüyordu.

Bu dönemde yaşanan Vietnam savaşı ezilen halklar için büyük bir umut oldu. ABD tonlarca patlayıcı kullanmasına rağmen Vietnamlılar inanılmaz direndiler. ABD emperyalizminin artan şiddeti, ateşe benzin dökmek gibi bir şeydi. Günün sonunda Vietnam ulusal direniş hareketinin lideri Ho Chi Minh Vietnam'ın bağımsızlığını ilan etti. Soğuk savaşın kısılcacında sosyal demokrasi ve refah devleti uygulamalarıyla ortaya çıkan sahte istikrar, 1970'lere, neoliberal kuşatmaların ve şiddetin yükselmesine kadar sürdü. 9 Kasım 1989 akşamı Berlin halkı dünyanın gidişatını değiştirdi. Savaş kışkırtıcısı elitlerin duvarlarla böldükleri bir şehir, sıradan insanların ayaklanmasıyla tekrar birleşti. Demir perde ile soğuk savaşın en büyük simgesi olan Berlin duvarı, iki tarafta toplanan yüzbinlerce insanın eliyle yıkıldı. Yeniden yapılanma süreçlerine rağmen reel sosyalizm çöküyordu. Bir dönem doğruları ve hatalarıyla, umudu ve karamsarlığıyla bitiyor, yeni bir dünya düzeni doğuyordu. İki kutuplu dünyadan sonra liberaller tarihin sonunu ilan ettiler. Sözüm ona dünya artık iyileşecekti. Ancak hemen akabinde Medeniyetler Çatışması teziyle kültürel, dinsel, mezhepsel savaşlar başladı. Doksanlardan bu yana özellikle Ortadoğu eksinli hegemonik savaş ve şiddet stratejileri farklı biçimlerde devam etti. Bunun yanında dünyanın her yerinde protestolar ve direnişler de durmadı. Filistinlilerin, Kürtlerin, kadınların, ekoloji ve barış hareketlerinin direnişi devam ediyor. Arap Baharı, Kürt Baharı, Jin Jiyan Azadi ile küreselleşen Kadın Baharı, işçi ve emekçilerin grevleri, otoriter rejimlere karşı halkların boykot ve protestoları ezilenlerin yeni umudu olmaya devam ediyor.

5. Bölüm: Yeni Bir Tarih

Hakikat arayışlığı kendini bilme eylemiyle başlar. Collingwood tarihin kendini bilmek için yapıldığını

söyler. Kendini bilme ilkesiyle başlayan bir tarih, şimdiki zamanın krizlerinin, sevinç ve hüznlerinin genetik kodlarını bize sunabilir. O zaman tarihçi Bloch'un deyimiyle tarih henüz olması gereken yerde değil. Tarihin nehirlerinde hakikat arayışı sürmektedir.

Braudel'a göre şimdiki zaman, ebedi trajedilerle ağırlaşan her yüzyılın engel olarak gördüğü şu duraklama hattı olamaz; şimdiki zaman insan var olduğundan beri kesintiye uğramayan şu "aşma umudu" olmalıdır der. Uygarlığın toplumcu, direnişçi, demokratik damarına ruh veren aşma umudu insan bilincinin ve duygularının tarihsel koalisyonudur. Trajediler, krizler, kıtlıklar ve salgınlarla baş etme rolü aşma umuduna verilmiştir. Muhtemelen toplumlar sorunları aşmayı umut etmeseydi, defalarca ayaklanmaz, örgütlenmez, inşa etmezdi. Aşma umudu dünyayı ve kendini anlama, değiştirme, dönüştürme, özgürleştirme kapasitemizin yakıtıdır. Bu umut biçimi 21. Yüzyılda demokratik toplum formunda yeniden çiçeklenmektedir.

Kaynakça:

- Halkların Dünya Tarihi- Chris Harman
- Dünya Sistemi 500 Yıllık mı, 5000 Yıllık mı?- Andre Gunder Frank- Barry K.Gills
- Tarihin Adları- Jacques Ranciere
- Uygarlık Yargılanıyor- Arnold Toynbee
- Tarih Üzerine- Eric J. Hobsbawm
- Jean Paul Sartre-Tarihin Sorumluluğunu Anlamak
- Marksist Dünya Tarihi- Neil Faulkner
- Tarihte Neler Oldu- Gordon Childe
- Irk Tarih ve Kültür- C. Levi- Strauss
- Tarih Tasarımı- R.G Collingwood
- Tarih Savunusu veya Tarihçilik Mesleği-Marc Bloch
- Fransız Tarih Devrimi: Annales Ekolü-Peter Burke
- Tarih Üzerine Yazılar-Fernand Braudel
- Bellek ve Akdeniz-Fernand Braudel
- Faşizm-Mark Neocleous
- Tarihsel Sosyoloji-Elisabeth Özdalga

içindekiler için tıklayınız...

Kapitalist Modernitenin Mahşeri Üç Atlısının İflası

Ergin Atabey

Kapitalist modernitenin mahşerin üç atlısının (kapitalizm, ulus-devlet, endüstriyalizm) doğa ve toplumu yok etme noktasına doğru götürürken, bir taraftan insanı ve toplumu çıldırtma ve intiharin eşiğinde tutup sömürüyor. Öte yandan insanın yok oluşu anlamına gelen post-insan aşamasını yaşıyor. Erich Fromm, bu gerçekliğe şu çarpıcı tespitte işaret ediyor: “Robot üretme çabası teknik ruhun en büyük başarılarından birisi olarak addediliyor, dahası robotun canlı insandan ayırt edilemeyeceği güvencesi veren insanlar var. Yaşamın dünyası ‘canlı olmayanın’ dünyası haline geldi. İnsanlar ‘insan olmayanlar’ haline geldi. Bir ölüm dünyası.”

Kapitalist modernite, yaşamın ve canlılığın varoluşunu ve varlığını sağlayan ve sapmalara karşı dengeleyen ne varsa yok ediyor. Tarihin gelmiş geçmiş en ölü sevicisi sistemlerinden biri olan kapitalist modernite üç mahşerin atlısıyla yaşamı cansız nesnelere dönüştürerek her şeye hükmediyor. Bu kapitalist modernitenin yeni çağ geçişi anlamına geliyor. Üç mahşerin atlısıyla geçiş yapılan bu yeni çağda derin bir iklim krizi yaşanmaktadır. Buna bağlı olarak yerüstü ve yeraltı kaynakları tüketiliyor. Biyolojik çeşitlilik yitiriliyor. Artan kirlilik her şeyi yutuyor. İnsanın en önemli ve özgürlüğe açık özelliği olan zekası gereksiz hale getirilirken, yerine nesnelleştirilmiş, hesaplama dayalı mekanik yapay zeka ikame ediliyor. Nano-biyo-teknolojinin propagandası eşliğinde “dördüncü sanayi devrimi” övgüleri yapılırken, yaşam birbirine bağlı

bilgisayar sistemi haline getiriliyor. Embriyoların manipülasyonu yeni türden bir öjenizm (ırkçılık bilimi) insanı, toplumu ve manevi değerleri altüst ediyor. Tüm bu hususlar birinci (doğa), ikinci (insan-toplum) ve üçüncü (ahlaki-politik-ekolojik toplum) doğaların gitgide artık geride kaldığını, bilgisayarlar, robotlar ve makinelerden oluşan post-insan evresine geçiş yapıldığını gösteriyor.

Post-insan, nano-biyolojik teknolojilerin her şeyi belirlediği insan sonrası aşamadır. Bu aşamada insana benzer insan yaşıyor olsa da özünde insan olmayan insandır; ahlaki ve politik toplum niteliğindeki insan değildir. Nano-biyo-teknolojiler sonucu artık DNA zinciri bile “kes-yapıştır” yapılabilir. Bu teknolojiler sayesinde bireylerin genetiği de değiştirilebilir. Yani kapitalist modernitenin mahşeri üç atlısı salt gıdaların genetiğini değiştirmiyor, insanın da genetiğini değiştiriyor. Bu durum genetiği değiştirilmiş insan (GDİ) aşamasına da geçildiğini gösteriyor. GDİ aşamasında artık isteğe bağlı çocukların zekası, kişilik özellikleri, boyu, göz, saç rengi ve cinsiyeti siparişe belirlenebilecektir. Kapitalist modernite güçlerinin sahip olduğu bu güç her yönüyle devasa bir insanlık sorununu yaratıyor. Biyo-cerrahi, enformatik, nano-teknoloji, rejeneratif, robotik, 3D yazıcıları, sibernetik, yapay zeka, her bir alanda yaşanan baş döndürücü gelişmeleri GDİ, post-insan aşamasını hızlandırmaktadır. Bu aşama “Homo Habilis” olarak başlayıp “becerikli insan” olarak tanımlanan süreçten “Homo Sapiens” olarak tanımlanan “düşünen

insan” sürecine varan insanlaşma sürecinin de sonu anlamına gelmektedir. İnsan türünü bu denli tehdit eden kapitalist modernitenin mahşerin üç atlısıdır.

Mahşerin Üç Atlısı

Kapitalist modernitenin mahşerin üç atlısı insanlığı bu düzeyde ölüm ve yok oluş sürecine taşırken özünde kendi iflasını da müjdeliyor. Post-insan tehlikesi insanlık için en kritik andır. Ancak tarihten biliniyor ki insanın başından surlar yapan, insanı canlı canlı yakan, derisini yüzen, insanlığı inim inim inleyen ve en “benim” diyen her iktidarcı-devletçi sistemi de en şaşalı ve yenilmez olarak görülen dönemlerinde iflas etmiştir. Bu iki yönüyle gerçekleşmiştir.

Birincisi; ahlaki ve politik toplum insan olarak kalmakta ısrar etmiş, direnmiş ve söz konusu sistemleri aşmıştır.

İkincisi ise; insanı insan olmaktan çıkartan sistemlerin aynı zamanda anlamsal ve yapısal bunalımlara sahip olmaları nedeniyle, içten de iflas etmişlerdir. Anlamsal ve yapısal olarak ahlaki ve politik toplumla, insanla çelişiklik arz eden her sistem anlamsal ve yapısal olarak bunalımdadır. Ahlaki ve politik toplumun dıştan direnişi ve içsel bunalımın doruk noktasına ulaşması, iflası, çöküş de beraberinde getirmiştir.

Aynı husus kapitalist modernite için de geçerlidir. Kapitalist modernite mahşerin üç atlısıyla post-insan aşamasına geçerken, insanlıkta ve insan olarak kalmakta ısrar eden ahlaki ve politik toplum ona karşı direnmektedir. Post-insan aşaması aynı zamanda kapitalist modernitenin mahşeri üç atlısının iflasıdır. Bu yönüyle sistem sürdürülemezlik noktasındadır. Avrupa’da bir derginin kapağına taşıdığı liderleri mafyatik-çete olarak sunması mahşeri üç atlısının artık ancak mafyavari-çete yöntemlerle ayakta tutulduğun resmidir.

Bilindiği gibi mafya-çeteler hiçbir kural tanımazlar. Asalakça bir yaşama sahiptirler. Asalak yaşamlarını sürdürmek için toplumun canına ve malına göz dikerler. Ellerinde bulundurdıkları güçle toplumun her şeyine çökerler. İktidarcı-devletçi sınıf özünde mafya-çetedir. İktidar-devlet tarih boyunca gayrimeşru güç olarak geliştirilmiş, korunmuş ve varlığına sürdürmüştür. İktidarcı-devletçi

sınıfın kanunlarla iktidarı-devleti yasallaştırmaları gayrimeşru niteliklerini değiştirmez. Gayrimeşru meşru konumu ahlaki ve politik toplumun ilkeleri ve ölçüleri karşısında oluşmuştur. Kapitalist modernitenin mahşeri üç atlısı olan iktidarcı-devletçi sistemde tarihte oluşturulan mafyatik-çeteci gayrimeşru sistemin bir devamıdır. 16. yüzyıldan günümüze dek geliştirdiği ideolojik hegemonya ve ahlaki-politik toplum nezdinde meşruluğunu geliştirmek için maske olarak kullandığı hukuk; insan hakları, demokrasi gibi olgularla mafyatik-çeteci özünü maskeleyebildi. Ancak günümüzde içine girdiği bunalımın yarattığı sürdürülemezlik durumu maskesini indirmeye mecbur bırakmıştır; mafyatik-çeteci özü aşağı çıkmıştır. Tarihte de böyle olmuştur. Her iktidarcı-devletçi sistem bunalıma girip varlığına sürdüremez duruma düşünce, varlığını sürdürmek için mafyatik-çeteci özüne bürünmüştür. Günümüzde kapitalist modernite sistemi mahşerin üç atlısıyla normal zamanlardaki gibi ne savaşla ne de mali, ticari ve endüstriyel araçlarla kar oranlarını artırmaktadır. Savaşların maliyeti getireceği kazancı aşmıştır. Bundandır ki küresel mafyatik-çete lideri Donald Trump savaşları sonlandırmak istemektedir. Yoksa insansever ve barışsever olduğundan değildir. Geçmişte piyasalar üzerindeki mali, ticari ve sanayi tekellerin kar oranları düşünce savaşlarla kar oranları yükseltiliyordu. Artık savaşlar da maliyetli olduğu için savaşlarla elde edilen ve yerine ikame edilen kar da yoktur. Mafyatik-çeteci öz bu noktada kendini dışa vuruyor. Kar oranlarını arttırmanın yollarını mafya/çeteci yöntemlerle buluyor.

Kapitalist modernitenin mahşeri üç atlısının iflası tam da bu noktada açığa çıkıyor. Geçmişte kapitalist modernite güçleri mahşerin üç atlısından oluşan sistemi için az çok rıza üretebiliyordu. İdeolojik hegemonik aygıtlarıyla kapitalizm, ulus-devlet ve endüstriyalizmi (mahşerin üç atlısı) cazibeli kılıp toplumu onlar aracılığıyla kendine bağlayabiliyordu. Ancak yaşanan bunalım onu rıza üretmek için oluşturduğu aygıtları devre dışı bırakmaya ve mafyatik-çeteci olmaya zorladıkça gerçek özüne dönmek zorunda kalıyor. Toplum da bunu gün geçtikçe daha fazla görüyor. Dolayısıyla kapitalizmin, ulus-devletin ve endüstriyalizmin iflasını görüyor, mahşeri üç atlısına karşı bir alternatif

arayışına giriyor. Günümüzde toplumun böylesi bir bilinçlenmesi, farkındalığı ve arayışı söz konusudur. Bu durum mahşeri üç atlısının iflasıdır. Çünkü artık meşruluk üretmiyor. Toplum artık daha iyi anlıyor ki çözüm gücü değiller. Tersine toplumu, insanı yok eden çağdaş leviathandırlar. Bir sistemin iflası toplum nezdinde artık meşruluk-rıza üretmemesi ile başlar ve gerçekleşir.

Mahşerin üç atlısının ilki kapitalizmdir. Bir nevi çağdaş mitoloji olan Avrupa merkezli hegemonik bilim genelde kapitalist moderniteyle ilgili, özelde ise mahşeri üç atlısının ilki olan kapitalizmle ilgili hakikatleri çarpıtarak sunmuştur. Gerçek şu ki, demokratik modernite paradigmasının geliştirdiği zamana dek kapitalizm gerçek manada çözümlenememişti. Kapital serileriyle en kapsamlı kapitalizm eleştirisini geliştiren Karl Marx, nihayetinde kapitalizmi en ileri ve zorunlu bir ekonomi biçimi olarak sunmuştur. Karl Marx'ın geliştirdiği en iddialı çözümlemeler nihayetinde İngiliz ekonomi-politiğinin soldan versiyonu olma sınırlarında kalmıştır. Bundan dolayıdır ki kapitalizmi aşamamıştır. Soldan kapitalizmi meşrulaştırmış, kapitalizme karşı mücadeleyi sendikalizme ve alternatifi de devlet kapitalizmine götürmüştür.

Mahşeri üç atlıdan ilki olan kapitalizmin geçirdiği her aşamada dehşetengizdir. 15-18. yüzyıllar arasında geliştirilen ticari kapitalizm ile sömürgecilik dönemi, 19. Yüzyıldaki sanayi kapitalizmi ile emperyalizm dönemi, 20. Yüzyıldaki finans kapitalizmi dönemi ve 21. Yüzyıldaki post-insan dönemi insanlığın fiziki ve kültürel soykırımı pahasına geliştirilmiştir. Her aşamada adım adım insanlık değerleriyle birlikte yok oluşunu ifade etmektedir. Avrupa merkezi hegemonik tarih bilimi salt Avrupa kıtasında Yüzyıl, Otuz Yıl vb. savaşların sayı bilançosunu vermektedir. Oysa ondan daha fazla, onu katbekat aşan fiziki ve kültürel soykırım hem Avrupa hem de Avrupa dışında yaşanmıştır.

Bu bağlamda kapitalizmi salt malların üretimi ve tüketimi bağlamında manifaktür, ticari kapitalizm, merkantilizm, sanayi devrimi, finans kapital olarak çözümlemek büyük bir yanılgıya ve yanlışlığa yol açacaktır. Genel anlamda kapitalizm salt bu temelde malların üretimi ve tüketimi sınırlarında çözümlenmiştir. Salt malların üretimi ve tüketimi sınırlarında kalan bir kapitalizm çözümlemesi İngiliz

ekonomi-politiğinin eseri ve marifetidir ve tam bir tuzaktır. İngiliz ekonomi-politiği bu çözümleme ile kapitalizmin insanlığın başına getirdiği dehşetengizliği gizli örttüğü gibi, kapitalizmi akılcılaştırmaya çalışmış ve sanki toplumsal yaşamın doğal bir sonucuymuş gibi göstermiştir. Oysa kapitalizm çözümlenmesinde ilk yapılması gereken tespit, kapitalizmin gelmiş geçmiş en toplumsal akıldışılık ve toplumun başına getirilmiş en büyük dehşetin kendisi olduğudur. Mahşerin üç atlısının ilki olan kapitalizm toplumsal akıl dışılık ve dehşet sistemidir. Geliştiği 16. Yüzyıldan itibaren kapitalizmin her aşaması savaşlarla geçmiştir. Ne adına olursa olsun son beş yüz yıllık tüm ulus-devlet savaşları özünde kapitalizm savaşlarıdır. Bu savaşlarda öldürülen insanların bilançosu halen tam olarak bilinmemektedir. Ama şu bir gerçektir ki Sümer rahip devletinden başlayan iktidarcı-devletçi tarihi uygarlık sistemi boyunca savaşlarda öldürülen insan sayısını çok çok aşan sayıda insanlar kapitalizm döneminde öldürülmüştür. Bu durum başlı başına tarihin en büyük fiziki soykırımıdır. Öte yandan bu dehşetengiz durum hiçbir rakamsal bilançoya sığdırılmayacaktır. Bunun diğer yönü de kültürel soykırımıdır. Kültürel soykırımın sonuçları daha ağır olmuştur. Hem dar hem geniş anlamıyla insanlığın yarattığı maddi ve manevi kültür değerleri yok edilmiştir. Düşünce den dile ekonomiden sosyaliteye, sanattan ahlaka her yönüyle bir kültürel soykırım gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle ahlaki ve politik toplumun çoklu maddi ve manevi kültür gerçekliği homojenleştirilmiştir; büyük kısmı yok edilmiştir. Bu yönüyle kapitalizm çağı, tarihin en büyük soykırım, yıkım ve ölümlerin yaşandığı çağıdır.

Kapitalizm Anti-Ekonomidir

Mahşerin üç atlısından biri olan kapitalizm doğru çözümlenirse kapitalist modernite anlaşılır kılınabilir çünkü kapitalizm, kapitalist modernitenin ruhu ve beynidir. Bundan dolayıdır ki adını ondan almıştır. Kapitalist moderniteye ruh ve akıl veren kapitalizmdir. Bu açıdan ruhu ve beyni olarak kapitalist modernitenin her şeyine damgasını vurmuştur. Kapitalist moderniteyi bu ruh ve beyin var kılmıştır ve bedenleştirmiştir. Bedene ruh ve beyin olan ise azami kardır. Mahşeri olma özelliğini de buradan

almaktadır. Kapitalist bir ruh ve beyin olarak salt daha fazla kar için çalışmaktadır ve buna odaklanmaktadır. Kapitalizmin iktidarcı-devletçi uygarlık tarihinin en kanlı ve soykırımcı sistemi oluşum niteliğinden ileri gelmektedir. Çünkü daha fazla kar yasası dışında hiçbir ahlaki ilke-ölçü ve yasa tanımamaktadır. Kafesten çıkarılan canavar tanımı da bu özelliğinden ileri gelmektedir. İnsanlık tarihi boyunca ahlaki ve politik toplum bir ruh ve beyin olan bu canavarı kafeste tutarak insanlığı yok etmesine engel olmuştur. Ahlaki ve politik toplum hep karı, daha fazla karı ayıplamış, kınamış ve en büyük ahlaksızlık ve hırsızlık olarak tanımlamıştır. 16. Yüzyıldan itibaren kapitalist modernite güçleri ahlaki ve politik toplumu fiziki ve kültürel soykırıma tabi tutarak, dehşetengiz yok ediş savaşı altına alarak gerilip kafesteki canavarı dışarı salmıştır. Mahşeri üç atlıdan biri olan kapitalizm kafesten dışarı salınarak daha fazla karara dayalı ve odaklı, ruh ve beyinle daha fazla kar için, bir bütün olarak doğa ve toplumu yok etme noktasına getirmiştir. Bu temelde tüm fiziki ve kültürel soykırımları daha fazla kar için gerçekleştirmiştir. Kanlı bir ruh ve beyin oluşu bundan kaynaklanmaktadır. Çünkü daha fazla kar elde etmek ancak daha fazla fiziki ve kültürel soykırımla mümkündür. Sonuçta öyle de olmuştur.

Kapitalizm daha fazla kar uğruna tarihin en büyük fiziki ve kültürel soykırımını gerçekleştirip kapitalist modernite güçlerine tarihin en büyük kârını sağlamıştır. ABD, İngiltere, Almanya, Fransa, İspanya, Hollanda tüm kapitalist modernite ulus-devletleri egemenlerin maddi zenginliği daha fazla kar uğruna gerçekleştirilen fiziki ve kültürel soykırım sonucu elde edilmiştir. Öyle ekonomi-politiğin anlattığı gibi normal ticaret üretim para piyasa ve benzeri sonucu elde edilmemiştir. Kapitalist modernite güçleri bu temelde kar elde ederken bu burada doğa ve toplumsal değerler de adım adım yok edilmiştir. Bu denli kanlı ve yok edici bir kar ruhu ve beynine sahip olan bir sistem ekonomisi olamaz. İngiliz ekonomi-politiğin tuzağına düşenler hala kapitalizmi bir ekonomik sistemmiş gibi ele almaktadır. Bu tanımlama kapitalizme en büyük meşruluk sağlayan tanımlamalardan biridir. Özellikle anti-kapitalizm adına yapıldığı için Marksist tanım kapitalizmi ekonomi olarak değerlendirip tersinden en büyük meşruluğu sağlamıştır. Oysa kafesten çıkarılan canavar olarak kapitalizm, gerçek ekonomiyi adım adım tasfiye ederek ekonomi üzerine

kurulan tarihin en büyük ekonomi tekeldir. Gerçek ekonomi, temel gereksinim ve ihtiyaç olan geçim ekonomisidir. Kavram olarak ekonominin “aile ekonomisi”nden gelmesi gerçek ekonominin ne olduğunu tanımlamaktadır. Ekonomik üretimin kökeni insanın insanlaşıp toplumsallaştığı doğal topluma dayanmaktadır. Doğal toplumda ekonominin varoluş niteliği gereksinimler ve ihtiyaçlar düzeyindedir. Komünaldır. Özel ve devlet tekelinde değildir. Kar ve daha fazla karara dayalı değildir. Herkesin gereksinimini ve ihtiyacını karşılayacak niteliktedir. Biriktirme, tekele alma yoktur. İngiliz ekonomi-politiği bu gerçekliği çarpıtarak bilim adı altında tarihin en büyük tuzağını, yanıltmasını, tekelleşmesini ve sömürüsünü ekonomi olarak sunmuştur. Mahşeri üç atlısından biri olan kapitalizm ekonomi olarak tanımlanmıştır.

Bu bağlamda İngiliz ekonomi-politiğinin ekonomi tanımını aşmak gerekiyor. Bu tanım ve üzerine gerçekleştirilen ekonomi tahlilleri gerçek ekonomiyi ifade etmemektedir. Marksizm çözüm gücü olamamasının temel nedenlerinden biri de İngiliz ekonomi-politiğinin tanımını esas almasıdır. Bu noktada düzeltmeye gitmek tarihi önem taşımaktadır. İngiliz ekonomi-politiği aşıp gerekli düzeltme yapılmadan kapitalizmden kurtuluş mümkün değildir. Bu bağlamda kapitalizm anti-ekonomidir; gerçek ekonominin düşmanıdır. Bu denli kanlı olmasının bir nedeni de budur. Ahlaki ve politik toplumun ekonomisi olan gerçek ekonomiyi kanla yok ederek varlık kazanmıştır. Tüm ekonomik olguların nesnelleştirilmesi, metalaştırılması, talanı, sömürgeleştirilmesi ve tekelleştirilmesi sonucu oluşmuştur. Bu temelde ekonomik yaşam alanları ve ekonomik güçlerin tasfiyesi ile egemen sistem haline gelmiştir. Günümüzdeki doğa yıkımı, kaynakların tükenmesi ve dehşet durumu bu anti ekonomi olan kapitalizmin ürünüdür. Ahlaki ve politik toplum gerçek ekonomik alandan tasfiye edilerek kurulan devasa tekelleşmelerle “nan” a muhtaç hale getirilmiştir. En büyük felaket ve dehşet budur. Bu durum aynı zamanda kapitalizmin sürdürülemez noktasına getirip iflas eder hale getirmiştir. Kafesten çıkarılan canavar tüm ekonomik yaşam alanlarını talan ede ede, sömüre sömüre, ekonomik güçleri tasfiye ederek şimdi de sahiplerini ve kendi kendini yemektedir.

Mahşerin üç atlısından ikincisi ulus devlettir. Çağdaş mitoloji olarak tanımlanabilecek Avrupa merkezi hegemonik sosyal bilimin en büyük çarpıtmalarından biri de ulus-devlete ilişkin olanıdır. Bu çarpıtma ilkin genel iktidar-devlet tahlillerinden başlamıştır. Bu bağlamda iktidar-devlet toplumsal yaşamın doğal akışı içinde gelişen, toplumsal yaşam için olmazsa olmaz olan, kaçınılmaz, zorunlu bir olgu olarak tanımlanmıştır. Bu ideolojik hegemonik çarpıtma ile iktidar-devlet sanki toplumca geliştirilmiş ve toplumunmuş gibi sunulmuştur. Bu konuda dünya kadar tanım geliştirilmiştir. Aslında tüm bu tanımlarla iktidar-devlet herkesi kendine çekecek şekilde cazibeli kılınırken özünde tanrısal bir olgu olarak sıralştırılmıştır. Bu tüm iktidar ile devlet tanımlamaları iktidarın-devletin gerçek varoluş zeminini, niteliğini ve amacını somutlaştırmak yerine sıralştırıp anlaşılmaz kılmıştır. Dolayısıyla devasa devlet teorilerinin külliyyatına rağmen halen en büyük anlamsızlık ve anlam güçlü iktidar-devlet konusunda yaşanmaktadır.

Avrupa merkezde hegemonik devlet felsefeleri de aynı anlamsızlığı ve anlam güçlüğünü ve sıralştırmayı ulus-devlet konusunda da yaratmıştır. Ulus-devlet tahlilleri genel iktidar-devlet tahlilleri üzerinden geliştirilmiştir. Buna göre krallık, monarşi, imparatorluk sonrası ulus-devlet toplumsal yaşamın zorunlu bir gereği olarak tanımlanmıştır. Bu sava göre 16. Yüzyıldan sonra tarihin bir hükmü olarak toplumun iradesi ve egemenliği olarak tecelli etmiştir. Bu temelde adeta son din olarak sunulmuştur. Nasıl ki son din tüm dinleri geçersiz kılıyor tüm insanlık ancak son dini kabul ederek hidayete erip cennete gitmeye hak kazanıyorsa ulus-devlet de tek kurtuluş ve mutluluk yolu olarak sunulmuştur; ona sahip olan hidayete erer ve cennete gider.

Oysa gerçeklik tam tersidir. Genelde iktidar ile devlet, özelde ise ulus-devlet egemen sınıfındır. Egemen sınıfın temel çıkarları için geliştirilmiştir. Toplumu köle eleştirip sömürmek içindir. Bu yönüyle topluma cehennemi yaşatmıştır. Arapçada iktidarın-devletin anlamı kadını ele geçirendir. Bu ulus-devletin de ne olduğunu ele veren çarpıcı bir anlamdır. Kadını ele geçiren, köleleştiren ve tecavüz eden güçtür. Kadının ele geçirilmesi, köleleştirilmesi ve tecavüz edilmesi, toplumun ele geçirilmesi, köleleştirip tecavüze

uğraması anlamına gelmektedir. Önce kadın ele geçirilir, köleleştirilir, tecavüz edilir, sonra toplum. Bu bağlamda ulus-devlet toplumun iradesinin kırılması ve toplum üzerinde egemen sınıfın hakimiyeti ve egemenliğidir.

Ulus-devletin önüne getirilen “ulus” ön takısı egemen burjuva sınıfının ideolojik hegemonyasının en büyük yanıltmalarından biridir. Egemen sınıfın, iktidarın-devletin “ulus” ön takısıyla tanımlanması toplumsal mühendislik ürünü olup toplumda rıza üretmek için bulunmuş bir tanımdır. Yoksa ulus-devlet ulusun değil, kapitalist modernite güçlerinin iktidarı-devletidir. Kapitalist modernite güçlerine kar sağlayan tarihin en büyük sermaye birikimini gerçekleştiren, tekelliliğini oluşturan bir siyasi, hukuki, askeri, ekonomik ve sosyo-kültürel güçtür. Bu güç mahşerin üç atlısından olan kapitalizm ve endüstriyalizmin koruyucu, ön açıcı, kalıcılaştırıcı ve süreklileştirici gücüdür. Ulus-devlet olmadan ne kapitalizm ne de endüstriyalizm korunabilir, önü açılabilir, kalıcılabilir ve sürekli kılınabilir. Ulus-devletin yapısını oluşturan yürütmesi, yasası ve yargısı; askeri ve polis gücü kapitalizmi ve endüstriyalizmi dolayısıyla kapitalist modernite güçlerinin egemenliğini mümkün kılan güçlerdir.

Bu niteliklerle ulus-devlet herhangi bir iktidar-devlet değildir. Kapitalist modernite güçlerinin ideolojik, askeri, ekonomik, sosyo-kültürel, ticari, sanayi ve mali gücünü ifade eden bir iktidar-devlet gücüdür. İlkın Amsterdam-Hollanda prensiplerinin ortadan kaldırılışıyla geliştirilirken, bu temelde kurulmuştur. Ulus-devletin ilk modeli olan Hollanda ulus-devleti incelenmeye değerdir. Hollanda egemen sınıfı kurduğu ulus-devletin gücüyle içte Hollanda halkına işgal, sömürü ve asimilasyon altına alırken, dış dönemin güçlü iktidarlara-devletleri olan İngiltere, İspanya, Fransa, Portekiz gibi büyük güçlere karşı varlığını korumuştur. Aynı hususlar Hollanda ulus-devletinden sonra kurulan İngiltere için daha fazlasıyla geçerlidir. İngiltere ulus-devleti hem mahşerin üç atlısı olan kapitalizm, ulus-devlet ve endüstriyalizmin iç içe nasıl geliştirildiğini, hem İngiliz halkı başta olmak üzere Galler, İskoç ve İrlanda halklarının nasıl işgal, sömürü ve asimilasyona tabi tutulduğu, hem de İngiltere egemen sınıfını nasıl dünyada egemen güç kıldığını anlamak için tam bir laboratuvar örneğidir. İngiltere egemen sınıfı inşa ettiği ulus-devletle neredeyse tüm

kara ve deniz sahalarının hakimi olmuştur. Kapitalist moderniteyi ulus-devlete dayalı kurumsallaştırıp yayılımını sağlamıştır. Yerküre üzerindeki tüm imparatorlukların yıkılışı da İngiltere ulus-devleti rol oynamıştır. Ya imparatorluklarla bizzat savaşarak ya da ulus-devletin ideolojisini yayarak, ulus-devletin geliştirilmesine rol oynayarak bunu gerçekleştirmiştir. Bu temelde model olarak ulus-devleti dünyanın dört bir yanına ihraç etmiştir.

Bu ihracın en temel gücü milliyetçi-faşist ideoloji olmuştur. Milliyetçi-faşizm ulus-devlet ideolojisidir. Bu öylesine ideolojidir ki bulaştığı herkeste yeryüzündeki en üstün ve biricik ulusun kendi ulusu olduğuna ikna eder. Bu ikna ile ulusundan olmayanların ya yok olması ya da kölesi olarak yaşaması için harekete geçirir. Böylece halklar arasında savaşların ve düşmanlıkların gelişmesinin, kapitalist modernite döneminde tarihin en büyük savaşlarının yaşanmasının bir nedeni de budur. Milliyetçilik-faşizm herkese bulaştırılınca, bulaşanlar kendi ulusunu üstün, biricik görünce, üstünlük ve biriciklik savaşı başladı. Zaten faşizm bu temelde ortaya çıkmıştır. Ulus-devlet tek dil, tek ulus, tek kültür teklikler üzerinden geliştirilmiştir.

Öte yandan kapitalist modernite güçleri milliyetçi-faşist ideolojik egemenlik ve imparatorlukların ulusların olmadığını, saray çevresinin iktidarı ve devleti olduğunu, ancak ulus-devletin ulusların olabileceğini, dolayısıyla her ulusun bir ulus-devlete sahip oldukça özgür, eşit ve demokratik bir yaşama sahip olabileceklerini yaygınlaştırdı. Bu salt ulus-devlet felsefesiyle değil, edebiyattan sanata, tarih anlatımlarından günlük anlatılara, eğitimden sosyolojiye her türden ideolojik egemenlik aygıtıyla yaptılar. Bu temelde ulus-devlet dalga dalga yeryüzünün her kıtasına yayıldı. Bu aynı zamanda tarihin en büyük fiziki ve kültürel soykırım savaşlarının da tüm yeryüzünde yaygınlaşması sonucunu doğurdu. Milliyetçi-faşist ideoloji, ulus-devlet, dolayısıyla kapitalizm ve endüstriyalizm nerede tutulmuşsa büyük fiziki ve kültürel soykırım savaşı sonucu tutulmuştur.

Milliyetçiliğin faşizmin ve ulus-devletin dünyanın her yönüne ve yanına yaydırılmasının amacı ulus-devlet ile kapitalizmin yaydırılmasıdır. Bu temelde ulus-devlet üzerinden kapitalist modernite

genişliğine ve derinliğine tarihin en büyük yayılımını gerçekleştirmiştir. Kapitalist modernitenin emperyalizm ve küresel sistem nitelikli gerçekleşmesi, ulus-devlet üzerinden mümkün olmuştur. Gerçeklik buyken, çevre ulus-devlet egemenleri, ulus-devleti kendi kurtuluş savaşlarıyla geliştirdikleri ve halkın olduğunu iddia etmeleri tam bir çarpıtma olduğu kadar gülünçtür de. Oysa çevre ulus-devletleri merkez kapitalist modernite güçlerinin yerli işbirlikçileridir. İdeoloji ve kurumsallığıyla, ekonomisi ve askeri gücüyle ulus-devlet merkez kapitalist modernite güçlerindir, çevre ulus-devlet egemenlerin konumu ise komprador işbirlikçiliklidir.

Post-İnsan Aşaması Sistemin İflasıdır

Bu temelde kapitalizmin ve endüstriyalizmin karı, sömürüsü, işgalciliği ve tekleşmesi için geliştirilen ulus-devlet, halkların başına getirilmiş mahşerin üç atlısından ikincisi olan diğer bir devletiz en büyük felakettir. Kapitalist modernite döneminde hem fiziki hem de kültürel soykırımlar, ulus-devlet gücüyle gerçekleştirilmiştir. Bu yönüyle ulus-devlet halklar açısından işgalci, sömürücü ve asimilasyondur. Her halk açısından dışarıdan gelen, toprağını işgal edip kendisini sömüren ve asimilasyonla özünden yabancılaştırılan güçtür. Bu yönüyle en büyük yanılığardan biri ulus-devletin yerli, yabancı diye tanımlamasıdır. Ulus-devlet halkın olmadığına, halktan kopmuş, yabancılaşmış egemen sınıfın olduğuna göre, tüm ulus-devletler yabancıdır. Halk adına kurulmuş olsa da dıştan gelen işgalci, sömürgeci ve asimilasyoncu bir güçtür. Dolayısıyla bir ulus-devletin işgalci, sömürücü ve asimilasyoncu olması için verili ulus-devlet sınırları dışından gelmiş olmasını gerektirmez. İngiltere ulus-devleti, salt gidip Hindistan'ı egemenliği altına alınca işgalci, sömürücü ve asimilasyoncu olmuyor; varoluşsal olarak İngiliz halkını egemenliğine aldığı da işgalci, sömürücü ve asimilasyondur. Bu açıdan bakıldığında adına kurulmuş halkın da ülkesini işgal etmiştir, emeğini, yeraltı-yerüstü zenginliğini, değerlerini sömürmüştür ve kültürel-dilsel olarak asimile etmiştir.

Bağlantılı olarak her ulus ile devlet faşist niteliğiyle homojenleştiricidir. Toplumsal mühendislik tek dil, tek kültür, tek tip toplum yaratmak için var olmuştur.

Tüm ulus-devletin tarihi bu yönüyle kültürel soykırım tarihidir. Adına kurulan halkın da diğer halkların da farklılıklarını yok ede ede, homojen toplum yaratarak varlık kazanmıştır. Okul, kışla, ibadethane, sömürgeci pazar, ataerkil aile, endüstriyel kültürle bunu gerçekleştirmiştir. Ulus-devlet vatandaşı denilen olgu bu şekilde ortaya çıkartılmıştır. Vatandaş, ulus-devletin öğüttüğü ve kendine bağlı ve bağımlı kıldığı, toplumsallığından koparttığı olgudur. Yere göğe sığdırılmayan vatandaş; ulus-devletin toplumsal mühendisliğinin bir ürünüdür. Bireyler, ulus-devletin kültürel soykırımıyla toplumsallığından kopartılarak, sürüleştirilerek ulus-devlete bağlandıkça vatandaş olur. Bu anlamıyla en büyük tekileştirme, homojenleştirme ulus-devlet vatandaşlığıyla gerçekleştirilmiştir. Bununla güya bireyler “hak” sahibi kılınmıştır. Oysa olan şey bireylerin çağdaş köle haline getirilmesidir. Vatandaşın tabi olduğu hukuk, özünde kapitalist modernite güçlerinin işgalci, sömürücü ve asimilasyoncu kurallarıdır. Bu kuralların hakim olduğu yerde eşitlik, özgürlük ve demokrasi yoktur, kölelik vardır.

Gelinen aşamada mahşerin üç atlısından ikincisi olan ulus-devlet de varlığını sürdüremez bir duruma gelmiştir. 20. yüzyıldan itibaren tüm yeryüzüne yayılmıştır. Artık işgal edecek, sömürecek yer kalmamıştır. Bu yönüyle ciddi bir bunalım ve çıkmaz yaşamaktadır. Dolayısıyla kapitalist modernite güçlerinin ihtiyacını karşılayamamaktadır. Kapitalist modernite güçlerinin tüm çabalarına rağmen işlerlik kazanamamaktadır. En önemlisi de artık gerçek manada halkların olmadığı ve olamayacağı tüm çıplaklığıyla açığa çıkmıştır. Bu nedenle toplum artık ulus-devletin gerçekliğinin farkına varmıştır. Ulus-devlette halkların eşit, özgür ve demokratik bir yaşama sahip olamayacağı anlaşılmıştır. Her iki durumda da ulus-devletin iflas ettiği gerçeği açığa çıkmıştır. Mahşerin üç atlısından biri olan ulus-devletin bu iflası yeni arayışlar ortaya çıkartmıştır, günümüzde halklar bu arayışın içine girmiştir. Bu kapitalist modernitenin bir bütün olarak aşılması ve alternatif bir sistemin inşası, halkların özgürlük seçeneğini vücut bulması açısından oldukça önemlidir.

Mahşerin üç atlısından üçüncüsü endüstriyalizmdir. İngiliz ekonomi-politiği ve ondan esinlenen-etkilenen ekonomi-politik teorileri, özellikle İngiltere merkezli

geliştirilen endüstriyalizm tarihin biricik endüstri/sanayi devrimi olarak sunmaktadır. Oysa teknolojik olarak endüstri/sanayi, tarihin başlangıcından itibaren geliştirilmiştir. Doğal toplumda teknik, insan yaşamını kolaylaştıran ama doğaya zarar vermeyen, doğayı tahrip etmeyen elle elde edilen ve kullanılan bir olgudur. Kapitalist modernite dönemine kadar endüstrinin/sanayinin geliştirilmesi bu temelde olmuştur. Endüstri yontulan taştan, çıkık, buharlı gemiden fabrikasyon tekniğine kadar geniş, bir gerçekliğe sahiptir. İnsan yaşamını kolaylaştırdığı ve eko-sisteme, insanlığa zarar vermediği sürece olmazsa olmazdır. Bu anlamıyla kapitalist modernitenin mahşerin üç atlısından üçüncüsü olan endüstriyalizm biricik bir sanayi devrimi değildir. Elbette, endüstriyalizmle birlikte sanayileşmede dev gelişmeler yaşanmıştır. Bu durum günümüzde post-insan aşamasına geçmiştir. Ancak bu insanlığın hizmetinde olan bir sanayi devrimi değildir. Tersine nano-biyo-teknoloji, anti-ekonomi ve anti-ekolojik endüstriyalizmle doğayı ve toplumsallığı yok eden noktaya vardırılmasıdır.

Bu açıdan mahşerin üç atlısından biri olan endüstriyalizmi tanımlarken, öncelikli olarak yapılması gereken şey toplumsal yaşamı kolaylaştıran ekolojik teknolojiden ayırt edilmesi gerekiyor. Endüstriyalizm bilimcilikle geliştirilmiştir. Bilimciliği geliştiren kapitalist modernite güçleri, bilimcilik ile endüstriyalizmi egemenlik ve sömürüleri için geliştirmişlerdir. Bu yönüyle mahşerin üç atlısından olan kapitalizm ve ulus-devletle iç içedir. Bu iç içelik daha fazla kar elde etmek için geliştirilmiştir. Bu anlamıyla endüstriyalizm, tarihin en büyük ideolojik, siyasi, ekonomik, askeri ve sosyo-kültürel hegemonyacıdır. Kapitalist modernite güçleri ellerindeki bu hegemonik güçle kar marjını yükseltmiş, sermaye birikimini katlamış ve kapitalist tekelliliği yerküreye yaymıştır. Dolayısıyla endüstriyalizm kapitalist modernite güçlerinin ideolojik, siyasi, ekonomik, askeri ve sosyo-kültürel boyutlarından kopuk ve ayrı ele alınamaz. Kapitalist modernite güçlerinin temel üç ayaklarından oluşu bu niteliğinden ötürüdür.

Mahşerin üç atlısından üçüncüsü olan endüstriyalizmin hegemonik karakterinin ilk darbe vurduğu olgu, üretimin artık temel ihtiyaçları

gözeten, temel ihtiyaçlar için değil, daha fazla kar için gerçekleştirilmesidir. Kapitalist tekelciliğin ve hegemonyacılığın üretim ve tüketim üzerinde kurulması toplumsallığa vurulan en büyük darbelerden biridir. Çünkü bununla birlikte tarım-köy toplumuna dayanan kendi kendine yeten komunal ve kolektif üretim adım adım ortadan kaldırılmıştır. Bu durum ciddi bir toplumsal altüst oluşu ortaya çıkarmıştır. Toplum üretimden kopartılmıştır. Üretimden kopartılan toplum, yerinden-yurdundan göçertilerek, kapitalist modernite kentlerine-metropollerine sürülmüştür. Kapitalist modernite güçlerine muhtaç hale getirilmiştir. Toplumun işsizleştirilmesi ve işçileştirilmesi bu temelde gerçekleştirilmiştir.

İşsizleştirme ve işçileştirme tarihin en büyük toplum kırımı, yabancılaştırması ve saldırısıdır. Genelde işsizleştirme üzerine durup olumsuzlanırken, işçileştirme olumlanmaktadır. Oysa her ikisi de toplum kırım ve yabancılaşma sonucu geliştirilmiştir. Toplumsal varoluşta her ikisinin de yeri yoktur. Mahşerin üç atlısından endüstriyalizmin tekelciliği ve hegemonyacılığı sonucu ortaya çıkmıştır. İşçilik ve işsizlik olguları kendiliğinden gelişmemiştir. Kapitalist modernite dönemine kadar işsizlik ve işçilik diye olgular yoktur. Tarım-köy toplumuna dayalı insanlar kendi kendine yeten şekilde üretip ihtiyaçlarını karşıyorlardı. Endüstriyalizmin tekelciliği ve hegemonyacılığı geliştirildikçe, tarım-köy toplumu kırımdan geçirildikçe işsizlik ve işçilik ortaya çıkmıştır. Bu yönüyle tarım-köy toplumunun parçalanması, kentlere-metropollere göçertilmesiyle yaşanan yabancılaşmayla birlikte gerçekleştirilmiştir. Çağdaş kölelik bu şekilde yaratılmıştır. Endüstriyalizmin tekelciliği ve hegemonyacılığı sonucu “nan” a muhtaç kılınan insanlar kapitalizmin ücretli kölesi konumuna düşürülmüştür. Bu çağdaş kölelik, işsizlik için, işçi için geçerlidir. Çünkü ikisi de bağımlıdır ve birbirini besleyen olgulardır. Her işsiz potansiyel işçidir, her işçi de potansiyel işsizdir. Her ikisi de çağdaş kölelik koşullarına mahkûm edilmiştir.

Endüstriyalizm aynı etkiyi kadın üzerinde de gerçekleştirmiştir. Genelde kapitalist modernite döneminde sahte özgürlük yanılsamasıyla kadının işçileştirilmesi, ekonomik bağımsızlık ve özgürleşme olarak değerlendiriliyor. Oysa kapitalizmin, endüstriyalizmin işçileştirdiği kadın ne

bağımsızlığını elde ediyor ne de özgürleşiyor. Tersine bir bağımlılıktan ve kölelikten daha derinleştirilmiş bir bağımlılığa ve köleliğe alınıyor. Dünyanın en büyük işsizler ve ucuz iş gücü ordusunun kadınlardan oluşuyor oluşu çağdaş kölelik düzeyini gösteriyor. Öte yandan endüstriyalizmin cinsiyetçi niteliği kadın köleliğini daha da derinleştirmiştir. Kadının meta konumuna düşürülmesi ve cinselliğin temel objesi haline getirilmesi köleliğin en katmerlisidir. Gösteriş dünyasından kültür-sanat endüstrisine, spor ve seks endüstrisine dek kadının içine düşürüldüğü konumu göstermektedir. Şüphesiz endüstriyalizmin en vahşi yönlerinden biri doğayı yaşanmaz hale getirmesidir. Toprak, hava, su ve yaşamın her anı kirletilmiş, yaşanmaz hale getirilmiştir. GDO’larla gerçekleştirilen üretim tarihin en büyük erozyonuna yol açmıştır. Dünya büyük bir endüstriyel çöp haline gelmiştir. Tüm bunların yarattığı salgın hastalıklar tarihin en büyük fiziki soykırımına yol açmıştır. Artık savaşımlardan daha fazla insanlar salgın hastalıklardan ölmektedir. Daha iyi çözümlemek ve anlamak için ayrı ayrı ele alınsa da mahşeri üç atlı olan kapitalizm, ulus-devlet ve endüstriyalizm iç içe geliştirilmiştir. Aynı bütünlüğünün parçaları olarak rol oynamışlardır. Nano-biyo-teknolojiler sonucu geliştirilen post-insan aşaması üçünün ürünüdür. Mahşerin üç atlısı, düşünen, üreten, paylaşan, etik-estetik ve yaratıcı olan insanın sonunu getirmektedir. Bu durumlarıyla artık kapitalist modernitenin ihtiyaçlarını karşılayamaz konumuna düşmüşlerdir. Post-insan aşaması sistemin başarısı değildir, iflasıdır. Ahlaki ve politik toplum her ne kadar zayıflamışsa da mahşerin üç atlısının gerçek yüzünü göstermektedir. Kapitalizm, ulus-devlet ve endüstriyalizmin çözüm olmadığına dair bilinçlenme ve farkındalık gelişmektedir. Bu nedenle özgür, eşit ve demokratik sistem arayışına yönelmiştir. Demokratik modernite alternatifinin seçenek olarak geliştirilmesi, mahşerin üç atlısının iflasını hızlandırmıştır. Gerek toplum nezdinde gerçek yüzünün görülmesi, gerekse de kendi sahipleri olan kapitalist modernite güçlerinin ihtiyaçlarını dahi karşılayamaması mahşerin üç atlısı olarak kapitalizmi, ulus-devleti ve endüstriyalizmi iflas noktasına getirmiştir.

içindekiler için tıklayınız...

Ulus-Devlet Sorunsalı ve Kadın

Rojdan Erez

İnsan ve tarih diyalektiğinin, “Tarih günümüzde gizli biz tarihin başındayız” düsturuyla şekillendiği 21. Yüzyıl; demokratik, kadın özgürlükçü ve ekolojik yaşam paradigmasıyla, bir hakikat olarak kendini kabul ettirmeye başlamıştır. İnsan ve doğa yaşamının her geçen gün felakete uğradı bu yüzyılda, yeni bir yaşamın inşası hız kazanırken, kapitalist modernitenin üçlü sacayağının kadın, toplum ve ekoloji üzerinde yarattığı tahribatlar da en somut halini almıştır. Yaşamın tüm hücreleri kanserli bir hal almaya başlarken, en fazla sorgulanması gerekenler de bu kanserli hücrelerinin nedeni ve çözümü üzerine olacaktır. Bunların başını da ilk oluşumdan bu yana bela haline gelen, devlet ve ulus-devlet yapılanmaları çekmektedir.

Devlet ve Kadın

İnsanlık tarihi, tıpkı evrendeki ikilemler gibi kendi içerisindeki kriz ve kaoslardan çıkış yakalayarak günümüze ulaşmıştır. Doğadaki her şey nasıl canlılık özelliğini taşıyorsa, tarih de, doğa ve insanlığın edimleri ve sürekliliği ile canlı bir olgu haline gelir. Zaman-mekan ile kendi yaşam çerçevesini çizen ve sürekli bir gelişim halinde olan tarih, birinci ve ikinci doğa olarak sürekli bir inşa hali içerisinde ilerlemektedir. İnsan aklı, gelişen zeka düzeyi ile doğada kalma, varlığını sürdürme gücüne erişerek kendini korumayı başarmıştır. Kendini koruma altına almanın en somut hali ise topluluk halinden toplumsallığı kurma, maddi ve manevi değer üretimidir. Primatlıktan kopuş ve sonrasında insanlaşma dediğimiz gelişim bu

özsavunma ile gerçekleşmiştir. Kuşkusuz her canlının birinci amacı hayatta kalmaktır. Üreme, beslenme, barınma vb. temel güdüler olurken, insan türünün diğer canlılardan farklı olarak ortaya koyduğu en önemli gelişme, toplumsallığını inşa etmesidir. Tür olarak doğada en savunmasız konumda iken belki de tek şansı, hızla gelişen zekasının ortaya koyduğu birlikte yaşama istemi veya zorunluluğudur. Birlikte yaşam onu koruyacak, neslini devam ettirecek, besleyecek ve daha güvenli bir yaşam sunacaktır. Bu nedenle de ilk klan oluşumunu da bu özsavunma mekanizmasının nüveleri olarak adlandırabiliriz.

Binyıllar içerisinde, birlikteliğin her anlamda geliştirici yanını keşfeden, giderek değer üreten-yaratan insanlığın ilk topluluk şekli klanlaşma olup oradan kabile, kavim ve aşiret gibi daha geniş formlar halini almışlardır. Bahsettiğimiz bu toplumsal formlar, nicelik olarak farklılık gösterse de öz itibarı ile insan topluluklarının aslında beraber yaşama isteminin, adı konmamış bir kimliğe ulaşma hali olmaktadır. Bunun en somut örneği ise doğal toplum döneminde karşımıza çokça çıkan totem kültürüdür. Günümüzde çokça çarpıtıldığının aksine totem, küçük insan topluluklarının kendilerini adlandırma şeklidir. Bu bazen bir sembol, bir hayvan veyahut bir bitki olabilmektedir. Mitolojilerde çokça rastladığımız, kentlere adlarını veren tanrıça ve tanrıların hayvan veyahut bitki sembolleri ile anılması, köklerini bu kültürden alır.

İlk klanlaşma ve sonrasında gelişen daha değişik toplumsal formların ahlaki-politik bir dokuya doğru

ilerlemesinde kadınların rolü oldukça fazladır. İnsanlaşma sürecinden toplum ve toplum formu kadın öncülüğünde ve emeğiyle gerçekleşmiştir. Kadının doğurganlık özelliği ve doğa ile kurduğu maddi-manevi özdeşlik, insanlık tarihinin doğal kimlik kazanmasında büyük rol oynamıştır. Bilge kadın dediğimiz olgu aslında toplumsallığın kendisi olmaktadır. Özel mülkiyetin, hiyerarşinin ve de iktidar olgusunun olmadığı binlerce yıllık insanlık tarihi, kadının toplumsal öncülüğünde gerçekleşmiştir. Ne zamanki kurnaz-avcı erkek devreye girdi ve kadın toplum gerisine itilmeye başlandı, işte o zaman bugün halen bile toplumun başına bela olan sorunlar oluşmaya başladı.

Devlet dediğimiz oluşum da kent-sınıf ve pazar ekseninde gelişirken, aynı zamanda kendini bir zorunluluk olarak (gerek ordusuyla gerekse de yasalarıyla) benimsetmeye çalışmıştır. Resmi tarihi çalışmaların herşeyi devlet ile ele almasının arkasında yatan neden de budur. Gelişen merkezi uygarlık ve ona hizmet eden araştırmacılar ve ortaya koydukları tezler ile devlet olgusu, insan belleğine vazgeçilmez bir zorunluluk olarak benimsetilmeye çalışılmıştır. Giderek dallanıp budaklanan devlet ve onun kolları, toplum üzerinde yaratmaya çalıştığı meşruluk zeminini bu yollar ile oluşturulacak, kendinden önce ve sonra devletsiz yaşayabilen ahlaki-politik toplum yaşamını “karanlık” “ilkel” “tarih öncesi” olarak ele alacaktır. Bu doğrultuda devleti, insan doğasının bir gereği gibi göstermek için çeşitli tezler ileri sürülmüştür. Bunlardan en ilgi çeken Hobbes’in devleti ele alışıdır. Hobbes’e göre, devletin doğal bir yanı yoktur. İnsan, yasa ve otorite olmadan yaşamıştır. Ancak bu yaşam herkesin bir ötekine “düşman” olduğu bir yaşamdır. Bunu da “herkesin herkese olan savaşı” olarak tanımlar. Bu savaşı durdurmak için de bir otoriteye ihtiyaç vardır. Bu otorite de devlettir.

Yine yakın dönem Hindistan ulusal lideri Mahatma Gandhi de devleti bir gereklilik olarak görmektedir. Gandhi aslında devlete olumlu bir rol yüklemeyi hatta “yoğunlaşmış biçimiyle şiddetin görünümü” olarak değerlendirir. Ancak insanlığın henüz ahlaken gelişmediği için bir devlet yani otorite mekanizmasına ihtiyaç duyduğunu belirtir. Yine devleti de ahlaki ölçülere göre kendince yeniden tanımlar. Her iki tanımlamada da “zorunluluk” durumu vardır. Gandhi

devleti “ahlak düzenleyici” olarak ele alırken Hobbes ise “mutlak düzen sağlayıcı güç” olarak ele alır. Bu iki isim dışında tarihe damgasını vuran daha binlerce isim ve teori devletin meşru zeminini oluşturmaya çalışacaktır. “Toplumsal düzeni sağlama” aracı olarak görülen devletten başka bir alternatif veya hayat yoktur adeta. İnsan doğasının kötü ve ahlaksız olduğu, saldırgan olduğu tezinin temellerinin gelişen batı hegemonyası ile Avrupa’da atılmasının da, bu meşruluk zemininin oluşturulma amacı ile paralellik gösterir. Kapitalizmin gelişimiyle, birey ve toplum üzerinde hakimiyet kurmak en çok başvurulan yöntem, tekel haline gelen “bilimsel” araştırmalar olmaktadır.

Marksist ideolojinin, determinist anlayışının devletin varlığına yüklediği “zorunluluk” ilkesi de, onun “tanrısal varoluş”una yaptığı “devrimci” bir katkı niteliğindedir. Bu açıdan ele alındığında kendini yani varlığını korumak için yaptığı tüm talan ve işgaller, sömürüler ve katliamlar da meşruluk zemini kazanmaktadır. Bu noktada devlet özne haline getirilirken doğa ve toplum sömürülen nesne konumuna düşer. Abdullah Öcalan’ın deyişiyle; “Tahakkümcü zor aygıtına devrimci içerik sığdırmak aslana devrimci rol vermekten farksızdır.” Bu zorunluluk ilkesinin özellikle kadınlara yüklediği “nesne” olmak durumunu da çözümlemek gerekmektedir. Doğa ve toplum, bir zorunluluk olarak nasıl ki devlet tarafından nesneleştirilmiş ise kadın da nesneleştirilmiş ve bir bütün edilgen hale getirilmiştir. Marksizmin en büyük eksikliklerinden biri de doğal komünal dönemin kadın emeğini görmemesi ve tarihi salt maddi olarak ele almasıyla, kadının hem zihnen hem de fiziken bu yaşamdan koparılmasıyla köle durumuna getirileceğini çözümleyememesidir. Birçok ideolojik düşüncede olduğu gibi Marksist düşüncede de kadının yeri yok denecek kadar azdır. Kadın özgürlüğünü devrim sonrasına bırakarak, toplumsal özgürlük ile bağını kuramamıştır. Oysa devlet ve eril akıl arasındaki tarihi bağ çözülmeden hiçbir toplumsal sorun çözülemez. Çözüm içerisinde kadın özgürlüğü yoksa da bu bir hayalden öteye geçemez. Tarihe yön veren kadınlar. Tarih kadınlar olmadan bir anlam ifade etmez.

Ulus-Devlet Aşaması ve Kadın

Mezopotamya topraklarında başlayan ilk sorgulama ile gelişen düalist düşünme sistematigi, insanlığın

bilinmeyen anlama ve anlamlandırma yöntemidir. Her şeyin bir karşıtı olmalıdır. Ancak bu karşıtlık kendi içerisinde verdiği savaşta bir anlama kavuşmuş olmalıdır. Bu anlam, yaşamın döngüsü hatta oluşum nedeniydi. Batı felsefesine ruh-beden ya da akıl-beden olarak giren bu ikilem aslında, toplumsallıktan kopuşun ilk eril iktidarın giderek kendini daha fazla hissettirdiği bir dönemin başlangıcı olmaktaydı. Karanlık, kötü, şeytan, canavar vb. gibi nitelendirmelerin açığa çıkması, karşıdakini şeytanileştirerek veyahut korku yaratacak bir konumu düşürerek lanetlendirme çabaları, savaşan iki güç arasında sürekli kullanılan bir yöntemdir. Gözden düşürmek dönemin psikolojik savaş yöntemidir. Bu yöntemi ilk devlet yapılanması ile ele aldığımız takdirde karşımıza çıkacak olan şey, en başta kadınlar ve iktidara karşı sürekli bir savaşım içerisinde olan demokratik uygarlık olarak adlandırdığımız topluluklar olacaktır. Her ikisi de tüm kötü sıfatlara mahkum edilmek istenmiş ve lanetli kılınmıştır. Bu bağlamda, eskinin anlamsal ikilem çatışması, devrîsel oluşumlar ile yerini sonsuz bir düşmanlaştırma faaliyetlerine dönüştürecek. Batı felsefecilerini bu noktada ele almak açıklayıcı olacaktır. Yunan toprakları içerisinde herkes Yunan kanı taşıdığından birer yurttaş, onlar dışında kalanlar ise “barbar” olarak adlandırılacaktı. Diğer bir boyut da, toplum arasında uygulanan bu ayrımın, cinsiyet noktasında da devreye sokulmasıdır. Bunun temsilcilerinden biri de Aristoteles’tir.

Aristoteles, hiyerarşik bir düzlemde karşıtlığı savunur. Ona göre ruh ve akıl nasıl beden üzerinde üstünlük sağlıyorsa, erkek de kadın üzerinde üstünlük sağlamalıdır. Çünkü kadın pasif ve edilgendir. Erkek ise etkindir! Hatta kadını erkek üzerinden tanımlayarak “eksik kalmış, sakat kalmış erkek” olarak kadını tanımlar. Aslında onun bir kadın tanımı yoktur. Çünkü her şeyi erkek üzerinden ele alır ve erkek akıl ve ruh olarak kutsaldır, yüceltmeyi hak etmektedir. Kadın ise sadece bedendir ve beden düşünemez, akıl olmadan hareket edemez. Dolayısıyla bedenın yani kadının yürütücü akli ve gücü erkektir. Erkek olmadan kadın bir anlam sahibi olamaz. Bu durumun en çarpıcı örneği ise erkekler arasında meşru sayılan hatta sanatsal ve siyasal bir misyon yüklenen ve “oğlancılık” diye adlandırılan

aynı cinsin yaşadığı cinsel ilişkinin kadınlar arasında yaşanmasının yasaklanmasıdır. Burada çok ince bir çizgi mevcuttur. Konumuz neden yaşanmıyor ya da yaşatılmıyor meselesinden ziyade bunu yaşayan iki kadından birinin kendini erkek konumuna getireceği için kabul görmemesidir. Yani hiçbir kadın kendini erkeğin sahip olduğu özelliğe büründüremez. Çünkü buna ulaşacak güce ve kutsallığa sahip değildir. Erkek her şeyi, cinselliği ile bile yüceltilip, bir damla menisinin bile boşa akıtılmayacak şekilde koruma altına alınırken, kadının kendini onun gibi hissetmesi bile yasaklanmıştır. Kadın, erkeğin rolünü çalamayacak kadar zayıf ve bu onura layık olamayacak kadar düşük bir ruh ve akla sahiptir! Bu düşünce sistematığı de bilindiği üzere daha sonra gelişecek olan Hristiyanlık dünyasına da şekil verecektir.

Verdiğimiz bu örnek Mezopotamya’dan Antik Yunan’a oradan Avrupa’ya yayılan hegemonik iktidar yapılanmasının, ulus- devlet aşamasına kadar ki uzun yılları bulan toplumsal cinsiyetçi kodlarını anlamak ve bu tarihi düşmanlığının nedenini çözümlemek için küçük bir örnektir. Mitoloji, felsefe ve oradan tek tanrılı dinler ile başlayan toplumsal hareketlerde kadına yüklenen olumsuz özelliklerin hatta varlığının bile yok sayılması, Avrupada gelişen ulus- devlet yapılanması ile zirveye ulaşacaktır.

Kapitalizmi anlamadan ulus-devleti anlamak imkansızdır. Modernitenin en önemli sacayağı olması da bu özelliğinden gelmektedir. Ulus olma, kendi başına olumsuz bir olgu değildir. Binlerce yıllık kültürel birikimin, beraber yaşama ve değer oluşturma hali ile soyut bir şekilde gelişen ve insanlar arasında bağ kuran toplumsallığın modern bir adlandırmasıdır. Ancak bir devletin “ulusu” olmak, kapitalist kâr üretme mantığıyla ilişkilidir. Bunun doğuş yeri de Avrupa kıtasıdır. Tanrının yerine konulan ulus-devlet ile bunun dışında kalan topluluklar, Antik Yunan mantığının yeni döneme uyarlanmış hali olarak, “tarihsiz toplumlar” “devletsiz topluluklar” olarak adlandırılacaktı. Toplum yaşamı devlet olmadan “yok” hükmündeydi. Doğal kalan kabileler üzerinde araştırma yapan ve her şeyi devlet olgusu ve mantığı ile ele alan antropologların en çok şaşırdığı nokta da buydu. Devletsiz nasıl ayakta kalınır? Bu nedenle de onları medenileştirmek, yani bir devlete bağımlı hale getirmek, aynı dili konuşturmak, onlar gibi giydirmek

ve hatta onların inandığı tanrıya inanmalarını sağlamak gerekiyordu. Binlerce yıldır o toprakları yurt edinen, kendi varlıklarının bir parçası gören Ortadoğu halklarına, Kuzey Amerika yerlilerine, Asya ve Afrika kıtasındaki yerli kabilelere uygulanan fiziki ve zihni soykırım politikaları da bu şekilde gelişecekti. Tüm bunların temelinde yatan neden ise sömürgeleştirme ve dolayısıyla benzeştirerek yok etme istemidir. Kuşkusuz sömürü dediğimiz şey salt maddi olanı sömürmez. En büyük sömürü, zihni ve ruhi olan sömürü tarzıdır. Kapitalizmin ulus-devleti önce zihniyeti sömürür. Sömüremediğini de katliamlardan geçirir. Çünkü farklılıklara tahammülü yoktur. Farklılıklar ulus-devletin varoluşuna aykırıdır ve ortadan kaldırılması gerekir.

Ortadoğu'nun merkez olma özelliğini kaybetmesi ve de çevre konumuna düşmesi Avrupa'da gelişen kent devletlerinin içerisine girdiği ekonomik, siyasal ve sosyal güç kazanma arayışı ile bağlantılıdır. Uzun süreli savaş ve çatışmalar, dinin dogmatikliği ve düşünsel gelişim önündeki engeller nedeniyle adeta karanlık bir döneme giren ve halen dahi bunu aşamayan bu topraklardaki, maddi-manevi zenginliklerin Avrupa kıtasına taşınması, Batı'da başlayacak olan hegemonyanın ilk adımlarıydı. Taşınan, daha doğrusu çalınan bu zenginlikler Avrupa'da salt maddi anlamda değil, düşünsel ve sanatsal gelişmeleri beraberinde getirecekti. 15. ve 16. yüzyıllardaki reformasyon, aydınlanma ve Rönesans hareketleri bunların başında gelmektedir. Dini tabuların yıkılması, kilisenin güç kaybetmesi ve de krallıkların güç kazanmasıyla başka dönemin kapıları açılacaktı.

Özellikle reform hareketinden sonra mezhepsel farklılıkların yarattığı çatışma ortamı, Avrupa'da kanlı savaşların yaşanmasına neden olmuştu. 1648 Westfalya Anlaşması bu açıdan bir dönüm noktasıdır. Bu anlaşmada sonra mezhep savaşları son bulmuş artık giderek sınırlar belirginleşmeye başlamıştır. Murray Bookchin bu dönemi şöyle özetler: "Devlet ve kilise, kral ile papa, seküler ile tanrısal arasındaki büyük bölünme ortaçağ toplumunu meşgul eden çok sayıda bölünmenin sembolik ifadesi olarak ele alınabilir. Ortaçağ'daki bu bölünmeler ulus-devletin çıkışına olanak sağlamıştır. Ortaçağ toplumu bölünmez bir nitelik taşıyaydı, babadan oğula geçen

dev imparatorlukların yükü altında ezilmeyebilir, imparatorlukların kaynaklarını kurutup kendilerini durgunluğun olduğu bir çıkmaz sokağa sürüklemesini önleyebilirdi. Avrupa'nın parçalanmasının, ulus-devletleri ortaya çıkaran bir birleşmeye neden olması, tarihin ironilerinden biridir."

Ulus-devlet zihniyeti tıpkı Antik Yunan düalistliği gibi, bir arada anlamsal bir bütünlüğü ulaşamayacak şekilde oluşan karşıtlıklardan meydana gelmekteydi. Devlet akıl, toplum ise bedendi. Akıl ne isterse beden de onu yapmak durumundaydı. Toplum üzerinden kazanç sağlama argümanı ile kurgulanan ulus-devlet projesi ile toplumsal zehirlenme de başlamıştı. Devlet ve onun tüm kolları insanları "yurttaş-vatandaş-seçmen" gibi sıfatlar ile zehirleyerek, kendi eğitim fabrikalarında tek tip hale getirmeye çalışacaktır. "Vatandaş" tanımına yüklediği rol ve görevler ile kendinden olmayan inanç ve halklara karşı gizli bir toplumsal sözleşme ile düşmanlaştıracaktır. Tek dil, tek vatan, tek bayrak gibi söylemler ile toplum özüne ihanet edecek düzeye getirilmiştir.

Ulus-devlet sistemi de tüm iktidar yapılanmaları gibi kadın karşıtıdır. Tüm bir toplumun kapitalizm ile metalaşmaya başladı bu süreçte kadın "metaların kraliçesi" konumuna getirilmesi ulus-devlet ile gelişecekti. Ulus-devletin militarist toplum yaratma amacıyla yüceltilen "asker doğuran kadın" figürünü, sürekli kazanmaya odaklı, doyumsuz kapitalist tekellerinin kadın bedenini, aklını ve estetiğini metalaştırması arasında birbirini besleyen bir amaç vardır. Hepsi de kadını bir araç olarak kendi ideolojisine uyarlamak istemektedir. Kapitalist modernitenin ulus-devlet aşamasında kadın, "kölenin kölesi" konumuna düşürülmüştür ve bu kölelik, zincirlere vurulan eski tarihi kölelik anlayışından daha derin bir düşmanlığın ifadesidir. Kadınlar en fazla ulusun üretici gücü yani devlet ulusunun "kuluçka makinesi" olarak görülerek aşağılanmaktadır. Başat olan mantık da budur. Kadının tarihi toplumsal öncü misyonundan korkan ulus-devlet sistemi kadına yüklediği bu vb. sıfatlar ile kendi aracı haline getirmektedir. Eril iktidarın somut ve modern yapılanması olan ulus-devlet düşünen kadın istemez, hele kendisine hizmet etmeyen düşünen kadını hiç istemez. Bunu için de medyasından sanatına, sporundan siyasetine her

alanı toplumsal cinsiyet kodları ile donatıp, kadını da tıpkı koca bir topluma yaptığı gibi sınırlara yani erkek aklının sınırlı sınırsızlığına hapsetmiştir.

Kutsallaştırılan Aile Kurumu

Ulus-devlet, onun için kendini feda edecek vatandaşlar arzulamaktadır. Bunun için de ilk el attığı aile kurumu olacaktır. Özel mülkiyet anlayışı ile beraber aile yaşamına kapatılan kadın, kendini evinin iktidarı olarak gören erkeğin gölgesi altında yaşamdan koparılmaya çalışılmıştır. Karşısına benzeşme istemi, ezilen, sömürülen her birey ve toplumun bilinçaltında yer edinen bir düşüncedir. Bu aynı zamanda görünmez bir gücün (hakim düşüncenin) teşvikidir de. Sonuç olarak kendisine benzeşmeye çalışan kişi veyahut toplumsal kesim, aynı düşünce ve eylem sahibi olmak için çabalamak ve yarar sağlamak durumundadır. Bu yarar, hakim olan düşünceyi beslediği oranda, benzeşmeye çalışan ile imzalanan sözleşmedir. Dikkat edilirse şiddetin toplumsal alanda en fazla yayıldığı yönetim biçimleri, otoriter baskıcı rejimlerdir. Toplumun militarize olma hali de bunun yansımasıdır. Herkesin kendini gücün temsilcisi olarak görmesi ve “öteki” üzerinde hakimiyet kurma istemi, var olan baskıcı, faşizan rejimden kaynaklanmaktadır. Bu aynı zamanda kendini yaşatma istemidir. Ne kadar benzersen o kadar yaşarsın! Ne kadar benzersen o kadar konfor alanın oluşur! Erkeğin kadın üzerinde kurmaya çalıştığı hakimiyet tıpkı devletin toplum üzerinde kurmaya çalıştığı hakimiyet gibidir. Erkek, kendi hakimiyet alanını kaybetmek istemez. Çünkü o alan aynı zamanda ezilmişliğinin acısını çıkardığı, kendini var kılabildiği tek konfor alanıdır. Tüm enerjisini gerek cinsellik, gerek üreme gerekse de şiddete başvurarak aile ortamında akıtır ve bir nevi deşarj olma durumunu yaşar. Kadına dayatılan şey ise bunun bir toplumsal görev olduğu, yani “kadınlık görevi” olduğu düşüncesidir. “Kol kırılır yen içinde kalır” “yuvayı dişi kuş yapar” “sırtından sopayı karnından sıpayı eksik etme” gibi çarpık söylemlerin altında da aileyi koruma adı altında oluşturulan, eril kodlar ve kadın köleliğinin yaratılması vardır.

Birçok kadının fiziki ve psikolojik şiddete uğrarken toplumsal reflekslerin gelişmemesi kaynağını burdan alır. Aile kurumunun dokunulmazlığı, kadının aile içi

şiddetini geliştirirken, erkeğe de hem devlet hem de toplum nezdinde bir güvence verir. Kadına yönelik şiddet, cinayet ve tecavüz olaylarında yaşanan artışın nedenleri de burada aranmalıdır. Bu devlet destekli bir erkek katliamıdır. Bu nedenle de her kadın cinayeti ve tecavüzü ideolojiktir, bu da ulus-devlet ideolojisidir.

Kadın Bedeninin 'Vatanlaştırılması'

Tarih boyunca kadın bedeninin toprak ile özdeş kılınmasının nedeni, onun doğal döngüsünün içerisindeki yaşamsal benzerlik ve kadının bu döngü içerisinde hem bedenlen hem de düşünce olarak sürekli bir yaratım içerisinde olmasıdır. Toprak nasıl ki hayatta kalmak için bir yaşamsal kaynak ise kadın da kendi bedeninden var ettikleri ile insan türünün devamlılığını sağlamış ve bu devamlılığı korumak için toplumsal zekanın oluşumuna büyük katkıları olmuştur. Düşünmek, yaratmak ve yararlı hale getirmek doğal toplum sürecinin en başat ilkeleridir. Toplumsal yaratıcılık beraberinde toplumsal saygınlık ve kutsallığı da getirmekteydi. Kadın da bu saygınlığı, varoluş özellikleri ve de emeği ile kazanmıştır.

Konumuza dönecek olursak; toprak ve kadın metaforunun temelinde bu gerçeklik yatarken, ilk toplumsal sapmadan bu yana açığa çıkan iktidar olgusuyla beraber nesneleştirilen kadın ve doğaya yüklenen anlam da kendi zihniyet dünyalarının yansıması doğrultusunda şeklini almaya başlayacaktır. Kuran'da geçen “kadınlar sizin tarlanızdır, istediğiniz gibi sürün” ayeti de bunun somut örneğidir. Kadın ile toprak doğal bir birliktelik içerisindeyken, eril düşüncenin kurduğu hakimiyet ile kadın bedeni, ekilmesi gereken bir meta haline getirilmiştir. Erkeğin haz ve soyunu sürdürme nesnesi! Ve erkek onun üzerinde her türlü tasarrufa sahipti!

Giderek daha da belirginleşen sınırlar ve merkezi iktidar ile durum kadın aleyhine gelişecekti. Ulus-devlet ile çizilen sınırlar, tıpkı üzerinde hakimiyet kurulan, mülk altına alınan kadın misali, “anavatan” ismiyle anılıp, namus gerekçesi halini alacaktı. Her saldırı, mülk haline getirilen “ana”ya bir saldırı olarak görülüp, her işgal “ana”nın bedenine yönelik saldırıların tehlikesini durduracakmış gibi sapkın bir düşünce olarak görülecekti. Namus adı altında mülk haline getirilen kadın aklı ve bedeni, vatan ile aynı

görölüp, kadına olan bakış açısını şekillendirmeye başlayacaktı. Ulus-devlet aklının kadını sömürme yollarından biri de “anavatan” fetişizmi olacaktı.

İktidar doğası gereği hükmetmek ister. Sadece kendi toprağında değil, başka topraklarda da sürekli olarak kendine hakimiyet alanı açmak istemektedir. İktidar ve eril zihniyetin bir oluşu da burada en iyi kendini dışa vurur. Erkek birden fazla kadın üzerinde hakimiyet kurduğunda nasıl ağlaşıyorsa, ulus-devlet de başkalarının topraklarında kurduğu hakimiyet ile hegemonlaşır ve ulus-devlet zihniyetini işgal etmek istediği her toprağa, “hakimiyet altına alınması gereken bir kadın!” mantığıyla işgala kalkar. Namus olan “anavatan” dışında kalan her toprak, bir “fahişedir!” Ulus-devlete düşen görev ise onu “analaştırmak”tır!

Milliyetçilik ve Kadın

Ulus-devletin yegane ideolojisi milliyetçilik dinidir. Milliyetçilik ve faşizm arasında bir fark yoktur. Her ikisi de her anlamda tekçi bir zihni sapma ile yaşam bulmaktadır. Bunun yanında tamamen erkek aklı üzerine kurulan ulus-devlet milliyetçiliği de doğallığında kadın düşmanı bir ideolojidir. Toplum karşıtı olan her düşünce nasıl ki aynı zaman kadın karşıtıysa milliyetçilik de kadın karşıtlığı üzerine kurulmuştur. Çünkü milliyetçilik ideolojisi kendini, kadına yüklenen rol ve misyonlardan yaşam alanı yaratır. Onu bir cins olarak görmekten ziyade yüklediği sıfatlar ile ele alır. Ve rolünü ne kadar iyi yaparsa o kadar makbuldür.

Kadın, milliyetçi ideolojide onun taşıyıcısı rolündedir. Nasıl erkeğin soyunu sürdürüyorsa milliyetçi ideolojiyi de o sürdürmeliydi. Yeni nesle bu ideolojiyi aşıl原因an, milliyetçi kadın figürü olmalıdır. Kuşkusuz bu durumun toplumsal gerçekliği vardır. Çünkü çocuk dünyaya geldiği andan itibaren anne ile gelişip şekil alıyor ve o şekli milliyetçi ideoloji ile vermek kadının elindeydi. Hakim ulusun dilini, kültürünü, bayrağını özcesi tanrısallaştırılan her olguyu veren kadın olmalıydı. Bu nedenle de kadın milliyetçi ideolojide “milli taşıyıcı” konumundadır.

Kendinden olmayanı “O da insandır” söylemiyle ötekileştiren, bir lütuf gibi “insan olduğunu” dile getiren bu zihniyetin dışında kalanları, medeniyetsiz, cahil hatta vahşi olduğu düşüncesi ile ele alan hakim milliyetçi yapının, diğer kadınlar ve toplum üzerinde

yarattığı kendinden utanma hali de ayrı bir tartışma konusudur. Kendi ulusuna ait olan bireyi, kadını yücelttiğini vurgulasa da aslında en aşağılayıcı nesne konumunu düşürmektedir. Çünkü kendi halkı, milleti ulus-devlet için sadece bir araçtır. Kadın ise kendi doğası ile değil bu ideoloji ile şekil almak ve ona göre yaşamak zorundadır.

Bunun temel somut ispatı da hukuk kurallarıdır. Çok sonradan bir lütuf gibi verilen seçme seçilme hakkı bile 21. Yüzyılda halen şekilsel olarak yapılmakta, kadın katliamı yapan erkekler korunmakta, tecavüzcüler ise “tahrik var” denilerek ceza indirimi almaktadır. Bunun gibi daha binlerce örnek verilebilir. Bu nedenle ulus-devlet hukukunun kadını koruduğunu düşünmek ve savunmak, çelişkilerin en büyüğü anlamına gelmektedir. Onun tek amacı kendi iktidarını yaşatmak ve ölümsüz kılmaktır. Toplum ve kadın da bunun sadece birer aracıdır.

Savaş ve Kadın

Ulus-devlet inşaları ile beraber gelişen yeni toprak ve ham madde arayışı dünyada yaşanan yeni arayışların üçüncü büyük evresine geçilmiştir. Her büyük dönüm noktaları aslında yeni arayışın acımasız yüzüydü. Toplumlar bu arayışın altında kalarak büyük yıkım ve kırımlardan geçirilmiştir. Ancak hegemon devletler salt kendi çıkarları için yüzyıllardır bu savaşı sürdürmüş ve sürdürmeye de karar kılmışlardır. Çünkü besleneceği başka bir argüman yoktur. Ulus-devlet varlığını savaş ve yıkımlardan idame ettirmektedir. Milyonlarca insan, kadın, çocuk bu savaşlarda can vermiştir. Bu durum halen dahi yaşanmaktadır.

Ulus-devletin ahlakı yoktur. Kendini, ahlaksızlık üzerine inşa ettiği için savaş zamanlarında en fazla yöneldiği kadınlar olmaktadır. Kadın, toplumun ana damarındır ve ona göre önce o damarı kesmek gerekir! Bunu da ya katlederek ya tecavüz ederek ya da kendine mülk edinerek yapmaktadır. Bunun en somut ve acımasız hali de Kürdistan’da yaşanmıştı. Ağrı ve Dersim direnişlerinde binlerce kadın ve çocuk katledilmiştir. Yine binlercesi tecavüze uğramış, geriye kalanlar ya sürgün edilmiş ya da onları katleden asker ve militarist gruplar tarafından kaçırılarak kendilerine eş veya hizmetçi yapılmıştır.

Tecavüz, düşman tarafından kullanılan en ahlaksız ve insanlık dışı bir yöntem olarak özellikle

kullanılmaktadır. Kadınlar şahsında bir halkın onuru, belleği yok edilmek istenmektedir. İşgal edilen her kadın onlar için işgal edilen toprak, yüceltilen milliyetçi faşizan duygular, bunun da derinine bakarsak yüceltilen eril iktidarlarıdır.

Çoğu devlet, ordusuna bu izni vererek, hatta onları teşvik ederek kendi zaferini taçlandırmak ister. Sıcak ya da soğuk savaş dönemlerinde kesintisiz bir şekilde uygulanan bu ahlaksız yöntem ile toplumsal değerler ayaklar altına alınmaya çalışılır. Esir alınan kadınlar “fahişe” olarak askerlere sunulur. Vietnam örneğinde gördüğümüz üzere seyyar genelevler bizzat o halkın kadınlarından oluşturularak, moralden düşen, savaş gücü azalan erkeklerin güdülerini harekete geçirerek bu duygulardan uzaklaştırmak, diğer yanıyla da o halktan kadınların üzerinde kurulan cinsel iktidar ile yenilgi psikolojisini aşmak amaçlı kurulur. Bu bilinçli ve çok yönlü bir politikadır. Bunun yanında erkek tarafından düşürülmeye çalışılan kadınların hakim ideolojiye hizmet eder pozisyona getirilmesi durumu da yaşanmaktadır. Bugün Kürdistan’da yürütülen özel savaş politikaları doğrultusunda, asker tiplerinin genç kadınlara yaklaşımı, tecavüz olaylarının yaşanması da bu ahlaksız savaş yöntemlerinin sonucudur. Kadınlar “aşk” adı altında kandırılmakta ve tecavüze uğramaktadır.

Savaş zamanında kadınların yaşadıkları kuşkusuz salt fiziki olumsuzluklar değildir. Göç ve göçertme politikaları da en çok kadınlara ve çocuklara zarar vermektedir. Göç yollarında yaşanan beslenme, temizlik, barınma ve güvenlik sorunları, gittikleri yerlerde yaşanan uyum ve hayatta kalma sorunları da en çok kadınları etkilemektedir. Birçok kadın ve çocuk bu yollarda hayatlarını kaybetmiştir. Bunun da en somut örneği 2014 yılında DAİŞ’in Şengal’e saldırısı sonucu yollara düşen Ezidi halkının yaşadığı trajedidir. Hegemon devletler tarafından beslenen gözü dönmüş, kadın düşmanı bir çete olan DAİŞ binlerce Ezidi kadına tecavüz edip, kaçırmış, pazarlarda satmış ve göç yollarında ölümüne neden olmuştur. Bilenen resmi rakamlara göre yedi bin kadın DAİŞ çeteleri tarafından kaçırılmıştır. Kayıtlar dışında bu sayının daha fazla olduğu da bilinmektedir. Kurtarılan kadınların halen dahi psikolojik sorunları vardır ve bunu aşmak oldukça zordur. Büyük hegemon ulus-devletler eliyle beslenen ve kadınların, halkların ve inançların başına musallat edilen DAİŞ’in amacı ile

ulus-devlet mantığı aynıdır. Aralarında hiçbir fark yoktur. Adı ne olursa olsun kadına yönelik her saldırı bir eril ortaklıktır ve ittifaktır. Yaşanan her katliam ve tecavüzde de tüm ortakların payı vardır.

Sonuç olarak; ulus-devlet bir karşıdevrim hareketi olarak en çok kadın karşıtıdır. Ulus-devlet doğası ile kadın doğası ontolojik olarak birbirini reddeder ve birbiriyle asla uyuşmaz. Kadın özgürlüğünü ulus-devletin hukuk yapısında, kurumlarında aramak bu nedenle abes ile eşdeğerdir. Kadın özgürlüğü ulus-devlet mantığının asla kabul etmeyeceği, ettiği anda da aslında kendini inkar edeceği bir durumdur. Bu nedenle de varoluşundan bu yana en çok kadınlara zarar vermiştir ve halen dahi vermektedir.

Ulus-devleti aşmak demokrasi, kadın özgürlüğü ve ekolojik yaşam arayışında en önemli amaçlarından biridir. Ulus-devlet oluşumundan bu yana savaş ve yıkımdan, katliam ve tecavüzden başka bir şey vermemiştir. Toplum artık bunu kaldıramaz hale gelmiştir. Bugünkü toplumsal bunalımın altında yatan neden de bundan kaynaklanmaktadır. Bunun da panzehiri demokratik modernitenin, demokratik ulus ideolojisidir. Herkesin eşit ve özgürce kendi iradesini ortaya koyduğu, rengini yansıttığı, doğa ile bir bütün olarak yaşadığı bu sistem ulus-devlet ideolojisinin tersine kadının politikleşmesi ve dolayısıyla özgürleşmesiyle yaşanacak bir yaşamı amaçlar. Ulus-devlet kadını ne kadar bastırmak istiyorsa demokratik ulus bir o kadar öncü konumuna çıkarmak istemektedir. Çünkü tarihsel politik bilincini, kadının doğal toplum kazanım ve emeğinden almaktadır. Kadının toplumsal gelişim için ne kadar önemli olduğunun farkındadır. Yine kadın zekasının tüm toplumsal krizlerin çözümünde başat olduğunun da bilincindedir. Kadın nasıl ki, ilk “ana”lık (klasik analıktan bahsetmiyoruz) duygusu ve düşüncesi ile yavrusunu, kendi alanını, yiyeceğini suyunu koruma altına alıp, belki evrenin bile öngöremediği yeni bir yaşamın inşacısı olduysa, demokratik ulus yaşamının da inşa edilip korunması misyonunu, yeniden kazandığı demokratik, ahlaki-politik düşünce sistemiyle kuracak ve her şeyi ile onu koruma altına alacaktır. Burada aslında güvenceye alınan demokratik ulus ile beraber kendi özgürlüğüdür. Bu sistemin inşacısı olmak onun özgürlük yolunu açacaktır. Binyıllar süren fiziki ve zihni köleliğin intikamını da geliştirilecek demokratik, özgür ve ekolojik yaşamı kurarak, öz savunmasını oluşturarak alacaktır.

Modern Devleti Yaratan Düşey Hareketler

Cezmi Kartal

Batı modern ötesi bize toplum ile devletin aynı şey olduğunu söyler. Modern devlet politik olanın belirleyiciliğinde ve politikanın merkezi alan olduğu bir paradigmanın teşekkülünden ibaret. Tüm modern zaman ve mekanın sınırları içine alan Hobbesçu politika, değerden arınık normatif olmayan, birey menfaatlerinin, imkanlarının üretildiği, şiddet ve yasa tekeli elinde bulunduran bir organizasyon, istisna halini belirleyen, yaşamı üreten, disiplin eden, egemenlik teknikleri kullanan bir muhtevaya sahip. Buna göre toplum, devletle aynı anlamsal ve yapısalığa sahiptir. Modern devlet ister yasa ve hukuk, ister politika, ister ekonomik ya da kültürel bir paradigmanın teşekkülü olsun, kendini toplum olarak sunar ve problem çözme makinası olarak tanımlar. Devletçi paradigmanın bu tarzda doğuşu, doğasına has bazı temel kavramları da henüz oluşum anında yarattığı; iktidar, egemen, yasa, şiddet, tekel, kültürel hegemonya, birey, vatandaş, disiplin ve kontrol sistemleri, bürokrasi. Bunlar aynı zamanda toplum ve toplumsal yaşamda sınırları içine alındığı kavramlardır. Sözleşmeyle bir araya gelmiş bireylerin toplumu olarak devlet ve toplum bu kavramlar üzerine sözleşir. Aksi halde ne toplum vardır ne de devlet. Herkesin herkesle savaşını ifade eden doğal durum hüküm sürer. Burada modern devleti oluşturan, inşa eden ya da bir kez modern devlet hakim olduktan sonra modern devlet öncesi paradigmayla çelişen düşey hareketleri ele almaya çalışacağız. Beş karşıtlıktan oluşan (ki çoğaltılabilir ancak biz en temel olanları ele alacağız) zıddiyet cetveli ile modern devletle yaşanan

düşey hareketleri değerlendirme konusu yapacağız.

“Hakikat çağlar boyunca gelişen toplumsal anlamlılığın bilince varmış halidir.” Batı modernitesi ve bilgi yapısı, hakikatin karşısına “inkarın olağanüstü gücü” ile elde edilecek bir bilme ve güç istenci yerleştirmek, istediğinde tarihsel sosyolojinin en büyük fay kırılmalarından biri gerçekleşti ve modern devlet ancak bu hakikat algısındaki kırılmayla mümkün oldu. Buradan kapitalizm de, ulus-devlet de her tür menfaati merkeze koyan hayat teşekkülleri, teşekküllerde meşruluk zeminine kavuştu. Francis Bacon, “Bilim güçtür” paradigmasını ancak inkarı merkeze alan bir düşünce sistematikle gerçeğe geçirebileceğinin farkındaydı, neredeyse bütün modernist düşünürler ve pozitivist bilimciler de bu yöntemi esas aldı. Modernitenin damgasını vurduğu her fenomeninde “inkarın olağanüstü gücü”nü görüyoruz. Bu onun yok edici diyalektiğinden, akı yegane sabite olarak ele alan rasyonalizmden ve insanı evrenin merkezine yerleştiren hümanizmden gücünü almaktadır. Modern devleti geliştiren muazzam bir bilgi ve teknoloji dünyası yaratan bu felsefi ihtisas sahaları hakikat rejimini yapmıştır. Yöntemde Francis Bacon, epistemolojide René Descartes, siyasette Thomas Hobbes karşısında konumlanan öncülerdir ve oluşturdıkları paradigma gücünü inkardan alır. İnkâr, bilgi ve güç istenci ile modern öncesi tüm tarihsel ve toplumsal hakikatin yöntemsel olarak reddini ihtiva eder. Dünya hakikatle değil, bilgiyle inşa edilecek bir sürece girdi. Bilgi, güç ve iktidar için bir anlamsallık etrafında yeniden tanımlandı. Hakikat, insan ve toplum için evren ve dünyayla uyumlu anlamsal

bir bağ ve yapısal uzanımları da buna bağlı olarak şekilleniyordu. Hakikat, tarihsel, uyum ve süreklilik, bu paradigmanın temel köşe taşlarıydı. Her türlü yaratımın ve gelişimin, kaynağını toplumsal akıldan alan ahlak, inanç ve kültürle belirlenen bir yapısı mevcuttu. Var olmak, yaşamak, hakikat ve bilmenin tüm enerjisi bu alanda aktifleşiyordu. Ancak modern bilgi ve devlet birey menfaatini en yüce gerçekleştirme olarak hayatın merkezine koydu. Bilgi ve güç hakikati ilgi ederek ve modern yönetim tekniklerini inşa ederek bunun mümkün hale getirdi. Ulus-devletin buradan doğduğu aşıkardır. Güç istence doğaya, daha sonra insana hükmetme biçiminde varlık kazandığında Napolyon şahsında tanrının yeryüzüne inme vakti de gelmişti. Maddi ve teknolojik ilerleme için bununla ters orantılı olarak hakikat algısında gerileme daha doğru bir ifadeyle hakikatin reddi zorunluydu. Zira tarihsel toplumun hakikat algısı modern devlet tarzında bir gelişime engeldi. Hakikatten bilgiye düşey hareket modern devleti de kendi kaynağı haline getirdi. İktidar ve devlet hakikat algısının silikleştiği bu tabloda herhangi başka bir amacın -örneğin toplumun, insanın hatta ulusun- değil, bizzat kendisi için bir amaçtır. Başka şekilde söylersek o toplum için değil, toplum onun içindir. Kendi dışında her şeyi reddederek ve ona yaşam şansı tanımak var olur.

Kapitalizm Yaratamı: Modern Devlet

Hakikaten bilme projesine geçiş başka bir zıtlığı da gerektiriyordu. İnkârın ikinci aşamasında gelenekten moderne düşey kaçınılmazdı. Gelenek toplumun gen haritası olarak onu tarihselleştiriyordu. Gelenek toplumun başta kültürel yapısı anlam dünyasını toplumsal form ve biçimlerini, ahlak, maneviyat ve inancını kapsayan bütüncül bir paradigmaydı. Toplum varlığını böylesi bir paradigma içinde akışkan kılıyordu. Akıl dışı değildi ve kendi çemberi etrafında dönen alışkanlıklarla da bir ilişkisi yoktu. Bunlar modern yakıştırmalardır. Devletin 5000 yıllık tarihinde ulus-devlet gibi sadece kendine özgü ve modern bir devlet açığa çıkmamışsa bu geleneğin gücünden kaynaklanıyordu. Devletle toplum gerçekten birbirinden ayrı iki dünyaydı. Mekansal olarak kesişmemeleri bile aradaki farkı kapatmıyordu. Geleneğin reddiyle modern alana geçiş, tüm tarihsel

sosyolojik genleri yapı bozumuna uğrattığında modern devlet tüm toplumsal gözeneklere sızma şansını buldu. Gelenek ahlaki-politik ve kültürel bir paradigma ve modern devlet ancak bunu yıkarak hukuka ve maddiyatın ölçü olduğu bir moderniteye geçebilirdi. Rene Guenon'un tespit ettiği modern karakter olarak bireyci, yararcı, ilerlemeci ve yabancı insan geleneğinin bu reddinin ve modern eğilimli düşey hareketin bir sonucu oldu. Modern devlet bu hayat mimarisi ile modern insanı vatandaş olarak biçimlendirebilir ve devletin bir uzantısı kılabilirdi. Onu resmi okullarda eğitebilir, resmi geçitlerde sihirli konuma düşürebilir, birtakım haklarla donatıp özne olarak takdim edebilir ve özgürlük ehliyeti verebilirdi. Keza onu çalışma denen bir disiplin içinde azami karın nesnesi kılabilirdi. Zorunlu askerlikle vatansever yapabilir, hapishanelerde ıslah edebilir ve piyasa kanunlarına tabi tutup metalaştırabilirdi. Modern yaşamın düşey hareketlerinin bu kıyılara vurup köpürmesi tesadüfi değildi. Aydınlanma ideali aklın önderliğinde yaratılan doğrularla sonsuz bir ilerlemeyi esas alır. Bütün tarihsel sürecin aklın kriterlerinden geçirilmesi ve yeniden inşasıdır modern devlet. Modern devletin lokomotifliğindeki dünya “Kar Küreyici” filmindeki gibi durmadan ilerleyen bir trendir. Dünya sonu ne zaman geleceği bilinmez bir kışa teslim olmuş. Donmamak ve hayatta kalmanın tek yolu trenin hiç durmadan ilerlemesidir. Durmak ölümdür. Modern devletin bina edildiği bu ilerleme ulus-devletin varlık gerekçesidir. Tren ilerlemek için tüm engelleri yıkmak zorunda, ulus-devletin son 200 yıllık tüm icatları bu kapsam içerisinde gelişir. Kralın başı (16. Louis) demokrasi, insan hakları ve özgürlük için kesildi. Bunlar modern yaşamın, geleneğin karşısına konumlandığı kutsallarıydı. Ümit vardı. Kral tahtının yerini parlamentolar, kral sözünün yerini hukuk aldığı insan tarihsel yabancılaşmasını aşip kendi bilincine varacak ve özgürleşecekti. Ancak modern yaşamın devlet için bir malzeme olduğu çabucak görüldü. Büyük savaşlardan soykırım kamplarına, dünyanın tamamına yayılan emperyalizm ve sömürge rejimlerine, her şey bunun aksinin doğru olduğunu kanıtlarcasına haykırmaktadır.

Toplumdan devlete düşüş, modern paradigmada halkayı tamamlayan diğer bir dinamik, düşey harekettir. İlk iki başlıkta ortaya koyduğumuz gibi

bilgi yapısı toplumda da köklü dönüşümleri yarattı. Modern devletin kökenini Hobbes'a kadar götürmek mümkün. Hobbes politik devletin yaratımına zemin olan "Leviathan" adlı eserinde devlet ve toplum öncesi döneme dair bir doğal durum tanımlaması yapar. Bu doğal durumda insan kendi menfaatlerinin peşinde koşan bir öznedir. Doğası bencil ve kendine dönüktür. Ne kural ve yasa vardır ne egemen ne de bunları birleştiren kolektif bir bilinç. Herkes bu doğal durumda özgür, şiddet ve güç bakımından eşit. Ne toplum ne devlet denen bir fenomen vardır. Ancak o bu doğal durumda bir yok oluş ve tükeniş görür. Kendi menfaatinin peşinde olan biri vardır ve onun karşısında ona benzer biri. Hobbes bunu herkesin herkese karşı savaşı olarak ortaya koyar. Devlet, politik olarak bu savaşın durması, insanların bir sözleşmeyle bir araya gelmesiyle doğar. İnsanların bir araya gelmesi olarak toplum ve güç, şiddet yetkililerinin bir egemenine devriyle oluşturulan devlet birbirinin zeminidir. Toplum ancak devletin olduğu yerde vardır. Modern devletin Avrupa'da politik olarak doğuşuyla Avrupa'da toplumdan devlete geçiş süreci de hız kazandı. Bu geçiş modern devletin en temel karakteri olan yasama, hukuk ve şiddet tekeli bu düşey hareketi pekiştirmiştir. Hukuku oluşturan normu koyan ve şiddet kullanma yetkisini elinde bulunduran sadece devlettir. Devlet burada da kendi kendisinin kaynağına dönüşür. Yasa, hukuk ve şiddet devlet içindir; son karar daima ona aittir. İnsan hakları sözleşmesinde yazıldığı gibi "yasa herkesin yaşam hakkını korur, yasanın ölüm cezası verdikleri hariç." Toplumun devletleşmesi elbette formel değişiklikleri de zorunlu kılıyordu. Devletle özdeş ve ona ait olan yeni toplum ulus olarak inşa edildi. Ulusta toplum inkarının olağanüstü gücünü görürüz. Toplum bir piyasa düzenlemesi olarak sınırlar ve ortak pazar üzerinden ifadeye kavuşturur. Ve tarihsel toplumun tüm ortaklaştırıcı kolektif zihniyeti bir kenara atılarak dil, bayrak, milli marş, resmi semboller üzerinden yeni bir metafizik kurgulanır. Bu da tesadüfi olmayacak biçimde modern devlet ve kapitalizmin kendine özgü bir yaratımı oldu. Modern devlet bu ulusun meşru çıkarları için savaşıyor dünyanın dört bir yanına yayılacaktı. Ulus adına savaş modern devlete sağladığı meşhurluğu başka hiçbir fenomen sağlayamazdı. Faşizm, şovenizm ve milliyetçilik gibi

inkar rejimleri bu sosyolojik teknolojinin kaçınılmaz olarak varacağı noktaydı. Tarihsel toplumun tasfiyesi, ulusal sorun taksim edilen coğrafyalar, yıkılan ve bölünen toplumlar modern devletin yarattığı bu oluşun çıktılarıdır. Toplumsal problem, uluslar çağıyla zirveye ulaştı ve bundan sadece devlet ve kapitalist modernite karlı çıktı.

Modern devlet kendini bir problem çözme makinası olarak sunar: Suçluları kim cezalandıracak? Pazarı kim düzenleyecek? Üretimi kim örgütleyecek? Kamu düzenini kim sağlayacak? Yolları kim temizleyecek? Yaşlılara kim bakacak? Hastaları kim iyileştirecek? Soruları çoğaltılabilir. Modern devlet kurnazca tüm bu sorumlulukları alarak modern devleti rasyonalize eder. Doğal ve kendi kendine işleyen bir toplumdur, toplumun edilgen olduğu, devletin ise faal olduğu ve böylece tüm toplum yaşamını düzenlediği bir harekete neden olur. Ahlaktan politikaya (Hobbesçu anlamda) sorumluluktan menfaate düşey bir harekettir bu. Ahlak tarihsel toplumun yaşam ilkeleri ve kural düzeni iken, politika kaynağını bu ahlaktan alan yaşamın yönetimi, inşa tekniği ve çözümüdür. Ahlak topluma karşı sorumluluğu içerdiğinden kendi kendine işler bir düzeni vardır. Girişte yönelttiğimiz soruda olduğu gibi huzurevleriyle yaşlıların bakımını siyasal devlet üstlenmeden önce ahlakla tarihsel toplum bu görevi büyük bir sorumlulukla üstleniyordu. Düşey hareketin nedeni, modern bilgi yapısı ve modern devletin ahlakı keyfi bir alan ve bireysel bir tutum olarak görmesinin de ötesindedir. Daha önemli faktör toplumun kapitalist piyasa ve çalışma disiplini adaptasyonu ve devletin sürekliliğidir. Modern devlet toplumsal sorunların çözümüne ahlaka bırakmayacak denli düzenleyici olarak doğduğu ve ahlaktan beslenen sorumluluğun karşısına modern politikadan doğan menfaati koydu. Yaşam ahlakın sorumluluğuna bırakıldığında yaşanacak olan düzensizlikte ancak menfaatin peşinde koşmak (herkes böyle davranacağı için) karşılıklı menfaati yaratırdı. Ahlakın doğuracağı kaos, politik olanın yükselişiyle çözülecekti. Bir yaşlı annenin bakımını oğlunun vicdanına terk edemeyiz, sokaktaki bir çöpün kaldırılması, yoldan geçeninin sağduyusuna bırakamayız. Bu düşey hareket devletin diğer bir temel özelliği olan rasyonel bürokratik devleti yarattı ve modern devletin işleyişi de böyle tamamlandı. Ahlakı duyulan güvensizlik için

meşrulaştırıcı ve propagandatıf yanıydı. Bürokratik yerine sahip olduğu paradigmaya göre düzenlemeyi esas alır. Zira toplumun kendi kendine işlediği yerde devlet gereksizleşir. Hukukla çepeçevre kuşatılmış bir toplum demir kafes içine alınmış bir toplumdur. Modern yaşam bir bütün devletin direktifleriyle işler hale gelir. Ahlaktan uzaklaşmış toplum ve kültürel olarak yıpranmış toplum, artık o aşamaya gelir ki devlet ortadan kalktığında bugün bile ayakta kalamaz. Modern devlet, toplumu ayakta tutacak ve ona karşı doğrultacak tüm silahları elinden almıştır.

İnsan Topluma Birey Devlete Aittir

Bu manzaradan bakınca biz insandan çok bireyi görürüz. İnsandan bireye düşüş bu hareketin son halkasıdır. İnsanın reddi ile bireyin kabulü modern devletin diğer bir özelliği olan hukuki vatandaşlığı doğurdu. İnsan ile birey iki ayrı fenomendir. İnsan topluma, birey devlete aittir. İnsanın sorumluluk ve ödevleri bireyin de hakları vardır. Komşunuz açlık içinde can vermişse modern devlet bunu sizin sorumluluğunuz olarak görüp yargılamaz. Bir sorun varsa da devlet bu çözümü zaten üstüne alır. Bireyin haklarını kullanıp kullanmama üzerinden ancak hukuk konusu edilir. Oysa sorumluluk üzerinden tanımlanan insan, böylesi bir durumda toplumun ahlaki ve vicdani tarafından yargılanır. “Yalnız birey yoktur, toplumu yıkılmış birey vardır.” Modern devlet toplumu yıkarak insanı da yıkmıştır ve yerine hukuki bir özne olan devletin üyesi birey vatandaşı koymuştur. Max Horkheimer, bu bireyi her türlü spekülasyona maruz kalan bir fenomen olarak tanımlar. Fall özne yaratım tezgahlarından çıkmış bu birey ile insanın ölümünü ilan eder. Rene Guenon sabitesi ve ontolojik kökeni olmayan bir “ben” olarak tanımlar. Ali Şeriatî insan ve beşer ayrımı üzerinden beşer kategorisine yerleştirir. Ontolojik kökenin yıkımı ya da bu düşey hareketin nasıl gerçekleştiği ortadadır. Bireyin gerçekleşmesi toplumdan devlete geçişin bir uzantısı olarak gerçekleşti. Toplumsal kültürün ve geleneğin reddiyle bireyin önünde sonsuz bir özgürlüğünün açılacağı algısı geliştirildi. Ancak modern kontrol sistemiyle şekillendirilen bu yalnız bireyin kapitalist piyasa düzeninin bir parçası kılındığı çok geçmeden ortaya çıktı. Birey kimliğinin tanımı ve işlevi tüketici

olmanın ötesine geçmez. Dünya bireyin içinde gezindiği seyirlik bir pazar yeridir. Alıp satılabileceği, mülk edebileceği, tüketebileceği bir uzamdır. Anlam ve kutsallıktan boşanmış sahte bir özgürlüğe teslim olmuş ve bu türden bir mutluluğun kölesi olmuştur. Bilgi ve teknik olarak ilerlemiş ancak kültür gelenek ve anlam dünyası olarak zayıflamıştır. Birey teknik bir varlıktır artık. Theodor W. Adorno’nun “Yanlış hayat doğru yaşanmaz” sözüne koyduğu noktadır artık insan.

Modern devlet olarak ulus-devlet artık pürüzsüz bir uzamda varlık gösterir. Tüm küreye yayılmıştır. Egemenlik sınırlarına dahil olmayan bir yeryüzü parçası kalmamıştır. Bir devletin sınırlarından çıkmak başka bir devletin sınırlarına girmektir. Modern devlet yarattığı düşey hareketlerle hiçbir zaman çözüm olamadığı gibi bugünde olamamaktadır. Kendiliğinden yıkılmasını da beklemek beyhude. Tersine siyasal gücünü koruma çabası gün geçtikçe artıyor. Ancak bu defa işler farklı; yeni dalga teknolojiler kapitalist üretim sürecine dahil olup etkinliğini arttırdıkça ulus-devletin geleceği de tartışmalı olmaktadır. Sistemin kendiliğinden demokratik bir toplumun yaratacağını beklemek yanlış olacağı gibi bu geçiş sürecinin sistem karşıtı güçlerin önünde yapısal engellerin kalkacağını beklemek de gerçekçi değil. Ekonomik küreselleşme ve liberalizm ulus-devletin sonu olmadı. Ulus adına olan siyasi konumun ve kazanımlarını korudu. Yeni dalga teknolojilerinin gelişmesiyle gücünün ve yetkililerinin azalıp azalmayacağı, etkinlik alanlarının ne kadar sınırlanacağı kapitalist modernite ve üretim sürecinin yeniden örgütlenmesine bağlı olarak netleşecektir. Ancak bu ulus adına mı olur bilinmez. Modern devlet, modernite için her zaman işlevsel bir yapıdır. Günümüz uluslararası sistemin çözülme evreleri gösterdiği, büyük savaşların beklendiği, bölgesel dizaynların gündemde olduğu şu günlerde ulus-devletin bu süreçten nasıl çıkacağı tartışmaya değer bir konu. Ancak hakim eğilim modern ulus-devletlerin yakınlaşan ve artık belirginlik kazanan yapay zeka-nanoteknoloji, genetik mühendisliği ve bilgi bilişim sistemlerinin oluşturduğu yeni dalgaya göre kendinin yeniden yapılandıracağıdır. Bu yeniden yapılanmanın anlamsal değil yapısal olduğu aşikar. Yeni teknolojilerin yapısal krizi aşıp aşmayacağı tartışılırken, modern devlet için bu yeni teknolojiler

muazzam bir gözetim ve kontrol imkanı sunuyor. Modern devletin ve bir bütün olarak kapitalist modernitenin bu düşey hareketleri tersine çevirme gibi bir gündemi yok. Tersine transhümanizmle tarihin en büyük kırılması ve yeni bir düşey hareketin temelleri atılıyor.

Sistem karşıtı güçlerin çözümü de tam da bu noktada şekilleniyor ve anlam kazanıyor. Bu düşey hareketleri tersine çevirecek bir demokratik toplum inşası. 2017 yılında yapılan bir ankette 50 Nobel ödüllü bilim insanına insanlığın sonunu getirecek olasılıklar sorulmuş. Verilen on yanıt kıyamet senaryosuna işaret ediyor. Nüfus artışı, çevresel bozulma, nükleer savaş, bencillik, dürüstlüğünün yitirilmesi, eğitimsiz liderler, kökten dinci terörizm, cehalet ve gerçeğin çarpıtılması, yapay zeka, eşitsizlik ve adaletsizlik, bağımlılık yapan uyuşturucuların yaygınlığı... Demokratik toplum inşası bu sorunların çözümünü gündeme aldığı ve ahlaki toplumun yaşam alanını daha fazla örgütlenerek genişlettiği oranda bu geçiş döneminde yaygınlık kazanacaktır. Demokratik toplum ahlaki ve politik toplumdur. Bu sorumluluğu duyan insandır. Ekolojik duyarlılık ve doğayla uyumlu yaşamdır ve hepsinden önemlisi kadın özgürlüğünün ve yaşam alanının genişlediği toplumsal yaşamdır. Bunlar olmadığında konfederalizm, din ya da devlet dışına çıkan herhangi bir örgütlenme modern devlete aşamayacağı gibi onun bir simetrisini de yaratacağı aşıkardır.

Yakınlaşan teknolojik dalga henüz oluşum halinde, ancak hareketliliği o kadar aktif bir konumda ki tüm tarafları şimdiden gerçekleştirecek bireye göre kendini konumlandırmak durumunda. Yeni teknolojik dünya üzerine söz olan bütün “tekno peygamberler” yeni şekillenen teknolojilerin tarihteki hiçbir teknolojik dalgayla kıyaslanamayacak denli kapsamlı köklü sonuçlar ve dönüşümler yaratacak kadar devrimci ve hiçbir yenilikte kıyaslanamayacak denli hızlı geliştiğinin altını çiziyorlar. Yeniden tanımlanmaya muhtaç özne, toplum, devlet, birey, çalışma, bilgi, egemenlik gibi kavramlar gündeme geliyor. Sanayi toplumu ve ulus-devlet kolayca hakimiyetini kuramadı ancak modern zamanlar dediğimiz bir dünya yarattı. Sorulacak soru da burada gerginlik kazanıyor. Yeni dalganın hayatı domine ettiği koşullarda nasıl bir dünya şekillenecek ve ulus-devletin kaderi ne

olacak? Kendi varlığını mevcut tarzda sürdürebilecek mi, yoksa şirket-devlet ya da küresel teknoloji imparatorluğu hakim mi olacak? Çoklu tarz yapı ve egemenlik biçimlerinin gelişim olanağı var mı? Sistem kaç güçlerin bu geçiş dönemindeki pozisyonu ne olacak? Bunlar arasındaki mücadele önümüzdeki elli yılı belirleyecek ve günümüzden çok farklı bir dünyayla karşılaşacağımız aşıkardır.

Modern zamanların başında kapitalizmin eski krallıklarla uyumsuz bir yanı vardı. Şirketler dev ekonomik birlikleri, ticaret hatlarını kontrol ediyor, dev askeri birlikleri bünyesinde barındırıyor. Batı dışı coğrafyalar ağlarda kontrolü sağlayacak ve koloni rejimleri kuracak denli güçlüydü. Şirket egemenliği devletin de üzerindeydi. Sanayi sonrası dönemde bu güç ulus-devlete devredildi. Yeni şekillenen ve sanayiden katbekat güçlü olan bu yeni dalga ulus-devlette de köprü değişimler yaratacağı öngörülüyor. Uyum ve çelişki içinde yürüyen bir süreç var önümüzde. Daha şimdiden yeni teknolojik dalga devletin hakimiyet ve işlev alanlarında birçok gedik açmışa benziyor. Oluş üstü kurumlar işlevini yitirmekle yüzde yüze, Çin gibi devletler yeni teknolojilerle uyumlu ulus-devlet gücünü tahkim ederken, ABD bir şirket devlete dönüşümün emarelerini gösteriyor. AB devletleri güç kaybına uğruyor. Liberal demokrasiler kriz yaşarken, sağ yükseliyor. Ortadoğu ve çevre ülkelerde ulus-devletler yıkım, bölünme ve yeniden bir dizayn yaşıyor. Öte yandan yeni dalga teknolojileri büyük bir toplum mühendisliğini doğuracak denli güçleniyor. Kontrol ve hayatı üretmede büyük bir biyo-politik güce dönüşüyor. Bu manzaradan bakınca dünyanın yeni düşey hareketlerin ivme kazandığı bir sürece giriyoruz. Oluşum halinde ve ne zaman olacağı belirsiz bir hareketlenme içinde.

içindekiler için tıklayınız...

Reel Sosyalist Devlet ve Çözölüş Nedenleri

Mehmet Karakuş

Hiç kuşkusuz kuram ile gerçekleşen arasında her zaman çeşitli derecelerde bir açı farkı vardır. Bu açı farkı özde değil, formda karşımıza çıkar. Bu da kuramın uygulandığı toplumun tarihsel, kültürel, sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik özelliklerinden kaynaklanır. Eğer kuram her toplumda aynı beklenmedik sonucu veriyorsa, demek ki kuramın kurgulanmasında sorun olduğu anlamına gelir.

Bu bağlamda reel sosyalist devleti ve onun çözölüş nedenlerini inceleyebilmek için öncelikle Marx, Engels ve Lenin'in devlet anlayışını ele almak gerekir. Çünkü reel sosyalizmde şekillenen devletin kuramla bağını anlamak ve nasıl bir form kazandığını bilince çıkarabilmek için böylesi bir ele alışı ihtiyaç vardır. Bu nedenle Marx'ın devlet anlayışıyla başlamak istiyoruz.

Marx'ın Devlet Anlayışı

Marx, devletin, tarihin bir aşamasında toplumun bağrında doğduğunu ama süreç içerisinde topluma yabancılaştığını ileri sürer. İşte bu yabancılaşma sürecinde devlet, sınıf karşıtlıkları temelinde bir sosyal sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerindeki baskı aygıtına/cihazına dönüştüğünü savunur.

Bu devlet tanımında doğruluk payı olmakla birlikte Marx, devleti bir üstyapı kurumu olarak ele alır. Marx'ın bilimsel sosyalizmini dikkate aldığımızda, bunu kavram seti ışığında irdelediğimizde, her

üstyapı kurumu gibi devletin toplum tarzı açısından rolü etki düzeyindedir. Toplumsal alt-üst koşullarının yaşanmadığı zaman ve mekânda belirleyici olan altyapı veya başka bir söylemle ekonomik yapıdır.

Ne var ki, devlet bir kültür, ahlak, hukuk vb. gibi bir olgu değildir. Üstyapının da ötesinde bir organizasyondur. Çünkü devlet hem sermayenin ve hem de iktidarın kümülatif bir ifadesidir. Bu nedenle devlet hem bir altyapı ve hem de bir üstyapı kurumudur. Aynı zamanda iktidarın hukukla çerçevelendirilmiş icra organıdır. Adına devlet denilen bu organ artı-ürün sömürüsü üzerine inşa edilen tekeli sürekli kılmak için zor aygıtı ile ideolojik araçları yönetim sanatıyla birlikte kullanan bir organdır. Kurnaz yönetici, din adamı ve komutan üçlüsüyle yola çıkan bu organ sermaye, siyasi ve askeri bürokrasi üçlüsüyle yetkin bir düzeye kavuşur. Bu üçlünden hangisinin daha baskın olduğu sorunun özünü değiştirmez. Kapitalist modernleşmesini militarist tarzda gerçekleştirenlerde askeri bürokrasi daha baskınken, diğer ülkelerde sermaye veya siyasi bürokrasi daha etkindir.

Bu bağlamda devletin gelişim diyalektiği incelendiğinde, günümüze gelindiğinde daha komplike bir yapı kazanır. Makro ve mikrosuyla bir bütün olarak iktidarın sınırına ulaşma çabası bir yana, devleti devlet yapan asıl işleviyle daha illegal veya derin bir nitelik kazandığını söyleyebiliriz. Asıl kararlar, stratejik planlar bu derin dehlizlerde veya labirentlerde hazırlanır. Onun görünen yüzü

toplumda rıza duygusunu pekiştirmek, kurumun kırtasiye işlerini yapmakla meşguldür.

Yine Marx devleti, burjuvazinin işlerini icra eden bir komite olarak değerlendirir. Oysa devlet, adına egemen güçler de denilen bir üçlü çıkar grubunun organizasyonudur. Bu sonradan olan bir şey değil. Kurnaz yönetici, din adamı ve komutan üçlüsü üzerine inşa olan, köleci, feodal, kapitalist ve hatta reel sosyalist -ki bu sınıflandırma pek kavraticı değil- tüm devlet tiplerinde karşımıza çıkar. Yukarıda da belirtildiği gibi günümüzde bu üçlü ifadesini sermaye, siyasi ve askeri bürokraside bulmaktadır. Bu nedenle devasal bir yapıyı komite olarak adlandırmak devlet olgusunu tanımlamaya yetmez.

Engels'in Devlet Anlayışı

Engels'in devlet anlayışı Marx'tan farklı değildir. Fakat onun anarşistlerle tartışmasında kullandığı bir ifade oldukça dikkat çekicidir. Bu ifade tarzı sadece Engels'in değil, Marx'ın ve hatta bir bütün olarak geleneksel Marksist anlayışı ifade eder.

Engels, anarşistlerle devlet sorununu tartışırken, eğer devlet kavramı çok itici geliyorsa, onun yerine komite diyelim, gibi bir ifade kullanır. Başka bir söylemle Engels, sorunu devletin içeriğinde/özünde değil de, sorunu söz konusu içeriği/özü ifade eden sözcükte görür. Oysa aynı içerik veya özü hangi sözcükle ifade edersek edelim sorun değişmez. O içerik veya öz işlemeye devam eder.

Tam sırası gelmişken, etimolojik açıdan devlet hiç de masum bir sözcük değildir. İngilizce'deki "state" sözcüğüne hiç mi hiç benzemez. İngilizce'de "state" sözcüğü denge, durum anlamındadır. Oysa İbraniceden gelen devlet, bir kadını bir geceliğine alıkoymak anlamına gelir. Devletin özünde bulunan çok yönlü gaspı en iyi ifade eden sözcüktür. Batı dillerindeki devlet sözcükleri hileli ve durumu anlaşılmaz kılar. İçeriğinde zoru, gaspı ve her türden haksızlığı bulunduran bir araç kimin elinde olursa olsun, en iyi niyetli insanın inisiyatifinde bile bulunsa sorun değişmez. Çünkü bu mekanizme kötülük üretmeye ayarlıdır. Sorun kimin elinde olup olmadığına bağlı değildir. Ona sevgi de desek, dost veya baba da desek sonuç aynı olacaktır.

Engels devletin sönümlenmesine odaklandığı için bunu görmemekte ısrar eder. Oysa bu devasal gücü elinde bulunduran proletarya bile olsa, onun sönümlenmesini ister mi veya neden istesin? Bu gücü tekeline alıp diğer egemen güçler gibi yaşamak varken!

Lenin'in Devlet Anlayışı

Lenin'in devlet anlayışında devlet, bir fizik veya kimya formülü gibidir. Marx ve Engels'in devlet anlayışıyla öz olarak aynı olmakla birlikte, Lenin'de vurgular daha keskindir. Bu devlet anlayışında dikkat çeken iki yön var. Birincisi, demokrasiyi devletin bir biçimi olarak görür. Hatta Lenin'e göre devletin bir yüzü diktatörlük, diğer yüzü ise demokrasidir. Yani kapitalist devlet burjuvazi için demokrasi, işçi sınıfı için diktatörlüktür. Bunun doğal sonucu olarak sınıfların ortadan kalktığı bir ortamda ne demokrasiden ve ne de diktatörlükten söz edilir.

Oysa devlet ile demokrasi birbirlerine taban tabana zıttır. Demokrasi güçlendiğinde devlet, devlet güçlendiğinde demokrasi zayıflar. Ancak devlet artı demokrasi koşuluyla bir arada bulunabilirler. Bu durum tamamen geçicidir. Birinin diğerini tasfiye etmesiyle noktalanır. Bu sürenin ne kadar süreceği devletçi güçlerle demokrasi güçlerinin mücadelesine bağlıdır.

Her ne kadar Lenin'de iktidar-hükümet ayrımı varsa da, bu ayrım atanmışlarla seçilmişler ayrımıyla özdeştir. Başka bir söylemle Lenin'de iktidar ile devlet özdeştir. Yani devleti iktidarın icra organı olarak değil de bizzat kendisi olarak görür. Oysa iktidar devlete oranla daha geniş bir inşadır. Mikro ve makro iktidar biçimleriyle toplumu derinliğine ve genişliğine bir ahtapot gibi sarar. Her ne kadar her devlet kendi sınırlarını iktidarın sınırlarına ulaştırmak istese de bugüne kadar bunu başaran devlet yok gibidir. Öte yandan devlet, iktidarın sadece ve sadece görünen yüzüdür.

İkincisi, Marx ve Engels'in devlet anlayışında muğlak olan komünizmin alt aşamasından, sosyalizmden komünizmin üst aşamasına geçişte devletin biçiminin nasıl olacağı sorunudur. Her ne kadar Marx ve Engels, söz konusu devlet biçimini proletarya diktatörlüğü

kavramıyla ifade etse de, onlarda bu kavramın içeriği pek net değil. Oysa proletarya diktatörlüğü kavramı Lenin’de oldukça nettir. Genellikle proletarya diktatörlüğüne Paris Komünü’nü örnek verirler. Fakat bu örnek Rusya’da kurulanla veya Lenin’in proletarya diktatörlüğü kavramıyla hiç de örtüşmez.

Lenin, proletarya diktatörlüğünü işçi sınıfının biricik devlet biçimi olarak ifade eder. Bu devlet biçimi işçi sınıfı için demokrasi, burjuva sınıfı için ise diktatörlük anlamına gelir. İşçi sınıfının elindeki bu aracın en önemli işlevlerinden birisi de devletin sönmelenmesini sağlamaktır. Yani kent-kır ayrımının, kafa emeği ile kol emeği arasındaki eşitsizliğin ve tüm sınıfların ortadan kalkmasıyla devletin zor aygıtlarına ihtiyaç duyulmaması ve sadece insanın yönetimi yerine eşyanın yönetimini sağlayan bir araca dönüşmesi durumunun açığa çıkarması misyonunu yüklenir.

İşte reel sosyalist devlet anlayışı, yukarıda sıralanan ve özellikle de Lenin’in devlet anlayışından kaynağını alır. Bu bağlamda Rusya/Sovyetler en iyi örnekleyenin başında gelir. Diğerleri orada inşa edilen devletin bir türevi veya versiyonudur. Küba ve Yugoslavya’nın bazı özgünlükleri olmakla birlikte, öz değişmez.

Nasıl ki kapitalizmi incelerken onun en gelişkin versiyonu olan İngiltere baz alınıyorsa, biz de reel sosyalist devleti incelerken onun en gelişkin örneği olarak Rusya’yı baz alacağız.

Bolşevik Devrimi’nden Proletarya Diktatörlüğüne

Özellikle Şubat Devrimi’nden itibaren Lenin, dilinden “İktidar Sovyetlere!” sloganını düşürmez. Ne var ki, bir darbeye kışık sarayının ele geçirildiği andan itibaren söz konusu sloganı hiç mi hiç anmaz. Öyle ki, fabrika yönetiminde bile işçilere yer vermez. Sendika örgütlenmesiyle işçiler yönetimden uzak tutulur. Troçki’nin muhalefetine rağmen Lenin, işçi sınıfının kendi devletine karşı kendi çıkarlarını koruma iddiasıyla her fabrikada sendikal örgütlemeyi bir politika haline getirir. Fabrikanın başına geçirilen partili bir müdür her şeye kadir hale gelir. Sendikanın işçi sınıfının haklarını koruması bir yana, işçilerin kırtasiye işlerini yapmaktan öteye

geçmez. Ne planlama, ne üretim ve ne de dağıtım sürecinde düşüncesi sorulmaz.

Çarlıktan devralınan devlet ve bürokrasiyle çalışmaya başlanır. Moğol-Tatar geleneğinden öğrenilmiş devlet, Rus sosuyla aynen sürdürülür. Süreç içinde kendi kadrolarını yerleştirmekle birlikte, devlet geleneği hiç mi hiç özde değişmez.

Bu perspektiften soruna baktığımızda reel sosyalizmin çözülüş nedenleri hakkında şunları söyleyebiliriz:

Reel Sosyalizmin Dağılışı

Reel sosyalizmin çözülüşüne yol açan nedenler esasta yapısal bir niteliğe sahiptir. Hiç kuşkusuz uygulamanın da bunda payı vardır. Ne var ki, uygulamanın çözülüşteki payı etki düzeyindedir. Burada belirleyici olan reel sosyalizmin inşasında kendini pratikleştiren yapısal sorunlardır.

Reel sosyalizmin çözülüşünün nedenlerinden ilki, sosyalizmin iktidar ve devlet düzleminde inşa edilmesidir. Çöküşe yol açan nedenlerin tamamı kaynağını hemen hemen bu ana nedenden almaktadır. Söz konusu nedenler ana nedenin birer bileşeni olmaktadır.

Hiç kuşkusuz reel sosyalizmde kurulan iktidar ve devlet tarihsel, sosyal ve kültürel bir arka planı vardır. Bu arka plan önceliklerden miras kalmıştır. Bu mirastan faydalanmakla birlikte, kendisini işçi sınıfının iktidar ve devleti olarak ifade etmektedir. Oysa gerçekleşen iktidar ve devletin sınıf niteliği, işçi sınıfı adlandırması retorikten öteye geçmez. Sadece işçi sınıfının adı vardır ve her şey onun adına yapılmaktadır. Ne var ki, bundan nemalanan bir başka sosyal kesim olmaktadır.

Tüm reel sosyalist ülkeler incelendiğinde başta üst düzey bürokrasi olmak üzere, bir bütün olarak iktidar ve devlet bürokrasinin damgasını taşır. Genellikle ara ve orta orta sınıftan ailelerden gelen bu kesimler, bireysel mülkiyetlerinin olmamasına rağmen, hem kolhoz ve hem de sovhöz temelinde yapılan üretimlerin denetimini gerçekleştirdiklerinden dolayı, ücret yoluyla kendilerine adeta bir burjuva sınıfı gibi yaşam modelini örgütlemiş bulunmaktadır. Bu kesim fabrika ve tarlaların özel

mülkiyetine sahip olmamasına rağmen yönetimden gelen gücünü kullanarak kendilerine elit bir statü veya kast oluşturabilmişler. Kendilerine ait alışveriş mağazaları, tatil köyleri ve hatta çocuklarının okuduğu okullar bile buna göre dizayn edilmiştir.

İktidar ve devlet doğası gereği her düzeyde sınıf farklılıklarını yeniden ve geliştirerek ürettiğinden dolayı yöneten sınıf ile halk arasındaki uçurum giderek hiç kapanmaz, daha da açılır.

Reel sosyalizmin çözülüşünün nedenlerinden ilki, sosyalizmin iktidar ve devlet düzleminde inşa edilmesidir

Bolşevik örneği incelendiğinde, başlangıçta bir parti devleti vurgusu olmamasına rağmen -her ne kadar teori buna zemin sunsa da- süreç içerisinde Menşevik ve Sosyalist-Devrimciler'in Duma'dan ayrılması pratik açıdan parti devletine giden yolun döşemesinin önu açılır. Bir yandan Çarlıktan alınan devlet geleneği ve öte yandan da 1918-22 yılları arası süren iç savaşın etkisi parti devletinin komple tarzda taşları adım adım örülmüştür. Hem Lenin ve hem de Troçki'nin anlayışı böyle bir duruma uygundu. Yani parti devleti sadece ve sadece Stalin'in kişilik özellikleriyle açıklanamaz. Uygulamada Stalin'in kişilik özelliklerinin bunda önemli bir payı olmakla birlikte, parti devleti sadece bununla açıklanamaz. Marx, Engels, Lenin ve Troçki'nin anlayışı buna uygundur. Her ne kadar tasfiye edildikten sonra Troçki'nin buna dönük kimi eleştirileri olsa da, onun mantalitesi, parti devleti bir yana, saf proletarya vurgusu bile böylesi bir duruma yol açmaya müsaittir. Yugoslavya gibi yerelden yönetimi diğerlerine oranla biraz daha öne çıkarması bile onun bir parti devleti olmaktan öteye geçmediği görülmüştür. Küba gibi bir ülkede bile son tahlilde karşımıza çıkan bir parti devletidir. Che'nin iktidarl ve devletli sosyalizmde insan vurgusu güçlü olmasına rağmen, yine de Küba'da gerçekleşen parti devletinden öteye

geçmemiştir. Hatta diğerleriyle aynı olmamakla birlikte, Castro'nun yerini kardeşine bırakması bir hanedan görünümü vermiştir. Üstelik Castro ve ailesi hasat zamanlarında halkla birlikte hasada katılmaları, Castro'nun bilinen protokol kurallarına hiç uymaması, halkla ilişkilerinde doğal bir ilişkiyi esas alması bile bilinen parti devleti özelliklerinden öteye geçmesine yetmemiştir.

Reel sosyalizmin çözülüşünün nedenlerinden ikincisi, sosyalist demokrasinin olmayışıdır. Bu neden birinci nedene bağlı olmakla birlikte, Lenin'de açığa çıkan devlet anlayışının, devlet ve demokrasi ilişkisini bunda belirleyici bir etkisi vardır. Sosyalist zeminde bile farklı tonlara izin verilmemesi, parti merkezi tarafından belirlenen adaylar arasından bir seçim yapılması başlı başına bir sorundur. Bu uygulama bürokratik zeminde faşizm diyebileceğimiz ya da genel kabul görmüş ifadeyle despotizmden başka bir şey değildir. Gerçi despotizm ve faşizm arasında çok büyük bir fark görülmemektedir. Faşizm günümüzün despotizmi, despotizm ise dünün faşizmidir. Uygulama ve araçlarda bir farklılık söz konusudur. Özel olarak her alanda pratikleşme biçimleri hemen hemen aynıdır. Yaşamın her alanında siyah-beyaz ikilemini dayatan, ruhsuzlaştıran bir özelliğe sahiptir.

Reel sosyalizmin çözülüşünün üçüncü bir nedeni ise kadın özgürlüğünü geliştirme yerine, geleneksel kadın ve aile ilişkilerini farklı bir söylemle kurumsallaştırmasıdır. Teoride söylenenler yetersiz olsa bile, onu bile hayata geçirmekten uzaktır. Sovyet örneğinde her ne kadar 1921 Anayasası'nda kadın hakları belli bir düzeyde korumuşsa da, 1924 Anayasası'nda bunlar dumura uğratılmış, özellikle İkinci Paylaşım Savaşı yıllarında sosyalizmin ana yurdunun tehlikede olması gerekçe gösterilerek kadınlar eve, çocuk yapmaya gönderilmiştir. Böylece eski geleneksel kadın ve aile ilişkisi varlığını sosyalizm cılasıyla sürdürmüştür. Lenin kabul etmese bile, devrim koşullarında Kollontay ve benzerlerinin kadın konusunda ileri düşünceler taşımalarına rağmen, bunu parti fikri olarak geliştirememeleri sonraki yıllarda ortaya çıkan sorunun kolayca devam etmesini yol açmıştır.

Teoride her şey emek-sermaye çelişkisi bağlandığında, bu çelişki çözüldüğünde kadın sorununu da

çözüleceği iddia edilmiştir. Reel sosyalim örneğinde emek-sermaye çelişkisinin ne kadar çözüldüğü bir yana, kadın özgürlüğü sorununda bir çözüm ortaya çıkmamıştır. Bir anlamda kadın özgürlüğü emek-sermaye çelişkisine feda edilmiştir. Oysa tüm çelişkiler çözülsün bile, sadece cins çelişkisi kaldığında tarihte görüldüğü gibi “ilk sınıf” ve “ilk sömürge”nin yine kadın üzerinden geliştirileceği tartışılmazdır. Tarihsel örneklerde olduğu gibi ilk kırılma, komünal yaşamın sekteye uğratılması öncelikle kadının düşürülmesiyle başlamıştır. Bundan edinilen tecrübelerle ardından erkek düşürülmüş ve kendi içinde birçok sınıf ve tabakaya ayrıştırılmıştır.

Reel sosyalizmin çözülüşüne yol açan dördüncü neden, birey-toplum ilişkisine yüklenen misyondan ileri gelmektedir. Kolektivizm adı altında toplumculuğa aşırı vurgu yapılarak birey yok sayılmıştır. Bireyin yok sayılması da toplumun dağılmasına yol açmıştır. Böylece ne toplum ne de birey istenilen misyonu yerine getirebilmiştir. Bir ikilem etrafında yapılan kutuplaşma, başka bir söylemle hiçleştirme hem toplumun ve hem de bireyin dumura uğratılmasına neden olmuştur. Oysa her ikisi dalga-parçacık ikileminde olduğu gibi birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen, aynı zamanda birbirini tamamlayan özelliكتedir. Güçlü toplum güçlü birey, güçlü birey de güçlü toplumu gerekli kılar. Biri olmadan diğeri olmaz. Kolektif birey olmadan kolektif toplum, kolektif toplum olmadan da kolektif bireyi olmaz. İkilemden birisi yetersizse, bu yetersizlik diğeri de etkiler. Kolektif toplumun kolektif bireyi ortaya çıkarabilmesi için öncelikle toplum, bireyin özgünlüğünü, varlığını, farklı bir dinamik olduğunu ve hatta toplumun atomu olduğunu kabul etmesi gerekir. Nasıl ki atom olmadan molekül, organ, beden olmuyorsa, birey olmadan da toplum olmaz. Özgür birey özgür toplumu, özgür toplum da özgür bireyi gerektirir.

Reel sosyalizmin çözülüşüne yol açan nedenlerden beşincisi, parça-bütün ilişkisidir. Sosyalist anayurdun bütün, diğeri ülke ve hareketlerin de parça olarak ifade edilmesi dünya devrimin gelişmemesi ve hatta bazı devrimlerin tasfiye edilmesine yol açmıştır. Her şey Sovyetler Birliği’nin devlet çıkarlarına endekslenişinden ortaya çıkan sonuç vahim

olmuştur. Batı Avrupa devrimleri başta olmak üzere birçok ülke devrimi tasfiye edilmiştir. Bu süreçte bir Çin Devrimi gerçekleşmişse, o da Sovyetlere rağmen olmuştur. Oysa teoride bütün dünya devrimidir. Parça ise tek tek ülkelerin devrimi ve o ülkelerde devrimci mücadeleyi geliştiren hareketlerdir. Eğer bir parçadan vazgeçilecekse, buna dünya devrimi açısından ne getirip, ne götüreceğine bakılarak karar verilmeliydi.

Kolektif birey olmadan kolektif toplum, kolektif toplum olmadan da kolektif bireyi olmaz

Bugüne kadar ortaya çıkan pratik irdelediğinde parça-bütün yerine, öncelik sırası daha işlevsel bir yaklaşım olmaktadır. Bu öncelik sıralaması bile dünya devrimi açısından ele alması gereken bir durumdur. Zaten küresel dünyada devrimler ülkesel veya bölgesel gelişmelerde son tahlilde devrime dünya devrimi perspektifinden bakmak gerekmektedir ve hatta dünya devrimini hedeflemelidir. Tümel-tikel diyalektiği bunu gerektirir. Kürt Özgürlük Hareketi’nin bölge için Ortadoğu Halklar Konfederasyonu, dünya için Dünya İnsanlığı Konfederasyonu perspektifi bu nedenden ötürüdür

Reel sosyalizmin çöküşünün nedenlerinden altıncısı, ulus-devlet perspektifini aşamamasıdır. Ulusal sorunu devletli tarzda cumhuriyet, özerk cumhuriyet, federasyon, siyasal ve kültürel özerklik temelinde bir çözüme kavuşturma iddiasına rağmen, milliyetçilik hep canlı tutulmuş, ortak değerlerde enternasyonal bir zihniyet oluşturulamamıştır. Sistem çöktüğünde ulusların boğazlaşması en az eskisi kadar vahşi olmuştur. Yugoslavya bunun en bilinen örneğidir.

Reel sosyalizmin çöküş nedenlerinden yedincisi, endüstriyalizmdir. Bu yaklaşımla doğa nesnelleştirilmiş, üzerinde pervasız bir iktidar yürütülmüştür. Böylece kapitalist moderniteyi aratmayan bir doğa tahribatına yol açılmıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak kaynaklar pervasızca

kullanılmış, doğa üzerine kurulan bu iktidar tarzı insan merkezli olmakla birlikte, bir yandan diğer canlıların yaşam alanları tahrip edilmiş ve bir yandan da diğer iktidar biçimlerinin üretimi desteklenmiştir. Eko-endüstriye dayalı üretim dışlanmıştır.

Reel sosyalizmin çözülüş nedenlerinden sekizincisi, inanç ve dine karşı gösterilen kaba materyalist yaklaşımdır. Kiliselerin kapılarına kilit vurularak sorunun çözüleceği sanılmış. Sistem çöktüğünde devrim yıllarında doğanlar bile kiliseye koşup kendilerini vaftiz ettirdiler. İnsanın inançsız yaşayamayacağını göremedi. Kaba retçi yaklaşım daha vahim sonuçlara yol açtı. Bunun yeri doldurulmadığından ahlaksızlığa bir alan açılmıştır. Biçimciliğin de bir din olduğu fark edilmemiştir. Özellikle insanın her alanda bilimsel ve akılcı yaşayamayacağı gerçeği görülebilmiştir.

Reel sosyalizmin çözülüşüne yol açan bu nedenlerin dışında felsefi bakış açısından tutallım bilime kadar, sanattan ahlaka kadar yaşamın her alanında kendini açığa vuran birçok neden sıralamak mümkündür. Çalışmanın kapsamı açısından temel ve öne çıkan nedenleri ele almak yeterlidir. Ancak bu nedenlerin arkasında devletli bir zihniyetin yattığını söylemek yanlış olmasa gerek. Başka bir söylemle iktidarsız-devletsiz bir zeminde bir sosyalist zihniyet devrimi yapılamadığından, en azından bilimcilik, milliyetçilik, cinsiyetçilik, dincilik formatında bir ateizm aşılanmadığından söz konusu sorunlara düşünsel zeminde bir alan açılmıştır.

Sonuç Olarak

Günümüzün devrimci hareketleri sosyalizmi iktidarsız ve devletsiz bir zeminde tahammül etmeleri gerekmektedir. Aynı bakış açısı ve tarz hep aynı sonuca yol açıyorsa, Marksizm ve Leninizm bakış açısının ötesine geçmek, günümüzün biliminin ulaştığı seviyede sorunları ele almak gerektiği tartışılmaz bir gerçektir. Müslümanların her sorunda Kuran'dan ayetleri referans göstermesi gibi sosyalist hareketlerin de her sorunda Marx, Engels, Lenin ve Mao'dan referans göstermesi tutuculuk ve dogmatizmin pratikleşmesinden başka bir şey değildir. Bu yaklaşım anlaşılmadığı sürece devrimler

hep karşı-devrimlere evrilmek zorundadır. Özellikle devrimlere öncülük edenlerin ara ve orta sınıftan gelme özellikleri bilinçaltında ister istemez iktidar ele geçirdiğinde kendi sınıfına dönme, "sınıf güdüsü" refleksi her zaman vardır. Doğası gereği orta sınıf kimin adına hareket ederse etsin, iktidarı ele geçirdiğinde kendi özüne dönüp hep istediği ve özlediği egemen sınıf haline gelme amacını gerçekleştirmekten geri durmayacaktır.

Kaynakça:

- Abdullah Öcalan; Kapitalist Uygarlık, Aram Yayınları
- Abdullah Öcalan; Özgürlük Sosyolojisi, Aram Yayınları
- Marx; Alman İdeolojisi, Sol Yayınları
- Engels; Ailenin, özel Mülkiyetin Ve Devletin Kökeni, Sol Yayınlar
- Lenin; Devlet ve Devrim, Sol Yayınları
- Marx, Engels, Lenin; Paris Komünü, Sol Yayınları
- Marx, Engels; Mektuplar, Sol Yayınları

İçindekiler için tıklayınız...

Bir Ortadoğu İmalatı: İktidar ve Devlet

Nihat Ekmez

Bugünün dünyasında, özellikle Ortadoğu’da, siyasi, ekonomik ve güvenlik gibi tabakalarda büyük sarsıntılar yaşanmaktadır. Bu sarsıntıların en derininde, toplumsal tabakanın fay hatlarında irili ufaklı, orta ölçekli kırılmalar meydana gelmektedir. İlginçtir ki, bu durum senkronik bir şekilde jeolojik-tektonik üst ve alt tabaka faylarında da kendini göstermektedir; ciddi stres birikimleri, krizler ve depremler ortaya çıkmaktadır. Peki, bu stres birikimleri, bu negatif ya da pozitif enerjiler neden birikiyor? Bu gerilim ve krizler bize ne anlatmaya çalışıyor? Stresi boşaltacak, yeniliği sağlayacak, ferahlığı ve nefes almayı mümkün kılacak anahtar nedir? Nerededir? Ne zaman ve nerede kaybettik ki o günden beri nefes alamıyoruz?

Abdullah Öcalan’ın, “Kaybolanı, kaybedildiği yerde aramak gerekir” düsturundan yola çıkarak, halklar ve insanlık nerede, nasıl kaybetti? Bunu anlamak için tarihe bakmamız gerekiyor. Tarihte anahtarın nasıl gasp edildiğini, nasıl kaybedildiğini arayacağız.

İnsanlık tarihinde ilk insanlar (Homo Habilis, Erectus, Sapiens, Neandertal, Sapiens Sapiens), ilk doğumunu Kuzeydoğu Afrika’nın fay hattı olan Rift’te gerçekleştirdi. Özellikle Yukarı Mezopotamya, yani Kürdistan olarak adlandırdığımız bölgede bu süreç yoğunlaştı. M.Ö. 50.000’lerde ilk kabile formu, M.Ö. 25.000’lerde ilk ilkel Arî dili (Hint-Avrupa dil grubunun kökü), mitler, mitolojik zihniyet, fetişizm ve ata dinleri ortaya çıktı. Mezolitik Çağ’da ise ilk yoğun, ince ve zarif alet-edevat icat edildi. İlk devasa tapınak sistemi Xirabeyî Girênavikê (Göbeklitepe), Xirabeyî Qerexan’da şekillendi; ilk köy, ilk tarım devrimi,

hayvan ve tohum evcilleştirilmesi, ilk çanak-çömlek ve Til Xelef kültürü ile ilk aşiret ve etnik formlar, üç kıtanın buluştuğu fay hatları üzerinde doğdu. Bu icatlar, toplumsal fay hatlarında biriken stresin, doğa ve toplumun ruhuna uygun şekilde helezonik bir büyüme ve ilerleme sağladığını gösteriyor. Dolayısıyla Til Xelef kültürüne kadar toplumun anahtarına sahip olduğu anlaşıyor. Bu nedenle Yukarı Mezopotamya, beyin amigdalasını gibi rüyaların hep gerçekleştiği bir alan oldu. Hangi rüyayı gördü, hangi hayali kurduysa, anahtarıyla her kapıyı açtı.

Ataerkil Hanedan Zihniyetinin Doğuşu

Ancak tarihte, toplumun biriken stresini-enerjisini parçalayacak, değiştirecek bir olay yaşandığında, toplum kendisi olmaktan çıktı ve birilerinin oyuncağı derecesine düştü. Toplumdaki ilk kırılma ve parçalanma işaretleri, erkeğin M.Ö. 7000-6000’lerde siyasi, ekonomik ve güvenlik alanında kendini ifade etme imkânı bulmasıyla başladı. Bu gelişmeyi tehdit olarak algılayan anaerkil zihniyet, önüne geçmeye çalıştı. Erkeklerle ortak bir toplum kurma çabası içinde olması gerekirken, engellemeye çalıştı ve bu durum çelişkiye yol açtı. Zamanla eril zihniyet, kendine ait ayrı ibadetgâhlar ve çevresinde kurulan köyler oluşturdu. Erkek, sabahları ekonomik alanda, savaşçılığıyla savunma alanında gücüne güç kattı; ibadetgâhlarla da dini ve siyasi alanda ataerkil bir şekillenmeye yol açtı. Bu gelişme, anaerkil toplumun bir kısmının Me’lerini (bilgilerini) alarak dağlara, ormanlara, vadi kuytularına

sığınmasına ve tavır koymasına neden oldu. Mamozin mitolojisi bunun en güzel örneğidir. Bir kısım ise ataerkil zihniyeti ve toplumu kabullenip bir arada ama ayrı yaşamayı seçti. Bir kısmı da kabilelerini alarak Anti Torosları aşarak Konya Çatalhöyük gibi alanlara yerleşti. Arkeolojik kazılar, bunun somut kanıtlarıyla doludur.

Toplumsal fay tabakasında esas kırılma ise, Orta Mezopotamya'da M.Ö. 4750-3500 arasında El Ubeyd kültürünün ortaya çıkışıyla yaşandı. Yukarı Mezopotamya'da ataerkil zihniyet, anaerkil zihniyetle iç içe olduğu için negatif oluşumlara geçemedi; ancak anaerkil zihniyetle sentezi de başaramadı. Yine de aşiret gibi bir form geliştirerek, toplumsal birliğini büyüttü ve duygu ile ruhta etnik topluma sıçradı. Fakat Orta Mezopotamya'da anaerkil zihniyet, Yukarı Mezopotamya'daki kadar yoğun olmadığından, ataerkil zihniyet burada hanedan gibi bir formun doğuşuna yol açtı. Hanedan; ailecilik, çok çocuk, çok toprak, çok güç, sömürü, para, hırs, baskı ve zorbalık demektir. Hanedan, ilk ticari kolonileşmeyi, aile zincir şirketlerini Yukarı ve Aşağı Mezopotamya'nın kent öncesi köylerinde kurdu. Hanedan gücü, ilk zorba askeri gücü siyasete, ilk entrikacı aile meclisine dönüştü. Kötü huylu bir ur gibi, tüm anti-toplumcu gelişmeleri bünyesinde taşıyıp her tarafa yayan, yayılmacı ve istilacı bir karaktere sahipti. Hanedan; hiyerarşik toplumun, askeri şef, şaman ve şeyh üçlü-yöneticisinin iş bitirici örgütüydü. Daha sonra gelecek olan iktidarın ve devletin babası oldu. Rahip ise bu babadan devlet ve iktidarı doğuracak ebeydi.

Tarihsel toplum, M.Ö. 4000'lere geldiğinde yeni doğumlara gebe kaldı. Ancak bu süreçte doğuma öncülük edecek toplumsal zihniyet, güç ve organizasyon zayıftı. Hayallerin hep gerçekleştiği Yukarı Mezopotamya, bu sefer kendi iç sorunlarıyla meşguldü. Anahtarını, anaerkil ve eril zihniyet arasında oluşan fay kırığında kaybettiği için toplumsal enerjisini bir hedefe ve amaca yönlendiremiyordu. Bu yüzden yeni devrim ve evrimsel gelişmelere öncülük yapamıyordu. Toplum, eğer ahlaki-politik doğaya dayalı bir birlik ve bütünlük içindeyse, bilinci ve zihniyeti her kapıyı açacak anahtara sahip olur. O zaman büyük öngörüye, birikime, çare üretme yeteneğine ve en önemlisi yeniliklere-yaratımlara ulaşma gücüne kavuşur. Ancak toplum parçalıysa,

bağrında çelişkiler varsa ve bu çelişkileri giderecek yeni bir bakış, yeni bir yaşam hayali kuramıyorsa, bu çelişkileri sıçrama tahtasına, sentezci bir öyküye dönüştüremez; bir üst formda birlik ve bütünlüğü sağlayamaz. Tüm enerjisini o çelişkiler ve yarıklar içinde heba eder. O zaman aktör olmaktan çıkar ve kurnaz eril zihniyetin piyonuna dönüşür.

M.Ö. 3500-3000 arası, son Kalkolitik Çağ'da Uruk kültürünün ve dolayısıyla kent devriminin doğuşu gerçekleşti. El Ubeyd kültürü, Aşağı Mezopotamya'daki büyük köylere çöreklenip, M.Ö. 3000'lere vardığında bu köyler birçok kente dönüştü. Bu kentler arasında Uruk öne çıktı. Böylece bölgedeki hanedanlar içinde Ur Hanedanı'nın 1, 2 ve 3. dönemleri başladı. Zamanla Uruk kentinde nüfus arttı, ticaret büyüdü. Geniş arazilerde büyük, uzun ve yaygın su kanalları ile bentler kurularak sulama sistemi geliştirildi. Tarımda yüzlerce, binlerce insan çalıştırıldı. Kent; köy ve kırsal toplumun ezilen, fakirleşen kabile ve aşiretlerine barınak oldu. Bunlardan ve kölelerden bir tabaka oluştu. İkinci bir topluluk ise camcılık, mücevhercilik, mühür kazıclığı, marangozluk, madencilik gibi meslek dallarından oluşan zanaatkârlardan meydana geldi. Bu iki topluluk söz ve irade sahibi değildi; daha çok Ziggurat çatısı altında rahiplerin iradesi altındaydı. Üçüncü bir topluluk olarak tanrı ve tanrıça tapınaklarında yer alan rahip ve rahibeler bulunuyordu. Özellikle Ziggurat sistemini sevk ve idare eden bu grup, zanaatkârlardan ve tarlalarda çalışanlardan sorumluydu. İşçi, amele ve kölelerin yaşamı, tarım ve artık-ürün ile inanç üzerinde söz sahibi, tek otoriter ve hiyerarşik bir güçtü.

Kentte dördüncü bir topluluk olarak hanedan ve hiyerarşisi yer aldı. Kendisine bağlı ticaret ve ticaret kolonisiyle ekonomi üzerinde, çatışabilen vurucu gücüyle askeri alan üzerinde, tüm bu ağların ve güçlerin sebep ve iradesiyle siyasal alan üzerinde söz sahibi oldu. Ekonomik, askeri ve siyasi alanda kurduğu hiyerarşi ve örgütle hanedan ve yöneticileri, çıkarları esas alan ve dayatan bir güç olarak tarihe yön vermeye başladı. Buna "iktidar gücü" diyebiliriz; tarihte bir ilktir. Kentin ekonomik, güvenlik ve yönetim alanında tekeldiler.

Kentin artan nüfusu ve buna bağlı olarak büyüyen ekonomik, güvenlik, zanaat, eğitim, sağlık gibi sorunlarına, üçüncü topluluk olan rahipler Ziggurat'ın en üst katında (burası baş rahipler dışında herkese

yasaktı, çünkü tanrı katıydı, tanrıyla konuşulan bölümdü) çare üretmeye çalışıyordu. Tarlaların ekilib biçilmesini planlıyor, toplumda inancı diri, bağlılığı güçlü tutmak için tanrısal fikirler üretiyor, en önemlisi kentin seküler idaresine yönelik kafa yoruyordu. Ziggurat'ın çıkarları doğrultusunda rahiplerin esas alınması, sözünün geçerli olması, kısaca tek iktidar gücü olmaları için gece gündüz analitik zekâlarını kullanıyorlardı. Ancak hanedan güçleriyle yaşadıkları sürtüşme ve çelişkilerin önüne geçemediler. Çünkü radikal çareler üretmek yerine, palyatif ve oportünist yaklaşımlar ağırlık kazanınca sorunlar büyüdü, ciddi kriz ve kaosa dönüştü. Bunu çözmek için kentin birlik ve bütünlüğü üzerinde daha fazla kafa yordular. Sonunda, biri dini diğeri seküler iki eril zihniyet ve iktidar arasındaki çelişkilerin üzerini örtecek bir örtü olarak, anaerkil ve kırsal toplumla yaşadıkları çelişkileri derinleştirdiler. Kadınları ve kırsal kabile-aşiretleri sorun kaynağı ve çatışılıp köleleştirilecek bir hedef haline getirdiler. Bu doğrultuda mitolojik üretime ağırlık verdiler. Böylece analitik akla dayalı, suni bir toplumsal birlik oluşturuldu.

Devletin Ana Rahmi: Ziggurat

Zihniyet alanında bu çalışmalar yapılırken, kentin ekonomik, siyasi ve askeri alanlarında birlik ve bütünlüğü sağlayacak, çok başlılığa son verecek bir organizasyon için de rahipler çaba gösterdi. Nihayetinde bu alanların sevk ve idaresini merkezileştirecek bir organizasyon kuruldu: Devlet. Tüm organları bir merkezden koordine edecekti. Tarih, bundan sonra "devlet" adı verilen bu merkezi koordinasyonla yol aldı. Bu yüzden Abdullah Öcalan, "Ziggurat devletin ana rahmidir" der.

Ziggurat, çok geniş ve çok katlı devasa bir yapıdır. En üst katta baş rahipler ve alt kademeleri yer alır. Burada hem dini hem ilmi hem de siyasi, ekonomik, hukuki ve güvenliğe yönelik akıl üretilir. Dolayısıyla üst kat; ilahiyat, üniversite, adalet sarayı, siyasi, ekonomik ve güvenliğe yönelik aklın üretildiği merkezdir. Ziggurat'ın ikinci katında zanaatkarlar ve meslek kuruluşları bulunur. En alt kat ise silo görevi görür; artık-ürün burada depolanır. İşçi, köle ve amele sınıfı da bu katta yer alır. Ziggurat, kentin tüm tabakalarının sergilendiği, üstten aşağıya doğru sınıfların devletteki payını ve varlığını gösterdiği bir yerdirdi.

Devlet, erkeğin zihniyeti ve fiziğiyle kurulan bir sistemdir. Dolayısıyla devletin olduğu yerde ataerkil zihniyete, onun kır, köy, kabile ve aşiretlerine, ezilen yoksul kesimlere tek bir yaşam hakkı tanınır: Kimliğini ve varlığını yitirip köle olmak. Bu aşamadan sonra toplumun kıyımı başlar. Anti-toplumcu devlet ve iktidar organizasyonunun hâkimiyet kurduğu kentler, alanlar ve kolonilerde "biz" duygusu arka plana itilir. Hanedan ve panteon kimliği ile inanç topluma nüfuz etmeye başlar. Her tarafa, topluma, halklara hâkim olma, taksim etme, tekeli kurma hırsı için kolonileştirme, talan ve fetih savaşları da tarihte ilk kez yerini alır. M.Ö. 2000'ler; kadının, artık-ürünün ve fiziki sömürünün başladığı zamandır. Sümer devleti, köleciliğin başlangıcıdır. Devletin doğuşundan 700 yıl önce eril zihniyet, duygusal akıldan tamamen uzaklaşıp analitik akla ağırlık verdiği için toplum bedeninde önce hanedan gibi bir "urlaşmaya" yol açtı. Ur'un, yani hanedanın çıkışından 700 yıl sonra, zihniyetin mikro otorite ve örgütleri, hanedan ve panteon (dini ibadetgâh) ittifakını gerçekleştirerek Kürtlerin "Ejdiyak", Yahudilerin "Leviathan" dedikleri devlet ve iktidar canavarını ortaya çıkardı. Anti-demokratik, yani anti-toplumcu bu oluşum, ölümcül bir kanser gibi bedene saldırdı. Toplumu demokrasiden, yani kendini yönetme ve iradede yoksun bıraktı. Çünkü gittiği her yerde toplumun ahlaki-politik dokusuna saldırdı. Ahlak yerine hukuku ve kanunları oturttu. Politika yerine kendine bağlı işbirlikçi ajanlar ve kukla idarecilere her şeyi yapma yetkisi verdi. Maddi ve manevi her şeye tekel koydu.

Oysa ahlak; maddi-manevi değerlere, kimliğe, onura, dolayısıyla doğrulara, toplumsal çıkarlara, gerçeklere (kendisini var eden bilgilere), duaya ve ülkeye sahip çıkma gücüdür. Ahlakın sağladığı birlik ruhu ve değerlere sahip çıkma gücü, ancak politikayla sürdürülebilir. Çünkü politika; toplumun sorunları ve her türlü ihtiyacı için bir araya gelip tartışmak, fikir ve çare üretmek, arayış içinde olmak, yol-yöntem ve proje geliştirmek demektir. Kısacası akıl ve bilgi üretmektir. Halkların bilgi dünyası sabote edilince hakikatini koruyamaz ve geliştiremez hale geldi. Hakikati zayıflayan ve ölüm döşegine düşen halklar-toplumlar, tarih sahnesinden doğadaki canlı türleri gibi bir bir yok olmaya başladı. Bu yok edilmeye, yani ahlaki-politik dokuya saldırıya karşı Zêhne ve Oxîn kız kardeşlerin destanı yazıldı. Kava (prens) Viştaspa, Kawa destanıyla

ve Zerdüştler, Kummuh bölgesinde (bugünkü Semsûr) ejdiyalara karşı ölümsüzleşti. Zerdüştizm gibi anaerik ve eril zihniyetin sentezi dini oluşumlarla karşı koyuşlar gerçekleşti. Aşiret konfederasyonları ve kavim gibi toplumsal formlarla, devlet ve iktidar sisteminin kimliksizleştirilmesine direnildi; demokratik kimlikleşmeler yaşandı.

Tarih, merkezi uygarlık ve onun demirbaş aracı devlet ve iktidar açısından bir tekerrürden ibarettir. Çünkü “orta süreli” bir ömrü olup hep yıkılırken yeniden imal edilmiştir ve kötü huylu bir ur gibi dünyanın her tarafını istilaya devam etmiştir. Bugün bu modelin son modern temsilcisi ABD, yıkılmamak ve hegemonyasını sürdürmek için öncülerini gibi davranmaktadır. İstilacı Uruk gibi kadın-erkek, etnik, dini ve mezhebi farklılıkları uzlaşmaz çelişkilere dönüştürerek toplumun bütünlüğünü parçalamaktadır. Diğer yandan sınıf, iktidar, devlet ve devletlerarası çelişkileri büyüterek çatıştırmaktadır. Dünyayı Üçüncü Dünya Savaşı’na, verdikleri adla “kutsal” Armageddon Savaşı’na sürüklemektedirler. Karşı güçler de buna “kutsal” Gaza Savaşı adını verirken, ilginç olan, savaş mekânının devlet ve iktidarın doğduğu yerler olmasıdır.

Kapitalist dünyada işlerliğini yitirmiş ulus-devlet ve iktidar modeli yerine, Ziggurat rahipleri ve Ur Hanedanı gibi yeni bir devlet-iktidar modeli imal etmek istemektedirler. Nasıl bir şey imal edecekler? Ulus-devlet yerine ne koyacaklar? Devlet içinde devletçikler federasyonu oluşturmak, devlet ve iktidarın büyüğü ya da küçüğü farketmez; sonuçta bir ejdiyak veya Leviathan’dır. Şu bir gerçektir: Devlet ve iktidar, 5000 yıldır her oluşum gibi varlığını sürdüren bir hakikattir. Bir hakikat ortadan kaldırılamaz, ancak kendi kendine günü geldiğinde sönümlenir. Ama şimdi yapılması gereken, Ur’un kötü huylu bir Ur’a dönüşmesinin önüne geçmektir. 5000 yıl önce Uruk’ta, Ur Hanedanı ve Ziggurat sahiplerinin kötü huylu emellerine karşı Mamozinler alanı terk etmeseydi; kır, kent, kabile ve aşiretler ile zanaatkarlar örgütlü bir ittifak gücü kursaydı, tarihin akışı başka olabilirdi. Mamozin, Humbaba mitolojileri, Zéhne ve Oxin kız kardeşlerin ve Kavalaların destanları, Zerdüştlerin filozof ve direnişçi öykülerinden çıkaracağımız dersler; kadın özgürlüğünün, doğanın korunmasının ve toplumun demokratikleşmesinin olmazsa olmaz

olduğudur. Bu da Abdullah Öcalan’ın ortaya koyduğu demokratik özerklik ve konfederalizm demektir. Bu alternatifle ancak devlet ve iktidar iyi huylu bir Ur’a dönüştürülebilir. O zaman toplumun stres biriktiren tüm fayları birleştirilerek bütünlüğü sağlanır ve üreten, yaratan “tanrısal” enerjiye, yani anahtara ulaşılır.

Kaynakça:

1. Abdullah Öcalan, Bilginin Oluşum Tarihi, Aram Yayınevi. Mamozin: Üç kız kardeşin, erkek kardeşlerinin zulmünden kaçıp evrende yeni, özgür bir mekân ve yaşam arayışının mitolojisidir. Kuyê Spî’nin mekânı ve Dorşin’in cennet yapılışı sonrası, erkek kardeşlerinin cennete musallat oluşu anlatılır. Kırmanckî’de “Ma” anne, “mozin-musena” (öğrenme, öğretme) sözcüğünü çağrıştırdığı için “Mamozin”, “öğreten anne” ya da “bilginin anası” anlamlarına gelebilir.
2. Zéhne ve Oxin Destanı: Doğal toplumu köleleştiren devlet ve iktidarların şerefi için dağ keçisi avları düzenleyen kral ve yöneticilere karşı koyan iki savaşçı kız kardeşin hikâyesidir. Destan, Melûl ve Dorşin dağlarında geçer. Kadınlar, inançlarına göre dağ keçilerini Mamozin’in ruhu taşıdığı için koruma görevini yerine getirir. Kuyê Spî, Dorşin ve Milan dağları; Genç, Kulp, Lice ve Palu ilçeleri arasındadır.
3. Humbaba Destanı: Diğer adıyla Hunbaba, Huwawa, kimi ülkelerde Kibele, Sibel, sonraları Roma’da Bellona’ya dönüşen tanrıça ismidir. Kırmanckî’de “Ku” dağ, “baba” efendi anlamına gelir. Sümer kölecisi kralı Gılgamış, tarihte ilk kez tanrıçaların hâkim olduğu doğal toplum topraklarına koloni seferleri başlatır. Gılgamış ve devşirme adına Enkidu koyduğu bir Kürt erkeği ile tanrıça Kubaba arasında geçen savaşın mitolojisidir.
4. Gizli Cemiyetler: Alfa Yayınları kitabından. Armageddon Savaşı: Yeni Dünya düzeni teorisinin bir sürümü olan Hristiyan köktenci bin yıl görüşüdür. Binyılcılar, Kitab-ı Mukaddes’teki kıyametin yakında kopacağına, Mesih’in ikinci gelişinde Armageddon Savaşı’nda Deccal’i yeneceğine ve İsa’nın dünyayı bin yıl yöneteceğine inanır.
5. Büyük Türkçe Sözlük: Gaza: 1. Savaş, Allah yolunda savaş, din düşmanlarıyla muharebe, İslamiyet uğruna harp. 2. İslamiyet uğruna yapılan ve kazanılan savaş.

içindekiler için tıklayınız...

Ulus-Devlet Anti-Toplumdur

Aylin Karakaş

*“Nehirler denizlere doğru akarken, kaynaklarına
hep bağlı kalırlar”*

Tarihin hakikat perdesi aralanırken, bu sözler arayışın ışığı haline gelmektedir. Şüphesiz akan sular yön değiştirir, durulur, şahlanır bazen ince bir oyuktan geçer, bazen de çağlayarak yerini bulur. Nasıl ilerlerse ilerlesin ana kaynağıyla perçinlenmiş bağları hep baki kalır. Metafor doğadan bir örnek olsa bile toplumların örgütlenme serüvenine uyarlamak zorlama bir yöntem olmayacaktır. Çünkü hakikat arayışçısı her birey, tarihin izlerini bulmak için doğanın bağrında saklanan geçmişine bakar. Bu temelde tıpkı nehirler gibi toplumlar da kaynağına bağlı kalma sorumluluğunu ahlaki politik ölçülerin gereği olarak taşır.

Ana tanrıçanın toplumsallığını ilk kaynak olarak ele aldığımızda, bugünü tanımlamak da aynı gerekçeyle sorumluluktur.

Sözlü ve yazılı tarihin arkeolojik incelemelerle elde ettiği bilgiler ışığında toplumsallığın, kadın etrafında geliştiği ve ihtiyacına göre şekil aldığı bilinmektedir.

Bilgelik zamanların günümüze taşıdığı dilin kadın yaratımı olduğu da buna en büyük örnektir. Yıldız Cıbroğlu, “Kadının Yazısız Tarihi” kitabında, “Döl yolunun sonsuz ilerleyişini gösteren spiral çizimli bezemeler, tanrı-ana dilinin dişil karakterini, dilin bereketini ve geri dönülmez oluşumunu da göstermektedir. Spiral, ilksiz ve sonsuz zamanda

akan bir yaşam suyudur aynı zamanda,” demektedir. “S” imini döngüsellik, yılanlar, derin sesler, sonsuz zincirler olarak nitelendirirken, “M” imi gibi geçmişten günümüze kalan dil mirasının yaratıcılarına atıfta bulunur. Dil ve anlam arasında yarattığımız boşluğa, “Acaba bilgelikten yoksun bir bilgi birikimini sorgulamak yanlış mı olur?” sorusunu yöneltiyor.

Şüphesiz sorulan sorunun cevabı tarihle doğru temelde yüzleşmek, salt bilginin peşine düşmekle değil, bilgeliliğin peşine düşmekle bulunacaktır.

İlk yaratıcı, ilk öğretmen, ilk şifacı, ilk sağaltıcı, ilk sanatçı ilk yönetici olan kadın tüm toplumsal değerlerin yaratıcısı olurken kadının toplumsal kimliğini incelemek sosyolojiye katkı sunacak temel yöntem olacaktır.

İnsan toplumsal bir varlık olarak şekillenirken koşulların dayattığı oranda form değişikliklerini yapmıştır. Bu değişimler bir örgütlenme eylemi niteliği taşımıştır. Yaşamını sürdürmek için korunma ihtiyacı hissetmiş ve ilk örgütlü yapılanmayı sezgilerinden yola çıkarak oluşturmuştur. Toplumsallığa dayanan, örgütlenme kadın etrafında gelişen en anlamlı yaşam biçimi olmuştur. Ahlaki politik toplum diye ifade ettiğimiz yaşam biçimi, toplumun ihtiyaçlarının büyümesi ya da toplumsal işlerin karmaşık olmaya başlamasına rağmen öz irade ve kolektif yaşam prensibiyle kendisini sürdürmüştür.

Kolektif yaşamın bireyi, yetenek ve karakter kazandıkça, güzel olan yaşamın arayışçısı olmaya

devam etmiş, sanatı ve kültürü doğanın içinde aramıştır. Ortak yaşam kültürü toplumsal sevginin, güzelin ve estetiğin yaşam alanı olmuştur. Sevgi, kolektif emeğin mayası olurken adalet, bürokrasi, hukuk, sömürü, iktidar ve yasalar bu toplumsallığın dünyasına hiç değmemiş kavramlar olmuştur. Ahlaki ve etik değerlerin kadının estetik değerleriyle bulunduğu ilk örgütlenme anlayışı toplumun hafızasına kök salmıştır.

Kadın kültürü Ninhursag , Gula Bau, İnana, Sarasvati, Brigit, Ninlil, Gaia, İsis, Demeter gibi sayısız tanrıçanın şahsında başta Mezopotamya olmak üzere tüm coğrafyaya yayılmıştır.

Toplumlar tarihinin seyrini demokratik uygarlık ve devletli uygarlığın çatışma ve çelişkileri üzerinden incelerken, iki uygarlığında doğuş mekanının Mezopotamya olması da dikkat çekicidir.

Çoğu zaman formlar yok olmak yerine kendinden sonra gelişenin bir parçası olmuştur

Tanrıça yurdu, neolitik devrimle insanlık adına yaratılan gelişmelerin merkezi konumunda olmuştur. Mevcut tüm uygarlıklar yaşadıkları gelişmeleri ana kaynakları olan neolitiğe borçlu olduklarını bilmek zorundalar. Tarım ve köy devrimi ile insanlık adına büyük gelişmeler yaşatan ana soylu yaşam yalnız maddi unsurların değil, manevi yaşam değerlerinin üreticisi ve koruyucusu misyonunu taşımıştır. Tarım-köy devrimi ardından gelişen kent devrimi mekân ve ihtiyaçlar gözetildiğinde daha geniş bir toplumsallaşmayı işaret etmiştir. Fakat bu sürece atfen Gılgamış Destanı'nın " ilk yabancılaşma, ilk ihanet ya da ilk düşürülüş" öyküsü tarihsel toplumun temel kırılma noktasını mitoloji aracılığıyla günümüze taşımaktadır. Mitoloji iktidarın, tahakkümün, hegemonyacılığın başlangıç sürecine mercek tutmuştur. Cinsel kırılmaların tarihsel toplum incelemesine sunduğu katkı günümüz ulus-devlet örgütlenmesini anlamak için de elzemdir.

Artı-ürün ile gelişen tahakküm zihniyeti kendi toplumsallığına yabancılaşmanın belirleyici aşaması iken, devletli uygarlıkların mihenk taşı olmaktadır.

Özgürlük ve yaratıcılıklar ile kolektif yaşamının dönüşüme uğradığı tapınaklar yavaş yavaş yükselen zigguratların gölgesinde kalmıştır. Toplumun gönüllülük esasıyla oluşturduğu ahlaki kuralları yerine yasa ve evrak yoluyla kontrol altına alınma süreci başlamıştır. Devlet oluşurken artık toplumun yaşam alanı daha fazla daralmıştır. Sınırlar oluşurken doğa, onunla eşit olduğunu bilen topluma kapatılmıştır. Korku ikliminin şiddeti çağırdığı devletli uygarlığın tarihi böylece başlamıştır.

Toplumsallığın ihtiyaç görülen evresi olarak ulus; çoğalma, yurt edinme ve kimlik kazanmanın ileri bir sonucudur. Şüphesiz devletli uygarlığa geçiş yapınca dek toplumda birçok farklı örgütlenme formları gelişmiştir. Çoğu zaman formlar yok olmak yerine kendinden sonra gelişenin bir parçası olmuştur. Çünkü temel olan toplumun kendisidir. . Ulusun kendisi de bu ihtiyaçlara cevap olma anlamında açığa çıkmıştır. Ulus, tarihsel toplum sürecinde klandan kabileye, aşiretten etnisiteye varana kadar büyük ve uzun bir gelişim tarihinin de ifadesi olmuştur.

Ulusun oluşumu toplumsal ihtiyaçlar temelinde gelişse de zaman içerisinde burjuvazinin çarpıtmasına uğramıştır. Artı ürünle gelişen iktidar zihniyeti toplumsal ihtiyaçların artmasıyla bir elitin menfaatine değirmen olacak sistem kurmayı hedeflemiştir. İktidar zihniyetinin ilk temsilcileri olan yaşlı-tecrübeli, askeri şef ve rahip erkeğin sömürü ittifakı biçiminde örgütlenmesiyle siyasi- askeri- dini sistem yaşamın her yerine hâkim olmaya başlamıştır.

Kurumlaşmaya başlayan iktidar ittifakı devlet olarak form kazanırken, tüm toplumu cendere altına almıştır. Siyasi ve otoriter bir güç haline gelen bu odak, bireysel ya da kurumsallaşmış toplum karşısı tüm tekellerin uğrak mekânı haline gelmiştir.

Abdullah Öcalan, "İlk iktidar hiyerarşilerinin ve devlet egemenliklerinin kuruluşundan günümüze kadar tarih bir anlamda iktidarın kümülâtif (kartopu gibi yuvarlandıkça kendini büyütme) büyümesidir," şeklinde belirleme yaparak geçmişin günümüze

etkisine işaret etmiştir. 16. ve 17. yüzyıl ile birlikte devletin ortağı olan burjuvazinin devletten pay kapma savaşlarına, sermayeye ortak olma çabalarına dikkat kesilmekte sosyolojik incelemeler açısından gereklidir. 1450 yıllarından başlayarak gelişen ve yayılan Rönesans ve Reform süreçleri burjuvazinin sorun yaşadığı Katolik kilisesine karşı Protestan mezhebinin doğuşuna yol açmıştır. Protestan mezhebinin öncülerinin Luther ve Calvin olması, İspanya ve Fransadan kovulan Yahudilerin bu gelişmelerden faydalanması ulus-devlet, sermaye ve Yahudilik ilişkisini anlamlandırmak için önemli ipuçları vermektedir. Burada gelişen öncülük kapitalist modernite hegemonyacılığının çekirdek hegemonik gücünün nasıl güçlendiğine dikkat çekilmesi açısından önemlidir.

Roma'nın yıkılışı ve pay kapma temelinde gelişen savaşlar, Ortadoğu'da gelişen dini-mezhepsel savaşlar ile birlikte, usulca Amsterdam- Londra hattında ulus-devletlerin inşası gerçekleşmiştir. 1648 Westphalia Antlaşması ile de Avrupa'da sınırları belli, egemen-eşit, diğer otoritelerden bağımsız devletler ortaya çıkarak uluslararası sistem oluşmuştur. Kilisenin otoritesi ortadan kaldırılmıştır. Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşları ise ulus-devletin kurumsal yapısının oluşmasına katkı sağlamıştır.

Ulus-Devletçiliğin Milliyetçi Karakteri

Ulus-devlet modelinin orta sınıfın çıkarlarına denk düşecek şekilde, Özgürlük Sosyolojisinin inkârı temelinde kurulduğunu ifade etmek abartılı olmayacaktır. Ulus-devlet, feodal ilişki düzenini aşarak burjuvazinin hegemonyasını egemen kılmanın bir arayışı sonucu oluşmuştur. Ulus olma bilincinin gereği olarak, ulusal bağların gelişmesi önemli olmuştur. Ulusta asli aidiyet duygusu, aynı dine mensup olma yerini aynı ulustan olmaya doğru evrilmiş, inanç temelli ortak paydalar ikinci plana düşmüş, aynı ulusa bağlı olma fikri öncelik almıştır. Bu durum toplumsal olarak olumlu görülmüştür. Fakat ulus-devlet modeliyle din simsarlığının yerini ulusal simsarlık olan milliyetçiliğe bırakmıştır. Milliyetçilik aynı duygudaşlığın sundurması altında buluşturulan homojen toplum yaratma hedefiyle ulus-devlete karakter kazandırmıştır. Ümmetçilik

ve feodalizm yerine ortak tarih ve kültür bilincini geliştirmede dönüştürücü bir hedef oluşturan ulus anlayışına, milliyetçilik damgası vurulunca büyük çarpıtmayı yaşamıştır. Milliyetçiliğin fundamentalist ve şovenist karakteri toplumun farklılıklarına karşı ötekileştirici davranışları, ulus-devlet aracılığıyla kurumsallaşmıştır. Ulus-devletin ideolojik aygıtı olarak milliyetçilik, çatı bir ortaklık yaratarak toplumun heterojenliğini ekonomik, sosyal ve kültürel homojenleştirme ile yok etmeyi hedeflemiştir. Tek dil, tek millet, tek devlet, tek bayrak naraları da buradan yükselmiştir. Homojenleştirilmiş toplum dolayısıyla sistem içileştirilmeye çalışılmış ve ana kaynağın yaşam öğretisi olan demokratik kolektif yaşam tahayyülü bir ütopya olarak 'devrimler' sonrasına bırakılmıştır.

Ulus-devletin en temel özelliği toplumu kendi özüne yabancılaştırmak olmuştur. Binlerce yıl hafızasına nakşedilmiş tarihsel toplum anılarını uzak bir hayal olarak kanıksatmıştır. Dayattığı anti-toplumcu yaşamı ise doğallaştırarak toplumu gönüllü köleliğe ikna etme çabasıdan hiç vazgeçmemiştir. "Güçlü aile, güçlü devlet", "Güçlü toplum, güçlü devlet", "Beka sorunu", "Milli değerler" gibi daha da çoğaltılabilecek birçok propaganda ifadesi toplumu milliyetçi duygularla ulus-devlet etrafında buluşturmanın güncel yolu olmuştur. Ulus-devletlerin çoklu krizlerini aşamadığı yerde gerçekleştirdiği ekonomik, ekolojik, toplumsal tüm kırım politikalarını topluma bir saldırı olmuşçasına 'dış mihraklar' ile ifade etmesi, toplumda yaratılan milliyetçiliğin araçsallaştırılması ile doğrudan ilişkili olmuştur. Milliyetçilik kapitalist topluma biat ettirilecek insan kümeleri yaratmanın ideolojik aracı haline getirilmiştir.

Ulus-Devletin Talancı Karakteri

Şüphesiz ulus-devleti değerlendirmenin ilk koşulu onun karakterini doğru anlamaktan geçer. Bu yöntem bize çoklu sorunların birbiri ile etkileşimlerine dair bilgi sunar. Dalgalanmalar halinde ilerleyen sorunlar toplumsal sorunlara yaygın yaklaşımları ortaya koyarken, çözümün de uzağımızda olmadığını hatırlatır. Ulus-devletin belirleyici nitelik taşıyan

milliyetçi karakteri, sermaye odaklı talancı karakteri ile perçinlenmiştir.

Orta sınıfın ulus-devletin oluşmasına sebep olduğu tarihi süreçlerde kapitalizm, merkantilist dönemini yaşamaktaydı. Ticari milliyetçilik olarak da ifade edilen bu süreç 15 Yüzyıl ve 18 Yüzyıl dönemlerine denk gelmektedir. İhracatı fazlalaştırırken, ithalatı azaltmayı hedefleyen politikalar üstün devlet olmanın koşulu olarak görülmekteydi. Toplumun ihtiyaçları kadar toplum için toplum tarafından üretilen bir yaşam biçiminin yerini egemenler için tüm toplumun ve doğanın sömürüldüğü hiyerarşik sınıfsal bir düzen almıştır.

Doğal ve olağan haline getirilen bu ideoloji özünde ulus-devletin anti-toplumcu karakterini göstermektedir

Ucuz iş gücü gerektiren ulus-devlet politikası milliyetçiliği devreye koyarak hem hammadde ihtiyacını, hem ucuz güvencesiz işgücünü hem de sömürü ve talan politikasını geliştirmiştir. Doğal ve olağan haline getirilen bu ideoloji özünde ulus-devletin anti-toplumcu karakterini göstermektedir. Toplumun temel ihtiyaçları olan beslenme, barınma ve korunma ihtiyaçlarını askeri-ekonomi-siyasi kılıflarla pazarlamaya çalışan ulus-devlet her anlamda bir tekelleşmeyi yaşamaktadır. Aygıtı olduğu kapitalizmi ekonomi diye sunmak, işgal ve ilhakı küreselleşme diye sunmak, toplum karışıklığı kadar toplumdakı politikasının yansıması olmuştur. Kapitalizme her türlü desteği sunan devlet tekeli, kapitalist sermayenin bekcılığı rolünü üstlenmiştir. Toplumların pazar etrafında ticari faaliyetlerini manipüle ederek kendini var eden kapitalizm, var ettiği hukuk ile talan politikasını meşruluk yaratmıştır. Ana kaynağın tüm üretim değerlerinin maddi uygarlığın ambarlarında artı ürüne dönüşme süreci ile birlikte toplumsal yaşam hiyerarşik yapılanmaya dönüşmüştür. Artı ürünün gasp edilmesi, gasp edilen ürünlerin üreticiden tüketiciye geçmesi ve en nihayetinde, artı ürünün yeniden üretim aşamasına katılması sınıfsal

yapının gerçekleşmesinin maddi uygarlıktaki geçiş süreci olmuştur.

Hem burjuvazinin gelişimi hem de işçi sınıfının gelişimi geniş analizleri hak ederken, farklı zamanlarda ve en önemlisi kapitalizmin gelişim evrelerinde irdelenmesi gereken hala güncelliğini koruyan toplumsal bir sorun olmuştur. Ana kaynak olan neolitik toplumdan sapma ile gelişen hiyerarşik toplum, en nihayetinde ulus-devlet formuna kavuşmuştur. Kadın yoksulluğu, çocuk işçiliği başta olmak üzere yoksulun daha çok yoksullaştığı, zenginin ise daha çok zenginleştiği tabakalaşma ulus-devlet eliyle geliştirilmiştir.

Eşitsizliği, yalnızca üretim alanlarında ve fabrikalarda arama gafletine elbette düşünülmemelidir. Kapitalizmin yeniden üretme faaliyetlerinde insan emeğinin makineleşme süreci dahil olmak üzere sınıflı toplumlarda, hatta reel sosyalizmde eşitsizlik kendini korumuştur. Sömürü sistemini üretim alanlarına mahkûm etmeden, toplumsal bir sorun olduğu gerçeğini görerek bu diyalektiği görmek hakikate daha fazla yaklaştıracaktır.

İlk sömürülen, köleleştirilen sınıf ya da ulus olma gerçeğini taşıyan kadın gerçekliğine ahlaki politik çerçeve de yaklaşım göstermek doğru incelemenin ilk adımı olmaktadır.

Ana kaynağından savrulan insanlığın, tüm alt oluşlarını yaşaması tesadüf olmamıştır. Sınıf sorunu dahil olmak üzere tüm sömürü düzenlerine itiraz geliştirmenin doğru yöntemi, kadının özgürlük sorununa özgürlük sosyolojisinin perspektifinden yaklaşım göstermekle başlayacaktır.

Ulus-Devletin Cinsiyetçi Karakteri

Ulus-devletin anti-toplumcu özelliklerinin başında kadın karışıklığının olması biyolojik bir mesele olmayıp tarihsel ve toplumsal olmuştur. Ulus-devlet öncesi toplumsal örgütlenme biçimleri ister klan-kabile, ister aşiret ya da federasyon olsun toplumcu ve demokratik değerleri bağrında taşımışlardır. Toplum tarafından içselleştirilen bu yaşam biçimleri binlerce yıl geçmesine rağmen kendisini bir şekilde korumuştur. Şüphesiz egemenlerin saldırıları toplumdakı temelinde gelişirken, toplumun manevi

ve ahlaki değerleri hedef alınıp toplum düşürülmek istenmiştir. Devletli uygarlık ve demokratik uygarlığın başabaş gelişen mücadelesinde yenilen ya da mutlak zafer elde edenin olduğunu söylemek hakikati çarpıtacaktır. Fakat tüm ideolojik- askeri-ekonomik saldırılara rağmen anasoylu toplumun değer yargıları günümüze kadar ulaşmıştır. Başta da ifade ettiğim gibi "Hakikat arayışısı her insan ana kaynağına bağlı kalacaktır."

Ana kaynağımız olan neolitik toplum kalıntıları, kadın etrafında gelişen tüm güzelliklerin ulus-devlet çarpıtmalarına yenilmeyeceğini göstermiştir. Kadının toprakla bağını bilen, kadının tüm bilmelerin anası olduğunu gören ulus-devlet, kadını toplumsal tüm alanların dışına çıkarmak için çaba göstermiştir. Bin bir yöntemle kadın hakikatini saptırmak isteyen kapitalist sistem her yolu mübah görmüştür. Sömürü ve talan anlayışıyla topraklara sınırlar çizen ulus-devlet, aynı odakla kadını namus kavramıyla bütünleştirerek dört duvara mahkûm etmek, kadını sosyal statüsünden düşürerek ulusunun soy sürdürme aracı olarak 'onurlandırmak', sahte özgürlükler sunarak kapitalizmin sermaye tekellerinin de metası haline getirmek istemiştir. Bedenin ganimet ya da meta olarak görüldüğü, ilk yerinden edilen, en ucuz güvencesiz iş gücü olarak görülen kadınlar için ulus-devlet şiddetin örgütlendiği sistemdir. Militarizm ve şiddetten beslenen bunun için savaş politikalarına başvuran ulus-devletin yine en büyük mağduru kadınlar olmuştur.

Kadının yarattığı ilk toplumsal birikimler olan 104 ME' den başlayarak bütün yaratımlarını gasp eden, kadınları adeta tarihsiz bırakan erkek egemen sistem bununla yetinmeyip kendi sisteminin sürekliliği için kadın bedenini kullanmak istemiştir. Önce yaratımlarını gasp eden sonra yaşamdaki etki gücünü silikleştirmeye çalışan kapitalizm, kadını yaşamın her alanında ikinci cins olmaya mahkûm etmek istemiştir. Bunun için tanrıçalıktan tek tanrılı dinlere, dinlerden, bilimlere ve sanata kadar kadının toplumsallığını çarpıtmayı hedefleyerek yöntem seçmiştir. Bereketin, huzurun, güzelin yaratıcısı kadın, her katmanda düşürülüşü yaşayarak ilk günahın ilk ayıbın, geriliklerin sebebi gösterilmiştir. Bilgelik damarlarının atan nabzını hisseden, arayış

sahibi olan kadınları mücadele yolundan saptırma için, "meta kraliçesi" tahtını sunmuştur. Tanrıçalık katmanından düşürülenler için en aşağı mertebe olan bu tahtı sunan ulus-devlet sahte özgürlükler yoluyla devamlılığını sağlama gayretini sürdürmek istemiştir.

9000 yılda 9 katman olarak ele aldığımız kadın tarihi bizlere kadınların ilk ezilen ulus olduğu gerçeğini hatırlatmaktadır. Kadının düşürülüş öyküsünde tüm toplumsal değerlerin düşürülüşünü görmemek en büyük sosyolojik körlük olacaktır. Kadın etrafında gelişen komünal ahlaki yaşamın bertaraf edilmesi, tüm toplumsal sorunları beraberinde getirmiştir. Ulus-devletin kar sermaye odaklı talancı karakteri de bundan bağımsız değildir. Ulus-devlet, sermaye odaklarının güncel ihtiyaçlarını karşılamayı da aşarak kapitalizmin bütünlük içinde çıkarlarını örgütleyerek süreklileştiren kurumlaşmasını kadın köleliğiyle garantiye almak istemiştir. Odağında, kadının yarattığı değer yargıları değil, egemenlerin çıkarları olmuştur. Toplumsal değerleri hiçe sayarak çok uluslu şirketlerin ve tekellerin ahlaksız rekabetlerine hizmet etmiştir. Bu nitelikleri onu adaletsiz ve eşitsiz hegemonik kılmıştır. Kurulan sömürü düzeninin çarklarını çevirmek için yoksullaştırılan yerinden edilen ve şiddete maruz bırakılan toplum ulus-devletin zor aygıtlarıyla sürdürülmek istenmiştir. Sömürü düzeninin cenderesi altında kalan toplumun yozlaştırılması, düşürülmesi ise ulus-devletin temel biat ettirme yöntemidir. Ulus-devletin bir özel savaş aracı olarak kullanıldığını ifade etmek sosyolojik açıdan doğru bir değerlendirme olacaktır. En gelişmiş sınıflı sistem özelliğini taşıyan ulus-devlet özel savaş argümanları yoluyla tahakkümünü toplum üstünde kurmuştur. Diğer yandan özel savaş argümanlarıyla toplumsal değerleri dejenere etmiştir.

Teknolojinin toplum karşıtı araçsallaştırılması neticesinde sosyal medya başta olmak üzere televizyon kanalları aracılığıyla özel savaş politikası uygulanmaktadır. Ahlaki politik toplumun değer yargıları yerine çürütülen, yozlaştırılan bir toplumsallık hedeflenmiştir.

Abdullah Öcalan'ın dikkat çektiği "Spor, sanat, seks" üçlemesi günümüzde daha fazla yozlaştırma aracı olarak kullanılmış, bu politikaların merkezine kadın

köleliği yerleştirilmiştir. İdeolojik hegemonyasını topluma kabul ettirmenin aracı haline gelen teknoloji aynı zamanda sermaye birikiminin de pazarı haline gelmiştir. Bireyselleşen, gösteri toplumu haline getirilmek istenen toplum, bu araçlarla uyuşturulmak istenmiştir. Milliyetçiliğin, cinsiyetçiliğin ya da dinciliğin kanıksatıldığı her yer de oluşturulan senaryolar, diziler, reklamlar ve okullar eliyle meşrulaştırılmıştır.

Ulus-devletin anti-toplumcu özelliklerinin başında kadın karşıtlığının olması biyolojik bir mesele olmayıp tarihsel ve toplumsal olmuştur

Manevi olarak alaşağı edilemeyen yerde zor aygıtlarını devreye koymak ise yine ulus-devletin anti toplumcu özelliğinden kaynaklanmaktadır. Son zamanlarda Kürt kadın hareketinin ifade ettiği Üniformalı şiddet tanımı, ulus-devletin özel savaş yöntemlerinin teşhir edilmesi bakımından önemini korumaktadır. Özel savaş yöntemi olarak ortaya çıkan üniformalı şiddet milliyetçilikle palazlandırılan, cezasızlıkla cesaretlendirilen erkek egemen zihniyetin toplum kırım politikası olmuştur. Ulus-devletin özgür eş yaşam perspektifine düşman politikaları ile kadının toplumsal statüsü yok olurken diğer yandan çocuk tecavüzlerinin artması da toplum kırım politikasının en acı sonucu olmuştur. Ulus-devletin özel savaş argümanlarıyla kadınları, halkları, inançları, doğayı zapturapt altına alarak sermayeleştiren, bazen gönüllü bazen zor yoluyla geliştirdiği tüm politikaları toplumsallık karşıtı davranışlardır. Jineoloji bakış açısıyla geliştirilen erkekliğin değişimine dair kurucu politikaların engellenmesi de, yine ulus-devletin anti toplumcu özelliğinin sonuçlarındandır. Kürt özgürlük hareketinin, kadın özgürlüğü ve özgür eş yaşam politikalarının sonuç aldığı her toplumsallık alanı daralan iktidar tekellerinin hedefi olmuştur. Demokratik modernitenin inşa politikalarına karşı, hakikati çarpıklaştıran kendini topluma yegâne çözüm diye sunan ulus-devlet, tarihin en büyük

yalanını topluma dayatmaktadır. Ulus-devlet gerçeğini en iyi ifade eden Irak, 22 ulus-devlete bölünen Arap ülkeleri, İsrail- Filistin, 50 yıldır bağımsız olmasına rağmen sorunlarını çözemeyen Ermenistan, Pakistan- Afganistan, İran, Suriye sorunu ulus-devletin çözüm olmadığının en somut örneklerindendir.

"Değişmeyen yıkılır" belirlemesini önce Libya için Kaddafi'ye, Irak için Saddam'a, Suriye için Esad'a güncel olarak İran ve Türkiye için yapan Abdullah Öcalan bir hakikate işaret etmiştir. Abdullah Öcalan'ın, değişimin demokratik ulus temelinde başta Ortadoğu'da gerçekleşmesi gerektiği, eşitlik ve özgürlükler arasındaki ince çizgiye dikkat edilerek, farklılıkların bütünlük içinde yaşanabileceği perspektifi güncelliğini korumuştur.

Ortadoğu'nun hem ana soylu yaşamın hem de devletli uygarlığın merkezi konumunda olma hali, konjonktürel olarak kendini korumaktadır. Kapitalizmin çoklu krizler yaşadığı günümüzde kendi varlığını sürdürmek için ulus-devlet argümanını kullanması artık yetmemektedir. Tekellerin bileşkesi haline gelen ulus-devletler maddi kültür değerlerinin yanı sıra kültürel hegemonyasını kurmaya çalışırken, kaos aralığında demokratik modernitenin inşacıları kendi çıkışlarını yakalamak için mücadele etmektedir.

Ortadoğu medeniyetin beşiği olma vasfıyla dil, din, mezhep, kabile ulus zenginliğini ortak yaşam idealini demokratik modernitede bulmaktadır. Bunun somut örneği olarak Rojava kadın devrimi umut aşılamıştır. Demokratik ulus zihniyeti başta kadınlar olmak üzere tüm halklara ortak kültür paydasında farklılıkların demokratik ilişkisini vaat etmiştir. Ortadoğu'da,"Demokratik Uluslar Birliğine" giden yolda şüphesiz tek ulus zihniyetinin aşılması temel ilkedir. Kapitalizmin bölgesel ajanlığı konumunda olan ulus-devletlerin çözüm getirmeyeceği tüm ezilen uluslar için artık kabul edilmiştir. Rojava devrimi ile birlikte gelişen toplumsal yönetim biçimi, kendini demokratik moderniteye dayandırırken tek bir ulusun değil tüm farklılıkların ortak yaşam iradesine dönüşmüş olması önemlidir. Şüphesiz Abdullah Öcalan'ın Irak, İran, Suriye ve Türkiye'ye yaptığı demokratikleşme adımlarına dair ikazlar ve halklara sunduğu yeni paradigma bir tesadüfün

değil, öngörülü bir tarihsel okumanın sonucuydu. Tarihsel ve toplumsal öngörünün bir sonucu olarak gerçekleşen 27 Şubat asrın çağrısının içeriği halklara gösterilen demokratik yaşamın belgesidir. Ulus-devletlerin Ortadoğu'da inkâr, ilhak ve işgal politikalarını hükümsüz kılacak amacı taşıyan çağrının önemi, Ortadoğu'nun yeniden dizayn edilmesinde halklar ve kadınlar lehine olduğu kuşku götürmeyecektir.

Fransa ve İngiltere garantörlüğünde 100 yıl önce imzalanan Lozan Antlaşması Kürt halkını dört parçaya ayırırken derin bir soykırım kışkacına mahkûm etmiştir. Yaratılmaya çalışan tek tip vatandaş tanımı dört parçada da etkili olamamıştır. Kültürel farklılıklar, Kürtlerin kendini yönetme formları, merkezi ve asimilasyoncu tüm baskılara karşı bir isyanı doğurmuştur. Kürtlerin siyasal haklarının yok sayıldığı inkâr sürecinin başlangıcı olarak ifade edebileceğimiz Lozan Antlaşması, Kürt halkının büyük mücadelesi sonucu etkisiz hale gelmeye başlamıştır. Abdullah Öcalan'ın 27 Şubat'ta gerçekleştirdiği tarihi çağrı sonrası M. Abdi- Ahmet el Sara arasında imzalanan anlaşmanın, özellikle Lozan'ın hukuki olarak meşruluğunu tartışmaya açmıştır. Lozan anlaşmasının İngiltere ve Fransa denetiminde imzalanması sonrası bugün 8 maddelik anlaşma 100 yıl sonra aynı devletlerin gözetiminde imzalanmıştır. Demokratik modernite perspektifiyle mücadele eden, yeni yaşamı inşa ederken kadın özgürlük mücadelesi, ekolojik mücadele ve farklılıkların birliğini ilke edinen Kürt özgürlük hareketi Ortadoğu merkezli krizlerin çözüm gücü haline gelmiştir. Bu sebeple Suriye ve Rojava yönetimleri arasında imzalanan anlaşma tarihsel bir okumanın süzgecinden geçmeyi hak etmiştir. Bu anlaşma ile uluslar veya ulus-devletler arası küresel iradenin hukuki olarak sonun ilanının başlangıcı gibi durmaktadır. Bir bakımdan Lozan'ın iradesinin sonuçlanmasının hukuki çerçevesi olmuştur. Lozan ile dört parçada yaşayan Kürtleri Araplaştırma Farsileştirme politikası sonuçsuz kalırken Kürtler asli unsur olarak kabul edilmiştir. 8 maddelik anlaşma metni, Kürdün inkâr edildiği anlaşmayı aşarak Ermenilerin, Süryanilerin, Dürzilerin ve Arapların haklarını garantiye alma hedefi taşımaktadır. Şüphesiz Ortadoğu'da ulus-devletlerin yerine inşa

edilecek Demokratik ulusların birliği paradigması başta Yahudi sermayesi olmak üzere emperyalist hegemonyacılığın çıkarlarına ters düşmektedir. Ulus-devlerin cinsiyetçi karakterinden yola çıkarak Ortadoğu'da kadın düşmanı, dinci ulus-devletler tayin etme gayreti son bulmayacaktır. 8 maddelik anlaşmanın bir tarafında ulus-devletin anti toplumcu tezahürü var iken, diğer tarafında demokratik modernitenin kadın özgürlükçü, çok halklı, çok dilli savunucuları bulunmaktadır.

Tarihin akışından bugüne değin kapitalist modernite ve demokratik modernite çizgisi başa baş bir mücadeleyi yürütürken, son kaos aralığında anti toplumcu ulus-devlet değil demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü demokratik ulus kazanacaktır. Ulus devletin kadın ve doğa düşmanı tekelci tekçi tüm kırım politikalarına karşı demokratik ekolojik kadın özgürlükçü paradigma olan Demokratik modernite Ana kaynağına bağlı olarak Ortadoğu'da yeniden doğuşunu gerçekleştirecektir.

içindekiler için tıklayınız...

Ortadoğu'da Ulus-Devletin Gelişmesi

Ferhat Akıncı

Birinci dünya savaşı sonrası dünya genelinde değişimler yaşandı. Tarihte imparatorlukların yıkılıp yerlerine ulus-devletlerin kurulduğu savaş olarak da bahsedilir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Rus Çarlığı ve Osmanlı İmparatorlukları yıkılıp yerine onlarca yeni devlet kuruldu. Kurulan bu devletlerin formu ulus-devlet. Ortadoğu'daki ulus-devletler de daha çok Osmanlının yıkılmasıyla inşa edildiler. Türkiye Cumhuriyeti yeni bir devlet olarak Osmanlının mirasını devir alıp yoluna devam ederken, Suriye, Irak, Lübnan, Filistin, Ürdün, Arabistan, Yemen, Mısır... gibi bir çok bağımsız devlet veya mandater rejimler kuruldu.

Avrupa'da Fransız Devrimi ile başlayan ulus-devlet modeli, milliyetçiliğin etkisiyle "her ulusa bir devlet" mantığı ile gelişti. Uzun süreli mezhepsel ve ulusal savaşlar sonrası Avrupa devletler haritası şekillendi. Avrupa 30 yıl savaşlarından sonra Westfalia Antlaşması ile hem mezhepleri tanındı hem de ulusların devletleşmesinin yolu açıldı. Avrupadakilerin tersine Ortadoğu'daki hiç bir ulus-devlet bizzat ulusların ve halkların mücadelesi sonucu kurulmadı. Batıdan Doğuya ihraç edilen ulus-devlet modeli, hegemonik iktidar güçlerinin planları dahilinde gelişip serpiştirildi. Avrupa'da rönesans, reform, aydınlanma ve sanayi çağı ile yeni oluşumların yolu açılırken, Ortadoğu'da daha çok bu süreç Rusya, İngiltere, Fransa, İtalya, Almanya gibi Avrupalı devletlerin müdahaleleri sonucu gelişti. Kendi tarihsel işleyişinde değil de dışarıdan müdahaleler ile yeni oluşumlara zemin hazırlandı.

Yaklaşık yüzyıl boyunca bu devletler (Fransa, İngiltere, Rusya) Osmanlı üzerinde (Osmanlı için hasta adam tanımı yapıyordu) çeşitli operasyonlar yapıp inançsal, mezhepsel, etnik, kültürel ayrılıklar inşa ettiler. Bu operasyonları yapmanın en uygun zemini de milliyetçilik ve ulus-devleti Ortadoğu'ya ihraç etmektir.

Türkiye, Irak, Suriye, Mısır gibi devletler her ne kadar ulus-devlet olarak adlandırılıp ona göre anayasal bir çerçeveye kavuşturulsa da esasında imparatorluğun küçük bir modeli durumundaydılar. En homojen denilen Arap ülkelerinin içinde bile birçok farklı inanç ve toplumsal grup vardı. Örneğin küçücük Bahreyn'de aşiret, kabile ve mezhep açısından onlarca farklı topluluk yaşıyor. Suriye, Türkiye, Lübnan gibiler cumhuriyet olarak kurulurken (Fransa'nın etkisinde olanlar) Irak, Ürdün, Arabistan gibi devletlerde (İngiltere etkisinde olanlar) krallık gelişti. İran tarihsel kökenleri üzerinden gelişmeye devam ederek 1979'a kadar Şahlık olarak devam etti. Ortadoğu'daki ulus-devlet modeli hiç bir zaman Batı tarzı olarak gelişmedi. Batı geliştirdiği icadın çok iyi farkındaydı, onun için içte dengeleyici mekanizmalar da geliştirdi. Doğuda ise tarihsel-toplumsal hakikate zıt olan bu yapının inşası kadar devamı da şiddete ve ideolojik karşıtlığa dayalı gelişti. İnşası böyle olunca değişim-dönüşümü de zor gerektiren bir durumu açığa çıkardı.

Son yüzyıllık döneme bakıldığında, Ortadoğu ulus-devletlerinin dünya genelinde yaşanan sistemsel değişimlere tepkilerinin daha çok konjonktürel

ve kendi hinterlandını genişletme biçiminde gerçekleştiği görülecektir. Sistemsel ve paradigmatik bir değişiklikten ziyade ortaya çıkan koşulları iktidardaki zümrenin lehine olacak biçimde ele alma var. İktidardaki zümre bunu iki şekilde gerçekleştiriyor; içte otoriterleşme ve dışa genişleme şeklinde olmaktadır. İçte gelişecek tepkileri bastırmak için dış saldırıların üzerinden propaganda yaparak daha sıkı önlemler geliştiriyor. Demokratikleşme ile birlikte iktidardan düşeceğini anlayan her hizip-parti otoriterliğe başvuruyor. Toplum içinde istihbari ve polisiye milis güçleri oluşturarak, muhalefeti suçlayacak, sürekli zan altında bırakacak 'dış güçlerle işbirliği yapma propagandası' gibi taktik ve stratejilerle iktidar otoriterleşmenin meşruiyetini inşa ediyor. İkinci olarak hegemonik güçlerin saldırılarından korunmak için çatışma alanlarını olabildiğinde kendi sınırlarının dışında kurguluyor. Özellikle komşu devletlerin iç işleyişi üzerine oynayarak dıştan gelecek tehlikeyi başka alana yöneltme stratejisi izlenir. Türkiye ve İran'ın en temel stratejileri bunun üzerine kurulu. Hafız Esad da bu stratejiyi izlemişti. İsrail'in saldırılarından daha fazla zarar görmemek için savaşı Lübnan içine taşıdı. Lübnan'da çoklu cephe açarak uzun bir süre Hafız Esad kendi rejimini devam edip daha da güçlendirdi. Beşar'ın en büyük hatası (anti-demokratik ve zorba yönetim modeli olmasının dışında) diğer güçlerin savaş ve çatışma zeminlerini Suriye'ye taşımalarına izin vermesiydi.

'Arap Baharı' ve Suriye'nin Durumu

2011 Arap Baharı ile birlikte Deraa ve Hama gibi kentlerde Müslüman kardeşler öncülüğündeki muhalifler gösterileri sivil tepkinin ötesine taşıyarak silahlı çatışmaya dönüştürdüler. İlk başta kitlelerin sivil demokratik tepkileri dile getirilirken kısa sürede silahların devreye girmesiyle, demokratik ve özgür bir sistem inşa edilme taleplerinden çok iktidarın el değiştirmesi talepleri yükseldi. Katar'ın finanse ettiği Müslüman Kardeşlerin Suriye temsilcileri "Alevi iktidarına karşılık Sünni iktidarı" hedefiyle Esad'a karşı savaş pozisyonuna geçtiler. Bu durum hem bölge devletleri için hem de merkezi hegemonik iktidar için yeni fırsat ve olanaklar yarattı. Suriye iç savaşının sonuçlanma biçimi aslında Ortadoğu için öngörülen

çözüm modeli olacaktı. Küçük bir ülke olmasına rağmen tüm bölgesel ve küresel güçleri doğrudan veya dolaylı olarak etkileyecek bir pozisyona gelmişti. Suriye'deki gelişmeler bölge devletleri için birkaç açıdan yeni bir durum oluşturdu:

Birincisi, Türkiye, bölgede hegemonyasını pekiştirmek amacıyla neo-osmanlıcı politikalarını hızla hayata geçirmek için yeni taktik ve stratejiler izledi. Ortadoğu'nun yeniden dizaynında yer alabilmek için askeri ve siyasi değişiklikler yaptı. MİT'in yapısını komple değiştirdi. Askeri şirketler kurdu. Bu şirketler eliyle paramiliter grupları yönetme ve kullanma stratejisini benimsedi. Suriye'de eğit-donat projesinin pratik-askeri görevini üstlendi.

İkincisi, İran Şia mezhebinin hilalini (Lübnan, Suriye, Bahreyn, Irak, Yemen, Azerbaycan, İran) birleştirmek ve Ortadoğu'nun hegemonu olmak için Suriye başta olmak üzere birçok ülkeye milis güçler gönderdi. Siyasi olarak Suriye'yi destekleyen İran, askeri ve lojistik destekte bulunarak binlerce milis gücünü Suriye'ye kaydırды. 2007 yılında kurulan ve doğrudan dini lider Ayetullah Ali Hamaney'e bağlı Kudüs Gücü tüm Ortadoğu ülkelerinde Şia mezhebine mensup yönetim ve hareketlere doğrudan destek olmaya başladı. Kudüs Gücü özel olarak dış operasyonlar için kurulmuş bir mekanizmadır. İran, Suriye üzerinden rahat bir biçimde vekil güçlerine ulaşma imkanı yakaladı.

Üçüncüsü; Arap sermayesi Batı yanlısı bir tavır takınıp batıya entegre politikaları yürüttü. Filistin davasını bir tarafa bıraktı. Batı'nın Ortadoğu politikalarına paralel biçimde Selefî örgütleri destekleyerek devletlerin dış müdahaleye açık hale getirilmesinde defacto rol oynadılar.

Dördüncüsü; İsrail Ortadoğu'nun bu fiili durumundan en çok faydandan devlet oldu. Arap devletleri ile Abraham Protokolleri kapsamında antlaşmalar yapıp aralarındaki çelişkileri azalttı. 7 Ekim 2023 yılında Hamas İsrail'e saldırdığında da bu politikanın gereği olarak temkinli yaklaşılar. İsrail bu ara dönemde Ortadoğu'nun yeni hegemon gücü olmak için bir taraftan siyasi-ticari anlaşmalar yaptı diğer taraftan da yeni askeri planlamalar geliştirdi. Suriye'de rejim değişikliğine gidilmesinde de en etkili olan güç İsrail oldu.

Küresel güçler açısından ise şöyle bir durum gelişti:

Birincisi: Merkezi hegemonik iktidar yüzyıl sonra tekrardan Ortadoğu'nun yeniden dizaynında söz sahibi olmak için Ortadoğu'ya geri döndü.(2.Dünya savaşı sonrası fiili bir çekilme olsa da siyasi olarak hiç çekilmedi.) Fransa ve İtalya Libya'ya: ABD ise Suriye ve Irak'ta kalıcılaştı. Afganistan ve Irak müdahaleleri ABD ve NATO için olumsuz sonuçlar doğurmuştu. Suriye'de Esad karşıtlığı ve El-Kaide türevli DAİŞ ve benzeri örgütlerle mücadele adı altında yıpranan imajını yeniden tesis etmenin yollarını döşedi. Bir yandan Esad karşıtı muhalefeti örgütleyip destekledi, diğer taraftan DAİŞ (İŞİD) ile mücadele adı altında merkezi hegemonik iktidar Ortadoğu'da kalmak için meşruiyet zemini oluşturdu. ABD ve NATO DAİŞ ve bölge devletlerinin çürümüş rejimleri karşısında varlıklarını kabul etmek için bir 'zorunluluk' oluşturdular: DAİŞ ve Esad olacaklarına ABD ve NATO'nun olması daha hoş karşılanacaktı.

İkincisi; Çevre konumunda olan Rusya, Sovyet sonrası dağılan gücünü toparlamak için, Suriye'de merkezi hegemonik iktidar karşısında olan tüm çevrelerin adına hareket etti. Sadece Suriye'de değil Irak, Libya vb. yerlerde sürekli ABD ve NATO politikalarının karşısında yer aldı. Suriye'de de Esad ve İran müttefiki olarak sahada operasyonlar yürüttü. Rusya'da güçlerini kalıcılaştırmak için Suriye'de oluşan durumu kullandı.

Sonuç itibariyle Suriye hem bölgesel hem de merkezi hegemonik iktidarların güç savaşları merkezine dönüştü. Birinci Dünya savaşı öncesinde Osmanlı'nın durumuna benzer bir durumu yaşadı Suriye. Paradigmal ve ideolojik değişimi yapamayıp kendi içinde çözüm bulamayan Osmanlı sonunda nasıl ki İttifak devletlerinin arasında pay edildiyse Suriye de kendi çözümünü bulamadığı için sadece rejim değişikliği ile sınırlı kalmayıp parçalamanın eşiğine gelmiş durumda. Suriye'de rejimin değişim planı çoktan yapılmıştı. 2011'den 2025'e sarkmasının nedeni ideolojik ve paradigmasal olarak nasıl bir modelin hayata geçirileceğine merkezi hegemonik iktidarca henüz karar verilememiş olmasıydı. Halen de Suriye'yi nasıl bir geleceğin beklediğini kestirmek güç.

Peki Suriye'yi bu kadar müdahale alanına dönüştüren, buna kapı açan nedenler nelerdi? Hegel'in tanımladığı

biçimiyle, en yetkin forum olan ulus-devlet neden Suriye'de tıkanıp ve bunca yıkıma sebep oldu?

Suriye'yi Yıkıma Götüren Nedenler

Suriye'de rejimi iflasa götüren fiili olarak dışsal nedenler olsa da esas neden Suriye gibi ulus-devletlerin kurgulanma, oluşturulma ve yürütülme biçimindeki ideolojik ve paradigmasal sorunlardır. İngiltere ve Fransa Ortadoğu'yu ideolojik karşıtlıklar ve paradigmal tutarsızlıklar üzerinden kurgulayıp yönetti. İdeolojik olarak dincilik-mezhepçilik ve milliyetçilik karşıtlığını körükleyerek, paradigmal olarak da etnik ve dini varlıklara farklı politikalar uygulayarak devleti yönettiler. Suriye gibi bir devlette ideolojik olarak Dürzi, Alevi, Sünni, Hristiyan, Arap, Kürt, Maruni karşıtlığına dayandı. Ulus-devlet paradigması gereği her ulusa kaderini tayin hakkı kapsamında bir devlet kurma hakkı tanınması gerekirken pratikte sadece kontrol altına alabileceği kesimlere devlet kurdurttular. Kurulan devletler ulus-devlet paradigması ile tutarsızlık içeriyordu. Ulus-devletin kendisi tarihsel toplumsal hakikate cevap olamazken, uygulanma biçimindeki tutarsızlıklar sorunu daha da derinleştirdi. "Her ulusa bir devlet" yaklaşımı pratikte asla uygulanmadı. Uygulanması mümkün değilken bunu sistemsel bir yaklaşım olarak kabul edip propagandasını yaptı.

1. Dünya Savaşı sonrası mandater rejimler de kuruldu. Manda rejiminde deniliyor ki "manda rejiminin kendi kendisine yetecek duruma gelene kadar himayeci devlet tarafından yönetilecek". Sömürge mantığı ile ekonomik yarar kazanan bu devletlerin manda rejimlerini kendi kendilerine yetecek duruma getirme beklentisi bir paradokstur. İşgal ve sömürge mantığına sahip bir devlet asla elindeki imkanları kaybetmek istemez. Kontrolü altındaki bir devletin gelişmesini istemez. Sürekli kendine muhtaç halde kalmasını istemek bu devletlerin ontolojik gerçekliğidir. Suriye Fransızlar tarafından yönetilirken, Fransa'nın Suriye'yi demokratik ve özgürlükçü bir sisteme kavuşturmasını beklemek ne Fransız ulus-devletinin gerçekliğiyle ne de ulus-devlet gerçekliği ile örtüşüyor. Dönemin Milletler Cemiyeti bunu kabul ederek aslında çözümsüzlüğün sürmesine de karar vermiş oldu. Ulus-devlet, iktidarın en koyu halini ifade ederken,

içsel ve dışsal olarak sorun yaşayan ve müdahaleye en açık devlet biçimidir. Ortadoğu'daki biçimi ise en kötüsünü temsil ediyor. Ortadoğu'da tek bir ulus-devlet yoktur ki ya darbelerle kurulmuş olsun ya da iktidar her seferinde darbe ile el değıştirsın. Askeri darbe ve diktatörlükle yönetme birinci dünya savaşından günümüze kadar genel bir paradigmal yaklaşım oldu. Sadece bir devlete veya partiye özgü bir şey değildi. Darbe yönetimi ve dikta rejimleri içte etnik ve dinsel-mezhepsel aidiyet üzerinden, dışa karşı da Avrupa karşıtlığı veya yanlılığı üzerinden kendilerini kurumsallaştırdılar. Ortadoğu'nun genelindeki devlet yöneticileri demokratik seçim sisteminden mahrum olduğundan genelde iktidara gelenler kısa bir sürede zenginleşti. Devlet başkanları ya tüccar zengin kesimlerdi ya da asker-komutan olanlardı. M. Kemal, Şah Rıza, Saddam, Esad, Nasır... hepsi askerdı. Ve bu yöneticilerin büyük çoğunluğu darbe ile yönetime el koydular. Yönetimde kalabilmek için de kendilerine özel yasalar çıkarttılar.

Suriye'nin yüzyıllık tarihi tam da bu ideolojik ve paradigmal işleyiş çerçevesinde geliştiği için kolayca yıkılabildi. Suriye, Fransa mandası iken Fransızlar Dürzilere, Alevilere ve Sünnilere ayrı bölgesel devletçikler kurdurttu. Maruni hristiyanların koruyucusu adına da genelde islamiyet karşıtlığına dayalı bürokratik sistem kurdu. 1946'da son Fransız askerinin ülkeden ayrılmasıyla bağımsızlığını kazandığında, Suriye'de eski Milli Blok iktidara geldi ve Şükrü el-Kuvvetli cumhurbaşkanı seçildi. El-Kuvvetli, Şamlı zengin bir tüccar-toprak sahibi aileden geliyordu ve Suriye'nin siyasal hayatına on yıllardır hakim olan eşrafın temsilcisiydi. İki dönemi de yaşamış bir insandı: İstanbul'da eğitim görmesiyle Osmanlı düzeninin bir bireyi idi; Arap İsyanı'na katılmış olması ve manda döneminde milliyetçi politikalara karışmış olmasıyla da milli dönemin aktörüydü. El-Kuvvetli Arap milliyetçiliği ve Sünni ideoloji üzerinden Suriye'yi yönetti. Daha sonra 50 yıldan fazla Suriyeyi yönetecek olan Esad ailesi de Arap milliyetçiliği ve Alevilik mezhebinin önde tuttu. Suriye'nin onca zengin toplumsal hakikatini milliyetçilik ve mezhepçilikle yönetmeye girişti. Suriye'nin asli unsurları olan Kürtleri görmezden gelen bir yaklaşımla her yeri Araplaştırma politikasını devreye koydu. Arap kemeri ile Kürt yerleşim

yerlerine Arapları yerleştirerek, Kürtlerin vatandaşlık kimliklerini reddederek çözüm geliştirmeye çalışıyordu. Oysa siyasal ve hukuksal olarak kimlikleri reddetmek, inkar etmek ne varlıklarını ortadan kaldırttı ne de hakikati değıştirtti.

Suriye devleti döneme göre ideolojik ve paradigmal değışimler yapamadığı için yıkım sürecine girdi. 19-20. Yüzyıl ulus-devlet paradigması temelinde gelişmelerin yaşandığı dönemler oldu. Aslında Avrupa daha 1950'lerde ulus-devlet çıkmazını görmüş ve değışim sürecine girmişti. Ortadoğu'da ise bu süreç Saddam Hüseyin'in Irak'ta iktidardan düşürüldüğü 2000'lerin başında fark edildi. Abdullah Öcalan, ulus-devletin Fransa'da 16. Louis'in başının koparılmasıyla kurulduğunu, Irak'ta Saddam'ın başının koparılmasıyla da iflas ettiğini belirtiyor. Bölge ulus-devletleri bu gerçeği görmek ve demokratik değışim-dönüşümü gerçekleştirmek yerine dikta rejimlerini ayakta tutmak için daha fazla askeri ve baskı politikalarını devreye koydular.

Arap Baharı bölge devletlerinin demokrasiye duyarlı hale getirilmesi gerektiğini ortaya koyan güçlü bir parametre idi. Eğer yerel devlet-iktidarlar demokratik adımlar atıp merkezi hegemonik iktidara zemin sunmasaydılar durum Ortadoğu için gerçek bir rönesans olabilirdi. En güçlü öncülüğü yapacak yerlerden biri de Suriye olabilirdi. Çünkü Suriye'nin kuzeyinde Rojava'da gerçekleşen 3. Yol Devrimi paradigmasal olarak nasıl bir model geliştirilebileceğine dair iyi bir pratikti. Paris Komününü de aşan boyutta enternasyonalist bir dayanışma ile Rojava modeli gelişti. Rojava'daki demokratik özerklik hareketi devleti yıkmayı hedeflemeyip, yeni bir devlet kurmak yerine inançların, ulusların, kültürlerin bir arada nasıl yaşayıp kendilerini yöneteceklerine dair somut modeldi. Fakat Rojava'daki özerklik modelinin Ortadoğu geneli için bir çözüm yöntemi olarak gelişmesine ne merkezi hegemonik iktidar razı oldu ne de yerel iktidar olan Esad rejimi. Rojava modeli kısa sürede halkların çekim merkezi oldu. Yüzyıllardır despotik rejimlerle yönetilen halk, Rojava modelini güçlü bir şekilde sahiplendi. Bunu gören yerel ve hegemonik iktidar Rojava'yı boğmak için devreye DAİŞ, El-Kaide, El-Nusra, Özgür Suriye Ordusu gibi yapıları harekete geçirdiler. Rojava Devrimini bu yapılarla çatıştırarak hem gelişimini

engellediler hem de Rojava'yı kendilerine muhtaç hale getirdiler. DAİŞ'in Rojava'ya saldırma süreci ve Uluslararası Koalisyonun DAİŞ'e karşı devreye girdiği aşamaya bakıldığında müdahalenin nasıl da inceden ayarlanmış olduğu daha iyi görülür. Buna rağmen Rojava, demokratik özerkliğe dayalı kantonal sistemi geliştirmekten geri durmadı. Esad ve merkezi hegemonik iktidar ise kolay olana, milliyetçiliğe ve dinciliğe-mezhepçiliğe yöneldi. İktidar üretiminde bu ideolojiler çok daha etkilidir. Dincilik ve milliyetçilik dertleri demokrasi olmayanlar için en kullanışlı iktidar araçlarıdır. Kapitalizmin 'büyük balık küçük balığı yutar' ilkesi etnisite ve inançlara uyarlandığında savaş, çatışma ve yıkım kaçınılmaz olur. Küçük balığa hayatta kalma şansı verilmediği taktirde küçük balık, varlığının devamı için başka ittifak arayışlarına, destek bulma arayışlarına girer. İttifak ve destek biçimi siyasal iktidar biçiminde olduğunda hiç biri koşulsuz katılım sağlamaz. Merkezi hegemonik iktidar için küçük balığı koruma, kendisine biat etmeyi gerektirir. Özcesi karşıtlıkları besleyen her çözüm girişimi, yıkımla sonuçlanır.

Kapitalist modernitenin kurumlaşması ve kriz anlarını atlatmasında en önemli husus ideolojik karşıtlıklar üretmesi ve varolan karşıtlıkları daha da sivriltilmesidir. Kapitalist moderniteye öncülük eden burjuva sınıfı bile aristokrasi karşıtlığı üzerinden kendini geliştirdi. 'Eskinin geriliği ve reddi' üzerinden kutuplar inşa ederek varlığını güçlendirdi. Ulus-devlet modelinin bu kadar kısa sürede yayılması ve çöküşe gitmesinde karşıtlıklardan beslenme temel bir rol oynadı. 200 yıllık bir süre içinde yüzlerce devlet kurulup iflas etti. Devamlılık sağlayanlar bile defalarca rejim değişikliği yaşadılar. Yeniden yapılanmak durumunda kaldılar. İdeolojik karşıtlıklar kolayca bir araya gelmeyi ve hızlıca örgütlenmeyi sağlıyor. Dincilik karşısında laiklik, bilimcilik karşısında dincilik, kadınlık karşısında erkeklik, Kürtlük karşısında Türkçülük, Kürtçülük karşısında Arapçılık, Sünnilik karşısında Şialık, Yahudilik karşısında Müslümanlık... Bu karşıtlıklar olabildiğince çoğaltılabilir. Yaşanan iki büyük dünya savaşının asıl amacı her ne kadar sermayenin kendine yeni alanlar açmak, iktidar alanını genişletmek istemesi olsa da üzerinde geliştiği zemin yine bu karşıtlıklardı.

Suriye'nin iflasa gitmesinde en temel ideolojik nedenler bu karşıtlıkların olabildiğinde çoğaltılmasıydı. Dürzilik-Sünnilik karşıtlığı, Alevilik-Sünnilik karşıtlığı, Müslüman-Hristiyan karşıtlığı, Kürt-Arap karşıtlığı vb. üzerinden hem merkezi hegemonik iktidar hem de bölgesel güçler kendilerine alan açtılar. Bu ideolojik karşıtlıkların olduğu yerde kalıcı bir çözüm beklemek mümkün değil. Karşıtlıklar yıkıcıdır. Her an bir gerilim içinde olurlar. Birinin varlığının diğerinin varlığına ve yaşam alanına tahammülü yoktur. Doğanın ve tarihsel toplumun diyalektik işleyişindeki zıtların birbiriyle olan ilişkisi gibi değildir. Zıtlıkların birbiriyle ilişkisinden, kendi aralarındaki mücadeleden yeni ve daha gelişmiş bir form doğar. Oysa karşıtlıkların çatışması üretici olmaktan çok tüketicidir. Varolanı yavaş yavaş tüketir. Suriye'deki durum da buydu. İdeolojik karşıtlıklar birbirini besleyen değil tüketen bir durumdaydı. İktidara gelen kişi ve anlayış da bu karşıtlıklardan beslendi.

I. Dünya Savaşı Sonrası Türkiye ve İran

Türkiye ve İran Birinci Dünya Savaşı sonrası kurulan ve batıya entegre olmak için benzer ideolojik taktik ve stratejiler izleyen Ortadoğu'nun iki büyük ulus-devletidir. Müslüman aleminin iki büyük mezhebi olan Sünniliği ve Şialığı temsil ediyorlar. Her iki devletin birbirine benzer tarihsel ve güncel karakterleri var, bir farkla biri Şia iken diğeri Sünnidir. Birkaç karakterini vurgularsak:

Birincisi; her iki devlet de daha önceki devletlerin mirası üzerinden gelişti. Mustafa Kemal rejimi Osmanlı'dan alıp laik bir ulus-devlet (Cumhuriyet-1923) kurdu, Şah Rıza Pehlevi de devleti Kaçar Hanedanından devr alıp laik bir ulus-devlet (1926-Şahlık) kurdu. İki kişi de modern bir ulus-devlet adına zora dayalı değişiklikler yaptılar. Türkiye'de 1925 ile birlikte adına inkılap denilen zorunlu değişim-dönüşüm süreci başlatıldı. Kılık kıyafetten, saat ve takvime kadar, farklı dillerin yasaklamasından ortak bir tarih yaratılmasına kadar bir çok alanda zorunlu değişimler getirildi. Resmi ideolojinin savunduğu dil, tarih, kültür ve politika dışındaki her şey yasaklar listesine girdi. Türkiye modern devleti yasaklar ve inkarlar üzerinden gelişip inşa edildi. Buradaki en

önemli husus ‘Türklük’tür. Türklüğün karşısında yer alan diğer tüm oluşumlar lağvedilmesi gereken hususlardı. Benzer durum İran için de geçerliydi. Rıza Şah azınlık dillerinin kullanılmasını ve etnik giysileri yasakladı, Farsça’daki Arapça ve Türkçe sözcüklerin sayısını azalttı. Hükümet ayrıca radyo yayınları aracılığıyla ve broşür ve gazete dağıtarak İran milli duygusunu yaymak için bir Kamu Rehberliği İdaresi kurdu. Batıdan medeni kanunları nerdeyse olduğu gibi kabul edilerek yürürlüğe koydular.

Türkiye’ de Mustafa Kemal İran’ da Şah Rıza pehlevi devleti zora dayalı olarak batılılaştırma, modernleştirme yolunu izlediler. Modern bir ulus-devleti inşa etmek için kılık kıyafetten tutun dile kadar bir çok alanda modernizmi yasal zorunluluklar ile gerçekleştirmek istediler. Her iki devletin resmi dini ve milli ideoloji dışındaki toplumsal varlıkların reddi üzerinden devleti inşa ettiler. Bu yüzden yüzyıl boyunca ne etnik ayaklanmalar ne de inançsal-mezhebi itirazlar dinmedi. Devlet içindeki müdahaleler de demokrasi ve özgürlükler alanını genişletmekten çok resmi ideoloji karşıtlığı üzerinden aynı zihniyetle iktidarı ele geçirme üzerinden gelişti. Türkiye ve İran’da 1980’lere gelindiğinde laikliğe karşı siyasal islam harekete geçirilerek rejim değişikliğine gidildi. İran’da 1979’da Şahlık rejimi yıkıldı ve yerine molla rejimi kuruldu. Türkiye’de ise 1980’de askeri bir darbe ile laikliğe darbe vurulup siyasal İslama iktidar yolu açıldı. Birinci Dünya Savaşının hemen sonrasında Mustafa Kemal ve Şah Rıza dini ideoloji yerine milliyetçiliği geliştirmeye giriştiler. Biri Türk milliyetçiliğini, diğeri de Fars milliyetçiliğini geliştirdi. İnançların, dillerin, kültürlerin yasaklanmasıyla modernleşmenin sağlanacağı zannedildi. Ortadoğu gerçekliğine hiç de uygun olmayan yapay ulus-devlet inşasına girişmeleri, yüzyıl boyunca sürece kanlı bir sürecin kapısını da açtı. Türkiye cumhuriyeti ilan edildikten sonra provokatif olaylarla Türk ulus-devlet formuna uymayan kesimlerin tasfiye hareketi başlatıldı. Hristiyan halk ve inançlar azınlık kapsamına alınıp hareket ve yaşam alanları olabildiğince kısıtlanırken; Kürtler, islami ve sosyalist harekete dönük fiziki ve kültürel tasfiye başlatıldı. Buna karşı Türkiye’de başta Kürt’ler olmak üzere yok sayılan islami ve sosyalist hareket fırsat bulduğu her an iktidara karşı harekete geçti. Benzeri durum İran’da da yaşandı. Şah Rıza

Kürtlere, sosyalistlere ve dini cemaatlere karşı baskı ve şiddet politikalarını hiç bir zaman gevşetmedi. Buna karşı isyan ve direniş hareketi de eksilmedi. Her iki ülkedeki kültürel zenginlik, etnik çeşitlilik, dilsel çokluk, inanç farklılığı hiç bir şekilde tekçi ideolojiye dayalı ulus-devlet formu ile uyuşmadı. Bundan dolayı gerginlik ve şiddet de hiç azalmadı. Türkiye’de onlarca yerde direniş hareketi katliam ile sonuçlandı. Şêx Said, Agiri, Dersim direnişlerinde yüzbinlerce Kürt katledildi. Tenkit ve tedip politikası en ufak bir itirazda devreye girdi. İran’da Kürtlerin öncülük ettiği ve Mahabad’ta kurulan Kürt cumhuriyeti, kurulan yerde Çarçıra Meydanında Qazi Muhammed’in idam edilmesiyle varlığı da sonlandı. Ne var ki her bitti denilen yerde yeni itirazlar yükseldi. Bu itirazlar varlığın, varolma direnişinin yansımasıydı. Hiç bir varlık durup dururken kendi varlığına son vermez. Varlığına kast eden her girişime bir karşılık verir. Ulus-devlet varlıkları ‘yasal’ olarak yok sayarken, bunların gerçekte yok edilemeyeceğini hesap edemedi. Yasal yok sayılmaya karşı direniş gelişirken bu sefer fiziki olarak yok etmeyi devreye koydu. Bunda 19-20.yüzyıl sosyal bilimlerinin de etkisi vardı. Siyasal iktidarlara sosyal-darwinciliği öğreten dönemin sosyal bilimleriydi. Oysa fiziki doğa ile sosyal doğa olan insan toplumunun yasaları birbirinden çok ayrı gerçeklerdir. Doğada bir türü yok etme yöntemini toplumsal varlıkları yok etme için denediler. Bu denemenin bedeli çok pahalı oldu ve hala bu bedel ödenmeye devam ediyor. Yok saymadaki ısrar varolma ısrarını ortadan kaldırmayıp daha da büyütür. Yok edilmeye karşı karşıya kalan her varlığın direnmesi doğası gereğidir. Türkiye ve İran devlet biçimi bu gerçekliği kabul etmek yerine, resmi ideolojinin kabul ettiği ‘yasallık’ sınırları içinde hareket ediyorlar.

1970’lerde Ortadoğu

İkinci dünya savaşından sonra Fransa ve İngiltere’nin fiziki olarak Ortadoğu’dan çekilmesiyle yeni bir süreç başladı. Suriye ve Irak bağımsız devlet statüsünü kazandılar. 1948’de İsrail kuruldu. İsrail-Filistin krizi derinleşerek devam etti. Ortadoğu’da yeni bir ulus-devletin, İsrail’in kuruluşu dengeleri alt üst etti. Merkezi hegemonik güçler fiziken çekildiler ancak stratejilerini devam ettirecekleri bir yapı inşa

ederek geri çekildiler. İsrail günden güne güçlenerek, arkasına merkezi hegemonik iktidarın da desteğini alarak pervasızca her yeri kendine göre dizayn etmeye başladı. Modernitenin en gelişkin askeri teknik ve istihbaratı ile Suriye, Mısır, Ürdün ve Lübnan'ı kontrol etme aracı olarak öne çıktı. Yahudilik öne çıkarılarak katı selefilik ve Şialık tekrar hortlatıldı. Dini ideolojiler öne çıkarılıp toplumun gerçek ihtiyacı olan demokrasi ve özgürlüklerin üzeri de böylece örtüldü. İran ve Türkiye'nin karşısına yeni bir hegemonik seçenek konulmuş oldu. Bu süreçte Türkiye daha çok ABD'nin öncülük ettiği NATO'ya yanaştı. Türkiye'de ilk defa çok partili sisteme geçti. Kemalist CHP ilk seçimde iktidardan düştü. Yerine gelen Demokrat Parti Türk ulus-devletin esaslarına dokunmadan bazı yasaklara dokunmaya başladı. Ancak 1960'da darbe ile iktidardan düşürüldü. Darbe sonrası yeni bir anayasa yapıldı. Yeni anayasa eskisine göre kısmen daha demokratikti. Sosyalistler, Kürtler ve islami kesimler bu süreçte yeniden örgütlenmeye ve varlıklarını geliştirmeye başladılar. 1970'lere gelindiğinde Türkiye'de sosyalist hareketin üye sayısı milyonları geçmişti. Kürtler bir çok yerde dernek ve dergi çevresinde örgütlü yapılar inşa ettiler. İslami hareket iktidara gelmek için partileşti. Dönemin en güçlü hareketi sosyalist hareketti. Sosyalist parti ve hareketler özellikle öğrenci gençliği içinde örgütlenerek hem siyasi hem de askeri oluşumlara gitti. 1950'lerden başlayarak 1970'lere kadar İran'da, Kürtler ve sosyalistler kırılan güçlerini yeniden toparlayıp mücadeleyi yükselttiler. Bu esnada Kum kentinde daha çok kendi halinde olan dini-şia ulema da harekete geçti. Şahin zorba yönetimine karşı kısmi bir işbirliği içinde Kürtler, Beluciler, sosyalistler ve dini ulema büyük eylemler örgütlediler. Şah Rıza itirazları bastırmak için sivil milis gücünü ve istihbaratı daha da güçlendirdi. Eylemleri bastırmak için İngiltere ve ABD desteğini arkasına aldı. Bu süreçte İran'da da en güçlü hareket sosyalist ve komünistlerdi. Kürtler de hem siyasi hem askeri mücadele yürütüyorlardı.

1970'lerde Türkiye ve İran'ın yanı sıra Suriye ve Irak'ta da revaçta olan hareket sosyalist hareketti. Arap sosyalist-diriliş partisi Baas Irak ve Suriye'de iktidara geldi. Fakat demokratik bir muhtevaya sahip olmayıp Arap milliyetçiliğine dayandığı için kısa sürede kendi içinde bile darbelere maruz kaldı. Irak'ta Sünni-Arap mezhebine dayalı gelişip Saddam iktidarı ile

sonuçlanırken Suriye'de Alevi-Arap mezhebine dayalı Esad iktidarı ile sonuçlandı. Saddam ve Esad bizzat iktidar olan kendi partilerine darbe yapıp iktidarı ele geçirdiler. iktidarlarını ayakta tutmak için de dini ve etnik karşıtlıklardan beslendiler.

1970'lerde Ortadoğu'daki gelişmelere paralel olarak merkezi hegemonik iktidar da yeni stratejiler geliştirdi. Ortadoğu'da gelişen sosyalist dalgaya karşı önlemler almak için komünizm karşıtlığı üzerine inşa edilmiş ılımlı İslam doktrini devreye kondu. Afganistan ve Pakistan'da Talibanı örgütledi. Türkiye'de Komünizmle mücadele derneklerini destekledi. Bir çok Sünni tarikata alan açtı. İran'da Kürtlerin ve Sosyalistlerin iktidara gelme olasılığına karşı Humeyni ile ilişkileri geliştirip önünü açtı. 1980'lere gelindiğinde ilginç değişimler yaşandı. Mevcut iktidarlara karşı mücadele eden islami kesimlere iktidar yolu açıldı. Birlikte mücadele eden Kürtlere ve sosyalistlere karşı yeni bir imha ve inkar süreci başlatıldı. Türkiye'de askeri darbe Kenan Evren sosyalist harekete ve Kürt mücadelesine büyük bir darbe vurdu. Sosyalist hareket o günden beri kendine gelememi. İran'da Şah'ın yerine gelen Humeyni molla rejimini kurumsallaştırıp Kürtlere ve sosyalistlere dönük tasfiye hareketi başlattı. Sonuç olarak Türkiye'de Sünni mezhebine dayalı hareket iktidar oldu, İran'da Şia mezhebi iktidara geldi, sosyalist hareket güçten düştü, Kürt hareketi büyük bir yara almakla birlikte yeni bir mücadele hattı oluşturmaya başladı. Ortadoğu'nun dört büyük devletleri olan Türkiye, İran, Suriye ve Irak ulus-devletleri içinde yer alan Kürtler çözüm ve kriz denkleminde en önemli unsur konumundalar. Yüzyıl önce de böyleydi, şimdi de böyledir. Kürtlerin hem yerel iktidarlar ile hem de hegemonik güçlerle ilişkileri hep oldu. Ancak bu ilişki biçimi kendilerine yarar sağmaktan çok zarar görme ile sonuçlandı. Birinci dünya savaşı sonrası dört devlet ile de sorun yaşadılar. Bu sorunları yaşamalarının en büyük nedeni kurgulanan devletlerin Kürt'ü yok sayan yaklaşımlarıydı. Bunu en çok geliştiren de Başur Kürdistan'daki Kürt-İngiliz ilişkileriydi. İngilizler burda kendine bağlı bir Kürt yönetimi oluşturup diğer parçalarda da buna benzer modeller geliştirdi. Türkiye, İran ve Irak ulus-devletinin inşa edilmesinde ve sonrasındaki gelişmelerinde hep İngiltere ön planda oldu. Bizzat içinde yer almadığı gelişmelerde bile daha çok İngiliz politikaları etkili oldu. Birinci

dünya savaşı sonrası oluşan dengenin devamlılığı için İngilizler Kürtlere özel bir rol biçtiler. Sadece İngilizler için yararlı olan bu rol; hem Kürtlerin kendisi hem de bölge devletleri için yıkıcı bir roldü. Abdullah Öcalan son savunmalarında bu rolü şöyle tanımlıyor:

“Bu konuda hegemonik güçlerin ellerindeki en önemli araç Bağdat merkezli Arap-Sünni veya Şii milliyetçiliğidir. Üzerlerindeki Arap milliyetçi tehdidini hep canlı tutarak, Kürtleri sığınmalık bir duruma mahkûm ederler. Aynı tehdidi Kürtlerden Araplara yönelik olarak da canlı tutarlar. Aynı biçimde Kürt devleti ha kuruldu ha kurulacak diye Türkiye, Suriye ve İran devlet rejimleri tehdit edilir. Öte yandan bu üçlü veya dörtlü öğeler de birer tehdit kaynağı halinde tutularak, Kürtlerin kendilerine tam sadakati sağlanmış olur. Görülüyor ki, laboratuvar politik oyunların tezgâhlanmasında hayli üretkendir. Sistemler kurulup yıkılır, ama Irak Kürt laboratuvarında bir türlü kalıcı bir malzeme (politika) oluşturulup yaşamsallık kazandırılmaz. Kürtlerin sürekli efendilerin emrinde yaşatılıp üretken kılınmalarına devam edilir. Ortadoğu’da en eski bir sorun olmasına rağmen, Kürt sorununun hâlâ çözülmemesinde bu mantık temel rol oynar.”

Kürtler; Türkiye, Irak, İran ve Suriye devletlerinin en kırılgan halkası durumundaydı. İktidar politikalarının üretim nesnesi durumunda tutuldular. “İç ve dış düşman” söyleminin kilit konumundaydılar. “Dış güçlerin maşası oldukları için karşılarında sürekli mücadele edilmesi gereken iç unsurlar”dı. Ulus-devlet paradigması gereği resmi ideolojinin kabul etmediği toplumsal varlıklar inkar edilmek ve yok sayılmak durumundadır. Bu iktidara gelenlerin bir tercihi değil, ulus-devlet paradigmasının ontolojik gereğidir. Ulus-devlet paradigması ontolojik olarak varolmak için diğer unsurların yokluğunu zorunlu bir yasa olarak dayatır. Geline aşamada hiç bir devlet Kürtleri siyasi, kültürel ve fiziki olarak yok etmeyi başaramadı.

Kürtler Demokrasinin Motor Gücüdür

Yıkım ve çözüm ikileminde Kürtlerin oynadığı rol demokratik çözümdür. Yüzyıldır yürütülen mücadelede varlıklarını garantiledikleri gibi mücadeleden deneyim ve tecrübe de kazandılar. Sistem içinde daha çok sağ-muhafazakar partileri

desteklerken, 1970’lerden itibaren Kürtler genel olarak sistem karşıtı paradigma ve düşünce ile hareket ettiler. Bu süreçte Kürtlere karşı üç farklı yaklaşım eğilimi gelişti;

Birincisi, tümünden yok sayan milliyetçi eğilim, varlığı kesin inkar eder durumdaydı.

İkincisi, din kardeşi olarak gören sağ-muhafazakar eğilim, varlığı kabul edip hakları tanımayan durumdaydı.

Üçüncüsü, yoldaş olarak gören solcu eğilim, sorunu özgün ele almak yerine genelleştiren ve öteleyen bir durumdaydı. (Bazıları da gericilik üzerinden yaklaşma eğilimini sürdürdüler. Komintern’in cumhuriyet dönemi isyanları için takındığı tavrı devam ettirdiler.)

Her üç eğilim de Kürtleri “kendi” olarak tanımayıp farklı yaklaşımlar geliştirince Kürtler kendi çözümlerini geliştirme arayışına girdiler. Kürtler Sosyalist düşünceden, sistem karşıtı konumlarından taviz vermeden kendi özgün çözümlerini geliştirmenin arayışına girdiler. Bu yol arayışı onları ayakta tutan etken oldu. 1980’lerin sonlarına gelindiğinde Ortadoğu’daki sosyalist hareketler nerdeyse tümünden tasfiye olurken Kürtler yeni başlangıçlar yapıyordu. Ulusal kurtuluş hareketlerin bitme noktasına geldiği anda Kürtlerin Türkiye, Irak, İran ve Suriye’deki özgürlük mücadelesi günden güne büyüdü. Dört devletin sınırları içinde yer alan Kürtlerin mücadele içinde yer aldığı özgün parti ve hareketler olsa da, Abdullah Öcalan’ın liderliğini yaptığı PKK (Partiya Karkerên Kurdistan-Kürdistan İşçi Partisi) ilk defa tüm Kürtleri etkileyen bir parti olarak gelişti. PKK kısa bir süre içinde sadece Ortadoğu’da değil diaspora Kürtleri içinde de büyük bir sempati ile karşılandı. PKK bir yandan ulusal kurtuluş mücadelesi verirken diğer yandan hem Kürtlerin için de hem de Kürtlerin dışında sosyalist düşüncenin yayılması için ideolojik çalışma yürüttü.

Ve Abdullah Öcalan 1990’larda reel sosyalizmin çözülüşüyle yeni paradigma arayışına girdi. “Sosyalizmde ısrar insan olmakta ısrardır” ilkesiyle sosyalist bir çözümden taviz vermeden sosyalizmin devlet kurarak değil daha çok toplumsal örgütlenmenin güçlendirilmesiyle yaşanabileceği tespiti üzerinden var olan sosyalist düşünce ve hareketlere eleştiriler getirdi. 2000’li yıllarda Demokratik Konfederalizm

kuramı ile devletleşmeden halkların kendilerini nasıl yönetebileceklerini ortaya koydu. Ulus-devletin karşıtlıklar üzerinden kendini inşa eden paradigma ve ideolojisine karşı, farklıların bir arada kendi özgünlükleri içinde yaşayabilecekleri bir paradigma ve ideoloji geliştirdi. Demokratik, Ekolojik, Kadın Özgürlükçü Toplum Paradigmasında iktidarın üretim nesnesi konumunda tutulan karşıtlıklar 'nötrleştirilip' birbiriyle çatışma yerine, birbirini besleyen öznel konumuna getirildi. Kürtlerin Türk, Arap ve Farslar ile ilişkileri çatışmacı değil, uzlaşmacı konuma getirildi. Paradigmanın özü yok etme, yıkma üzerine değil, farklılıkları inşa etme üzerinedir. Yani bir öznenin özgürlüğü diğer öznenin yıkımı veya bertaraf edilmesi üzerine değil, o öznenin özgürlüğü için diğer öznenin de özgürlük alanını inşa etmesi üzerinde gelişiyor. Bu paradigmanda Kürtler kendi özgürlüklerini diğer halkların özgürlük alanlarını yok ederek değil, onlarla birlikte özgürlük alanlarını inşa ederek gerçekleştireceklerine inanıyorlar. Örgütlülüklerini de bunun üzerine kuruyorlar.

Kürtlerin büyük çoğunluğu da Demokratik Ulus paradigmasını kabul etti. Bu paradigma varolan devletlerin yıkılmasını değil, demokratik değişim ve dönüşüme uğratılmasını hedefliyor. Kürt halkının mücadelesi birçok boyutuyla mevcut devletlerin değişim ve dönüşüme uğramasını sağladı. Varlık inkarını ortadan kaldırdı ancak devletlerin Kürtlerin özgürlük alanlarını tanıma durumunu tam sağlamış değiller. Devletler açısından Kürt varlığını ortadan kaldırma durumu ortadan kalktığı için şimdi mevcut iktidarlar olabildiğince Kürtleri belli bir sınırdan tutma politikası yürütülüyorlar. Ancak tam da bu politika demokratik çözüm önünde engel olup yıkımın kapılarını açıyor. Türkiye ve İran Kürtlerin özgürlüklerini anayasal güvenceye alıp demokratikleşmeyi seçerlerse Ortadoğu rönesansını yakalama şansı bulur. Aksi durum krizin daha da derinleşmesini ve yeni yıkımları getirir.

Sonuç;

Avrupa Reform ve Rönesanstan sonra Aydınlanma Dönemi ve Sanayi devrimi ile birlikte kendi hegemonyasını kalıcılaştırdı. Birinci ve ikinci dünya savaşlarının ardından demokrasiye duyarlı yönetimler

inşa edildi. Her ne kadar dışa karşı pragmatist ve çatışmacı bir politika izlese de kendi içinde görece demokratik değerleri benimseyip 70-80 yıldır sakin bir süreç geçiriyor. Avrupa kendi refahı için, çatışmayı kendi dışında tutup dış alanlarda kriz ve çelişkiyi süreklileştiren bir strateji izledi. Bu stratejinin gereği olarak Ortadoğu yapay sınırlarla bölüp etnik, dinsel, mezhepsel çelişkileri diri tutacak Ortadoğu'ya özgün ulus-devlet modeli geliştirildi. Yüzyıl sonra bu çelişki ve krizli hal artık sürdürülemez noktaya gelmiş durumda. Kurulan rejimler paradigma ve ideolojik yenilenmeler karşısında tutunamıyorlar. Yeni çözüm arayışları sürüyor. Merkezi hegemonik iktidar kendi çözümünü daha fazla parçalılık yaratarak geliştirmek istiyor. Mevcut iktidarlar da varolan milliyetçilik ve dincilik sınırlarına çok dokunmadan kısmi değişiklikler ile tedbir geliştirme arayışındalar. Kürtlerin çözümü ise demokratik ulus paradigmasıdır. Sınırlara takılmadan, parçalılığa mahal vermeden toplumsal örgütlenmeyi geliştirmeye ve toplumsal yönetimi güçlendirmeye dayalı çözümdür. Devlet olmadan kendi kendilerini yönetmeyi başardılar. Bir çok yerde sistem de inşa ettiler. Rojava bunun somut örneğidir. Kürtler yeni dönemde demokratik bir sistemin gelişmesi için olumlu rol oynayabilirler. Bölge devlet yönetimleri, Kürtlerin bu rollerini oynayabilecek zemini oluşturlarsa kazançlı çıkacak olan tüm halklar olacak. Aksi durumda Kürtler varlıklarını koruma ve özgürlüklerini sağlamak için mücadelelerini sürdüreceklerdir. Sonucu da bu mücadelenin yeni yol ve yöntemleri belirleyecektir. Çok fazla da seçenek görülüyor. Hegemonik iktidar, yerel rejimleri ya siyasal olarak ya da 'Gazze modeli' ile şiddete dayalı bir tercih yapma ile karşı karşıya bırakmış durumda. Değişim ve dönüşüm kaçınılmaz görünüyor. Ortadoğu yapısal yıkım ve çözüm ikilemi ile karşı karşıyadır. Arap Baharı sürecinde (gerçekte halkların baharıydı) gerçekleşmeyen demokratik değişim-dönüşüm şimdi Abdullah Öcalan'ın mimarı olduğu ve özellikle Kürt halkının sahiplenip öncülük yaptığı "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" ile mümkün hale gelebilir.

içindekiler için tıklayınız...

Entelektüelitelere ve Ulus-Devlet

Zennur Durdı

“Fizik, kimya ve biyoloji olgularını bir tarafa bırakalım; yalnızca bir toplumsal olgu örneği üzerinde durup yol açtığı sonuçları yalandan görelim. Pozitivizme göre ulus-devlet bir olgudur. Binlerce kurumun, milyonlarca insanın hepsi birer olgudur. Bu olgular arasındaki ilişkileri de katınca resmi tamamlanmış oluruz. Pozitivizme göre bilimsel kavramı oluşturduk demektir. Artık mutlak bir hakikatle karşı karşıyayız: ulus-devlet hakikati! Pozitivizm bu tanımlamaya bir yorum olarak bakmaz, mutlak hakikat olgusu olarak bakar. Diğer tüm toplumbilim olgularına da bu anlayışla bakar.”

Abdullah Öcalan

Toplumların hapsedilmeye çalışıldığı ulus-devlet formunu, ideolojisini ve ona karşıt konuma yerleştirdiğimiz toplumu çözümlerken, öncelikle iki temel noktada ayrışmaya gitmek gerekmektedir. Bunlardan birincisi, resmi ideolojinin entelektüelitesi iken, diğeri gayri-resmi ideolojinin en entelektüelitesidir. Her iki ideolojinin her alanda hayata geçirmeye çalıştığı paradigmaları vardır. Toplumsal paradigma ile devletsel paradigma olarak adlandırabileceğimiz bu durum sürekli olarak birbirlerine karşıt olmuşlardır.

Bu konuda entelektüeliteyi çözümlerken, özellikle kapitalist modernitenin insanı ve toplumu şimdiye ve anı mahkum eden bilimine karşı toplumsal bilimin

bütünsellik ilkesi gereğince dünü, bugünü ve yarını yekpare bir perspektifle değerlendirmek her toplum aydınının en temel görevi ve misyonudur. Bir aydın eğer olay ve olgulara bütüncül yaklaşabiliyorsa ve bunu yorumlama kapasitesine sahipse kendi kimliğinin hakkını verebilir. Aksi durumda yapacağı ve yorumlayacağı her şey bir haksızlık olarak yer edinir. Haksızlıklar yanlış algılamaya ve yanlış yorumlamaya bağlı olarak gerçekleşir. Aynı durum hakikate yakın ve doğru algılama ve yorumlama için de geçerlidir. Doğru veya yanlış algılama ve yorum, sonuçta bir tutum, davranış, kültür ve zihniyet gerektirir.

Toplum aydınları, içinde bulundukları dönemin aydınları olmakla birlikte onlar, aynı zamanda toplumun hafızasıdır. Aydınlar hem kendi döneminde yaşanan toplumsal sorunların hem de sorunsuz zeminlerin sorumluluğunu yüklenirler. Bu manada kendi dönemlerinin iyisinden, güzelinden sorumlu oldukları kadar iyi ve güzel olmayandan da sorumludurlar. Bu kimlikle hareket edenler sorunları ne kadar doğru ve yerinde tespit etme yeteneğini gösterirlerse ve bu yönlü sorunları gidermeye öncülük ederlerse toplumsal yaşam o düzeyde sorunlardan arınır.

Sümerler'de İlmiye Sınıfı

Dolayısıyla günümüzde Ortadoğu toplumlarında yaşananlardan da ister ilmiye sınıfı diyelim, ister

bilim insanları veya entelektüelleri diyelim, aydın kimliğiyle kendini tanımayanların sorumluluğu küçümsenemez, görmezden gelinemez. Mevcut Ortadoğu toplumunun yaşadığı zemini, şart ve koşulları eğer sorun olarak tanımlayacaksak o zaman bunun geniş analizini de yapmak durumundayız. Çünkü her sorunun bir oluş zemini vardır ve bunlar içsel ve dışsal etkilerin sonucunda tanımlanır. Toplumsal sorun veya sorunlar dediğimiz husus, eğer doğru ve yerinde bir müdahaleyle çözüme kavuşturursa sorunlar yelpazelenmekten kurtulur ve büyümmez. Fakat tersi bir durum yani sorunların üzerinde doğduğu zeminde ısrar edilmesi halinde birçok olumsuz sonuçlara yol açar. Bu anlamda toplumun demokratik yaşamının önünde her engelden sorumlu yegane kurum entelektüelite kurumudur. Sorunlu zeminin büyümesi veya kurutulması toplumun hafızası ve vicdani olarak tanımladığımız bu kurumun sorumluluğundadır. Özellikle “resmi ideolojiler” etrafında şekillenen entelektüelitenin kendisi toplumun en temel sorunu olarak öne çıkar. Çünkü resmi ideoloji bir toplumun ve onu oluşturan bütün bileşenlerinin ideolojisi değildir. Resmi ideoloji bir kesimin iktidarı, egemenliği ve hükümlanlığına dayanan ve onun bütün yapıp etmelerini meşrulaştırmaya çalışan bir argümanlar entelektüelitesidir. Abdullah Öcalan, “Toplumsal barışı önleyen, savaşı gerektiren tarihte her zaman ideolojilerin gerçek dışı savlarıdır. Bu da sürekli karşı ideolojilere, beraberinde karşı yapılanmalara yol açarak, toplumu gergin ve çatışmalı halde tutmaktır” der ve resmi ideolojileri, “İktidarın özünü oluşturan şiddeti meşrulaştırıp egemen, haklı kılmayı baş görev edinerek bir statü yaratmakta kullanılmaktadır. İster hakim, ister mahkum olsun, toplumun temel paradigmasını oluşturup tek taraflı bakış açısını egemen kılmaya çalışmakla gerçeği algılamayı dolayısıyla sağlıklı yaklaşımları engellemektedir. Olası toplumsal barış ve dayanışmayı gerçeklik özünden boşaltmaktadır” diye tanımlar.

Resmi ideolojiler, bu manada sadece kapitalist modernite döneminde ortaya çıkmış, oluşturulmuş bir kurum değildir. İlk Sümer rahip ilmiye sınıfından başlar. Temel amacı iktidarın toplum üzerindeki eşleştirme faaliyetlerini haklılandırma

ve meşrulaştırma. Elbette ki egemenin, hükümlan ve çıkar etrafında örgütlenen sınıfların toplumdaki yerini meşrulaştırmayı gerçekleştirir. Sümerlere kadar dayanan bu kurum günümüz kapitalist modernitenin egemenliğine kadar çok farklı araç ve argümanlarla varlığını sadece sürekli kılmakla kalmamış, aynı zamanda olabildiğince yetkinleşmiştir. Yoksa ilk çağ insanının kendisini köle olarak görmesini, orta çağ insanının kendisini efendisine tabi olarak görmesini ve modernite insanının tarihten, toplumsal gerçeklikten kopuk, şimdiye ve an’a mahkûm olmasını başka nasıl anlayabiliriz.

Toplumun demokratik yaşamının önünde her engelden sorumlu yegane kurum entelektüelite kurumudur

Resmi ideoloji derken bu çıkar sınıfının veya sınıflarının toplum hakikati üzerindeki meşrulaştırılmış ideolojisini kastediyoruz. İktidar ve onun biçimleri, formları bu ideoloji üzerinden geçerlilik kazanır. Kapitalist modernite döneminin iktidar formu olan ulus-devletin meşruluğu da bu kuruma yani resmi ideolojiye dayanarak gelişir.

Resmi ideolojinin karşıt kutbunda yer alan gayri-resmi ideoloji ise kavramsal olarak toplumun gerçek özünü, yaşamını ve kendisine yabancılaşmamış halini ifade eder. Bir sınıfın veya bir kesimin hükümlanlığını reddeder. Bu konuda tarihten günümüze çeşitli kuramları yol ve yöntemleri vardır. Bazen karma yani her iki ayrışmadan bir bütünlük sağlayarak mücadele ederken, özellikle kapitalist sistem döneminde ona alternatif olarak kendini konumlandıran ekolojist, feminist, anarşist ve sosyalist hareketler şeklinde de öne çıkmıştır. Tarihten günümüze sürekli çeşitli akımlar ve adlanmalar halinde direniş içerisinde olmuşlardır; bazen resmi ideolojik kurumunun karakterini esneterek sistem içilemiş, bazen kendisine zor kullanarak yenilmiş ve çoğu zaman da

hükümrانlığını kabul etmeyerek, direniş gösterip başarılar elde etmiştir.

Bu yönüyle hem resmi ideolojinin hem de gayri-resmi ideolojinin bir entelektüelitesi vardır. Albert Camus'un deyimiyle "zihnin kendi kendisini gözleyen hali", her iki ideolojide de bir organizma olarak kendini var kılmıştır. İktidarın çeşitli formları olan monarşi, despotizm, diktatörlük, totalitarizm ve günümüz kapitalist modernite döneminin ulus-devleti, resmi ideolojinin kendisini sürekli olarak çoğaltmasını gösterir. Aynı şekilde iktidara karşıt olarak toplumun kendi doğası ve çevresi içerisinde kendisini sürekli var kılması ve bu yönde özgür, demokratik, komünal, eşitlikçi ve konfederalist karakterini gösterir. Eğer Albert Camus'un entelektüel kişi, şahıs için belirttiği "zihnin kendi kendisini gözleyen hali" belirlemesini genelleştirirsek, her iki ideolojinin zihnin entelektüelitesinden bahsedebiliriz. Her iki entelektüelite sürekli olarak bir bilgi ve buna dayalı bir toplumsal örgütlenme formu oluştururlar. Bu amaçla bireyler yetiştirilir, kuramlar oluşturulur, yol ve yöntemler geliştirilir ve yetkince gerçekleştirilmeye çalışılır. Her iki entelektüelite kendi kendisini oluşturur. Resmi ideolojideki bireyin karakteri her döneme göre farklılık gösterse de esasta toplum üzerinde hükümrانlık sistemini meşrulaştırmaktan başka bir misyonu ve işlevi yoktur. Bütün bağlarıyla sistemin şovenist yapılanmasını meşrulaştırmaya çalışır. Her döneme göre bir rol verilir. Bu rolünü ne kadar yetkince yerine getirirse o düzeyde değer kazanır, o düzeyde her yerde gösterilir. Tereddütte düştüğünde ya da istenildiğinde kendisinin ansızın değersizleştiği, kaldırılıp bir köşeye atıldığı durumlar yaşanır. Bir süs çiçeği gibidir, her zaman canlı görünebilir ama esasında yapaydır; ne havaya, ne suya, ne de toprağa ihtiyacı vardır. Çünkü resmi ideoloji dediğimiz sapak entelektüelitenin kendisi başka bir fikir, düşünce ve eylem kabul etmez. Belki görece ılımlı olarak tanımlayabileceğimiz bazı dönemler yaşanır fakat resmi ideolojinin değiştirilmesi veya varlığına karşı eylemler dizisi oluştuğunda bütün yapay argümanlarıyla saldırıya geçer ve "savaşlara gerekçe yaratan" bir hal alır.

"Devlet gücünün zihniyeti her zaman güçlü örgütlenmiştir. Küçümsemez. Bu zihniyeti

kuşatmadan başarılı bir çıkış, çözüm geliştirilemez" der Abdullah Öcalan. Bu anlamda resmi ideolojiyi küçümsemek gerekir. İkna gücü ve inandırma kabiliyetini çok etkili kullanır. Sanıldığı gibi ikna kolay kolay sağlanan bir durum değildir. İkna için gerekçeler öncelikle inandırıcı olması ve toplumun belirlenen amaca inandırılması gerekir. Sümerler dönemindeki rahibin yaptığı ikna, inandırma ve meşrulaştırma mesleği günümüzde yüzlerce "rahip" ile gerçekleştirilir. Bir ordunun yapamayacağını düşünsel anlamda analitik akla dayalı bu zihin yapar. Çünkü toplum gibi esnek zekaya sahip bir dua ikna edilmedikçe hiçbir şeye razı gelmez, derhal karşıt bir konumda yer alır ve var olanın değiştirilmesi için mücadele eder. Çünkü toplumlar, bu tür sistemlere uzun süre dahil olma ve kabul etme bünyelerine sahip değillerdir.

"Resmi ideolojiler" etrafında şekillenen entelektüelitenin kendisi toplumun en temel sorunu olarak öne çıkar

Gayri-resmi ideoloji olarak tanımladığımız toplumun demokratik, özgürlükçü, komünal ve eşitlikçi karakteri hep bir direniş içinde olmakla aynı zamanda kendini gözlemleyen bir zihin olarak da sürekli kendi bireylerini, toplumsal modellerini, öncülerini, akademisyen ve entelektüellerini inşa etmiştir. Sümer döneminin ana tanrıça kültüründen günümüze kadar çeşitli argümanlarla, yol ve yöntemlerle topluma öncülük etmiş ve insanlığı, resmi ideolojinin tüm düşünsel, zihinsel ve zora dayalı uygulamalarına karşı savunmuştur. Bizler bu yönüyle gayri-resmi ideoloji yazılmayan, daha doğrusu yazdırılmayan tarihte ararız. Dolayısıyla resmi projenin tarihi belgelerinin alt metinlerinde üstü örtülü, horlanan, en kötü adlandırmalarla öcüleştirenleri keşfederiz ve gerçek hakikatini anlamaya ve algılamaya çalışırız. Gayri-resmi ideoloji bu manada insanlığı savunma ve koruma entelektüelitesidir. İnsan toplumunun kendisidir ve esasen insanın ve toplumun kendi kendisini

bütünleştirme tanımlarına ve yorumlarına karşı her alanda savunmasını ifade eder. Resmi ideoloji bunun antitezi yani doğal, komünal, özgürlükçü, demokratik ve eşitlikçi karşıtlığıyla şekillenmiştir. “O”nun özü topluma ve insanlığa karşı bir kesimin hükümleridir.

Ulus-Devlet Hakikati

Toplumlar kendi yaşamlarını düzenlemek için her zaman bir forma ve sisteme ihtiyaç duymuşlardır. Her döneme göre bu form ve sistem kendini yenilemiş, genişletmiş ve farklı ihtiyaçlar temelinde yeniden düzenlemiştir. Resmi doğuş kurumunun müdahalesi olmayan dönemlerde doğal seyri halinde gelişen bu yenilenme kapsayıcı, demokratik ve komünal olarak şekillenir. Fakat bu kurumun müdahale ettiği ya da müdahil olduğu dönemlerde gayri-meşru sistemler inşa edilir. Bu konuda kapitalist sistemin doğuş aşaması olan merkantilizm yani ticari kapitalizm dönemine baktığımızda toplumun zorla dahil edilmek istendiği form ulus-devlet formudur. Deli gömleği misalidir. Bir “olgu” olarak bu dönemde öne çıkan ulus genellikle dil, kültür ve tarihi ortak olan, aynı toprak parçası üzerinde yaşayan, ortak pazarı ve siyasal bir yönetimi olan halkları tanımlamak için kullanılan bir kavramdır. Ulustan önce olan kavim formunu, Abdullah Öcalan Ortadoğu toplumlarının diliyle “Kavmin ulustan farkı, pazar ve politikanın henüz gelişmemiş olmasına dayanır” diyerek, kavim ve ulus farkını ortaya koyar. Bu yönüyle ulus tanımlamasına bakıldığında esasen ortak pazar ve politikaya yani sermaye tekellerini ve bunun yönetimi temelinde geliştirilen bir form olduğu ortaya çıkar, dolayısıyla iktidar ve sermaye tekellerine bağlı olarak gelişir. Elbette ki toplumsal bir form olarak “ulus”u yadırgamıyoruz. Burada kastettiğimiz esas konu ulusa resmi ideoloji entelektüelitesince yüklenen anlamdır. Bu anlamda ortak pazar ve politikadan kasıt bir toplumda bulunan çeşitli güçlerin uzlaşması ve sözleşmesidir. Bu, iktidarın devlet ve ulus-devlet olarak kendini somutlaştırmasını ifade eder ki, “devletin varlığı için zorunlu olan üyeler sırasıyla insan topluluğu, ülke ya da toprak bütünlüğü ve egemenliktir.” Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere dilin, kültürün, tarihin pek bir önemi yoktur. Bir

devlet için belirli sınırlar içerisinde hükmedebilecek bir insan topluluğu ve sermaye akışının engellenmesi yeterlidir. Abdullah Öcalan, iktidar, devlet ve ulus-devlet konularında bir külliyyat niteliğinde değerlendirme ve analizlerde bulunmuştur. Çağın bu yapılanmasını tanımlarken herkesin kendisini ulus-devletin sahibi olarak gördüğü yer ve zamanda, O ulusun devleti değil de devletin ulusu olduğunu belirtir. Yani ulusların devleti olmaz, ulusların olsa olsa demokratik, komün ve herkesin kendi yaşamını inşa ettiği ortak demokratik yönetimleri ve otoriteleri olur. Bir halkın yararına olan şeyin başkasının zararını olmayan yönetimleri ve toplumsal formları olur. Resmi ideolojinin ulus-devlet formu ve gayri-resmi ideolojinin demokratik ulus formu temel tanımlamalarda böyle açığa çıkar. Biri bir kesime dayanırken, diğeri toplumun tüm bileşenlerine dayanır. Bu anlamda özellikle Ortadoğu devletlerine bakıldığında resmi ideolojinin tekçiliğine dayandıkları çok rahatlıkla görülebilir. Homojen bir toplumun yaratılması ulus-devlet şahsında iktidarın ve sermaye tekellerinin varlığını garantiye almasını ifade eder. Toplum yapısı ise doğası gereği heterojendir.

Gayri-resmi ideoloji insanlığı savunma ve koruma entelektüelitesidir

Dünyanın her yerinde ulus-devletlerin doğuşunda inşa süreçlerine bakıldığında bu çok rahatlıkla görülecektir. Aslında tarihin modern Sargon’u olan Adolf Hitler’in ve Nazizm’in karşıtlığını yaparak, ama Adolf Hitler’in sloganını hayata geçirme endeksli yapılarıdır. Bu tekçiliği anti-toplumsallık karakterinden kaynaklanır ki toplumsal kutsallık dediğimiz olgunun parçalanması ve yok edilmesi anlamına gelir. Bu nedenle ulus-devlet tanımlamasını tersine çevirerek devlet-ulusu demek daha aydınlatıcı olacaktır.

Ulus-devlet, günümüz Ortadoğusunda ve özelde de Suriye’de yaşananlardan görüldüğü üzere toplumlara ve topluluklara giydirilmeye çalışılan deli gömleğidir.

2011'de Kuzey Afrika'da başlayıp Suriye'ye kadar gelen süreç toplumların bu deli gömleğini yırtıp atma ve kendi dualarını yaşama mücadelesidir. Bütün tektipleştirici, yapaylaştırıcı, robotlaştırıcı ve mekanikleştirici uygulamalara karşı mücadele ve kurtuluş sürecidir. Dolayısıyla anlamsızlaştırmaya karşı verilen mücadele ve başkaldırı olarak adlandırılmalıdır.

“Hakikat, hareket halindeki anlamlı yaşamdır” der Abdullah Öcalan. Ulus-devletler bu anlamda hareketi kısıtlayan, eylemsel toplumu, başka bir ifadeyle toplumların çoğulcu, komünal ve özgürlük dinamizmini yok etmeye hedefli güdümlü bir füzedir. Aksi taktirde her karşı söylemi, her muhalif eylemi bastırmaya çalışmaz ve bu amaçla başvurulacak her yöntemi meşrulaştırmaz. Bu durumda yarattığı, ürettiği kitleleri harekete geçirdiğinde-askeriyeden bürokrasiye, politikacıdan ekonomistine kadar-şovenist bir tarzda yok olma, imha olma korkusu üzerinden her türlü söyleme başvurarak bir algı yönetiminde bulunur. Bu amaçla kısa, orta ve uzun vadeli yönelim programları oluşturarak, güdümlü bir tepki topluluğu veya kitesini oluşturur. İnsan algısının işlevsizleştiği bir ortamda doğal olarak sağlıklı düşünme ve muhasebe yeteneği de körelir. Bu hususta ulus-devletin yaratmak istediği insan ve toplum tipolojisi sağlıklı, tek yönlü ve monolitiktir. Ortadoğu özelinde bu çok daha şeffaf bir şekilde gözle görünür niteliktedir. Ortadoğu insanının sıradan bir köylüsünden en tanınan bilim insanına kadar bu düzeyde vasıfsız ve niteliksiz, üretimden kopuk, yeniyi yaratma gücünden yoksun olması ulus-devlet mekanizmasının düşünce dünyasından kendini koparmamasıyla ilgilidir.

Entelektüelite kurumunu eleştirirken tam da bu düşünce dünyasından bahsediyoruz. Çünkü ulus-devlet insanın, toplumun ve toplulukların öncelikli olarak zihnine, bilincine ve düşünce sistematiğine konulan sınırdır. Sınırlamanın öncelikle zihniyete yerleştirilmesi gerekiyor ki sistem kendisini yönetebilsin. Bu çok stratejik bir denklem olarak kurgulanır. Tarih buna göre yeniden yorumlanır ve örneğin bir halkı etrafındaki bütün halklardan soyutlayarak onu bütün ilişki ve diyaloglarından alıkoyar. Tek kişilik buradan başlar. Bunun bilimi,

sosyolojisi, felsefesi, ekonomisi, siyasal çok yönlü argümanlarla yapılır; toplum bu argümanlarla cendereye alınarak soyutlanır. Bir entelektüel sınıfı oluşturulur ve her şey bunlar aracılığıyla topluma taşınır. İşte bahsettiğimiz resmi ideolojinin entelektüelitesinin görevi, bir tarih, bir düşünme biçimi oluşturma ve ulus-devleti olabildiğince yüceltmedir. Bütün toplumsal sorunların üstü bu çarpık yücelik ve kutsallıklarla örtülür. İnsanı, toplumu ve toplulukları bu soyut zeminler üzerinden yürütmeye çalışır.

Son olarak başta da belirttiğimiz entelektüelite kurumu tam da bu durumdan kesinlikle sorumludur. Özellikle gayri-resmi ideolojinin entelektüelitesi, zihniyet düzeyinde karşıtı olduğu entelektüeliteyi aşmadığı için ve buna göre bir sistem inşa edemediği için sorumluluğu başattır. O yüzden başka bir tartışma konusu olabilecek şu üç hususu vurgulayarak bitirelim: Birincisi, reel sosyalist perspektif; ikincisi, sekte, dinci, muhafazakâr perspektif; üçüncüsü, liberalist Avrupayı perspektifleri geniş ve kapsayıcı olarak çözümlememiz gerekmektedir. Her üç perspektifin sorunlara kaynaklı teşkil ettiğini, sorunları büyüttüğünü toplumların eylemli ve dinamik halini parçaladığını belirtmekte fayda vardır.

İçindekiler için tıklayınız...

Paradigma Değişiyor: Ulus-Devletin Sonu

Metin Yamalak

“Uluslararası kapitalist sistem olmadan ulus-devletin doğuşu ve gelişimi düşünülemez. Buna Sovyet ve Çin ulus-devletleri de dahildir. Kurulması ve ayakta kalması etkenlerinin başında sermayenin kâr güvencesine en iyi politik karşılık olması gelir. Ne zaman ki bu özelliklerini yitirdiler, o zaman İngiltere ve sonra ABD hegemonyası altında yavaş yavaş dönüşerek varlıklarını sürdürmeye çalışırlar.”

Fikret Başkaya

Yaratıcısı kapitalist sistem olan ulus-devletin amaçları da yaratıcısının amaçlarıyla tanımlanabilir. Her ulus-devletin kimliğinde liberal, demokratik, sosyalist, halk, eşitlik, özgürlük veya bir dinin ismi gibi sıfatlar olabilir. Hiç önemli değildir. O her zaman kapitalist modernite sistemine hizmet etmek üzere kurgulanmış ve programlanmıştır. Bu niteliğine göre işlevini yerine getirmektedir.

Ulus-devletle ulusal, toplumsal kurtuluş, özgürleşme arayışı yüzyıllara yayılan bir yanılgıdır. Birçok halkın kanıyla, canıyla, ağır bedeller ödeyerek gerçekleştirdiği devrimlerin heba olup toplumsal kurtuluşu ve özgürleşmeyi yaratamamasının nedeni de zihniyetteki bu yanılgı olmuştur. Sovyetlerin dağılışı ve sonrası deneyimler bu gerçeği daha yalın ve somut göstermiştir.

Sovyetlerin dağılmasıyla dünyanın içine girdiği süreç Üçüncü Dünya Savaşı'dır. Reel sosyalist blok dağılınca,

kapitalist blok kendi kendisiyle baş başa kaldı. Aslında kapitalist modernite de kendisinin tırnak işareti içindeki “sol ucu” olan “mezhep”ini yaratarak tekleşti. İki kutba göre konumlanmış dünya devletler sisteminde dengesizlik oluştu ve bu da yeni bir düzen, yeniden paylaşım ve dizayn ihtiyacını ortaya çıkardı. Üçüncü Dünya Savaşı, yeni bir düzen ve dizayn geliştirme arayışıdır. Toplumlari yeniden kapitalist modernite sistemi içinde konumlandırmak üzere iktidar ve sermayenin ihtiyaç duyduğu bir dizayndır.

Ulus-Devletin Fonksiyon Kaybı ve Yeni Yapı Arayışları

Sermayenin ihtiyacı sınırsız kârdır, kapitalizm budur: Daha fazla kâr etmek için kâr etmek! Bu bir paradoks olmakla beraber bir bütün olarak kapitalist modernite sistemi bu amaca göre oluşturulmuştur. Ulus-devletler de bu amaca en iyi hizmet edecek iktidar-sermaye tekelleri olarak oluşturulmuştur. Ulus-devletler, toplum üzerinde iktidar, sermaye, siyaset, kültür, ekonomi, hukuk, sınıf, zor, cinsiyetçilik, dincilik, bilimcilik tekelleri kuran devletler olarak “klasik köleliği”, “derinleşmiş kölelik” düzeyine çıkarmak üzere kendilerini oluşturmaktadırlar. İnançlar, kültürler, coğrafyalar, sosyaller üzerinde mutlak sömürgeci iktidar kurmayı amaçlayan tekelci sistemlerdir. Max Weber, bunu tüm toplumlari içinde hapseden “demir kafes”e benzetmektedir. Bütün etnisiteleri, tarikat, cemaat vb., kır, kent ahlakı ve

politik toplum yapılarını tasfiye edip sisteme entegre ederek özgürlük, bağımsızlık niteliklerini ortadan kaldırarak demir kafese hapsetmişlerdir.

Kapitalist sermaye tekelliliğinin ihtiyaç duyduğu kârın maksimizasyonu için bu gerekliydi. Kapitalist modernite sistemi kendini ulus-devlet üzerinde kurguladı ve dünya hegemonyasını buna göre dizayn etti. Toplumsal yaşam üzerinde derinleştiren hâkimiyet, toplumlar üzerinde derinleşmesi kölelik olarak yaşam buldu. Başta kadın olmak üzere bütün toplumlar ulus-devletin demir parmaklıkları arasında derinleştirilmiş köleliğe mahkûm oldu.

Ekonomik, siyasi, hukuki, idari, sosyal, kültürel, sanatsal, inançsal vb. ulus-devlet tekeli bu demir kafesin parmaklıkları olarak toplumsal özgürlükleri yok ederek her konuda bağımlılıklar yaratarak köleliği derinleştirdi.

Ulus-devlet, kapitalist tekelliliğin gerçekleştiği formdur. Sermaye tekeli, bu formla her ülkeyi kendi hegemonik bir “işletme”sine dönüştürmüştür. Ulus-devletler, kapitalist tekeller için önden giderek yol temizliği yapmaktadırlar. Devlet dışı kalan tüm toplumlar ve toplumsal kurumlaşmalar (aşiretler, kabileler, büyük komünal aileler, diller, kültürler, ahlak, vicdan, dayanışma, göçebe topluluklar, köy, kent imeceleri vb. topluluklar olan ahlaki ve politik toplumları) çok yönlü ve sistematik asimilasyon ve soykırıma tabi tutmuşlardır.

Toplumların kendi kendine yeten her niteliği yok edilmiştir. Ambargolar, kotalar, yasaklar, üretim, satış, fiyat tekelleri toplumu çökertme, teslim alma operasyonları olarak gerçekleşmiştir. Kitleleri, doğayı, toplumsal yaşamı sermayenin her türlü kullanımına hazır hale getirerek bütün toplumsal değerleri, doğa kaynaklarını sermayenin her türlü talanına, metalaştırmasına uygun hale getirerek, kârın maksimizasyonu için maliyetlerin düşürülmesi, bütün şartların sermaye için güvenli hale getirilmesi işini de ulus-devletler yapmaktadır.

Wallerstein bu konuyu şöyle anlatıyor: “Kapitalist bir dünya ekonomisi, devletlerarası bir sistem içinde birbirine bağlanan egemen devletlerden oluşan bir yapıyı gerektirir. Bu tür devletler girişimcileri ayakta tutmakta çok önemli roller oynarlar. Bu rollerin başlıcaları üretim maliyetlerinin kısmen üstlenilmesi,

yarı tekellere kâr oranlarını artırma garantisi verilmesi ve hem işçi sınıfının kendi çıkarlarını savunma yeteneklerini sınırlamaya hem de artık değeri kısmen paylaştırarak huzursuzlukları yumuşatmaya yönelik çabalar harcanmasıdır.” (Bildiğimiz Dünyanın Sonu, s. 87)

“Topluma karşı savaş sistemi” olarak kendini örgütleyen ulus-devletler artık kapitalist modernite için giderek verimli olma niteliğini kaybediyor. Global bir hâkimiyet seviyesine ulaşan sermaye, para ve malların sınırsız ve en hızlı teknolojilerle, küresel pazarda dolaşımını isterken, ulus-devlet tekçiliği buna engel oluşturuyor. Sadece ulus-devletlerin üniter sınırları değil, tek devlet, tek millet, ulusal pazar, tek inanç, tek kültür, tek dil gibi faşist tekçi ilkeleri de kapitalist pazar için birer engeldir, sınırsız akışı engellemektedir. Devlet ulusunda oluşturulan milliyetçi tutuculuk, sermayeyi sınırlıyor.

Toplumsal yaşam üzerinde derinleştiren hâkimiyet, toplumlar üzerinde derinleşmesi kölelik olarak yaşam buldu

Üçüncü Dünya Savaşı bu yönüyle ulus-devletlerin, sermayenin yeni koşullardaki küresel pozisyonu için revizyonu, dönüştürülüp kapitalist modernite sistemine yeniden entegre edilmesidir. Liberal ideolojinin demokrasicilik bağlamında 20. Yüzyılda geliştirdiği “çok-kültürcülük”, “çoğulculuk” kapsamındaki dil, din, kültür, etnisite özerklikleri; piyasa ve pazar için geliştirilen üretim, gözetim teknikleri “fordizm”, “taylorizm”, “keynesçilik” gibi ulus-devlet yapısındaki esneme ve revizyonlar ömrünü doldurdu.

Sermaye, pazar için yeterlilik yoktur; kârın sürekliliği için yöntem ve yolların da sürekliliği gereklidir. Neoliberal politikalar ile şu an yol alınıyor. Ulus-devletler bu politikalara uymaya zorlanarak devletlerin elindeki tüm varlıklar ve topluma ait tüm doğa, şahıs, toplum maddi-manevi varlıkları metalaştırılıp kapitalist piyasaya ve pazara dahil edilmektedir.

Kapitalist modernite de kendisinden önceki moderniteler gibi ömrünü doldurdu ve zirveden düşüşü yaşıyor; dolayısıyla ona ait bütün unsurlar gibi ulus-devlet de ömrünü doldurdu, işlevselliğini yitirdi. Bu duruma bir çare aramak, bulmak, uygulamak üzere Üçüncü Dünya Savaşı, Sovyetlerin dağılışından beri sürüyor.

Bu süreçte birçok devlete, bölgeye, küresel hegemon güçler tarafından operasyonlar yapıldı, birçok devlet yıkıldı, bazıları yeniden kuruldu, bazıları birkaç parçaya bölünerek bir daha kurulamaz hale geldi. Sonuçta küresel sermaye iktidarı, kapitalist modernitenin yeniden dizaynı için BOP, GOP gibi projeler ekseninde bugün varlığı nokta; Hint Okyanusu'ndan Basra Körfezi, İsrail, Akdeniz üzerinden Avrupa'ya ulaşacak "ticaret yolu"nun inşasıdır.

Ulus-devlet tekçi milliyetçiliğine göre örgütlenmiş yerel iktidarlar, efendisine kafa tutan direnen tutum içindedir

Çin, Rusya da benzer bir yolu Çin'den, Karadeniz'in kuzeyinden Avrupa'ya ulaşan bir proje olarak geliştirmek istiyor. Bu konuda rekabet, çatışma devam ediyor. Çin'in bu projesi epey gerilemiş durumdadır. Kapitalist modernitenin batı bloğu daha baskın bir şekilde her türlü zorbalıkla bu "yol"a engel olan herkesi ezip geçme tutumu içindedir. Bir yandan "Pasifik Natosu", "Arap Natosu" benzeri ulus-devlet ittifakları örgütleyip "zor" tekelini büyütürken, bir yandan da Orta Doğu'da, Asya'da, Afrika'da, Kafkasya ve Balkanlar'da birçok ulus-devleti elden geçirip yaydılar, revize ettiler, ama bu yeni dizayna entegre etmek üzere zamana yayılmış bir yapılandırma sürecine soktular.

Son olarak Gazze, Lübnan, Suriye - dolaylı olarak İran - üzerinden yürütülen savaşla iki-üç ay içinde üç ulus-devlet yapısının darmadağın edildiği bir süreç yaşandı.

Bu pervasızlıkla bu savaşın süreceği sürekli tekrarlanıyor. Sırada İran ve Türkiye var. Ulus-devletin

ne olduğu konusu uzun bir tartışma konusudur. Her bir niteliğinin toplumlar üzerinde nasıl bir işlev gördüğünü tartışması çok sayıda düşünür tarafından yazılmış, kitaplaştırılmıştır. Hepsini burada açmamız zaten mümkün değildir. Ancak en özet ifadesiyle, ulus-devlet, topluma karşı savaş tekelidir. Bu yapı bugün onu yaratanlar (kapitalist modernite) tarafından dönüştürülüyor ve ironiktir; buna direnenler de yerel statükolardır. Ulus-devlet tekçi milliyetçiliğine göre örgütlenmiş yerel iktidarlar, efendisine kafa tutan direnen tutum içindedir. Bu, sistem içi bir kavga. Rant ve imtiyazlarını yitirmek istemeyenlerle, onları yeniden küresel sermaye için yapılandıran güçlerin, iktidarların kavgasıdır. Bunun içinde toplum yoktur. Bu toplum için verilen bir kavga değildir. Tersine, toplumların daha derinleştirilmiş kölelik ve sömürü içine alınacağı bir yapılandırma kavgasıdır.

Ulus-devlet fonksiyonelliğini giderek yitiriyor ancak kapitalist modernite onun yerine ne koyacağını henüz bulabilmiş değil. Bu sebeple elindeki bu aracı evirip çevirip orasını burasını tamir ediyor, bazı parçalarını değiştiriyor. Ancak çağın teknik, teknoloji, bilgi ve sistemi için eski ve fonksiyonel olmayan bir "makine" konumundadır. Gerçek olan budur, ancak alternatifini icat edilene kadar bu araç kullanılacaktır. Mevcut koşullarda "ulus-devlet yerine ne konabilir?" konusunda çok sayıda kurgusal varsayımda bulunmak mümkün. Zaten kapitalist modernite kendisi bu olasılıkları sinema sektöründe işleyerek bir nevi toplumları böyle bir geçişe hazırlıyor. A. Huxley'in Cesur Yeni Dünyası'ndan, 1984 romanına, daha yakın zaman teknolojilerini kurgulayan Açlık Oyunları filmi gibi daha birçok model, olasılık dâhilinde olan örneklerdir. Toplumlar bugün son 15-20 yılda yapılmış bilimkurgu filmlerin birçok anlattığı, gösterdiği şeyleri parça parça yaşamaya başladı. Bu daha da ileriye taşırılıyor.

Bir dünya düzeni-sistemi yeniden kurulacaksa bunun "ulus-devlet" olarak devam etmesinin olanakları giderek yok oluyor. Yerine gelecek olanın ne olacağı henüz belirsizdir ancak yukarıda belirtildiği gibi bazı olası modeller azar azar kapitalist modernite sisteminin nitelikleri haline geliyor. Bunun nereye varacağını kestirmek güç. Ancak birçok veri de mevcuttur. Değişim ve dönüşümün hızı toplumların

ve doğanın yetişemeyeceği kadar yüksek ve bu hız daha da yükseliyor. Belki de sadece ulus-devlet değil, bütün devlet sistemlerinin terk edileceği, hatalı kurumsal yapısından kurtulmuş, daha esnek, daha dinamik, daha pratik bir iktidar-sömürü sistemi kurulacaktır. Devletler, nüfusların ortalama %5-6'sını devletin bürokratik ve diğer işlerini yürütmesi için görevlendiriyor. Bu oldukça hantal, masraflı ve yavaş bir sistem. Artık iş ve ihtiyaçlar elektronik yazılımlarla donatılmış, robotik nitelikli araçlarla karşılanır hale geliyor. Tüm bunların küresel koordinasyonunun da "yapay zekâ"ya, kuantum bilgisayarlar devredileceği bir yeni kapitalist sistemde, devlet yapıları hantal, işlevsiz, verimsiz yapılara dönüşecektir. Böyle bir sistemde yapay zekâ ve ona bağlı bütün teknolojilerin yönetimini elinde tutan ve bunlarla yaşamın bütün alanları (doğa, toplum) üzerinde mutlak iktidar kuran küçük bir azınlık-efendiler ile mutlak köleliğe yatırılmış tüm toplumsal çoğunluklar kapitalist modernitenin yeni sistemsel yapısını oluşturacaktır.

Hem kapitalist modernitenin "ticaret-enerji yolu" eksenli oluşturduğu yeni küresel dizayn hem de kurgusal gelecek modeli bağlamında oluşacak muhtemel yapı, topluma ve doğaya karşı onların niteliklerini yok eden ve daha da derinleştirilmiş iktidara mahkûm eden sistemlerdir. Bunların oluşturulması için Üçüncü Dünya Savaşı kendine özgü karakteri ile sürüyor. Doğa ve toplum, yok olmamak için ontolojik bir direnme içinde olmak durumundadır. Doğanın direnme kapasitesinin sınırları bellidir. Bu sınırlar aşıldığında, hâl değişimi ve yıkım kaçınılmaz oluyor. Doğanın hâl değişimleri sınırlarında bir dirençten daha fazlası yapılamaz. Fakat insanın, toplumun muazzam esnek zekâsı, sınırsız direnç yolları bulabilme potansiyeli taşıyor. Ulus-devletler, toplum üzerinde iktidar, bilen kapitalist modernite sistemine karşı direniş yolları yaratarak kendi varlığını ve doğasını savunmak ve korumak insanın esas kavgası haline gelmiştir.

Alternatif Bir Toplumsal Model: Demokratik Komünal Sistem

İnsanın-toplumun varlığını koruması için doğasını ve doğanın kendini dönüştürme ritmine uyumlu bir toplumsal yaşam kurmak temel ihtiyaç haline

gelmiştir. Bunun dışında insan için bir gelecek mümkün görünmemektedir.

Mevcut tüketim hızı insanı, insan olma niteliklerinden kopardığı gibi doğayı da geri dönülmez biçimde yıkıma uğrattırıyor. Tüm öngörüler bu durumun sürdürülemezliğini işaret ediyor. Sosyal, duygusal, düşünsel, kültürel, inançsal niteliklerini sürdürmeyen ve yeniden üretemeyen insanlar hem toplum olmaktan hem de insan olmaktan uzaklaşıyor. Metropoller, insanı toplumsal niteliklerini yitirme sürecine girmiş büyük kalabalıkların, yığınların mekânı haline gelmiş durumdadır.

Wallerstein, toplumlar bugün son 15-20 yılda yapılmış bilimkurgu filmlerin birçok anlattığı, gösterdiği şeyleri parça parça yaşamaya başladı karşısında toplumların alternatif arama gerekliliğini şöyle dile getiriyor: "(...) 'sistemin sonu' anı gelecektir ve bence daha şimdiden o uzun anın içinde bulunuyoruz. O halde 'olası sıçrayışlar' için tarihsel toplum deneyimlerinden, geleneğinden yararlanmak kadar, yaratıcı yeni fikirlerin de hesaba katılması gereken çok sayıda malzeme vardır." Murray Bookchin, "ekolojik toplum" tanımlaması yapmaktadır; her varlığın, olgunun, düşüncenin, eylemin birbirine bağlandığı, birbirini var ettiği, süreklileştirdiği bir toplumsal yaşam ortamı. Bunun için kâr amacı değil, yaşamın sürekliliği için üretim esaslı, doğaya-toprağa dönüş bir gerekliliktir. Kültür, inanç, değerler üretimi için komünal toplumsal yapılara dönüş bir gerekliliktir. Bunlar model olarak cemaat, meclis, çiftlik, sendika, kooperatif vb. olabilir. Önemli olan, niteliğine eşitlikçi, özgürlükçü, demokratik birlikler, komünler olmasıdır. Cinsiyetçi, sömürücü, ekonomik, sosyal, kültürel, siyasal vb. tüm iktidar biçimlerinin reddi bu arayışın amentüsü olmalıdır. Bu çeşitlilik olmadan özgürlüğün olması mümkün olmayacaktır. Toplumun demokratik bir katılımı kendi yaşamının her konusu hakkında doğrudan belirleyici siyaset yapmadan, kendi ortak değerlerini, etiğini de oluşturamaz. Her toplum, topluluk kendi içinde etik değerler, normlar oluşturabilir.

Özgür toplum için aranan birliğin niteliği komünal, demokratik olmalıdır. Özgürlük, ahlaki böyle bir ortamda eşit ve özgür bir katılımı belirlelenebilir. Kurulacak demokratik, ekolojik toplum, kendi

siyasetini, etiğini, özgürlüğünü üreten sosyo-politik, sosyo-ekonomik bir toplum olmak durumundadır. Ancak böyle bir toplum doğaya, insana, topluma saygılı, ölçülü, dengeli yaklaşabilir. Kapitalist modernitenin “at gözlüklü, teneke yürekli” tiksindirici düzeyde bencilleşmiş bireyinin her şeyi tüketmesinin önüne ancak demokratik, ekolojik, kadın özgürlükçü komünal bir toplumla geçilebilir. “Olası sıçramalar” ve “ütopyalar” bu gerçeklik üzerinden kurgulanmalıdır.

Üçüncü Dünya Savaşı, yıkılan ulus-devletler, katledilen toplumlar gerçeği güncel olarak “Toplumlara gerekli olan nedir?” sorusunu sorduruyor. Ulus-devletler yıkılıyor, tekrar kuruluyor veya birkaç yeni ulus-devlete dönüşüyor. En son Suriye’de Baas nitelikli ulus-devlet yıkıldı. Yerine henüz hangi nitelikte olacağı belli olmayan, kapitalist modernitenin yeni dizaynına uyumlu bir ulus-devlet tekrar kurulmaya çalışılıyor. Bu, Suriye halkları için bir çözüm değil. Kapitalist modernite ömrünü bu şekilde uzatırken, toplumlar tekrardan kaybetme sürecine sokulmaktadır.

Organik-ekolojik-demokratik toplumlar, demokratik komünlerden oluşan toplumlardır. Bir alternatif ve çözüm arayışında olan bütün toplumlar, dünyanın her yerinde komünal demokratik toplumun oluşması için tüm koşulları zorlamak durumundadır. İnsanlık için bu yeni bir şey değil; insanlığın iktidar, devlet öncesi tarihi zaten komünal toplumlardır. Günümüze kadar süregelen etnik formlar, cemaatler, inanç toplulukları bu eski komünal geleneğin devamıdır. Bugün yeni bir yaşam kurma perspektifiyle, çağımızın bilgi, birikim, teknik, teknolojisini de ekleyerek yeni komünal toplumlar kurmak gerekmektedir.

Komünite, azgınlaştırılmış bireyciliğin yeniden eşit, demokratik politika ve komünal toplum ahlakıyla “insani” ölçülere çekilmesi olacaktır. Çarkın içinde koştukça çarkı daha hızlı döndüren, çark daha hızlı döndükçe daha hızlı koşmak zorunda kalan deney faresi gibi; kapitalist modernite bireyinin tükettikçe daha fazla tüketme arzu ve hırsı, komünal toplum politikası ve ahlakıyla sınırlandırılmalıdır. Bu olmadan ne doğa kurtulabilir ne de insan-toplum kölelikten kurtulabilir.

Devletler, ulus-devletler ve tüm iktidar biçimleri toplumlar üzerinde varlığını sürdürdüğü sürece, bir diktatörün devrilip daha ılımlısının gelmesinin özgür

toplumlar için olumlu bir katkısı yoktur. Toplumlar enerjisini diktatörü devirip daha ılımlısını getirmek için harcamamalıdır. Bu enerji, fazlasıyla tahrip olmuş organik-ekolojik-demokratik toplum yapılarını yeniden, yeni alternatif modeli ile kurmak için harcanmalıdır. Bu halkların alternatifidir; ne kapitalist modernitenin yeni dünya dizaynına eklemelenmedir ne de ulus-devlet statükoculuğunun kuyruğuna takılıp kendini tüketmedir. Her ikisi de toplumların köleleştirilmesi ve sömürüsü üzerinde yükselmektedir. Çubuğun tersine bükülmesi, yani ikisinden de kopmayı, ikisini de reddetmeyi gerektiriyor. Her köyün, her mahallenin, ilçenin, ilin, bölgenin iktidar devlet mekanizmalarına başvurmadan danışarak kendilerini yönettiği ve her ihtiyacını kendi kendine karşılamak üzere kendini örgütlediği komünal birimler; her dilin, kültürün, inancın ve diğer toplumsal farklılıkların kendi cemaati, komünü içinde özgürce kendini yaşayabileceği ortamlar olacaktır.

Suriye'de Demokratik Alternatifin Deneyimi

Şu an Suriye çok güncel bir laboratuvar niteliğinde. Ne olacağı ve nasıl bir sistem kurulursa toplumsal sorunları çözebileceği sorusu çok yakıcı ve her gün bunun cevabının arayışıyla geçiyor. Suriye ile ilgilenen tüm devletlerin çözümü, yeniden bir ulus-devlet kurmak üzerinedir. Ancak her devlet bu ulus-devleti kendine bağımlı kılmak istiyor, bunun için de kendi aralarında rekabet ediyorlar. Bunun Kürt, Arap, Ermeni, Süryani, Türkmen halklara demokratik, eşit, özgür yaşam olanakları oluşturma amacı ve niteliği yoktur. Aynı şey Müslüman, Hristiyan, Yahudi, Ezidi, Alevi ve diğer inanç mezhepleri için de geçerlidir.

Hiçbirine demokratik bir güvence sağlamıyor. Bir etnisite ve inancın gardiyan, diğer etnisite ve inançların tutsak olarak içine hapsedildiği demir kafes yeniden oluşturulmak isteniyor.

Bir ulus-devlet bundan farklı davranamaz, bu amaca göre kurulmuş bir yapıdır. Sadece Suriye ulus-devleti için değil, ABD, İngiltere, İsviçre vb. ulus-devletler için de geçerlidir; aradaki fark liberal demokrasi ekseninde kendilerini esnekmiş gibi göstermeleridir.

Bir de etnisite ve inançların komünal örgütlenmesi

bağlamında baktığımız zaman, Suriye için heyecan verici bir demokratik çözüm alternatifi oluşmaktadır.

Kuzeydoğu Suriye'de (Rojava) Kürtler, Araplar, Ermeniler, Süryaniler, farklı inanç ve kültürleri ile demokratik bir modeli deniyor. Köy, mahalle, ilçe, il, bölge meclisi, komün, kooperatif, akademi ve diğer sosyal, siyasal, kültürel, ekonomik, savunma örgütlenmeleri ile demokratik, eşitlikçi, özgürlükçü, dayanışmacı bir model uygulanmaya çalışılıyor.

Ulus-devlet olmayan, devlet olmayı amaçlamayan; cinsiyetçiliğin, milliyetçiliğin, dinciliğin, sömürgeciliğin ve bunların türevi her türlü iktidarcılığın aşılmasına çalışıldığı, bunlardan arınmış bir toplumsallığın oluşturulmaya çalışıldığı bir model geliştirilmeye çalışılıyor.

Her komünün diğerini koruyup beslediği, her inancın düşman olmak yerine diğer inançlarla eşit şartlara sahip olup birbirini zenginleştirdiği bir model. Bu, Dürziler, Aleviler, Ezidiler, Müslüman, Hristiyan, Yahudi inançları ve bunların değişik mezhepleri, cemaatleri için kendilerini demokratik temsil ve güvenceye kavuşturdukları, yaşattıkları bir çözüm modelidir.

Her etnisite, inanç, dil ve kültürün kendi içinde otonom, kendi kendini demokratik işleyişle belirleyen ve komşu inanç, etnisite, kültürlerle dayanışmacı bir birlik, ortaklık kuran bir modeldir. Özerk ve konfederatif komün birliklerinden oluşmuş, ulus-devletin demir kafesine alternatif bir sistemdir. Bu modelle ulus-devletin yapay sınırları, soykırımcı politika ve dayatmaları, toplumları, inançları kendi içinde parçalayan; birlik olmalarını engelleyen, asimile eden, tekleştirmeye çalışan her kanun, yasak, sınır anlamsız, geçersiz kılınmaktadır.

Bu modelde Suriye'deki Dürziler ile Lübnan'daki Dürzilerin birliği, dayanışması ve kaderlerini ortaklaştırarak belirlemeleri önündeki devlet sınırları engel olmaktan çıkacaktır. Aynı şey diğer halklar, inançlar, kültürler için de geçerlidir. Şam'daki bir Kürt köyü ile Qamışlo'daki özerk komünal yönetim kolayca birliğini inşa edebilecek, birlikte belirledikleri politikalar ekseninde yaşamlarını örgütleyebileceklerdir, dayanışabileceklerdir. Aynı durum komşu halklar ve inançlar arasında da karşılıklı birbirini tanıma, dayanışma ve ortak politikalar

etrafında birlik olmakla gerçekleşecektir. Suriye'nin birliği bu şekilde olursa, toplumlar için demokratik, özgürlükçü bir gelecek mümkün olacaktır.

Ulus-devlet, her etnisite, kültür, inanç, dil ve diğer toplumsal farklılıkların kendini demokratik ve özgürce belirlediği, yaşattığı böyle bir çözümün önünde engeldir. Merkeziyetçilik, tekçiliği dayattıkça demokratik alanı daraltan bir sistemdir. Bu ulus-devlet sistemini daraltan, sınırlandıran demokratik modeller, alternatifler geliştirip demokratik toplumun özgürlük alanlarını genişletmek için temel ve vazgeçilmez bir perspektiftir. Bütün dünyada ve Üçüncü Dünya Savaşı'nın en yoğun biçiminin sürdüğü Ortadoğu'da, kapitalist modernitenin geliştirmeye ve gerçekleştirmeye çalıştığı yeni dünya dizayn ve düzenine alternatif olarak halkların eşit, özgür, demokratik alternatif yaşam modellerini geliştirmek aranan çözümü de verecektir.

içindekiler için tıklayınız...

Demokrasiye Açık Devlet: Bir Umut ve Sorgulama Yolculuğu

Gülizar İpek

Tarihin bazı dönemeçleri vardır ki, zamanın akışını derinden sarsar, geleceğe umut tohumları serper. 2025 yılı da bu unutulmaz anlardan biri olarak zihinlerimize kazındı. Yılların ağır tecrit gölgesi altında, bir ses yükseldi: Abdullah Öcalan'ın "Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı" başlıklı mektubu, sadece Kürt halkı için değil, tüm ezilenler için bir umut ışığı oldu. Bu mektup, silahların suskunluğundan çok daha fazlasını fısıldıyordu; halkların özgür iradesiyle örülebilecek bir barışın, özgürlüğün ve aydınlık bir geleceğin manifestosuydu adeta. Abdullah Öcalan, o tarihi satırlarda, gerçek ve kalıcı bir barışın ancak halkların kendi ruhundan doğabileceğini, kendi kimliğiyle yeşerebileceğini ve demokratik örgütlülüğüyle yükselebileceğini vurguluyordu. Toplumsal bir dönüşümün, barışa giden yolda aşılmaz bir gereklilik; özgür ve eşit bir yaşamın vazgeçilmez koşulu olduğunu da açıkça ilan ediyordu. Bu dönüşümün anahtarı ise, halkların kendi kaderlerini ellerine aldığı, demokratik modernitenin ışığıyla aydınlanan bir gelecekti.

Tam da bu umut dolu günlerde, "Devlet ve Demokrasi" meselesi, zihinlerimizi kurcalayan, cevaplar aradığımız bir soru yumağına dönüşüyor. Tarihin derinliklerinden gelen, iktidarın merkezileşmesi üzerine kurulu o devasa devlet aygıtı, acaba halkların demokrasi çılgınlıklarına ne kadar kulak verecek? Kendi varlığını yeniden tanımlayarak bu tarihi dönüşümün

bir parçası mı olacak, yoksa o bildiğimiz otoriter yapısına sıkıca tutunup toplumsal değişime direnmeye devam mı edecek? Yüzyıllardır özgürlük ve eşitlik önünde aşılmaz bir duvar gibi duran o merkezileşmiş devlet yapıları, reformlarla demokrasiye duyarlı hale gelebilecek mi? Dahası, gerçek bir demokrasi için o devlet aygıtının varlığı zorunlu mudur, yoksa devletin olmadığı bir dünyada da gerçek demokrasi mümkün müdür? Devletin sınırlarının ötesinde, halkların kendi öz örgütlülüğüne dayanan, bambaşka bir demokratik yaşam inşa edilebilir mi?

Elbette, devlet ve demokrasinin anlamını sorgulayan bu derin sorulara yanıt ararken, insanlık tarihinin ve toplumsal yaşamın, devletin ortaya çıkışından çok daha eski bir geçmişe sahip olduğunu unutmamak gerekiyor. Çünkü insan toplulukları, devletin yükselişinden önce, özellikle Neolitik dönemde, binlerce yıl boyunca merkezi bir otoriteye ihtiyaç duymadan, eşitlikçi, paylaşımcı ve doğayla iç içe bir yaşam sürdürebilmiştir. Peki, tarihin o devletsiz sayfaları nasıl yazılmıştı? Neolitik toplumlar, hiyerarşik bir yönetim olmadan nasıl bir düzen kurmuştu ve o düzenin günümüz demokrasi anlayışıyla nasıl bir bağ olabilir? O halde, devletin demokrasiye duyarlı hale gelmesini ya da devletsiz bir demokrasi hayalini kurmadan önce, toplumların tarihsel, kültürel, ekonomik ve siyasi süreçler içinde

nasıl organize olduğunu anlamak, o kadim bilgeliğe kulak vermek gerekiyor. Çünkü demokrasi, sadece dillerimize pelesenk olmuş modern bir kavram değil; aksine, insanlığın tarih boyunca deneyimlediği en eski, en köklü toplumsal örgütlenme biçimlerinden biri.

Neolitik Toplum

Neolitik dönemde, insanlar, ortak ihtiyaçlarının çağrısıyla, zorlayıcı bir otoriteye ihtiyaç duymadan, sınıksız topluluklar halinde yaşıyorlardı. Bireyler arasında karşılıklı yardımlaşma ve ortak yaşam, o günlerin altın kuralıydı. Avcılık-toplayıcılıktan tarıma geçiş, hiyerarşik yapılar, özel mülkiyet ve devletleşmenin tohumlarını atmış olsa da o dönemde insanlar, komünal (ortaklaşa) mülkiyet anlayışıyla hareket ediyor, üretim ve tüketim hala kolektif bir ruhla gerçekleşiyordu. Nitekim Çatalhöyük, Göbeklitepe ve Hacılar gibi Neolitik yerleşimlerde yapılan kazılar, bu toplulukların merkezi bir otoriteye boyun eğmeden, yatay örgütlenmelerle hayatlarını sürdürdüğünü açıkça ortaya koyuyor. Örneğin, Çatalhöyük'teki evlerin birbirine bitişik inşa edilmiş olması, mülkiyet sınırlarının bugünkü gibi keskin olmadığını, sokaklar yerine çatılardan yürünerek ulaşımın sağlandığını, kısacası topluluk ruhunun ne kadar güçlü olduğunu gösteriyor. Yine, evlerin içinde büyük depolar yerine ortak tahıl ambarlarının olması, tüketimin bireysel değil, kolektif bir eylem olduğunu gösteriyor. Gücün belli başlı bireylerin elinde toplanmadığı, kararların kolektif bir akılla alındığı yatay bir örgütlenme modeli hüküm sürüyordu. Bugünkü anlamda yönetici veya kral gibi otoriter bir güç ya da merkezi bir devlet yapısı yoktu; topluluklar eşitlikçi ve yatay ilişkilerle kendi kendilerini yönetiyordu. Egemen bir sınıfın gölgesi düşmemişti henüz; toplumun yaşlıları, bilge kişiler ve kadınlar, toplumsal karar alma süreçlerinde daha fazla söz sahibiydi. Bu dönemde, merkezi bir otoritenin ya da dinsel veya siyasi bir hiyerarşinin henüz oluşmadığına dair en önemli kanıtlardan biri de Göbeklitepe'nin o büyüleyici yapısıdır. Göbeklitepe'de açığa çıkan tapınaklar ve o devasa taş dikitler, herhangi bir dini veya siyasi sınıfın hakimiyeti olmadan, insanların bir araya gelerek

ritüellerini gerçekleştirdiklerini, ortak bir inancın etrafında kenetlendiklerini ortaya koyuyor.

Bu doğal toplumsallaşmanın başat aktörlerinin kadınlar olduğuna ve bu sürecin, onların o etkin rolüyle şekillendiğine dair önemli bulgular da mevcut. Bu döneme ait kazılarda fazlaca kadın figürlerine rastlanılması, kadınların toplumsal yaşamda ne kadar güçlü bir rol oynadığının en açık kanıtıdır. Tarihî olarak kadın eksenli toplulukların daha dayanışmacı ve eşitlikçi bir karakter taşıdığı biliniyor. Ana tanrıça kültünün baskın olduğu bu çağda da kadının doğayla kurduğu o güçlü bağ, topluluklar için bir referans noktası olmuş ve doğayla uyumlu, ortaklaşmacı bir yaşam biçimi inşa edilmişti.

Bu dönemde, taşlar, ağaçlar, su kaynakları, hayvanlar gibi canlı ya da cansız, doğadaki her varlığın bir ruh taşıdığı ve doğanın kutsal bir varlık olduğu düşüncesini barındıran Animizm, hâkim inanç biçimiydi. Bu inanç, toplumsal yapıyı ve insanın doğayla ilişkisini derinden etkilemiş; insanlar, doğayla sömürü ilişkisi kurmadan yaşamlarını sürdürmüş ve üretimlerini doğanın o bilge döngüsüne göre şekillendirmişlerdi. Bu yaklaşım, toplumsal yapıyı ve bireylerin birbirleriyle olan ilişkilerini de etkileyerek, toplumların daha eşitlikçi ve topluluk odaklı bir yapıda olmasını sağlamıştı. Çünkü insanlar, toplumsal denetim ve hiyerarşiden ziyade, kutsal olarak gördüğü doğa ile uyumlu bir yaşam sürmeye odaklanmışlardı. Ancak, başlangıçta eşitlikçi ve paylaşımcı olan Neolitik toplumlarda, tarımın gelişmesi ve yerleşik hayata geçişle birlikte, zamanla, üretim ve mülkiyet ilişkilerinde bazı yapısal değişiklikler ortaya çıkmaya başladı. Toprak ve su kaynakları gibi üretim araçları daha fazla değer kazandı ve mülk sahipliği ile toprak üzerinde egemenlik gibi meseleler önemli hale geldi. Özel mülkiyetin doğuşu ile toplumsallaşma daha da zayıfladı, bireylerin toplumdan kopması ve eşitsizliklerin ortaya çıkması hızlandı. Başlangıçta eşit paylaşılan kaynaklar, üretim arttıkça sınıfsal farklılıkları beraberinde getirdi. Mülk sahibi olanlar, üretim araçlarına sahip olmanın gücüyle, toplumun diğer üyelerini kontrol etme imkânı buldu ve insanlar arasındaki o kadim eşitlik bozulmaya başladı. Bireyler arasındaki ekonomik farklar, zamanla

hiyerarşik yapıların ortaya çıkmasına ve devletleşme sürecinin hızlanmasına yol açtı.

Hiyerarşinin Doğuşu ve Devletleşme

Tarihsel olarak ilk devletleşme süreçlerini başlatan uygarlıklardan birinin Sümerler olduğu kabul edilir. Sümerler, ilk olarak, kendine ait yönetimi, ordusu, tapınağı ve ekonomik sistemi olan ve siyasi olarak bağımsız hareket eden şehir devletleri (siteler) halinde örgütlenmişti. Bu siteler, ilk dönemlerde, toplulukların ortak kararlar aldığı kolektif yapılar olarak var oldu; ancak yönetim, zamanla, belirli bir zümrenin elinde toplanmaya başladı. Başlangıçta, yönetim hem dini hem ekonomik merkezler haline gelen Zigguratların (tapınaklar) elinde idi. Toplumsal işlerin düzenlenmesi, üretimin planlanması ve fazla ürünlerin depolanması gibi işlevleri üstlenen tapınak rahipleri, zamanla, halktan farklı bir yönetici sınıfı haline geldi. Kentlerin büyümesi ve nüfusun artmasıyla, yönetimin daha karmaşık hale gelmesi ve bir merkezi otorite ihtiyacının doğması nedeniyle, sitelerin yönetimi, başlarda ensi olarak bilinen dini ve idari liderlere (rahip kral, başrahip) bırakıldı. İlerleyen zamanlarda, şehir devletleri arasında savaşların artmasıyla birlikte askeri liderlik ön plana çıktı ve güçlü ensiler, zamanla, askeri ve siyasi liderler olan lugallara (büyük adam, büyük kral) dönüştü.

İlk zamanlarda bağımsız şehir devletleri olarak var olan Sümer kentleri, savaşlar ve güç mücadeleleri sonucu merkezi yönetim altında birleşmeye başladı. M.Ö. 2334'te Akad Kralı Sargon, Sümer şehir devletlerini fethederek ilk merkezi imparatorluk sistemini kurdu. Bu, devletin daha büyük bir yönetim aygıtına evrilmesine ve farklı toplulukları kontrol eden bir iktidar mekanizmasının gelişmesine neden oldu. Bu model, daha sonra Babil, Asur ve Pers İmparatorlukları gibi daha büyük ölçekli devlet yapılarına temel oluşturdu.

Devletleşme süreci, Neolitik dönemin o kolektif, komünal yapılarından kopuşun en önemli göstergesi oldu. Devlet, toplumsal yaşamın tüm yönlerini düzenleyen bir iktidar aygıtı haline geldi ve devletin egemenlik alanı genişledikçe, halkın yaşam biçimi daha çok denetim altına girmeye başladı. Devlet, doğrudan toplumsallaşmanın karşısında konumlanan

bir olgu olarak bireyi yalnızlaştırdı ve toplumun öz örgütlülüğünü çözerak merkezi bir otoritenin tahakkümünü dayattı. Halkın kendi kendini yönetme kapasitesi elinden alındı ve toplumsal hiyerarşi ile sınıfsal eşitsizlikler daha da derinleşti. Bu süreçte, toplum; yönetici elitler (krallar, rahipler, askeri liderler), üretici halk (çiftçiler, zanaatkarlar, tüccarlar) ve köleler şeklinde üç ana sınıfa bölündü ve bu sınıfsal ayrışma, devletin kurumsallaşmasıyla pekişti. Bu dönemde eşitsizlik, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel düzeyde de kendini göstermeye başladı. Hiyerarşi, feodal bir düzenin yerleşmesine yol açtı ve bu düzen, bireylerin toplumsal yaşamda daha belirgin roller üstlenmesine neden oldu. Neolitik dönemin eşitlikçi yapısı, erkek egemen bir yapıya doğru evirildi. Erkeklerin siyasi ve askeri alanlarda güç kazanması, toplumsal yapının en önemli dönüşümlerinden biri oldu ve cinsiyet temelli eşitsizliğe de neden oldu. Bu dönüşümde, kadınların toplumdaki rolü değişmeye başladı. Tarımın ve yerleşik hayatın başlamasıyla, kadınların üretim süreçlerindeki yerleri değişti; bu da onların toplumdaki statülerini olumsuz yönde etkiledi. Bu dönemde, kadınlar artık ekonomik güçten çok, ev işlerine ve çocuk bakımına odaklanan rollerle sınırlı hale geldi.

Devletin gelişimi, aynı zamanda hukuk sisteminin ve yönetim anlayışının da evrimleşmesine sebebiyet verdi. Devletin kendisi, eşitsizlikleri meşrulaştıran bir araç olarak işlev görmeye başladı ve hukuk, egemen sınıfların çıkarlarını koruyan bir araç haline geldi. Böylece, devlet, sadece halkı yönetmekle kalmadı, aynı zamanda sosyal düzeni ve ekonomik yapıyı da şekillendirdi. Toplamlar, eski kolektif yaşam biçimlerinden giderek daha fazla koparak, bireysel çıkarları daha ön planda tutan yapılar içinde yaşamaya başladı. Özellikle Sanayi Devrimi (18.-19. yüzyıl) ile birlikte devletin ekonomiyle ilişkisi kökten değişti. Sanayi kapitalizmi ve emperyalizm, devletlerin sömürgecilik yoluyla genişlemesine neden oldu. Kapitalist devletin ortaya çıkmasıyla birlikte, işgücü sömürüsü ve sermaye birikimi daha fazla belirleyici hale geldi. Bu süreçte, devlet, sınıf yapılarının sürdürücüsü olarak işlev gördü. Dahası ulusal sınırları olan, kapitalist piyasa ile entegre ve merkezizetçi bir yapı kazandı ve günümüz kapitalist

modernitenin en temel araçlarından ve kurumsal dayanaklarından oldu.

Devlet ve Demokrasi: Ebedi Çelişki mi?

“Devlet, doğası gereği toplumu bastıran, sömüren ve hiyerarşiyi pekiştiren bir organizasyondur. Gerçek demokrasi ancak devlet dışında ve onun karşısında gelişebilir.”

Abdullah Öcalan

Devlet ve demokrasi, doğaları gereği birbiriyle çelişen iki kavramdır ve tarih boyunca, ikisi arasındaki ilişki hep tartışmalı olmuştur. Devlet tahakküm, merkezîyetçilik ve bürokrasi üzerine kurulu bir yapı iken; demokrasi, halkın doğrudan yönetimde olduğu, öz örgütlenmeye dayalı özgürlükçü bir sistemdir. Egemen ideolojiler, devleti toplumsal düzenin garantörü ve bireylerin haklarını koruyan bir yapı olarak tanımlıyor olsa da Abdullah Öcalan, devletin merkezîyetçi yapısının ve otoriter doğasının demokratikleşmeyi engellediğini savunur. Çünkü devlet, halk iradesine dayalı olmayan bir yapıdır ve hiyerarşileri, eşitsizliği ve baskıyı beraberinde getirmektedir. Doğasında toplumun denetimi vardır ve sadece fiziksel baskı ve şiddet yoluyla değil, hegemonya yoluyla da toplumları tahakküm altına alıp yönetmektedir. Antonio Francesco Gramsci de devletin yalnızca baskıcı bir mekanizma olmadığını, aynı zamanda ideolojik ve kültürel hegemonya da kurarak halkın rızasını ürettiğini ve halkı kontrol altına aldığını belirtir.

Abdullah Öcalan 'a göre, devletin kurumsal doğası, halkın özgürlüğünü engelleyici bir yapıdır ve toplumsal eşitsizlikler ile hiyerarşileri derinleştirmektedir. Birçok düşünür de benzer görüşleri savunmuştur. Jean-Jacques Rousseau, Toplum Sözleşmesi'nde bireylerin özgürlüklerini devlete devretmesinin toplumsal eşitsizlikleri doğurduğunu belirtir. Devletin halkı özgürleştirmek için var olduğu iddia edilse de pratikte bireylerin özgürlüğünü kısıtladığını vurgular. Karl Marx ise devleti, egemen sınıfın çıkarlarını koruyan bir araç olarak görür ve onun temel işlevinin sınıflar arasındaki çatışmayı yöneterek egemen sınıfların

gücünü sürdürmek olduğunu savunur. Max Weber, devleti toplumu düzenleyen ve yöneten bürokratik bir yapı olarak tanımlar ve bu yapının aslında devletin çıkarlarını koruduğunu ve halkın eşit haklara erişimini engellediğini vurgular. Devlet ile sınıflar arasındaki derinleşen ilişki, Hegel ve Feuerbach gibi düşünürlerin toplum üzerine görüşlerinde de önemli bir yer tutar. Hegel, devletin özgürlüğü sağlamak amacıyla var olduğunu söylese de zamanla toplumdaki hiyerarşileri pekiştiren bir yapıya dönüşebileceğini kabul eder. Feuerbach ise devleti, insanın öz bilincini yabancılaştıran ve bireyin özgürlüğünü kısıtlayan bir araç olarak görür ve bu yapının eleştirel bir sorgulamaya tabi tutulması gerektiğini savunur.

Sonuç olarak, başlangıçta toplumu düzenlemek amacıyla ortaya çıktığı varsayılan devlet, özgürlüğü ve eşitliği engelleyen, toplumu kontrol eden ve bununla birlikte toplumu sınıflara ayıran bir karakterdedir ve mevcut yapısı itibarıyla, demokratikleşmesi doğasına aykırıdır. Dahası, devletin olduğu yerde toplumun özyönetimi ve gerçek demokrasi söz konusu değildir. Nitekim gerçek demokrasi, sadece devletin tahakküm mekanizmalarından arındırılarak demokrasiye duyarlı hale getirilmesi ile değil, aynı zamanda toplumun kendi içindeki özgürlükçü ve eşitlikçi yapının yeniden inşa edilmesi ile mümkün olabilir ki bunun yolu da halkın özyönetimine dayalı Demokratik Konfederalizmdir.

Gerçek Demokrasi: Demokratik Konfederalizm

“Demokratik Konfederalizm, halkların, kadınların ve doğanın özgürlüğü üzerine kurulu, devletsiz bir demokrasi düşüdür. Kapitalist modernitenin o dayatmacı ulus-devlet anlayışına karşı, halkların gönüllü birlikteliğini ve özgürce nefes alabilecekleri bir yaşamı temel alır.”

Abdullah Öcalan

Abdullah Öcalan'ın, devletçi sistemlere meydan okuyan o cesur “devletsiz demokrasi” ya da “az devlet, çok toplum” perspektifiyle şekillendirdiği Demokratik Konfederalizm, toplumun kendi kaderini tayin ettiği, merkezîyetçiliğin olmadığı,

doğrudan demokrasiye dayanan yepyeni bir yönetim anlayışıdır. Kapitalist modernitenin bireyi yalnızlığa iten, toplumu edilgenleştiren o acımasız yapısına karşı, halkların kendi kendini yönetme gücünü, öz yeterliliklerini geliştirme arzusunu ve dayanışmanın o sıcak bağını esas alır. Halkın, yerelden başlayarak kendini örgütlemesini, kararlarını doğrudan almasını ve devletin o hiyerarşik, bürokratik labirentine karşı alternatif bir yönetim biçimi geliştirmesini amaçlar. Nihai hedef, devleti bir anda yıkmak olmasa da devletin toplum üzerindeki o baskıcı etkisini azaltarak, zamanla aşmak ve halkların kendi kendilerini yönetme özlemini gerçekleştirmektir. Kapitalist sistemin yarattığı o boğucu ulus-devletçiliğe, ekonomik tekelleşmenin o karanlık gölgesine ve merkeziyetçiliğin o soğuk duvarlarına karşı, halkların eşit ve özgür bir şekilde bir arada yaşayabileceği, demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü bir toplum inşa etmeyi hedefleyen bu model, yerel özyönetim, kadın özgürlüğü, ekolojik denge ve toplumsal eşitlik gibi temel ilkeler üzerine yükselir.

Devletsiz Demokrasi ve Özyönetim

Demokratik Konfederalizm anlayışına göre, gerçek demokrasi, devletin demokrasiye biraz daha yaklaşmasıyla değil, halkın kendi kendini yönettiği ve kararları doğrudan aldığı bir toplumsal yapının inşasıyla mümkündür. Çünkü, kurumsal reformlarla ve topluma biraz daha söz hakkı tanıyan mekanizmalarla mevcut devlet yapısı daha demokratik ilkelere uygun hale getirilse bile, hâlâ ortada o merkezi otorite olacaktır ve halkın katılımı, devletin belirlediği sınırlar içinde kalacaktır. Halk, belki biraz daha fazla hak ve özgürlük kazanacak olsa da karar alma süreci yine devletin o merkeziyetçi kalbinde atmaya devam edecektir. Bu nedenle, asıl olan, halkın yerel düzeyde kendi kararlarını almak için örgütlendiği ve iradesini doğrudan ortaya koyabildiği, katılımcı ve yerel örgütlenmelerle şekillenen bir sistemin inşasıdır.

Demokratikleşmenin ilk adımı, merkeziyetçi devlet yapılarından bağımsız olarak, halkın yerel düzeyde doğrudan katılımını sağlayan yerinden yönetim ilkelerinin geliştirilmesi ve hiyerarşinin o soğuk duvarlarının yıkılmasıdır. Karar alma süreçlerinde her bireyin eşit söz hakkı olmalı ve hiyerarşik karar

mekanizmalarının yerini katılımcı, yatay yapılar almalıdır. Bu açıdan, toplumun her bireyinin doğrudan karar mekanizmalarına katılmasını ve toplumun geniş kesimlerinin söz sahibi olmasını sağlayacak yerel komiteler, halk meclisleri, komünler, kooperatifler ve özerk bölgeler gibi katılımcı, otonom yapı ve örgütlenmeler güçlendirilmelidir ki Murray Bookchin de halkın kendi yerel örgütlenmelerine dayalı bir toplum yapısının, özgürlüğü sağlayacak tek yol olduğunu belirterek toplumun demokratik örgütlenmesini savunmuş ve kapitalist devletin yerine doğrudan demokratik toplulukların kurulması gerektiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte, toplumun her kesimini kapsayan ve dışlanan grupları merkeze alan bir yapı inşa edilmeli, bürokratik yapılar mümkün olduğunca basitleştirilmeli ve yerel topluluklar arasındaki eşitlikçi ilişkiler pekiştirilmelidir. Özellikle kadınların, gençlerin, yoksulların ve azınlıkların yerel yönetimlerde tam temsili sağlanarak, toplumsal cinsiyet eşitliği ve sosyal adalet ön plana çıkarılmalıdır.

Özgürlüğün Kaynağı: Jineolojî

*“Kadın özgür değilse toplum da özgür değildir.
Kadın devrimi olmadan gerçek bir toplumsal
devrim gerçekleşemez.”*

Abdullah Öcalan

Toplumların demokratikleşmesi ve özgürleşmesi, sadece yönetim biçiminin dönüşümünü değil, aynı zamanda toplumsal yapının her katmanında eşitlikçi ve özgürlükçü bir düzenin kurulmasını gerektirir. Tarih boyunca, bütün eşitsizlik, sömürü ve köleleştirmeler, kadın üzerinden insanlığa dayatılmıştır ve günümüz kapitalist modernitesi de kadın bedeni ve emeğinin sömürüsü üzerinden kendini var etmeye devam etmektedir. Devletin egemen yapısı, patriarkal normları besleyerek kadınların özgürlüğünü engellemekte ve kadın varlığı üzerinde kurduğu bu ideolojik ve kültürel hegemonya ile halkı tahakküm altına almaktadır.

Demokratik konfederalizm, kadın özgürlüğünü, toplumsal özgürlüğün temel taşı olarak kabul eder ve devletçi ve ataerkil sistemlerin iç içe olduğunu belirterek, kadının özgürleşmesini toplumsal

dönüşümün en önemli adımı olarak görür. Başka bir deyişle, toplumun demokratikleşmesi ve özgürlüğü, kadınların özgürleşmesi ile doğrudan bağlantılıdır ve özgür, eşitlikçi bir toplumsal düzenin inşası, ancak kadının özgürleşmesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasıyla mümkün olacaktır. Bununla birlikte, kadınların, her kademedeki yönetim organında ve karar alma süreçlerinde eşit temsil edilmesi ve erkek egemen yapıların dışında kendi örgütlenmelerini kurarak doğrudan toplumsal ve siyasal süreçlere katılması gerektiğini vurgular. Dolayısıyla, kadınların gerçek anlamda eşitlik ve özgürlüğe ulaşması, yalnızca yasal düzenlemelerle değil, aynı zamanda toplumun kültürel kodlarının, ideolojik yapılarının ve kökleşmiş pratiklerinin dönüşümünü de gerektirir. Nitekim Simone de Beauvoir ve Judith Butler gibi feminist teorisyenler de kadınların toplumsal ve ekonomik alandaki bağımsızlıklarını kazanmalarının, toplumsal yapının topyekûn radikal bir dönüşümü ile mümkün olduğunu savunmuşlardır.

Kadının özgürleşmesi ve özgürlük zihniyetinin toplumsal bir bedene dönüşebilmesi, kadın hakikatının ortaya çıkarılmasına ve özgürlük bilinci ile iradesinin oluşturulmasına bağlıdır. O halde, kadınların hakikati ortaya çıkarma mücadelesini büyütmeleri ve patriarkal ve hiyerarşik yapıları yıkmaya yolunda kendi devrimlerini gerçekleştirmeleri gerekir. Bu bağlamda, patriyarkal sistemin gölgesinde görünmez kılınmaya çalışılan kadın tarihini, yeniden toplumsal hafızaya kazandırma mücadelesi veren Jineoloji bilimi, kadınların tarihsel ve kültürel varlığını görürür kılarak, özgürleşmiş ve eşitlikçi bir toplumun inşasında kritik bir rol oynar. Kadın özgürlüğünü yalnızca bireysel bir kazanım olarak değil, toplumun tüm katmanlarını dönüştüren bir süreç olarak ele alır. Dolayısıyla, Jineoloji, kadın özgürlüğünü merkeze alan bir bilgi üretim yöntemi olmasının yanı sıra, kadın tarihini ve toplumdaki yerini aydınlatarak, sadece kadınların değil, tüm toplumun özgürleşmesini hedefleyen bir dönüşüm hareketidir.

Yaşamın Kaynağına Dönüş

Toplumların gelişimi, doğayla kurdukları o derin ilişkiye dayanır. Ancak modern devletlerin egemen yapıları bu bağı zayıflatmış, insanları doğayla

uyumsuz bir yaşam biçimine mahkûm etmiştir. Kapitalizm, doğayı metalaştırarak sınırsız sömürüyü teşvik eder ve bu tahribatı meşrulaştırarak insanları da bu sürecin parçası haline getirir. Devletin doğal kaynakları yönetme biçimi, halkları tüketim toplumuna dönüştürürken, doğayla kurulan o kutsal bağı da koparır. Oysa özgür ve demokratik bir toplum, ancak doğayla uyumlu bir yaşam anlayışının benimsenmesiyle mümkün olabilir.

Ekolojik toplum, sürdürülebilir bir yaşamı savunur ve kapitalist sistemin dayattığı o acımasız tüketim kültürüne karşı bir alternatif oluşturur. Bu anlayış, yalnızca çevreyi korumakla kalmaz, toplumsal ilişkileri de dönüştürerek özgürleşmenin bir parçası haline gelir. Modern devlet doğayı bir kaynak olarak görüp ona hükmetmeyi amaçlarken, gerçek demokrasi insan ve doğa arasındaki karşılıklı saygıya dayanmalıdır. Halkların öz yönetimini inşa edebilmesi için doğayla uyumlu bir yaşamı benimsemesi gerekir. Adil ve özgür bir toplum, ancak devletin ve kapitalizmin doğaya müdahalesinin sona erdirilmesiyle mümkün olabilir.

Hakkaniyetin İnşası

Devlet, tarih boyunca belirli bir azınlığın çıkarlarını koruyan bir yapı olarak gelişmiştir. Egemenlik ilişkileri, halkı yönetenler ve yönetilenler olarak ikiye ayırmış; karar mekanizmalarını halkın erişiminden uzaklaştırmıştır. Özellikle kapitalist modernite ile birlikte devletin merkeziyetçi yapısı, toplumsal öz yönetim kapasitesini daraltmış ve eşitsizlikleri daha da keskinleştirmiştir. Hukuk, ekonomi ve eğitim gibi temel alanlar, belirli sınıfların çıkarına işlerken, geniş halk kesimleri bu süreçlerden dışlanmıştır. Devlet, ekonomik kaynakları az sayıda kişi veya grubun elinde toplayarak, toplumu sürekli bağımlı hale getiren bir sistem oluşturmuştur. Hukuk ve düzen, adaleti sağlamak yerine mevcut eşitsizliği yönetilebilir kılmak için işletilmektedir. Ayrıca, devletin ideolojik üretim süreçleriyle doğrudan bağlantılı olarak, kültürel ve ideolojik düzeyde de eşitsizlikler üretilmiştir. Tarih boyunca ataerkil düzenlerin şekillendirdiği toplumsal yapı, kadınların, etnik grupların ve farklı kimliklerin dışlanmasına yol açmış ve kadın-erkek eşitsizliği, etnik ve dini ayrımcılıklar ile toplumsal cinsiyet rollerinin dayattığı sınırlar, bireylerin özgürleşmesini

engellemiş, toplumsal adaletin sağlanmasını zorlaştırmış ve eşitlikçi bir yapının inşasını sekteye uğratmıştır.

Sonuç olarak, merkeziyetçi bir yönetim anlayışının hâkim ve bireylerin edilgen olduğu bir yapıda eşitlikten ve adaletten söz etmek mümkün değildir. Devletin ayrımları güçlendiren yapısı göz önüne alındığında, gerçek bir eşitlik ve adalet için bu yapının dönüşmesi gerektiği açıktır. Bunun için, merkeziyetçi yapıları aşan, halkın ekonomik ve sosyal yaşamda doğrudan söz sahibi olduğu bir yönetim anlayışına ihtiyaç vardır. Devletin sınırlarını aşan ve toplumsal demokrasiyi esas alan bir bakış açısı geliştirmek, eşit ve adil bir düzenin temel şartıdır. Çünkü, demokrasi halkın kendi gücüne dayandığında anlam kazanır ve ancak bu şekilde toplum gerçek bir adalet düzenine ulaşabilir. Eşitlik ve adalet yalnızca ekonomik yapıyla sınırlı değildir. Bu nedenle, eşitlik ve adalet mücadelesi yalnızca ekonomik reformlarla sınırlı tutulamaz; toplumun kültürel dokusunun demokratikleştirilmesi de bir zorunluluktur. Dahası, toplumsal eşitlik ve adalet, yalnızca yasalarla şekillenen dar sınırlar içinde değil, toplumun tüm yapısına nüfuz eden demokratik bir anlayışla mümkün olabilir. Bununla beraber, devlet ve demokrasi arasındaki ilişkiyi doğru kavramadan, adil ve eşit bir toplumu inşa etmek de güçleşir. Bu açıdan, mevcut devlet yapılarının eşitsizliği nasıl derinleştirdiğini ve halkın demokratik katılımının bu dengesizliği nasıl giderebileceğini sorgulamak gerekir. Toplum da kendi değerlerini gözden geçirerek adalet ve eşitliği iç dinamikleriyle inşa edebilecek bir noktaya ulaşmalıdır.

Renklerin Uyum İçinde Dansı

Devletin tarih sahnesine çıkışıyla birlikte halklar arasındaki doğal birliktelik bozulmuş; sınırlar, iktidar yapıları ve tahakküm ilişkileri ortak yaşam ruhunu zayıflatmıştır. Kapitalist modernitenin ulus-devlet anlayışı, halklar arasındaki farklılıkları yok sayan, homojenleştirici ve tekleştirici bir yapı olarak ortaya çıkmıştır. Modern ulus-devletler, çoğulculuğu ve halkların kültürel, etnik ve dini çeşitliliğini bir zenginlik olarak değil, bir tehdit olarak görmüştür. Halklara tek tip bir ulus, dil ve kültür anlayışını

dayatarak, kendi varlıklarını inkâr ettirmeye ve onları bir ulusal kimlik etrafında eritmeye çalışmıştır.

Bu süreç, asimilasyon politikalarından zorla göç ettirmeye, dil yasaklarından kültürel baskılara kadar birçok biçimde kendini göstermiştir. Ayrıca, devletler, çoğu zaman halklar arasında düşmanlık yaratmayı, toplumsal çatışmaları derinleştirmeyi ve ayrıştırmayı bir yönetim biçimi olarak kullanmıştır. Böl, yönet ve kontrol mantığı, halkların birbirine yabancılaşmasını ve devlet mekanizmasına bağımlı hale gelmesini sağlamıştır. Oysa tarihin her döneminde, farklı halklar, inançlar ve kültürler bir arada yaşamış, birbirlerinden beslenerek zenginleşmişlerdir. Dolayısıyla, bu tarihsel gerçeği esas alarak, ulus-devletin dayattığı yapay sınırlar ve asimilasyon politikalarının ötesinde, dayanışmaya, eşitliğe ve ortak yaşama dayalı yeni bir toplumsal modelin inşası amaçlanmalıdır.

Gerçek anlamda bir halklar kardeşliği ve çoğulculuk, ancak devlet merkezli yönetim modellerinin ötesine geçerek, halkların yönetimde doğrudan söz ve karar sahibi olduğu, kendi kimlikleri ve renkleriyle özgürce var olabildiği, birbirlerini olduğu gibi kabul ederek birbirleriyle eşit ilişkiler geliştirebildiği toplumsal bir yapının inşası ile sağlanabilir. Bu ise ancak, gerçek demokrasinin gerçek anlamda toplumsallaştırılması ve ortak bir yaşam bilincinin geliştirilmesi ile mümkün olabilir. Bununla birlikte, gerçek demokrasi, sadece seçimlerden ibaret bir olgu değil; halkların kendi kararlarını kendi mekanizmalarıyla alabileceği, yönetim süreçlerine aktif olarak katılabileceği bir sistem olarak anlaşılmalıdır. Ulus-devletin tek tip kimlik yaratma politikalarına karşın, yerel demokrasi mekanizmalarının güçlendirilmesi ve halkların kendi iradeleriyle bir arada yaşamaları esas alınmalıdır. Bu açıdan, yerel düzeyde özyönetim mekanizmaları güçlendirilmeli, toplulukların kendi kaderlerini belirleme hakkı tanınmalı ve halklar arasında doğrudan ilişkiler kurulmalıdır. Kültürel ve etnik çeşitlilik, bir sorun veya yönetilmesi gereken bir kriz olarak değil, toplumun zenginliği olarak görülmelidir. Toplum, kendisini sadece bir devlet organizasyonu içinde değil, tarihsel bağları, kültürel ortaklıkları ve dayanışma pratikleri üzerinden yeniden tanımlamalıdır. Bu çerçevede, halkların eşit ilişkiler kurabilmesi için merkeziyetçi yapıların aşılması gerekir. Hiç şüphesiz ki halkların doğrudan

temas halinde olduğu, ekonomik, sosyal ve kültürel işbirlikleri geliştirdiği bir sistem, gerçek kardeşliğin ve çoğulculuğun teminatı olacaktır. İdeolojik sınırların ve ulusal önyargıların ortadan kaldırılmasıyla halklar arasındaki kardeşlik, dayanışma ve ortak yaşam daha da güçlenecektir.

Özgürlük İçin Ne Yapılmalı?

Toplumsal yapının demokratikleştirilmesi için, öncelikle, devletin merkeziyetçi ve baskıcı yapısını sorgulamak ve onun dayattığı tektipleştirici anlayışa karşı durmak gerekir. Kürt halkının on yıllardır sürdürdüğü özgürlük mücadelesi, bu sorgulamanın ve karşı duruşun en çarpıcı örneklerinden biridir. Asimilasyon politikalarına ve baskılara karşı kimliğini ve kültürünü koruma, demokratik haklarını elde etme yolunda büyük bir direniş sergileyen Kürtler, yalnızca kendileri için değil, tüm bölge halklarının özgürleşme ve demokratikleşme arayışına öncülük etmişlerdir. Ortadoğu coğrafyasında bir umut ışığı olan Rojava Devrimi, halkların kendi kaderini tayin etme iradesini somutlaştıran tarihi bir deneyimdir ve öz yönetime dayalı özgün demokratik modellerin inşasına zemin hazırlamıştır. Yerel özyönetimi güçlendiren, doğrudan demokrasi mekanizmalarını hayata geçiren, kadın özgürlüğünü temel alan ve ekolojik dengeyi koruyan Rojava modeli, devletin merkeziyetçi yapısına karşı halkların kendi örgütlülüğüyle nasıl bir demokratik sistem inşa edebileceğinin yaşayan, özgün bir kanıtıdır. “Devletsiz demokrasi” veya “az devlet, çok toplum” idealine yakın duran bu model, halkın kendi kendini yönetme kapasitesini artırarak, devletin toplum üzerindeki etkisini minimize etme ve merkezi iktidarların tahakkümüne karşı yeni bir toplum inşa etme hedefini taşımıştır.

Rojava Devrimi’nin kanıtladığı gibi gerçek bir demokratikleşme süreci, sadece siyasi değişimlerle değil, toplumsal dönüşümlerle mümkündür. Bu nedenle, halkın örgütlü gücüyle oluşturulan özyönetimler, herkesin karar alma süreçlerine doğrudan katılımını sağlayacak şekilde inşa edilmelidir. Toplumun tüm kesimleri, özellikle de ezilen ve dışlanan gruplar ve en önemlisi kadınlar, karar alma süreçlerine aktif olarak katılmalı, kendi sözlerini söyleyebilmelidir. Kadınların demokratikleşme sürecindeki rolü, özgür ve eşit bir toplumun temel

dinamiğidir. Kadın özgürlük mücadelesi, yalnızca cinsiyet eşitliği meselesi değil, aynı zamanda toplumsal yapının demokratikleştirilmesi için bir zorunluluktur. Öyleyse, demokratik dönüşüm, her şeyden önce, toplumsal cinsiyet eşitliği temelinde ilerlemek zorundadır.

Demokratikleşmenin başarısı, ekonomik, kültürel ve eğitim alanlarında da dönüşümü zorunlu kılar. Kapitalist sistemin yarattığı ekonomik bağımlılık ve sınıfsal eşitsizlikler, devletçi yapının sürdürülebilirliğini sağlar. Bunun aşılması için ekonomik özyönetimler kurulmalı, kooperatifler ve dayanışma ekonomisi desteklenmelidir. Eğitim sistemi, devletin ideolojik aygıtı olmaktan çıkarılarak, demokratik ve özgür bireyler yetiştiren bir yapıya dönüştürülmelidir. Kültürel alanda ise tek tip kimlik dayatmalarına karşı, çok dilli ve çok kültürlü bir anlayışın egemen olması sağlanmalıdır. Kısacası, demokratikleşme süreci, devletin sınırlarını aşan, halkın kendi öz örgütlülüğünü esas alan ve toplumsal eşitliği hedefleyen bir anlayışla yürütüldüğü zaman anlamlı hale gelir. Bununla birlikte, geliştirilecek demokratik çözümlerin kalıcı olması, güncelin ötesine geçip yapısal dönüşümleri hedeflemesiyle mümkündür. Demokrasi, sadece bir yönetim biçimi değil, aynı zamanda bir toplum sistemidir ve bu nedenle demokratikleşme adımları bütüncül ve sistemli bir yaklaşımla atılmalıdır. Bu bağlamda, Abdullah Öcalan’ın demokratik bir sistemin kalıcı bir çerçeveye oturması için geliştirdiği 10 temel ilke hayati öneme sahiptir. Her şeyden önce, demokratik ulus ilkesi, farklılıkları bir zenginlik olarak gören ve bir arada tutan, bütüleştirici bir ulusallık anlayışını savunur. Devletin zorlamasıyla değil, gönüllülük esasıyla inşa edilen bu ulus, bireysel ve kolektif hakları bir bütün olarak ele alır. Ardından, ortak vatan ilkesi, tek bir etnisiteye veya dine ait olmayan, çok kültürlü bir vatan anlayışını benimser ve bölgesel farklılıkları bir ayrışma sebebi olarak değil, bir zenginlik unsuru olarak kabul etmeyi gerektirir. Bu yaklaşım, ötekileştirmenin panzehridir ve gerçek bir kardeşlik duygusunu teşvik eder. Devletin şekli olarak demokratik cumhuriyet ilkesi ise cumhuriyetin, katı bir ulus-devlet anlayışıyla değil, demokratik değerlerle yoğrulmuş bir yapıda inşa edilmesini önerir. Demokratik cumhuriyet,

halkın doğrudan yönetime katılımını esas alan, devletin toplum üzerindeki kontrolünü en aza indiren bir yönetim biçimi olarak geliştirilmelidir.

Demokratikleşmenin temelini oluşturan bir diğer unsur ise demokratik anayasa ilkesidir. Demokratik anayasa, halkın kendi toplumsal sözleşmesini oluşturmasını sağlayarak, devletin değil toplumun ihtiyaçlarına yanıt veren bir hukuk sistemini benimsemelidir. Toplumsal uzlaşıyla oluşturulmuş bir anayasa, devlet ile toplum arasındaki dengeyi sağlar ve hak ile özgürlüklerin güvencesi olur. Ancak demokratikleşme sadece devletin dönüşümüyle sınırlı kalmamalıdır. Demokratik çözüm ilkesi, devletin ötesine geçerek, sivil toplumun demokratikleşmesini ve halkın kendi kendini yönetmesini esas alır. İktidar paylaşımı yerine, demokratik kurumlarla devlet kurumlarının barış içinde bir arada yaşaması hedeflenmelidir. Bu noktada, özgürlüklerin bölünmez olduğunu ve herkes için eşit uygulanması gerektiğini vurgulayan bireysel ve kolektif hak ve özgürlüklerin birlikteliği ilkesi devreye girer. Bireyin özgürlüğü, ait olduğu topluluğun özgürlüğünden ayrı düşünülemez. Haklar ve özgürlükler, birey ve toplumun karşılıklı etkileşimiyle anlam kazanır. Demokratikleşmenin önündeki en büyük engellerden biri olan ideolojik hegemonyaya karşı ise ideolojik bağımsızlık ve özgürlük ilkesi savunulmalıdır. Bu ilke, bireylerin düşünsel özgürlüğünü garanti altına alarak hegemonik sistemlerin baskısından kurtulmasını hedefler. Bu açıdan, toplumlar, dayatılan tek tip düşünce kalıplarından kurtularak, kendi özgün demokratik modellerini geliştirmelidir.

Demokratikleşme sürecinde tarihsellik ve şimdilik ilkesi de büyük önem taşır. Geçmişle yüzleşmek, tarihi doğru anlamak ve geçmişin deneyimlerinden ders çıkarmak, doğru analizlerle bugünü inşa etmenin ve geleceğe yönelik çözümler üretmenin temelidir. Toplumsal hafızaya sahip çıkmak, demokratik bir geleceğin inşasında vazgeçilmezdir. Ancak, demokratikleşme sadece akılla değil, aynı zamanda demokratik değerlerin toplumsal bir bilinçle özümsemesini sağlayan ahlak ve vicdan ilkesi ile de şekillenmelidir. Vicdan, toplumsal adaletin temelidir ve demokratik bir sistemin insani boyutunu temsil eder. Son olarak, halkın kendi özgürlüğünü koruyacak güce sahip olması hayatidir ve demokrasilerin öz

savunma ilkesi, demokratik toplumların ve özgür bireylerin, baskı ve sömürüye karşı kendilerini koruma hakkını vurgular.

Özetle, demokratik modernitenin inşası, ancak halkların dayanışması, bilinçli örgütlenmesi ve ortak mücadele ruhu ile bu ilkeler ışığında, kararlılık ve umutla yürütülen bir çabayla mümkün olacaktır. Demokratikleşme, yerelden evrensele yayılan, çok boyutlu ve uzun soluklu bir mücadeledir. Unutulmamalıdır ki, demokrasi ve özgürlük, devletin lütfuyla değil, halkların mücadelesiyle kazanılır ve halkların özgür iradesi, demokratik örgütlülüğü ve evrensel demokratik değerlere bağlılığı, bu mücadelenin temel dayanak noktalarıdır. Kürt halkının ve Rojava Devrimi'nin deneyimleri de göstermektedir ki, bu mücadele de sabır, kararlılık ve fedakârlık gerektirmektedir. Fakat, özgürlüğün güneşi doğduğunda, tüm bu zorluklar unutulur ve işte o zaman, demokrasinin aydınlığı tüm toplumu saracaktır.

Kaynakça:

- Öcalan, A. (2016). *Demokratik uygarlık çözümü 4: Toplumsal cinsiyet, aile, kadın ve toplum*. Aram Yayınları.
- Öcalan, A. (2014). *Barış ve demokrasi: Uluslararası çözüm süreci*. Aram Yayınları.
- Öcalan, A. (2004). *Savunmalar*. Aram Yayınları.
- Öcalan, A. (2011). *Türkiye'de demokratikleşme sorunları, Kürdistan'da çözüm modelleri (Yol haritası)*. Mezopotamya Yayınları.
- Luxemburg, R. (2017). *Sosyalizmin ve demokrasinin temelleri* (Çev. D. Doğan). Yordam Kitap. (Orijinal eser yayımlanma yılı: 1900'ler başı)
- Cansız, S. (2020). *Kadınların devrimi: Bedenin, zihnin ve toplumun özgürleşmesi*. Mezopotamya Yayınları.
- Steedman, C. (2018). *İyi bir kadın için manzara: İki hayatın hikâyesi* (Çev. A. Ertan). Metis Yayınları.
- Walby, S. (1997). *Patriyarkayı teorileştirmek* (Çev. A. Yalçınkaya). Ayrıntı Yayınları.
- Marx, K. (2011). *Kapital: Cilt 1* (Çev. M. Selik). Yordam Kitap. (Orijinal eser yayımlanma yılı: 1867)
- Engels, F. (2012). *Ailenin, özel mülkiyetin ve devletin kökeni* (Çev. S. Belli). Sol Yayınları. (Orijinal eser yayımlanma yılı: 1884)
- Jineoloji Komitesi. (2016). *Jineoloji: Kadın bilimi ve toplumların dönüşümü*. Yeni Kadın Yayınları.
- Butler, J. (2021). *Cinsiyet belası: Feminizm ve kimliğin altüst edilmesi* (Çev. A. Yılmaz). Metis Yayınları. (Orijinal eser yayımlanma yılı: 1990)
- Foucault, M. (2020). *Disiplin ve ceza: Gözetim ve ceza sistemleri* (Çev. M. Ali Kılıçbay). İmge Kitabevi. (Orijinal eser yayımlanma yılı: 1975)

İçindekiler için tıklayınız...

Suriye’de Yaşananlar

Ulus-Devletin Kanlı Özetidir

Emrullah Oruç

27 Kasım 2024 tarihinde İdlib’ten harekete geçen HTŞ güçleri oldukça kısa bir süre içinde ve ciddi hiçbir direnişle karşılaşmadan 8 Aralık’ta başkent Şam’ı ele geçirdi ve 63 yıllık Baas iktidarı sona erdi. Onüç yıl boyunca İran, Hizbullah ve Rusya desteğiyle iç savaşı sürdüren ve son yıllarda önemli kazanımlar elde edilen Baas rejimi, kimsenin beklemediği bir biçimde, hızla çöktü. Onlarca yıl Suriye halklarına ‘cehennem hayatı’ yaşatan, baskı, zulüm ve yoksulluk dışında bir şey vermeyen Baas rejiminin yerini, iç savaş pratiği ve zihniyeti Baas’tan hiç de eksik olmayan ve BM tarafından terörist olarak kabul edilen HTŞ almış oldu. Bu sürecin esas olarak 7 Ekim 2023’te Hamas’ın İsrail’e düzenlediği kapsamlı saldırı ve ardından yaşanan gelişmelerle bağlantılı olarak geliştiği açıktır. Karşı saldırıya geçen İsrail, ABD ve AB’nin de desteğini alarak Gazze’de Hamas’a, Lübnan’da ise Hizbullah’a ağır darbeler vurdu. Suriye ve İran içlerini de hedef alarak İran’ı ciddi ölçüde zayıflattı. Baas rejiminin düşüşü zincirleme reaksiyon gibi bu gelişmelerin ardından geldi. HTŞ güçleri harekete geçtiğinde ne İran’ın ne de Hizbullah’ın Beşar Esad’ın yardımına koşacak gücü de takati da kalmamıştı. Rusya ise Ukrayna Savaşı’na gömülmüş olduğundan, çürümüş ve çökmekte olan bir rejimi kurtarma külfetine katlanacak durumda değildi. ABD, İran’dan gelebilecek yardımların önünü keserek, İsrail ise Suriye sınırına asker yığıp Suriye ordusunu sınırda kalmaya zorlayarak direkt ve dolaylı bir biçimde HTŞ’nin önünü açtılar. Açıktan taraf olarak Suriye iç Savaşı’nın derinleşmesinde büyük pay sahibi olan Türkiye ise HTŞ ile eşzamanlı harekete geçirdiği SMO çeteleriyle kuzey ve doğu

Suriye’yi kontrol altına almak istedi. Böylece HTŞ Fırat’ın batısında, SMO ise Fırat’ın doğusunda hakim olacak, daha sonra birleşerek ortak yönetim oluşturacaklardı. Ancak hesap tutmadı, SMO Tişrin barajı çevresinde çakılıp kaldılar. Bu durumun bir sonucu olarak HTŞ’nin oluşturduğu ‘geçici yönetime’ SMO çevresinden kimseyi almadığı gibi Kuzey ve Doğu Suriye güçleriyle (SDG) çatışmakta da sakindi. İç savaş sürecinde üçüncü bir yol tutturarak her türlü saldırıya rağmen demokratik ulus çizgisinde direnerek kendini koruyan ve geliştiren SDG ise belli yerlerde harekete geçerek DAİŞ çetelerinin etkin etkinlik kurmalarını önleme SMO saldırılarına karşı direnme tutumu içinde oldu. Genel olarak da pozisyonunu korudu. Suriye’nin güney bölgelerinde yoğunlaşan Dürziler ise özerkliklerini ilan ederek askeri güçlerini korudular. Nusayriler, Hristiyanlar ve diğer gruplar ise tedirginlikle yüklü bir bekle gör tutumu içindeler. Bu süreci etkin bir biçimde değerlendiren İsrail ise Suriye’nin güneyinde işgal ettiği alanları genişleterek en stratejik yerleri ele geçirdi ve Şam yakınlarına kadar ulaştı. Ayrıca olası HTŞ tehdidi nedeniyle Baas kalan askeri stratejik tüm altyapıyı imha etti. ‘Arap Baharı’ Suriye’ye ulaştığında Suriye halklarının temel talebi demokrasi ve özgürlüktü. Barışçıl gösteriler yaparak reformlar yapılmasını talep ediyor, biraz olsun nefes almak istiyorlardı. Baas rejimi bu talepleri kanla bastırmaya çalışarak iç savaşı tetikleyici taraf oldu. Muaviye taktikleri ile muhalefeti terörize ederek parçalayıp çatıştırarak, katliamlar yaparak sonuç alabileceğini sandı. Ancak yanıldı ve yıkıldı. İç

savaş, muhalefeti de çürüttü. Devrim iddiası ile yola çıkanların bir kısmı Türkiye'nin "korucu"suna haline gelirken önemli bir kısmı ise radikal İslamcı cihadiste dönüştüler. Körfez ülkelerine veya batı merkezlerine sığınarak mültecileşen de az olmadı. Mevcut durumda, yerle bir olmuş, parçalanmış, birçok bölgesi işgal edilmiş, iç savaşta yüz binlerce ölü-yaralı vermiş, savunma altyapısından yoksun, ekonomik-siyasi her açıdan dış desteğe muhtaç, halen ambargo altında olan ve yönetiminde BM tarafından terörist olarak kabul edilen bir örgüt bulunan karmaşık bir Suriye gerçeği var karşımızda. On üç yıllık iç savaş, büyük bir yıkım ve nefret yaratmış durumda. Suriye'nin yeniden toparlanabilmesi bile en iyimser tahminle on yıllar alacaktır. Çok kimlikli, çok kültürlü bu ülkenin yaşanan bunca acı ve yıkımdan sonra demokratik ve özgür bir geleceğe mi yoksa yeni çatışmalara ve kargaşaya mı sürüklenecek net değildir. Net olan Suriye halklarının yeni bir Baasçılığı kaldıracak ve kabul edecek durumda olmadıklarıdır. Bunda ısrar edilirse daha yıkıcı çatışmaların yaşanması ve Suriye'nin parçalanması uzak bir ihtimal değildir. Mevcut geçici yönetim bu gerçekliği kavradığını yansıtan kimi söylemler geliştirse de, bundan samimi olup olmadığı samimi olsa bile gereklerine yerine getirip getiremeyeceği belli de değildir. Farklı güçler ülkedeki kırılgan ortamdan da yararlanarak Suriye'ye etki etme çabası içindeler. Örneğin Türkiye kendi ulus-devletçiliğini Suriye'ye taşıma arayışlar peşinde. Suriye halen çıkar çelişkilerinin yaşandığı, birçok gücün farklı gerekçeler ve güçlerle etki etmek istediği, her türlü olasılığı açık bir geçiş dönemi yaşıyor.

Peki bunlar neden yaşandı? Baas rejimi Arap baharını, Tunus, Libya, Yemen ve Mısır'da yarattığı sonuçları gördüğü halde neden demokratik bir değişim ve dönüşüm çabası içerisine girmedi? Suriye devrimi neden bu hale geldi, niçin amaç ve rota kaybına uğradı? Devrimci-demokratik güçler bu süreçten daha başarılı çıkamaz mıydı? Niçin kazanan HTŞ oldu? Bütün bunların temelinde yatan asıl neden veya nedenler nelerdir? Bu sorulara doğru cevaplar verebilmek için Baas rejiminde ifadesini bulan milliyetçi, tekçi ulus-devletçiliği ve Ortadoğu'da yarattığı sonuçları irdelememiz gerekir. Çünkü temel sorun bölgeye ve Suriye'ye dıştan dayatılan bu ulus-devletçilik ve onun ideolojisi milliyetçiliktir. Nitekim bunda ısrar eden Ortadoğu'daki diğer ulus-devletler de benzer

süreçleri yaşadılar veya yaşıyorlar. Son 30 yılda Sudan, Somali, Irak, Yemen, Libya, Mısır, Tunus ve Lübnan'da yaşananlara bakmak bile bu gerçeği görmek için yeterlidir. Elbette bu yaşananlar emperyalizmin dönemsel politikalarından da bağımsız değildir. Ortadoğu zaten 200 yıldır emperyalist politikaların yarattığı kaos ve kriz içindedir. Ulus-devletçiliği bölgenin başına bela eden de zaten emperyalistlerdir. Ortadoğu halkları üzerlerine giydirilen bu deli gömleğini çıkarıp atmak için çırpınıp duruyorlar hala. Ortadoğu kültürü bu dayatmayı kabul etmiyor. Bu yüzden "Avrupa uygarlığının giderek gelişen son 200 yıllık hegemonyası altına giren Ortadoğu kültürü iflasın da ötesinde bir intihar çizgisinde seyretmektedir. Bu bir abartma değildir. Hindistan, Çin, Afganistan'dan Atlas okyanusu kıyılarına kadar bu kültürün etkisi alanlarında günlük intihar eylemlerinin yaşandığı bir gerçektir. Eylemlerin azlığı veya çokluğundan ziyade temellerindeki kültürün çözülmesi ancak olup bitenleri izah edebilir. Geleneksel kültürel izahlar (tek tanrılı İbrahimi dinler) ve batı uygarlığının oryantalist açıklamaları bu kriz ve intihar olgusunu izah edecek güçte değildir. Kaldı ki kendileri bu kriz ve intiharın hem nedeni hem de sonuçları rolündedir, parçasıdırılar."¹ Suriye'de yaşananlar da bu çerçevede ele almak ve değerlendirmek gerekir. Suriye'de yaşananlar sadece Suriye'ye özgü şeyler değildir, Ortadoğu gerçekliğinin güncelleşmiş kanlı bir özetidir. Dolayısıyla Ortadoğu kültürünün kapitalist modernite hakimiyeti altında neden kriz ve intihar çizgisinde seyrettiğini anlamadan Suriye'de olup bitenleri anlayamayız.

Ortadoğu İnsanlığın Hafızasıdır

Ortadoğu ifadesi batılıların geliştirdiği bir tanımlamadır. Bu bölgeyi Ön Asya veya Yakın Doğu şeklinde de tanımlamışlardır. Bu adlandırmadaki temel ölçüt, kendileridir; kendilerine uzak veya yakın olunmasıdır. "Ortadoğu en dar anlamda Türkiye, İran, Mısır üçgeni içinde kalan alandır. Ancak Ortadoğu'yu çevresiyle birlikte ele almak gerekmektedir ki, o zaman tanım genişlemektedir. Bu durumda kuzey Afrika, Sudan, Somali ve hatta Afganistan'ı da içerir. Ancak esas olarak 13 ülkeyi kapsayan bir siyasal-

1 Abdullah ÖCALAN, Demokratik Uygarlık Manifestosu

kültürel-dinsel coğrafyadan bahsedebiliriz. Bu ülkeler Türkiye, Suriye, Irak, İran, Ürdün, Lübnan, İsrail, Kuveyt, Suudi Arabistan, Yemen, Umman, Mısır ve Kıbrıs'tır."² Orta Doğu dünyanın merkezi olarak bilinen bir alandır. Üç kıtayı (Asya, Afrika, Avrupa) birleştiren jeopolitik konumuyla, zengin yeraltı yerüstü kaynaklarıyla, insanlığın boy verip geliştiği her türlü ilkin (bitki, hayvan evcilleştirmeden Neolitik topluma, kent sınıf devlet oluşumlarına kadar) yaşandığı alan olmasıyla ve daha çok merkezi özelliğiyle gerçekten de dünyanın merkezi olan bir alandır. Kültürel, inançsal derinliği ile ideolojik-siyasi birikimi ile insanlığa yön vermiştir. Dünyanın hiçbir bölgesi, Ortadoğu kadar etkin ve belirleyici değildir dünya ölçeğinde. Kapitalist modernite çağında öncülüğü batıya kaptırmış olmasına rağmen halen bu özelliğini önemli ölçüde korumaktadır. Filistin-İsrail sorunun dünya çapında yarattığı gerçeği anlamak için yeterlidir. O nedenle dünya imparatoru olmak isteyen her güç (İskender'den Sezar'a, Moğollardan İngilizlere kadar) burayı ele geçirmek istemiştir, tarih boyunca. Çünkü merkeze hakim olmayan dünyaya hakim olamaz. Günümüzün dünya imparatoru ABD, bu yüzden Ortadoğu'daki güçlerini Merkez Kuvvetler Komutanlığı (Centcom) olarak adlandırıyor. Ortadoğu ilk kez kapitalist modernite çağında batıya yenik düşmüş ve öncülük vasfını kaybetmiştir. Son temsilcisi Osmanlı İmparatorluğu'nun yenilgisiyle bu durum kesinleşmiştir. Zaten o gün bugündür kaos ve kriz içindedir. Ne eskisi gibi heybetli olabiliyor ne de bu iddiasından vazgeçebiliyor. Tarihin görkemli anıları Ortadoğu hayal perdesi bir gölge gibi dalgalanıp duruyor. Bu yüzden sıradan bir aşiret reisinin arkasındaki duvara Babil Kulesinin resmini astığını görebiliyoruz. Kaddafi bu yüzden biraz daha abartılı bir biçimde sadece Ortadoğu'ya değil Afrika'ya da önderlik iddiası içeren söylemler geliştiriyordu. Müslüman İran Şah-ı, Zerdüşt Kiros'un Pers tahtına geçişinin yıldönümünü görkemli törenlerle kutluyordu. Ancak bunların sonuçsuz çabalar olduğu, Züğürt Ağa filminde Şener Şen'in canlandırdığı ağanın akıbetini aşmadığı da bir gerçektir. Geçmişin görkemli anıları egemenlerin olduğu gibi halkların da belleğinde canlıdır hala. Özgür toplum geleneklerini yaşatmaya çalışmakta, batı kültürünü küçümsemek

ve gerektiğinde intihar çizgisinde seyretmektedirler. Ortadoğu bir tarih, kültür ve inanç coğrafyasıdır aynı zamanda. İnsan toplumu ilk olarak burada yerleşik yaşama geçmiş, insanlığın hafızasında altın çağı olarak yer eden Neolitik tarım-köy toplumu ilk olarak burada gelişmiştir. Uygarlık, kent, sınıf ve devlet yaratımları da ilk olarak bu bölgede ortaya çıkmıştır. Ortadoğu toplumları Neolitik toplumun Ana kadın öncülüklü cennetini de, devlette uygarlığın köleci cehenneminde her yerden önce görmüş, tanımış ve yaşamışlardır. Devlet-toplum ayrışmasının en erken ve en derinlikli bir biçimde yaşandığı alandır. Bu yönüyle Ortadoğu insanlığın hafızasıdır.

Dünyanın hiçbir bölgesi, Ortadoğu kadar etkin ve belirleyici değildir

Devlet-toplumayrışması başka alanlarda yaşanmıştır elbette. Ancak bu alanların hiçbirisi Ortadoğu kadar erken ve derinlikli olarak yaşamamışlardır bunu. Devleti ve toplumu bir fermuarın karşılıklı dişlerine benzetirsek, Ortadoğu fermuarındaki diş sayısının her yerden fazla olduğunu görürüz. Bu nedenle devlet ve toplumun tarihsel akışı en başından itibaren güçlü iki kol halinde gelişmiştir Ortadoğu'da. Her çağın Deccal'i karşısında bir Mehdi, her Dehak ise bir Kawa bulmuştur mutlaka. Ortadoğu toplumları bu nedenle devletten uzak durmuş, aşiret yapısına, dini kardeşlik kurumlarına sığınarak ve dağlara, köylere çekilerek özgür toplumsalıklarını korumaya çalışmışlardır. Bunun için gelenekler oluşturulmuş, inançlar, söylenceler geliştirilmiştir. Sadece devletten uzak durmakla da kalmamış, Mazdek, Babek, Karmati, Harici örneklerinde olduğu gibi toplumsallıklarını kurumlaştırmaya da çalışmışlardır. Oryantalist bakış Ortadoğu'ya Han, hamam ve Harem penceresinden baktığı için halklar gerçeğini göremez. Onun gözünde miskin, tevekkülcü, dogmatik bir surettir. O nedenle geri, ilkel ve biat edicidirler. Aslında bu, kapitalist modernitenin teslim alamadığı Ortadoğu halklarına duyduğu öfkenin ifadesidir. Egemenlerin teslim alamadıkları güçleri hakaret yüklü yaklaşımlarla kodlayıp küçümsemesi eski bir gelenektir. Oysa

gerçeklik tam tersidir. Ortadoğu halkları bırakalım biat etmeyi ilk andan itibaren egemenlere karşı ideolojik, politik, kültürel her açıdan yoğun bir mücadele vermişlerdir. Yeri gelmiş Kuran'ın batını anlamda, yeri gelmiş harflerin gizeminde, yeri gelmiş noktalarda ideolojik mücadele olanağı aramışlardır. Gerektiğinde farklı inançlara ait unsurları kendi inançlarına katarak, onları özgün yorumlarla geliştirip dönüştürmekten de çekinmemişlerdir. “Tenasüp” (ruh göçü reenkarnasyon) inancı buna örnektir. Tanrısal özelliklerin bir insana geçebileceğini, o insanın ölümü sonrası ruhunun başka bir bedende cisimleşebileceğini (Hz. Ali üzerinden) söyleyerek, her yerde ve her zamanda direniş olanağı yaratan akımlar çıkarmışlardır. Baba İshak öldürüldüğünde, müritleri bu nedenle öldüğüne inanmıyor, Selçuklu egemenlerine karşı savaşımaya devam ediyorlardı. Kaynawar, Hz. Osman döneminde üç yüzden fazla partinin, grubun ortaya çıktığını belirtir. Halen yaşayan Alevilik, Şiilik, Zeydlik, İsmaililik, Haricilik (bazı kolları, Nusayrilik, Dürzilik, Ehli Hakçılık, Ezdilik ve daha da sayabileceğimiz akımların) yine sayısız tarikatın çıkmış olması başka nasıl açıklanabilir. Devlet-toplum ayrışması bu bölgede o kadar net ve keskindir ki, halklar egemenlerden ayrı olduklarını isimlerine bile (Bedevi, Türkmen, Kurmanc, Felah) yansıtmışlardır. Bütün bunları yapabilmek, şüphesiz bir duruş netliği, bakış keskinliği ve ideolojik kültürel derinlik gerektirir. Özellikle de ideolojik-kültürel derinliği olmayanlar bunu başaramazlar. Kuşatıcı doktorinler, ideolojiler karşısında yenilmekten ve o ideolojinin içinde erimekten kurtulamazlar. Germen, Slav gibi Avrupa halklarının çok hızlı bir biçimde Hristiyanlığı kabul etmeleri ve bu inancı dönüştürücü ciddi hiçbir etkide bulunmamaları buna örnektir. Türklerin Müslümanlığa geçişi de böyledir. Aradaki fark Türklerin Müslümanlığa geçmekle Ortadoğu kültürüne dahil olarak o geleneğin bir parçası haline gelmeleridir. Dıştan gelen inançları (hatta egemenlikleri bile) eğip bükerek kendilerine benzetmek, olmuyorsa geriye gitmek Ortadoğu kültürünün bir özelliğidir. Derinlikli yaşanmış devlet ve toplum kültürü bu gücü vermiştir. İran egemenleri, bu kültürden aldıkları güçle kabul etmek zorunda kaldıkları İslam'ı, kendi gerçekliklerine uyarlamış, geliştirdikleri rivayetle son Sasani Şahı'nın

kızını (Şahrabanu) Hazreti Hüseyin'le evlendirerek Şah soyuyla Ali soyunu birleştirmişlerdi. Mani, bu kültürden aldığı güçle sentez bir din geliştirebilmiş, Ebu Müslim, Emevi zulmine karşı ayaklanmaya çağırdı Horasan halkına, göklerde Hazreti Ali'yi ve Mazdek'i gördüğünü, ikisinin de yardıma geleceğini propaganda edebilmişti. Hariciler bu kültür sayesinde Ali-Muaviye kavgasının dışına çıkabilmiş, kendilerine ayrı bir yol çizebilmişlerdi. Ortadoğu bu yönüyle bütüncül bir kültür ve siyaset coğrafyasıdır. Devlet açısından da çok hızlı bir biçimde bölge genelinde hakim olabildiklerini görebiliyoruz. Emevilerin sınırları Horasan'dan Fas'a (hatta İspanya'ya) kadar uzanıyordu. Abbasilerin, Selçukluların, Osmanlı'nın sınırları da daha az değildi.

Her çağın Deccal'i karşısında bir Mehdi, her Dehak ise bir Kawa bulmuştur

Devlet-toplum ayrışmasında madalyonun diğer yüzünü oluşturan egemenler içinde benzer şeyleri iktidarcılık açısından söyleyebiliriz. Onlar da büyük bir deneyim ve tecrübe sahibidirler. İnsanlığın altın çağını görmüş, tanrıçalar dönemini yaşamış, özgür toplumsallığın gücünü taşımışlardır. Ancak bunları aşmayı ve özgür insandan köle yaratmayı ve kendilerini tanrı katına yerleştirmeyi de başarmışlardır. Bunun için yalana-hileye başvurmadan, komplolar düzenlemeye, direkt-dolaylı etki yaparak eğitim verip yönlendirmekten, kırım-katliam yapmaya, ideolojik ikna araçları geliştirip rıza üretmekten insan kafalarından kuleler yapmaya kadar her yolu çok yönlü ve derinlikli bir biçimde kullanmışlardır. Sümer rahipleri bu geleneğin yaratıcısı ve ustasıdır. Tanrıça kadını tapınak fahişesi, doğal toplumun özgür insanını köle haline getirmeyi başarmışlardır. Yani Ortadoğu egemenleri de devletçi siyasette uzmandırlar. Siyaset sözcüğünün Arapçada “seyis”ten gelmesi ve Osmanlı döneminde idamla eşanlamlı kullanılması boşuna değildir. Egemenlik kültürü de onların genlerine işlemiştir. Bu kültür onları birbirine yaklaştırmış, hatta iç içe geçmelerini sağlamıştır. Saddam Hüseyin, bu nedenle kendini Nebukadnezar'a benzetiyor, Bass Partisi Emevi mirasını sahipleniyordu. DAİŞ Abbasilerin

izinden yürüyor, Rakka üzerinden Bağdat'a ulaşmayı hedefliyordu. İsrail ordusu bu yüzden askerlerine Romalılara karşı direnişin sembolü olan Macahi kalesinde yemin ettirmektedir. Geçmişte de bölge egemenlerinin yaklaşımı aynıdır. Nizamülmülk Selçuklulardan önce Gazne Sultanlığı'nın veziri idi. Nizamülmülk'ün Bağdat'ta kurduğu nizamiye medresesi okuyan kadrolar, bölge geneline yayılıyor, etkin görevler üstleniyorlardı. İslam egemenliği öncesi Budist olan aryen Barmekiler, Afganistan'ın kuzeyinde kurdukları hanedanlık yıkılınca Bağdat'ın yolunu tutmuş, Abbasi halifeliğinde vezirliği babadan oğula geçen bir tekel haline getirmişlerdi. Bir yandan da soylarını Sasani soyuna bağlıyor bununla övünüyorlardı. Selçuklular da aynı yoldan giderek fiilen bir ilan devleti haline gelmiş, soylarının Efrasiyab'a bağlamaya başlamışlardı. Kısacası toplumun karşı kutbunda yer alan egemenler de büyük bir tecrübeye ve devlet birikimine sahip dediler.

Suriye bu bütüncül kültürünün bir parçası hatta merkezi alanlarından biridir. Ortadoğu hafızasının hem devlet hem de toplum açısından billurlaştığı sahadır. Suriye'de ulus-devlet milliyetçiliğinin neden tutmadığını, niçin bunca zulme ve katliama yol açtığını muhalefetin neden hızla dini renklere büründüğünü de bu genel çerçeve içinde değerlendirebilirsek daha iyi anlarız. Tarihsel olarak İran gibi, Irak gibi (Uruk'tan gelir) geçmişi eskilere dayanan ve Suriye olarak adlandırılan bir ülke yoktur aslında. Bugünkü Suriye'yi, İskenderun, Antakya bölgesine, Lübnan'ı ve Ürdün'ü içine alan bölge, İslami dönemde Şam olarak adlandırılan bölgedir. (Şam ismi eski semitiklerin güneş tanrısı Şamaş'tan gelmektedir) burası geçmişte Babillerin, Asurluların, Mitannilerinin, Hititlerin, Fenikelilerin, Mısırlıların, Perslerin, Romalıların, Yunanlıların, Bizansın, İslami dönemde Arapların ve son olarak da Osmanlıların egemenlik kurduğu, farklı kültür ve inançların içine girdiği, yer yer sentezledikleri çok kimlikli çok kültürlü bir alandır. Bugün hala inançsal olarak Sünniler, Şiiler, İsmaililer, Nusayriler, Dürziler, Hristiyanlar (farklı mezhepleri ile) etnik olarak ise Araplar, Kürtler, Türkmenler, Asuri-Süryaniler, Ermeniler, Çeçenler, Çerkezler iç içe yaşamaktadırlar. Burası aynı zamanda ünlü Palmyra kraliçesi Zenubya'nın ülkesidir. Mani'de bu bölgelerde yaşamıştı. İslam orduları fethetmeden önce ise Suriye'nin büyük bölümü Bizans egemenliği altındaydı.

Bizans hakimiyeti Ürdün'e kadar uzanıyordu. Burada o dönemlerde de Hristiyanlar, Yahudiler, Zerdüştiler, Sabiler ve diğer inançlar yaşıyorlardı. Halep (Aleppolis) ve Şam o dönemde de bir ticaret ve Kültür merkezi idiler. Hazreti Muhammed ticaret kervanlığı yaptığı yıllarda Şam'a geliyor burada tanıştığı Süryani rahip dostuyla sohbet ediyordu. Farklı inançlarla, kültürlerle tanışmış etkilenmişti. Bölgenin kadim halkı Aramiler kültürlü bir topluluk olarak Suriye'de etkin idiler. Aramice bölgenin iletişim ve kültür dili olarak oldukça yaygın bir dilde. Sonraki yıllarda Ortadoğu ile ticaret yapmak isteyen Avrupalılar da Suriye'ye gelip gitmeye hatta yer yer liman kentlerine yerleşmeye başlamışlardı. Kârın kokusunu binlerce kilometre öteden alan Venedikli kumaş tüccarları 1500'lerde Safevilerin başlarına 12 dilimli (12 imamı temsilen) kırmızı sarıklar giydiklerini duymuş gemilerle getirdikleri kırmızı kumaşları Suriye üzeri Tebriz'e götürüp satarak yüklü paralar kazanmışlardı.

İslam egemenliği döneminde de Suriye önemli bir merkezdir. İslam tarihine damgasını vuran etkileri günümüze kadar devam eden birçok tarihi olan kaynak coğrafyasıdır. Hz. Osman tarafından Şam valisi olarak atanan Muaviye Emevi sülalesinden akrabalarını kayırdı ve adil bir yönetim oluşturmadığı gerekçesiyle Hz. Osman'ın muhalifler tarafından öldürülmesi üzerine bunu bir fırsata çevirmiş, Hz. Osman'ın kanlı gömleğini bir bayrak gibi yükselterek bu ölümünden Hz. Ali'nin sorumlu olduğunu, muhaliflere engel olmadığını hatta onları yönlendirdiğini söyleyerek onun halifeliğini tanımamış ve kendi halifeliğini ilan etmişti. İslam tarihinde Sıffin Savaşı olarak bilinen ve Hz. Ali güçleri ile Muaviye güçleri arasında yapılan savaşta yine burada gerçekleşmişti. Muaviye ünlü "Hakem" hilesini de yine bu savaşta kullanmıştı. Hariciler bu savaşı iktidar savaşı olarak tanımlayıp Hz. Ali'den kopmuş, Müslümanların Ali'ye de Muaviye'ye de muhtaç olmadığını, kendi içlerinden seçecekleri herhangi bir Müslümanın da halife olabileceğini ilan etmişlerdi. Bununla da yetinmemiş Hz. Ali'yi öldürmüş, Muaviye ise kıl payı ellerinden kaçırmışlardı. Şam'da Muaviye tarafından temeli atılan Emevi Hanedanlığı tam anlamıyla kontra bir İslam anlayışı geliştirmiş, kavimciliğe yönelerek bölge haklarına kan kusturmuştu. Abbasiler, Emevilerin halifeliğinin döneminde Mekkeden gelip Şam yakınlarındaki bir çiftliğe yerleşmiş, bununla

iktidar peşinde olmadıkları, Şam'ın gözü önünde bulundukları izlenimini vermek istemiş ama aynı zamanda, Ebu Müslüm'ü Horasan'a göndererek gizlice isyan hazırlıklarına başlamışlardı. Bir yandan da halk içerisindeki Ali yandaşlığını istismar ediyor, halifelüğün Ehl-i Beytin hakkı olduğuna el altından propaganda ediyorlardı. Ancak onların ehli beyti kendilerini de kapsayan da geniş bir ehlibeytti. Nitekim Ebu Müslüm öncülüğünde Horasan'da başlayan isyan sonucu Emevi Hanedanlığı'nın yıkılması üzerine hemen harekete geçmiş ve Rakka'da Abbasi halifelliğini ilan etmişlerdi. Daha sonra Rakka'dan Bağdat'a geçmiş burayı halifelüğün merkezi haline getirmişlerdi. Gücünden ve halk üzerindeki etkisinden çekindikleri Ebu Müslüm ise başka bir bölgeye vali tayin etme bahanesiyle Horasan'dan çıkarmak istemiş, Ebu Müslüm'ü bu oyununa gelmemesi üzerine onu katletmişlerdi. Suriye, İsmaililerin de etkin olduğu bir alandı. Mısır'dan sonra en çok burada örgütlenmişlerdi. Hasan Sabbah da İran'dan gelerek buradaki İsmaili örgütün içinde etkin görevler üstlenmişti. İsmaililik, Dürzilik vb. inançlar içinde yaşıyor hala. Kudüs fatihi olarak bilinen Selahattin Eyyubi ölünce buraya (Şam) gömülmüş, Azerbaycanlı Türk şair Nesimi'nin derisi Halep Kalesi'nde yüzülmüştü. Kısacası Suriye, devlet-toplum ayrışmasının en derinlikli ve keskin bir biçimde yaşandığı alanlardan biriydi. Emevi iktidarcılığı bugün bile "Şam şeytanlığı" olarak halk arasında anılmaktadır.

Bu özelliklere sahip bir bölgeye ve ülkeye devlet okçuluğuna dayatmak en başından katliamları ve zulmün önünü açmak demektir. Çünkü halklar, tarihsel ve kültürel birikimleri nedeniyle ulus-devlet tekçiliği kabul etmeyecek, halkları ikna edemeyeceğini bilen egemenler de zulme ve vahşete başvurmaktan geri durmayacaklardır. Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. Nitekim genel olarak Ortadoğu'nun, özel olarak da Suriye'nin ulus-devletli tarihi katliamlarla doludur. Tarih ve kültür kodları gereği ilk günden itibaren devletten uzak duran, toplumsallarını aşiret, mezhep, tarikat vb. Formlar içinde korumak ve yaşatmak isteyen Ortadoğu halkları, kapitalist modernitenin bölgeye girişi öncesi yine de belli ölçüde rahatlar. Çünkü o dönemlerin egemenleri toplumla aralarına bir tür asalet mesafesi koyuyor, surlarla çevrili

şehirlerinde, görkemli saraylar içinde toplumdan ayrı bir yaşam sürdürüyorlardı. Halkların kendilerine biat etmesini, vergi verip asker olmalarını yeterli görüyorlardı. Dönemin ekonomisi de toprağa dayalı olduğundan daha fazlasına gerek duymuyorlardı. Bu durum devletle toplum arasında belli bir denge oluşturuyordu. Bir anlamda saraylı sarayında köylü de köyündeydi. Devletin toplumu tümüyle denetime alma, eğitime, biçimlendirme gibi bir amacı da bu durum az da olsa topluma nefes alma, toplumsallığını koruma fırsatı sunuyordu. Ulus-devlet bu yönüyle diğer devlet biçimlerinden niteliksel olarak farklıdır. "Her şeyden önce ulus-devlet, iktidarın azami formu olarak düşünülmelidir. Hiçbir devlet biçimi ulus-devlet kadar iktidar kapasitesinde değildir. Ulus-devletin kendisinin en gelişmiş komple tekel olduğunu hiç akıldan çıkarmamak gerekir. Bu niteliği nedeniyle "Ulus-devlet öz itibari ile toplumun devletle, devletin toplumla özdeşleşmesi olarak tanımlanabilir ki, faşizmin tanımı da budur. Doğal olarak ne devlet toplumlaşır, ne toplum devlet olabilir, olsa olsa topyeküncü (totaliter) ideolojilerinin sınavları böyle olabilir."³ Ulus-devlet kapitalist modernite döneminin devlet biçimidir. Dolayısıyla gelişimi ve niteliği kapitalist moderniteden ayrı ele alınamaz.

Kapitalizm Toplum Kırım Sistemidir

Kapitalist modernite bir sistem olarak önce Avrupa'da hakim hale geldi. Bu ne ekonomik altyapının üst yapıya olan doğal bir yansıması ne de tarihsel ilerlemenin kaçınılmaz bir sonucuydu. Belli koşulların ve konjektörün ürünüydü. Kapitalist modernite tarihsel ilerlemenin zorunlu bir sonucu saymak ona hak etmediği bir meşruiyet zemini sunmak olur. Öyle olsaydı kapitalist modernitenin çok daha önceki dönemlerde Ortadoğu'da, Çin'de ve İtalya'da (özellikle de Venedik, Cenova gibi kentlerde) gelişmiş ve bir sistem haline gelmiş olması gerekirdi. Çünkü bu alanlarda kapitalist moderniteyi doğuracak maddi altyapı fazlasıyla vardı. Ancak bu gerçekleşmedi, kapitalist modernite İngiltere'de gelişti. Çünkü burada kapitalist modernitenin önünü alabilecek, ahlaki-kültürel olarak onu engelleyebilecek bir zihniyet hakim değildi. Protestanlık vardı o da kapitalizme

3 Abdullah ÖCALAN, Demokratik Uygurluk Manifestosu

olanak sunan fikri bir temel sunuyordu. Avrupa'nın güneyinden ve Ortadoğu'dan kovulan Yahudiler de buralara yönelmiş ve maddi-manevi birikimleri ile kapitalizmin gelişimine katkı sunmuşlardı. Binlerce yıl tefeci-bezirgan denilerek hor görülen kapitalistler ilk kez burada saklandıkları toplumsal yarıklardan başlarını çıkarma fırsatı buluyor, lanetlenmekten kurtuluyorlardı. Ortadoğu ve Çin'i hedef alan Moğol akınları da yarattığı yıkım ve istikrarsızlık kapitalizmin Avrupa'da gelişimine dolaylı katkıda bulunmuşlardı. Müslümanlık ve Katolik paradan para kazanmayı ayıp ve günah saydığın hanedanlar, sık sık bu kesimlerin mallarını müsadere edebiliyorlardı. Bir adada izole bir biçimde ayakta kalmaya çalışan İngiltere krallığı da Avrupa'daki Katolik krallıkların hedefi durumundaydı. Her an kontrol altına alınıp yutabilirdi. Geleneksel yöntem ve ekonomi anlayışıyla İngiltere krallığının bu tehditle başa çıkması imkansızdı. Bir yol bulmalıydılar. Buldukları yol kapitalist moderniteyi geliştirmek olduğu, onu ulus-devlet, kapitalizm ve endüstriyalizm güçlü saç ayağı üzerine oturttular.

Daha önce de vurguladığımız gibi ulus-devlet toplumla arasına mesafe koymaz. Toplumun tümünü denetim altına almak hatta tek tek her bir bireyde iktidarlaşmak ister. Zorunlu eğitim, zorunlu askerlik gibi politikalar bu yaklaşımın ürünüdür. Ulus-devlet de doğası gereği kentlerde gelişebilirdi. Bunun için kırsal toplumun ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel tüm boyutlarıyla tasfiye edilmesi ve insanların kent merkezlerine çekilmesi gerekirdi. Her türlü toplumsal aidiyet bağından koparılmış, tekleştirilmiş bu bireyler üzerinde işlem yapılabilir, biçimlendirebilir ve proleter vatandaş haline getirilebilirdi. Bunun için sanayinin geliştirilmesine, fabrikalar kurulmasına ihtiyaç vardı. Bu da ancak bilimsel eğitimle mümkündür. Bütün bunları sağlayacak olansa ulus-devlettir. O yüzden kapitalist modernite ulus-devlet, kapitalizm ve endüstriyalizm saç ayakları üzerine oturur. Kapitalist modernitenin bilimciliğin, laikliğin ve milliyetçiliğinin nedeni bu gerekliliklerdir, özellikle de milliyetçiliğe ihtiyacı vardır. Çünkü her türlü toplumsal aidiyet bağından kopardığı insanlara tatmin edici manevi bir kabul alanı sunmak zorundadır. Ayrıca feodal krallıkları beylikleri aşmanın, parçalamanın da en etkin ideolojik aracıdır. Ulus-devletin dini bu nedenle milliyetçiliktir. Kapitalist modernite bu temelde gelişti. Bunun adı toplum kırımındır, soykırımdır.

Ulus-devlet insan ve toplum öğütme makinesidir. Bir kurgudur, mekanizmadır. Mekanizma İtalyanca "meccanismo" sözcüğünden gelir. Ve "belli bir amaca ulaşmak için karmaşık bir biçimde düzenlenmiş organ veya parçalar bileşimi, sistem, düzenek"⁴ olarak tanımlanır. Ulus-devlet mekanizmasının amacı nedir: tek birey yaratmak ve bu bireyde iktidarlaşmak. Ulus-devlet canavarı denilen şey budur. Bu canavarı rasyonalize etme, makul gösterme görevi ise aydınlara düştü. Bunun teorisini oluşturarak kapitalizmi ve ulus devleti ekonomik gelişmenin ve tarihsel ilerlemenin zorunlu bir sonucu sayıp yasallaştırdılar. Başka türlü ulus örgütlenmesi imkansızmış gibi yansıtılar. Ulus ile devleti iç içe geçirdiler. Oysa "Devletin ulusallığı daha çok ideolojik bir yargıdır, toplumsal realite değildir. Çünkü tüm toplumsal olguyu-tıpkı din olgusunda olduğu gibi-ideolojik bir olguya dönüştürerek meşru temel sağlamaktır."⁵ İngiltere (ve Hollanda'da) kapitalist modernitenin gelişimine engel olabilecek (Ortadoğu'dakine benzer) bir tarih ve kültür hafızası da olmadığından kurumlaşması daha kolay oldu. Ancak kapitalist modern de güçleri yarattıkları şeyin bir canavar olduğunun farkındaydılar. O nedenle bu canavarı dizginleyecek tedbirler (kuvvetler ayrılığı vb.). Anglosakson demokrasi denilen şey, bu tedbirlerden oluşur. İngiltere icat ettiği bu canavarı önce Avrupa'ya ardından da tüm dünyaya saldı. Milliyetçilik bir virüs gibi her yere yayıldı ve dünya adeta bir mezbahaya döndü. Rakip krallıklar parçalandı, her yerde mantar gibi ulus ile devletler türedi. Ve bu durum İngiltere'yi kısa sürede dünya imparatoru haline getirdi.

Kapitalizm Kriz ve İntihardır

Kapitalist modernite virüsü Ortadoğu'ya ulaştığında bölgenin hegemonik gücü Osmanlı imparatorluğudur. Hasta adam olarak görülüyor, ölümü bekleniyordu. Ancak bölge halkları bu virüsten yeterince etkilenmiyor, milliyetçilik hastalığına kolayca yakalanmıyorlardı. Tarih ve kültür hafızaları bir tür koruyucu aşı rolü oynuyordu. Ayrıca bölgenin Hristiyan halklarının (Ermeni, Rum, Süryani) bu virüse nasıl yakalandıklarını başlarına neler geldiğini görmüşlerdi. Emevi kavimciliğinin yarattığı yıkım

4 Büyük Türkçe Sözlük

5 Abdullah ÖCALAN, Demokratik Uygurluk Manifestosu

da hafızalarında canlıydı hala. Ümmet kardeşliğini korumak gerektiğine inanıyorlardı. Tarih boyunca bölgeye hakim olan güçler de kavmiyetçilikten sakınmışlardı genel olarak. Bu yüzden milliyetçilik egemenler içinde yeterince yankı bulmuyordu. Dünyanın yeni imparatoru olarak Ortadoğu'ya gelen İngiltere'nin milliyetçiliği körükleyerek sonuç alması kolay değildi. O yüzden dini mezhebi çelişkileri derinleştirme ve bölge egemenlerini kazanmaya öncelik verdiler. İngiliz ajanları bu amaçla yoğun çaba harcadılar. Ve nihayet aradıkları desteği hicaz emiri Şerif'den buldular. Şerif Hüseyin'e kendileriyle işbirliği yapması ve Osmanlılara karşı savaşması halinde Arapların sultanı olacağı sözü verildi. Buna inanan Şerif Hüseyin İngilizlerle işbirliği yaptı. Ancak aynı günlerde, İngilizler, Fransızlarla birlikte gizli bir anlaşma (Sykes-Picot) yapmış ve Ortadoğu'yu kendi aralarında nüfus bölgelerine ayırmışlardı. Bundan habersiz olan Şerif Hüseyin sultanlık hayalleri içinde savaşmaya devam etti. Savaşın sonunda Şerif Hüseyin ailesine Arapların sultanlığı değil sadece Ürdün krallığı düştü. Arap aydınları ve devrimcileri Ürdün'ün tümüyle yapay ve sadece Şerif Hüseyin ailesini memnun etmek için kurulmuş Uydurma bir devlet olduğuna hemfikir diler. Diğer Arap ülkelerinin durumu da çok farklı değildir. Sonuçta Şerif Hüseyin'in oğullarından Abdullah Ürdün kralı ilan edildi. İngilizlerin bu yıllarda dünyanın başka yerlerinde de bol bol taç ve taht dağıttığı biliniyor. Bu dönem Sovyet devriminin gerçekleşmiş olması İngiltere'yi daha fazla ulus-devlet kurarak Sovyet etkisini kırmaya, ulus-devletlerden milliyetçi bariyerler oluşturmaya yöneltmişti. Örneğin Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan ve hatta Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu bu politikadan bağımsız değildir. Sonuçta Ortadoğu'da egemenlik kuruldu ve Osmanlı İmparatorluğu'ndan çok sayıda yapay ulus-devlet üretildi. Kurulan bu ulus-devletlerin çoğunun jeopolitik konum, petrol varlığı gibi gerekçelerin ürünü olduğu açıktır. Öyle ki yapay sınırlarla aşiretler, aileler bile bölündüler. Arapları 22, Kürtleri dört parçaya ayırdılar. Kürtlere bir ulus-devlet bile düşmedi. Kurban seçilen halk olarak bölgede istikrarsızlığın dinamiği seçildiler. Suriye de bu süreçte kurulan ulus-devletlerden biri oldu. Suriye (ve Lübnan) Birinci Dünya Savaşı sonrası Fransız nüfus bölgesi olarak belirlenmişti. Fransızlar 1946'ya kadar mandacı güç olarak burada kaldılar.

Çok kimlikli çok kültürlü Ortadoğu tarih ve kültür geleneğinden gelen Suriye'de ulus-devlet kurmak hiç de kolay olmaz. Fransa, birleştirici bir unsur olacağını düşünerek önce (1918'de) Şerif Hüseyin'in diğer oğlu Faysal'ı Suriye kralı ilan eder. Ancak Faysal beklenilenlere cevap olamaz ve dört ay sonra Suriye'den kovulur. Bu kez İngilizler Faysala sahip çıkar ve Irak kralı yaparlar. 1920-1925 yılları Dürzi Dağları'ndan Kürt dağlarına (Cebel el Ekrad) kadar tüm Suriye'de Fransızlara karşı direniş yıllarıdır. Suriye halkları birlikte mücadele ederek Fransızlar çıkartmak isterler. Ancak sonuç alamaz ve yenilirler. Fransa 1946'ya kadar kurduğu hükümetlerle Suriye'yi yönetir.

Ulus-devlet Ortadoğu'da bir zulüm makinesi haline gelmiş, bölge halklarında büyük bir öfke ve nefret birikimi yaratmıştır

Mümkün oldukça farklı kesimleri de hükümete katarak istikrar sağlamaya çalışır. Ancak Suriye yönetilmesi zor bir ülkedir, farklı gruplarla sık sık sorunlar yaşarlar. Bu nedenle Suriye'yi parçalayarak Sünni, Dürzi, Nusayri, Hristiyan ulus-devletçikleri kurmak isterler. Ancak bu projeden sadece Lübnan'ın bağımsızlığı çıkar, diğer gruplar Suriye bütünlüğü içinde tutulurlar. 1946 yılında Fransa Suriye'den çekilmek zorunda kalır ve Suriye bağımsız devlet olur. Ancak siyasal istikrar sağlanamaz. Bu yıllarda Arap milliyetçiliğini sosyalizm sosuna bulayan Cemal Abdulnasır Mısır'da iktidardır. Tüm Arap ülkelerinde milliyetçiliği geliştirme ve Arapları birleştirme niyetindedir. Her yerde Nasırcı partiler, gruplar ortaya çıkar. 1948'de İsrail'in kuruluşu da Arap milliyetçiliğini tetikler ve Nasırın etkisi daha da artar. 1957'de Suriye, Mısır'la birleşme kararı alır. 1961 yılına kadar tek devlet olurlar. Ancak ne İsrail karşısında sonuç alınır, ne de Arap ülkelerinden birliğe katılan olur. Mısır ve Suriye 1961'de yeniden ayrılırlar, Baas partisi Fransa'nın Suriye'den çıkması üzerine 1947'de kurulan bir partidir. Kurucularından Mişel Eflak bir Hristiyandı. Diğer kurucu Salih Baytar gibi o da Almanyada eğitim görmüş ve Nazilerden etkilenmiştir. Baas, Arapların yeniden dirilişini

sağlamayı hedefler, referansı da Emevi dönemidir. Emevi egemenlerine öykünürler. Milliyetçi bir partidir ve sosyalizm sosuna da bulanmıştır. Dönemin koşulları içinde Nasırcılık'tan ayrı örgütlenir ve ordu içinde etkinlik sağlar. Diğer Arap ülkelerinde de örgütlenmeye çalışır. Zamanla Nasırcılığın yerini alır ve 1963'te iktidara gelir. Bu durum diğer Arap ülkelerinde de Baas'a ilgiyi arttırır. Birçok ülkede Baas partileri ortaya çıkar. Baas milliyetçiliği şoven bir milliyetçiliktir. Örneğin Kürtleri 'Arap Kürtleri' sayar. Suriye'yi Arap Cumhuriyeti olarak adlandırır. Ordu, istihbarat, eğitim vb. kurumlarda Baas partisi dışında diğer grupların örgütlenmesini yasaklar. Adım adım tüm muhalifleri etkisizleştirir, demokratik hiçbir katılım kanalı bırakmaz. Devlet kapitalizmini geliştirmeye ağırlık verir. Dinler, inançlar ve halklar gerçeği karşısında da tekçi, şoven tutumunu sürdürür. Örneğin Kürtleri Türkiye sınırındaki yerlerinden tümüyle sürüp iç bölgelere, çöllere yerleştirmek ister. Ancak bunu gerçekleştiremez. Bunun üzerine köyleri baraj suları altında kalan Arapları güneyden getirerek Kürtler'den zorla aldığı arazilere yerleştirerek Arap Kemerini oluşturur. Kürtlerin önemli bir kısmını vatandaş da saymaz. 1970'te Baas içinde darbe gerçekleşir ve Hafız Esad iktidara gelir. Ordu ve bürokrasi içinde etkisi olan Nusayrilere dayanan Hafız Esat, tam bir diktatörlük kurar. 1982 yılında Hama'da ayaklanan Sünnileri havadan bombalayarak on binden fazla insanı katleder. Dinler, diller, kültürler, ağır baskı altına alınırlar. Sonrası bilinen hikayedir ve bugüne kadar da gelmiştir. Ulus-devletin Suriye'deki gerçekleşmesi de böyledir.

Ortadoğu'da kurulan ulus-devletleri de batılı anlamda ulus-devletler gibi görmemek gerekir. Zaten bunun ne ekonomik ne de sosyal-düşünsel altyapısı vardır. Milliyetçilikleri bile tutarsız ve çelişkilidir. Örneğin Suriye, Mısır veya Ürdün milliyetçiliği yapmanın anlamı yoktur. Arap milliyetçiliğine yönelmek zorundadırlar ki, bu durumda Suriye, Mısır veya Ürdün adıyla ulus-devlet olmanın anlamı kalmaz. Ayrıca bölgedeki ulus-devletler kapitalizm ve endüstriyalizm sac ayaklarından da yoksundurlar. Bu yüzden kaçınılmaz olarak devlet kapitalizmine yönelmek ve montaj sanayisini geliştirmek zorundadırlar. Birçoğunda montaj sanayi bile bulunmaz. Dolayısıyla elde kalan tek saç ayağı olan ulus-devletle derinleşmekten başka çareleri yoktur.

Ancak ona dayanarak ayakta kalabilirler. Bunun anlamı baskı, zulüm, işkence, yoksulluk, yolsuzluk ve diktatörlüktür. Olan da budur. Ayrıca Ortadoğu'daki ulus-devlet makinaları ikinci, üçüncü el makinalar olduğundan sık sık arıza yapmaları kaçınılmazdır. Çalıştırmak için darbeler yapmak, savaş çıkarmak ve batıdan usta çağırmak gerekir. Daha önce de vurguladığımız gibi ulus-devlet makinası insan-toplum ham maddesiyle çalışır. Dolayısıyla bölge halklarının tarih ve kültür köklerinden koparıp bu makinaya atmak gerekir. Ancak bölge halklarının tarih ve kültür kökleri derin, dalları budakları gelişkin olduğundan sökülüp budanmaları ve makineden geçirilip steril ölçülerde kalas haline getirilmeleri kolay değildir. O nedenle de egemenlerin ulus-devlet despotizminde derinleşmekten başka çareleri yoktur. Emperyalizm bu yüzden bu ülkelerde devlet kapitalizmine bile razı olmuştur. Tüm bu nedenler ulus-devlet Ortadoğu'da bir zulüm makinesi haline gelmiş, bölge halklarında büyük bir öfke ve nefret birikimi yaratmıştır. O nedenle de oldukça dayanaksızdırlar. Emperyalizm bunu bildiğinden İsrail'in kuruluşunu sağlayarak bölgede gerçek bir dayanak ve hegemonik bir çekirdek oluşturmuştur. Ayrıca İsrail'in varlığından ve yayılmacı karakterinden çekinen Ortadoğu halklarının zalim de olsa kendi ulus-devletine razı olacaklarını öngörmüştür. Yine işbirlikçi dinci akımlar ve nefret birikimini boşaltmak ve yumuşatmak istemişlerdir. Daha radikal unsurları ise "Yeşil Kuşak Projesi"ne çekerek Sovyetlere karşı kullanmış, bu yolla eritmeye çalışmışlardır. 1990'lara kadar ağır aksak da olsa böyle gelindi. 1990 başlarında Sovyetlerin çözülüşü ile her şey değişti. Tek süper güç olarak kalan ABD hızla Sovyetlerden boşalan alanları doldurmaya başladı. Doğu Avrupa ve Balkanlar bu temelde yeniden düzenlendi. Dünyanın diğer bölgelerinde de bu süreç yaşandı ve kapitalist modernite önemli ölçüde oturdu. Oturmadığı yer olarak sadece Ortadoğu kaldı. Mevcut ulus-devletlerle bunu sağlamak imkansızdı. Zaten bazıları denetimden çıkıp "terörist devlet" haline de geliyorlardı. Ayrıca bu halleriyle öfke, nefret ve radikalizm üretmekten öte bir işlev de görmüyorlardı. Sovyet tehlikesi de kalmadığına göre artık müdahale kaçınılmazdı. 1991 Körfez Savaşı bu yönelimin ilk adımı oldu. Saddam diktatörlüğü bundandı ve herkese ABD çizgisine gelmeyen sonu budur mesajı verildi. Ancak beklenen

sonuç çıkmadığı gibi radikal dincilik daha da büyüyen bir tehlike haline geldi. Yine Kürdistan'da Özgürlük Hareketi büyümüş ve bölge düzeyinde güç haline gelmişti. En tehlikeli olan da buydu. O yüzden önce Kürt Özgürlük Hareketine yöneldiler ve liderleri zindana konuldu. Ancak buradan da bekledikleri sonucu alamadılar. Özgürlük Hareketi dağılıp parçalanmadığı gibi gelişimini sürdürdü. Tam da bu süreçte 11 Eylül saldırıları gerçekleşti ve kullanılıp bir kenara atılan radikal İslamcı öfkenin ne kadar büyük olduğu açığa çıktı. Artık Ortadoğu'ya şiddetli bir yönelim kaçınılmazdı. Nitekim çok geçmeden Afganistan ve Irak işgalleri gerçekleşti. Ancak yine sonuç alınmadı. Irak Şiiilik üzeri İran etkisine girerken, Sünnilik işgalin yarattığı kin ve nefretle DAIŞ olarak belirlemeye başladı. Afganistan'da da hiçbir sonuç alınmadı. Ortadoğu kültürel birikimi ve direnci ile ABD'yi şaşkına çevirdi. Bir yeri toparladım derken on yerin bozulduğunu gördüler. ABD'nin zorunlu olarak yeni politikalar geliştirmesi ve bu direnci-öfkeyi yumuşatması gerekiyordu. Büyük Ortadoğu Projesi işte bu temelde gündeme geldi. Dönemin ABD başkanı George W. Bush Ocak 2004'te Amerikan Kongresi'nde yaptığı konuşmada bunu şöyle ifade ediyordu: "Ortadoğu baskının, ümitsizliğin ve nefretin hüküm sürdüğü bir yer olarak kaldığı sürece Amerika'nın ve dostlarının güvenliğini tehdit edecek hareketler ve kişiler üretmeyi sürdürecektir. Amerika büyük Ortadoğu'da ileri bir özgürlük stratejisi takip edecektir. Reformların düşmanlarına meydan okuyacağız, terörün müttefiklerine karşı çıkacağız ve dostumuzdan daha yüksek bir standart bekleyeceğiz."⁶ Büyük Ortadoğu Projesi, bölgede siyasal, ekonomik, toplumsal, kültürel ve stratejik dönüşümü öngörüyordu. "Stratejinin temel ayakları, petrol kaynaklarına ulaşım ve denetimi, bölgede alternatif bir egemenin çıkmasına izin verilmemesi, kitlesel hastalıklarının engellenmesi, terörizmin kontrolü ve kökünün kazınması, politik ve ekonomik reformların teşviki, İsrail'in güvenliğinin garanti altına alınması ve bir devlet olarak varlığının sürdürülmesinden"⁷ oluşuyordu. Kimi iddialara göre ise BOP aslında BİP'ti (Büyük

İsrail Projesi). Bunun için de bölgedeki ülkelerin parçalanması, daha sonra bu parçaların İsrail'in çıkarları temelinde Ortadoğu birleşik devletleri gibi bir formül ile örgütlenmesi hedefleniyordu. Bu nedenle de etnik, dini mezhepsel çelişkiler derinleştirilecek ve bölge ülkeleri parçalanacaktır. Sudan, Somali, Yemen, Irak, Libya ve Suriye'de yaşananlar bunun ifadesidir. Bu iddialar çokta temelsiz değildir. Yaşananlar da dikkate alındığında birçok yönüyle doğrulanmadıkları bile belirtilebilir. Net olan uzunca bir süredir(90'lardan beri) Ortadoğu'da kapitalist-modernite buldozerinin çalıştığıdır. Her yer molozlarla dolu. Önce eskimiş-çürük yapılar yıkılıyor. Bölgede yıkılacak daha pek çok yapı var. Suriye'de o çürük yapılardan biriydi ve yıkıldı.

Bütün bunlar kaçınılmaz olarak değerlendirilemez. Ortadoğu'da demokratik halklar yararına bir değişim dönüşüm de mümkündür. Bölgenin tarihi ve kültürü buna açıktır. Gerekli olan teorik-pratik öncülüğü yapabilmektir. Özgürlük Hareketi yeni paradigmasıyla, tecrübesiyle ve Suriye'de geliştirdiği demokratik ulus projesi ile bu sürece öncülük yapabilecek durumdadır. Bölge gerçeğiyle doku uyumsuzluğu olan ulus-devlet çıkmazından kurtulmak ve ulusu demokratik konfederal temelde örgütlemek mümkündür. Devleti de toplumu da reddeden yaklaşımlarla sonuç almaz. Devlet de toplumda binlerce yıllık realitelerdir. Daha uzunca bir süre iç içe yaşayacak ve mücadelelerini sürdüreceklerdir. Devlet+Demokrasi formülü ile bu bir aradalık barışçıl yollarla yürütülebilir. Bunun dışındaki çözümlerin çözüm olmadığı Suriye örneğinde bir kez daha görülmüştür.

Kaynaklar:

-Abdullah ÖCALAN, Demokratik Uyarlık Manifestosu

-Atilla AKAR, Büyük Ortadoğu Kuşatması

-Rüstem CÜDİ, Rojhilata Navîn

İçindekiler için tıklayınız...

⁶ Atilla AKAR, Büyük Ortadoğu Kuşatması

⁷ Atilla AKAR, Büyük Ortadoğu Kuşatması

Demokratik Modernitenin Sistem Kazanması, Krizden Çıkmanın Biricik Yoludur

Zilar Bilmez

Kapitalist uygarlık tekeli, modernitenin esas yaratıcı sahipleri olan demokratik toplum güçlerini yok sayarak, kendisini modernitenin esas sahibi olarak ilan etmektedir. Oysa bu zümre modernitenin gerçek sahibi değil, moderniteye el koyanlardır, demek daha yerinde bir tespit olur. Çünkü modernite ve modernite yaratımlarının esas sahipleri, ister zaman içerisinde devletli uygarlıkla uzlaşmış olsun ister olmasın, demokratik toplum güçleridir. Yani dünya nüfusunun hacimsel olarak ezici çoğunluğunu oluşturan kadınlar, emekçiler, işçiler, işsizler, meslek grupları, inanç ve kültür yapıları, çeşitli düşünce akımları, kimlikleri tanınmayıp haksızlığa uğramış etnisiteler ve dışlanmış çeşitli demokratik yapılardır. Günümüz dünyasında üretim ve üretim araçlarının mülkiyetini, yine üretim tekniğini ve üretilen ürünün tekeli elinde bulunduran kapitalist zümre, çağa kendi damgasını vurup kendi adını vermiş olsa da, çağın yani modernitenin esas yaratıcıları, bu saydığımız demokratik toplum güçleri olmaktadır. Çünkü asıl çalışanlar, asıl düşünenler ve asıl üretenler, toplumun çoğunluğunu oluşturan bu kesimlerdir. Kapitalist zümre ise sadece bunların ortaya çıkardığı gelişmelere el koyanlardır. Düşünülene, üretilene, ürüne dolayısıyla her türlü emeğe el koyan ve kendi damgasını vuranlardır. Abdullah Öcalan Özgürlük Sosyolojisi adlı kitabında, bu konu hakkında çok çarpıcı tespitlerde bulunmaktadır. Çağımız sosyal bilimcilerinin bu

tespitlerden yola çıkarak, bu konuda çok ciddi yeni incelemeler yapmalarını öneririm. Abdullah Öcalan'ın Özgürlük Sosyolojisi penceresinden baktığımızda, kapitalizm ile moderniteyi birbirinden ayırtırmamız gerekmektedir. Sadece kapitalizme karşı olmak, kapitalizme karşı çıkmak ve reddetmek, onu aşmaya yetmemektedir. Çünkü kapitalizm, sadece bir sermaye biriktirme tarzıdır. Kâr kanunu üzerinden kendini büyütür ve yaygınlaştırır. Ancak hegemon modernite sadece bununla sınırlı kalmıyor. Bunun dışında kendini ayakta tutmanın ve sürekli kılmanın iki temel aracını daha yaratmış. Endüstriyalizm ve ulus-devlet. Dolayısıyla kapitalizme karşı yürütülecek bir mücadelede, bu iki temel boyutu da gözden kaçırmamak ve hesaba katmak önemli olur. Bu durumda kapitalist üretim tarzı kadar, endüstriyalizm ve ulus devlete karşı da sürekli bir mücadele içinde olmak önemlidir.

Reel sosyalizm, kapitalist sermayeciliği, özel kapitalizmi durdurarak sorunu çözeceğini iddia etti ve bunu denedi. Ancak kapitalist moderniteyi ayakta tutan diğer iki beslenme kaynağını göremedi. Ulus-devlet ve endüstriyalizmin kapitalist tekelin en temel iki ayağı olduğunu fark etmeyerek bunları sahiplendi ve kendi sistemini onlara dayandırdı. Bu yüzden de bütünlüklü bir tekel olan kapitalizmi aşamadı. Özel kapitalizmden kurtulayım derken, ulus-devlet kapitalizmine saplanmış oldu. Ulus-devlet sisteminin de bir tür

hegemon tekel olduğunu göremedi. Kapitalizmin en güçlü temeli olarak tanımladığı kapitalist sermayecilik boyutunu kaldırmakla sınırlı kalması en temel hatası oldu. Günümüzün var olan birçok sistem karşıtı hareketi de kendisini kapitalizm karşıtı olarak tanımlanmasına rağmen, Reel sosyalizmin yaşadığı bu yetersizlikten kendini kurtaramıyor. Kendilerini kapitalizm karşıtı olarak görüyor ve öyle tanımlıyorlar. Ama kendilerini kapitalizmin modernitesinden, yaşam ve örgütlenme tarzından, devletçi-iktidarcı yönetim tarzından kurtarabilmiş değiller. Ulus-devlet gerçeğine ve endüstriyalizme karşı aynı reddetme düzeyini gösteremeyebiliyorlar. Bu hareketler arasından kapitalizmi modernitesiyle birlikte reddedenler ise sadece reddetmekle sınırlı kalıyor. Fakat kendi alternatif modernitesini geliştirme iddiasını gösteremeyebiliyorlar.

Kapitalizm hem toplum karşıtı hem de ekonomi karşıtı bir sistemdir

Özcesi kapitalizm sadece bir sermaye biriktirme sistemi olmakla sınırlı değil, kendini bir modernite haline getirmiş bulunuyor. Kapitalist modernite, kendisini üç temel boyut üzerinden oturtmuş ve her türlü yol-yöntemi geliştirerek kendisini tüm topluma hakim kılma savaşını günlük olarak veriyor. Görünürde kendisini bir ekonomik ve toplumsal sistem olarak tanımlıyor.

Oysa kapitalizm hem toplum karşıtı hem de ekonomi karşıtı bir sistemdir. Dünya toplumunu doyurmayı ve geçindirip ihtiyaçlarını gidermeyi kendine amaç edinmiş gerçek ekonomik bir sistem hiç değildir. Tam tersine dünya toplumunun önemli bir kısmını açlık sınırında tutan, gerçek ekonominin gelişmesini engelleyen bir sömürü sistemidir. Ekonomi adına topluma açlığı ve yoksulluğu dayatmaktadır. Tarihsel toplumun daha ilk çağlarında bile, toplumun henüz sadece fiziksel olarak hayatta kalma mücadelesini verdiği süreçlerde bile geliştirdiği öz ekonomi faaliyetleri, ciddi bir refah ortamına yol açabilmişken, günümüzde bilim-teknik alanının ortaya çıkardığı

dev gelişmelere rağmen, insanlığın önemli bir kısmının hala aç ve açlık olmasının, iş ve aş peşinde koşmasının hiçbir izahı yoktur. Bu durumun tek bir izahı vardır, o da kapitalizmin bir ekonomik sistem olmadığı, tersine ekonomi düşmanı bir sistem olduğu gerçeğidir.

Tarım-köy toplumunun, bin yıllarca refah içinde yaşamış olan insanlarını, günümüz dünyasında milyonlarca nüfusluk mega kentlere mahkum etmek, geçimini devletten veya özel kapitalist sektörlerden alacağı bir maaşa bağlamak, o insanların kaderini belirleme hakkını ve özgürlüğünü elinden almaktan başka bir şey değildir. Bunu en fazla da ulus-devlet teorisyenlerinin ve uygulayıcılarının “vatandaş” propagandasıyla sağlamaktadır. Ulus-devletin vatandaşı; aslında elinden her türlü doğal geçim kaynağı ve savunma silahları alınmış, kaderi ulus-devlet tekelinin ya da özel sermaye tekelinin eline verilmiş bir birey gerçeği olarak yaşanır. Geçmişin toplumsal insanı, en az bir toplumsal komüniteye ait olup, öz yeterlilik temelinde her türlü ihtiyacını karşılayabiliyordu. Klan, kabile ve aşiret komünaliteleri bile her bakımdan, öz yeterliliğe sahip toplumsal hücreler olarak yaşamını sürdürmekteydi. Kendi öz kaynaklarını oluşturabilen, öz ekonomisini örgütleyebilen, öz savunmasını yapabilen, gerektiğinde komşu komünalitelerle barış temelinde diplomasisini bile geliştirebilen yapıları. Ancak günümüz ulus-devlet vatandaşı, dev gibi devlet veya sermaye tekelleri karşısında bir başına, güçsüz ve savunmasız bırakılmıştır. Uyguladığı temsili demokrasi aracı ise, derinleşen toplumsal sorunlara cevap oluşturamamaktadır. Liberalizm ise birakalım toplumsal sorunları veya krizi çözmeyi, daha çok ulus-devlet aygıtının ayakta kalmasını meşru kılan, temel ideolojik araç olma işlevi görmektedir. Geliştirdiği ideolojik afyon araçlarıyla ulus-devlet vatandaşının, başka bir hayat seçeneği düşünmesine izin vermemektedir. Yaşanmış tarihsel toplum gerçekliğini yok sayıp tarihi kendisiyle başlatmakta ve gelecek ütopyalarını da kendine eklemleyip tüketmekte ve eritip yok etmektedir.

Savaşlar Pazar Alanları Açıyor

Kapitalist modernitenin endüstriyalizm boyutu ise toplumu adeta yutma seviyesine gelmiş. Sınırsız tüketen bir birey gerçeği yaratmış. Tüketmeye doymayan bir toplum yaratmak için durmadan çalıştırmaktadır. Bireyin kendisi, doyumsuz bir

tüketim nesnesi haline getirilmiş. Satın alma gücü olmayınca, bedenini bile pazarlamaya razı olabilecek, kendi vücut organlarını bile satmaya razı olabilecek düzeyde maddiyata muhtaç bir birey gerçeğine yol açmış. Her şeyi endüstrileştirmiş. Spor, sanat, cinsellik, yemek, içmek, tedavi gibi yaşamın tüm alanlarını birer endüstri alanı haline getirmiş. Devletçi iktidarcı kapitalist tekelleri büyütüp ayakta tutmanın temel çarkı haline getirmiş. Kadın bedeni üzerinden geliştirdiği suni estetik ve kozmetik endüstrisi, bugün maddi kazancı en yüksek olan bir endüstri alanı haline getirilmiş. Kadın bedeni, reklam sektörünün baş aktörü haline getirilmiş.

Silah endüstrisini geliştirmek ve işlevli kılmak için dünyanın belli bölgelerinde savaşlar çıkararak yeni silah pazarları geliştiriyor. Elinde toplanan fazla ürünü satacak iç pazar bulamayınca, sudan bahaneler üretip çıkardığı savaşlar yoluyla, yeni pazar alanları açmaya çalışıyor. Savaş merkezi haline getirdiği Ortadoğu coğrafyasını, sanal düşmanlar yaratarak yakıp yıkarak, sonra da kendini vazgeçilmez kurtarıcı rolünde sunarak hem dolmuş-taşmış silah depolarını pazarlıyor hem de yakıp yıktığı şehirlerin, daha sonra imarını-inşasını kendi sermaye tekelleri üzerinden geliştiriyor. Dünyanın yer altı ve yer üstü zenginlik kaynaklarını, çok hunharca tüketiyor. Endüstride kullandığı üretim teknikleri ve zararlı kimyasalların yol açtığı doğa tahribatının haddi hesabı neredeyse yok gibidir. Tabiat ananın insanlığa ham madde olarak sunduğu doğal kaynakları hızla tükettiği gibi, dengesini bozduğu çevresel doğanın kendini yenilemesine de müsaade etmiyor. İklimsel kaymalar, buzulların erimesi, havanın hızla kirlenmesi, tanımlanamayan öldürücü hastalıkların ortaya çıkması, sınırsız endüstrileşmeye ve kâr amaçlı sınırsız üretim ve tüketime bağlı olarak geliyor. Bu anlamda endüstriyalizm, yani adeta bir ideoloji haline getirilmiş olan hızlı ve sınırsız sanayileşme, dünyamızın sonunu yakınlaştırmış desek abartı olmayacaktır.

Kapitalizmi tüm modernitesiyle bütünlüklü bir sistem olarak ele alıp çözümleyen ve buna alternatif olarak demokratik toplum modernitesi tezini geliştiren Abdullah Öcalan, bu anlamda sosyalist teoriye de yepyeni bir ufuk kazandırıyor. Moderniteyi, gerçek üreticileri ve yaratıcıları olan toplumun

%90'lık kesimine mal ederek demokratikleştiriyor yani toplumsallaştırıyor. Topluma mal ederek demokratikleştirdiği moderniteyi, alternatif üç temel ayak üzerinden teorik düzeyde de olsa yeniden inşa ediyor. Abdullah Öcalan'ın sunduğu bu teorik düzey, demokratik toplum lehine ortaya çıkmış çok büyük ve çok tarihi bir gelişmedir. Demokratik toplum güçlerinin bu yeni tezi görüp bundan hem güç ve moral alması hem de kendi sistemlerini kurma yönünde pratikleşmesi halinde çok muazzam gelişmelerin ortaya çıkacağını şimdiden görmek mümkündür. Nitekim bu konuda Rojava deneyimini, kendi içinde birçok pratik yetersizlik barındırsa da demokratik modernite tezinin, pratik düzey kazanması bakımından bir başlangıç adımı sayabiliriz.

İyi bir bilimsel analiz yapıldığında gerçekten de kapitalist moderniteyi sistemli ve uzun ömürlü kılan üç temel boyutunun olduğunu görmek ve anlamak mümkündür. O zaman Demokratik modernite güçlerinin de kendi sistematiğini bu üç temel boyut üzerinden kurmasına ihtiyaç doğuyor. Bunlar; kapitalist sermayeciliğe karşı ahlaki ve politik toplum boyutu, endüstriyalizme karşı ekolojik endüstriyel toplum boyutu ve ulus-devlet aygıtına karşı Demokratik Konfederal Toplum boyutlarıdır. Demokratik moderniteyi bu temel boyutlar üzerinden sistemleştirip inşa etmek, içinde olduğumuz zamanın en vazgeçilmez devrimci görevi olmaktadır. Çünkü bu üç temel ayak üzerinden düşünsel örgüsü kurulan demokratik modernite tezi, kapitalist modernitenin yarattığı toplumsal krizden çıkmanın biricik çözüm yoludur. Dolayısıyla gelişen toplumsal mücadele hareketlerinin içine düştükleri temel yetersizliğe düşmemek ve yeni bir tekrarı olmamak açısından, artık devletçi-iktidarcı çözümleri terk etmek gerektiği konusunda net olmak gerekir. Çünkü toplumsal mücadeleler tarihi açısından bu tür devletçi-iktidarcı-uygarlık içi çözüm yöntemleri yeterince denenmiş ve sınanmıştır. Bu bakımdan demokratik moderniteyi de üç temel boyut üzerinden sistemleştirmeye odaklı bir çözüm yolunu geliştirmek, gerçek bir demokratik toplumun gelişmesi açısından da tarihi önemdedir.

Bu üç temel boyuttan birincisi, kapitalizme karşı ahlaki ve politik toplum boyutudur. Yani demokratik toplum boyutudur. Toplumun varoluş tarzı, doğası gereği anti kapitalisttir. Toplum ağırlıklı olarak

kapitalizmin karşısındadır. Çünkü toplumun ezici çoğunluğu, günlük olarak sermaye tekelinin sömürü ve tahakkümü altındadır. Adeta bir isyan halindedir. İşçiler, işsizler, kadınlar, gençler, sömürge halkları, birçok dini cemaat ve inanç yapısı, emekçiler, tarihsel toplumun ana gövdesini oluşturan etnisiteler, çağımızın yaşam tarzına biçim veren, form kazandıranlardır. Halk toplulukları tüm bunlardan oluşmaktadır. Yunan dilindeki demos, yani halk, tüm bu kesimlerden oluşuyor. Dolayısıyla kapitalizm, toplum düşmanlığıdır.

Kapitalist sermaye tekelleri; toplumu ele geçirmeden, topluma hem zihinsel hem fiziksel olarak hükmetmeden kendini var edemezler

Toplumu ezerek, sömürerek, köleleştirerek kendini var eden bir sistemdir. Sınıf çıkarları uğruna, sermaye tekeli büyüme uğruna gözden çıkarmayacağı, yok edemeyeceği hiçbir şey yoktur. Geçerli kıldığı tek kanun, kâr kanunudur. Bilim dünyasını, bu kanunu uğruna koşturuyor. Tarihi, bu kanun doğrultusunda anlatıyor. Sosyolojiyi, psikolojiyi bu kanun uğruna işletiyor. Doğaya bu kanun doğrultusunda hükmediyor. Bireyi bu kanunla eğitiyor, büyütüyor ve kontrol ediyor. Ev ve aile kurma anlayışının temeline bile bu kanunu yerleştiriyor. Toplumsal doğayı bu sayede değiştiriyor, dejenere ediyor, başkalaşıma uğratiyor. Dünyanın aç olanlarıyla, hasta düşenleriyle, savaş ve çatışmada ölenleriyle, taciz ve tecavüze uğrayanlarıyla ilgilenmiyor, sorunlarını gündemleştirmiyor, tersine teşvik ediyor. Sistemin mağdurları, ilgi alanının dışında kalıyor. Kapitalisti ilgilendiren tek şey, dünyayı ve toplumun büyük çoğunluğunu kendi kontrolünde tutmanın, sermaye tekeli büyütmek için hizmetine koşturmanın yollarını bulmaktır. Çünkü Kapitalist sermaye tekelleri; toplumu ele geçirmeden, topluma hem zihinsel hem fiziksel olarak hükmetmeden kendini var edemezler. Gelişim diyalektiği hep böyle olmuştur.

Toplum Bilinci, Süreklileşen Değer Varlığını Gerektirir

Demokratik moderniteyi oluşturan; emekçiler, işçiler, işsizler, kadınlar, gençler, meslek sahipleri, din ve düşünce tarikatları, inanç ve kültür yapıları, dışlanmış ve yok olma eşğine gelmiş etnisiteler tarih boyunca hep bir direniş ve var olma mücadelesi içerisinde olmalarına, özgür ve demokratik yaşamak için çok büyük bedeller vermelerine ve tüm bu konularda haklı olmalarına rağmen, kendi sistemlerini geliştirememişlerdir. Bunun bir nedeni, tekelci kapitalist zümrenin elindeki iktidar çarkını her an çevirip hiç boşluk bırakmaması için kendini sürekli planlı, programlı, taktikli ve stratejili kılmasıdır. Diğer nedeni ise, demokratik moderniteyi oluşturan potansiyel güçlerin, kendi gücünün yeterince farkında olamaması, farkına varanların da kendini yeterince örgütlü ve sistemli kılmaması, sürekli bir savunma pozisyonunda bırakmasıdır. Bazen de karşısında direndiği sistemin elindeki araçlarla kendini inşa etmeye kalkmasıdır. Bunların yanı sıra tarihi, günceli ve geleceği teorikleştiren aydın ve düşünürlerin sürekli olarak ilgi alanlarını kapitalist modernite lehine geliştirmeleri ve egemen modernitenin oluşmasına katkı sunmaları da bunda rol oynamıştır. Aydın ve düşünürlerin, gerçek demokratik modernite güçlerini görmemeleri, onlara gereken ilgiyi göstermemeleri, onlara moderniteyi oluşturan gerçek unsurları gözleriyle bakmamaları, onlar için özel bir çaba harcıyıp alternatif bir demokratik sistem geliştirme yönünde düşünce önermemeleri de bunda rol oynamıştır.

Uygurlik tarihi boyunca çok çeşitli toplumsal mücadeleler gelişmiştir. Büyük direnişler örgütlenmiş ve büyük bedeller verilmiştir. Tarih, sayısız direniş ve savunma savaşlarıyla doludur. Birçok dini hareket, tarikat ve mezhep oluşumu ortaya çıkmış, düşünce ekolleri gelişmiş, sınıf hareketleri boy vermiştir. Kimi başarılı olduğunu düşünerek kendi iktidarını kurumlaştırmış, kimi de başarılı olamamıştır. Başarıyı iktidarlaşmada ve devletleşmede görmek, tarihteki toplumsal mücadelelerin ve devrimci hareketlerin en temel hatası olarak önümüze çıkmaktadır. Üç büyük dinin devletleşme ve iktidarlaşma serüveninden tutalım da proleterya diktatörlüğüne dayalı reel sosyalist devletleşmeye kadar, bu temel

yanılgı aşılamamıştır. Kapitalist sistemi ve yol açtığı toplumsal krizleri, kendi sınıf veya ulus-devlet iktidarlarını oluşturarak aşacakları yanılgısını aşamamışlardır. Oysa kendi devlet ve iktidarını geliştirip kurumsallaştırmak yerine, demokratik toplumun doğasal bütünlüğü içinde moderniteyi geliştiren gerçeğini görüp, demokratik moderniteyi sistemli hale getirmeye yöneldiler, gelişen bu çok değerli toplumsal mücadeleler, verdikleri bedellere göre daha başarılı sonuçlar elde edebildirdi. Kendi dönemlerinin demokratik modernitelerini sistemli kılıp güçlendirebilir ve modernite üzerindeki kapitalizm damgasını daha o zamanlar kaldırılabildirdi. Yaşadıkları yetersizliklerin, her birinin kendi dönemlerindeki düşünsel, bilimsel, tekniksel gelişmelerle ve ortaya çıkan toplumsal deneyimlerin düzeyi ile de ilgisi elbette vardır.

İnsanın toplumsallaştığı ilk dönemlerden beri, toplum hep ahlaki ve politik karakterde gelişmiş ve öyle yaşamıştır

İnsanın toplumsallaştığı ilk dönemlerden beri, toplum hep ahlaki ve politik karakterde gelişmiş ve öyle yaşamıştır. Bir diğer adlandırmayla demokratik karakterde yaşamıştır. Ahlak kurumunun tüm toplumlardaki, tüm inanç ve kültürlerdeki versiyonlarında; yalanı, hırsızlığı, şiddeti, haksız kazancı, adaletsizliği, eşitsizliği, tacizi-tecavüzü kötü sayması, haram kılması, lanetlemesi, yasaklaması ve hatta cezalandırması boşuna değildir. Çünkü insan denen varlık; toplum olmayı, ürettiği bu ortak değerleri yaşatarak başarmıştır. Toplum olma bilinci, süreklileşen bu değerlerin varlığını gerektirir. Kapitalist zihniyet ve sistemi; toplumun ahlaki açıdan ürettiği bu değerlerin muğlaklaştırıldığı, zayıflatıldığı ve ortadan kaldırıldığı yerlerde ve zamanlarda gelişme olanağı bulmuştur. Toplumsal yaşamı mümkün kılan bu ahlaki değerlerin gücünü koruduğu yerlerde ve zamanlarda ise, kapitalizm gelişme imkanı bulamamıştır. Çünkü toplumun

kendi ahlak ve politikasını, kendi öz bilinç ve iradesiyle geliştirdiği yerde ve zamanda kapitalizmin ayakta kalması ve hüküm sürmesi mümkün değildir. Bu açıdan kapitalizm; ahlakın, kültürün ve inançların zayıfladığı ortamları, kendini büyütmenin, egemen kılmanın, hegemonlaştırmanın zemini yapmıştır. 14. ve 15. Yüzyılların batı Avrupa'sındaki bu yönlü gelişmeler incelendiğinde, durumu pratik yaşanmışlıklarla aydınlatmak mümkündür.

Toplumsal tarihin en uzun kesiti, ahlaki ve politik tarzda yaşanmıştır. Bu gerçeklik bugün dahi, kendisini toplumsal doğanın bazı derinliklerinde yaşatmaktadır. Fakat toplumun ahlaki ve politik doğası, günümüz açısından son derece daraltılmış ve geri plana düşmüş bir durumdadır. Günümüz toplumuna tek tipleştirme dayatılmaktadır. Toplum içindeki renkler ve çeşitlilik adeta griye boyanmış, zorla veya ideolojik propaganda yoluyla tek tipleştirilme dayatılmıştır. Kapitalist modernitenin kendi okul ve kışkalarında, pozitivist bilim merkezlerinde yetiştirdiği, kâr elde etmek dışında temel bir amacı tanımayan, her bakımdan rekabetçi, toplumsal değerleri, ahlaki ve vicdani ölçülerini tanımayan, maddi yaşam ve tüketim kültürüne entegre edilmiş bir birey ve toplum yetiştirilmektedir. Demokratik modernitenin; bu bireyi zihniyet, sosyoloji ve psikoloji açısından iyi çözümlemesi ve ahlaki politik niteliklerine yeniden kavuşmuş özgür bireyler haline getirmeyi hedeflemesine ihtiyaç vardır. Bunun için çok ciddi eğitim ve örgütlenme çalışmaları yürütmek gerekmektedir. Ahlaki, politik, demokratik ve özgür bireylerin yetişeceği zeminler ise; geliştirilecek alternatif okul ve akademiler sistemi içinde olabileceği gibi demokratik konfederal toplumu oluşturan küçük demokratik komün ortamları olarak da geliştirilebilir.

Politikleşen ve kendi politikasını belirleme iradesini gösteren bireyler ve toplumlar, sınıflaşma sorununu da çözen bireyler ve toplumlardır. Gerçek politik toplumlar, sınıf ayırımı ve eşitsizlik üretmezler. Tersine var olan sınıf ayırımlarını ve eşitsizlikleri ortadan kaldırmak için çaba harcarlar. Bu açıdan da toplumun tüm renkliliği, tüm çeşitliliği ile tüm kültürel yapılarıyla politika yapma gücü ve iradesine kavuşması, toplumun eşitlikçi ve özgürlükçü

karakterine kavuşması açısından da gereklidir. Bilimi ve bilgiyi salt nesnel sınırlara hapseden pozitivist bilim anlayışının aşılıp, nesne ötesini de aydınlatmayı esas alan, manevi dünyaları da tanımaya ve tanımlamaya odaklı yeni bir bilim anlayışının geliştirilmesine ve hem bireyin hem toplumun bu temelde yeniden aydınlanma faaliyetlerini geliştirmesine ihtiyaç vardır. Demokratik modernitenin kendini alternatif bir sistem haline getirmesi için öncelikle düşünce ve zihniyet alanının da, kendini baştan aşağı yeniden bir inşa sürecine almasına ihtiyaç vardır.

İkinci boyut ise kapitalist endüstriyalizme karşı ekolojik bir endüstri anlayışının geliştirilmesidir. Yani endüstri alanında da yeni bir demokratik ve ekolojik devrim ihtiyacı vardır. Endüstriyalizmin yol açtığı doğa ve toplum tahribatlarını hızla gidermek, alternatifini yaratmaya bağlıdır. Bu temelde endüstriyalizm bir ideoloji olarak eleştirilip sorgulanırken, yol açtığı dev gibi sorunların çözümü endüstri karşıtlığında değil, daha ekolojik ve ihtiyaca dayalı bir endüstri anlayışının geliştirilmesinde görülmelidir. Bu alanın sınırsız bir tüketim anlayışına göre değil de ihtiyaç temelli ekolojik bir anlayışla ele alınıp inşa edilmesi adeta belirleyici önemdedir. Demokratik modernite toplumunun endüstri anlayışı, doğası gereği böyle olmak durumundadır. Endüstriyalizmin hem çevresel doğada hem de toplumsal doğada yol açtığı tahribatların hızla giderilmesi çerçevesinde, yeni ekolojik bir endüstri programı üretmek mümkündür. Bunun için özellikle de köylere dayalı tarım ve ziraat alanlarının modernizasyonuna ihtiyaç vardır. Köylerin demokratik ve ekolojik temelde modernleştirilerek birer toplumsal üretim mekanlarına dönüştürülmesi, toprağın veriminden faydalanan organik tarımın geliştirilmesi, kentlerde motorlu taşıt üretiminin ve trafiğinin sınırlandırılması, kimyasal atıkların arındırılması, iklim kuşağının gördüğü zararın giderilmesi için üretim politikalarında gerekli tedbirlerin alınması, mega kentlerde kapitalist tekellerin maaşlı işçisi olmaya mahkum bırakılmış yoksul işsiz ve ucuz işçi kesimlerinin modern köylere teşvik edilmesi gibi çok kapsamlı ve çok yeni politikalar belirlenebilir. Ancak temel ölçü, çevresel doğaya ve toplumsal doğaya verilen zararın hızla giderilmesi ve zararsız bir ekolojik endüstri

anlayışının geliştirilmesi anlamına gelecektir. Silah endüstrisine, makine kimya endüstrisine, seks-spor-sanat endüstrisine gereğinden fazla yapılan yatırımların sınırlandırılarak, insan yaşamı için daha vazgeçilmez olan, toplumun huzuru ve refahı için daha acil olan bazı endüstriyel üretim alanlarına ağırlık verilmesi, Demokratik modernite perspektifi bakımından daha faydalı olacaktır.

Gerçek politik toplumlar, sınıf ayırımı ve eşitsizlik üretmezler

Kapitalizmin bir ekonomik sistem olmadığını, tersine ekonominin canına okumuş bir sistem olduğunu söylüyoruz. O zaman demokratik modernitede ekonomi, gerçek sahipleri tarafından gerçek tanımına yeniden kavuşma şansı kazanacaktır. Uygulanacak ekonomi politikalar, sınıflar arası uçurumları kapatmaya ve ekolojik zararları hem gidermeye hem de sıfır ekolojik zarara indirmeye odaklanır. Demokratik komünal ekonomiye geçişin en uygun yol ve yöntemleri, bu kaygılar dikkate alınarak geliştirilebilir. Sınırlı bir kâr düzeyi ve sınırlı bir mülkiyet düzeyi geçerli kılınabilir. Fiyatlandırmada, bir malın gerçek kullanım değeri ve değişim değeri doğru tespit edilerek belirlenebilir. Böylelikle ekonomi alanı, üzerine sınırsız kâr hesabı yapılan bir alan olmaktan çıkarılabilir. Temel ihtiyaçların karşılanması ve toplumsal refah ortamının yaratılması için, bunlara dikkat edilmesi esastır. Bunun için tarım köy birlikleri oluşturulabilir, işsizliğe karşı binlerce ekolojik-ekonomik topluluk hem modern köy ortamlarında hem de kent ortamlarında geliştirilebilir. Ekonomik faaliyetin ahlaki bazı ölçüleri de geliştirilebilir. Kentin köye üstünlüğü propagandalarının asılsızlığı, rahatlıkla kavranabilir ve ortadan kaldırılabilir. On binlerce yıldan beri insan toplumunu besleyen ve adeta topluma Analık etmiş olan köyler, sahip olduğu gerçek itibarına yeniden kavuşabilir. “Köysüz kentin var olması mümkün değil” kavrayışını tüm toplumda geliştirmek gerekiyor. Çünkü kendisini besleyen köyleri olmazsa, kentlerin ayakta kalması mümkün değildir. Kentleri ayakta tutan, esasen köyledir. Köye

dayalı, dolayısıyla toprağa dayalı gerçek organik üretimdir. Kapitalizmin yarattığı sentetik ürünlerin yol açtığı tahribatlar hem insan sağlığını hem de çevre sağlığını devasa felaketlerle yüz yüze bıkarmıştır. Bir diğer açıdan demokratik modernite ekonomisi; işsizliği yoksulluğu ortadan kaldırır. Hem fazla üretime hem de eksik üretime yer vermez, köy-kent çelişmesini birbirini besleyen ilişkilere dönüştürür, aşırı kâr ve sınırsız mülkiyete gerekli sınırları getirerek, sınıfsal uçurumları kapatmayı esas alır, endüstri faaliyetlerini ekolojik ölçüler içinde yürütmeye odaklanır.

Toplum, Demokratik ve Konfederaldir

Kapitalist modernitenin ulus-devlet aygıtına karşı da Demokratik modernite, demokratik konfederal toplum sistemini geliştirir ve bunu bir demokratik yönetim tarzı olarak uygular. Ulus-devletin hem merkezîyetçi hem sömürücü yönetimi karşısında, toplumun demokratik öz yönetimlerini geliştirir. Örgütleyip uyguladığı demokrasi tarzında liberal değil, radikaldır. Radikallığı doğrudan demokrasi uygulamasından gelir. Bilindiği üzere toplum denen olgunun bünyesinde çeşitlilik vardır. Tıpkı çevresel doğadaki görsel çeşitlilik gibi, toplumun bünyesi de kendi içinde zengin bir çeşitlilik barındırır. Fakat kapitalist ulus-devlet tekelleri, toplumsal bünyede taşınan tüm çeşitliliği ve var olan farklılıkları adeta ideolojik sömürü tırpanından geçirmiş ve günümüz toplumunu tek tipleştirmiştir. Toplumsal çoklukları silikleştirmiştir. Buna karşı demokratik konfederal yönetim tarzı, toplumu oluşturan tüm renkleri, tüm çeşitliliği, tüm kolektiviteleri federe veya konfedere özerk yapılar olarak tanıır ve irade sahibi görür. Tüm dillerin, tüm kültürlerin, tüm inanç kesimlerinin, tüm etnisitelerin kendi politik konfedere yapılarını geliştirmelerine ve yönetime yerinden katılmalarına imkan ve olanak sunar. Bu anlamıyla politikayı demokratikleştirir. Yani toplumsallaştırır. Böylelikle toplumu oluşturan tüm kesimler, fark gözetmeksizin politika yapma, karar alma süreçlerine katılmış olur. Kendi kendini yöneten gerçek bir demokratik toplum gelişir. Dolayısıyla demokratik konfederal sistem hem toplumun politikleşmesi için hem de demokratikleşmesi ve özgür irade sahibi olması için vazgeçilmezdir. Zaten tarihsel toplum doğası da

incelendiğinde, daha çok demakrotik ve konfederal olduğu görülecektir.

Toplumsal doğanın, özü itibarıyla homojen ve monolitik olmadığını bilmeden ve kavramadan, demokratik konfederal sistemin değerini ve gerekliliğini anlamak mümkün değildir. Bu anlamda toplumsal doğayı iyi araştırmak ve kavramak, Demokratik modernitenin kendini sistemleştirme sürecinin görevlerini başarıyla yürütmesinin, en olmazsa olmazlarının başında geliyor. ‘Tarihte en uzun süreli yaşanmış toplumların doğası, homojen ve monolitik değildi ancak günümüz toplumu maalesef böyledir’ deyip inançsız yaklaşmamak gerekir. Evet, kapitalist modernitenin yarattığı tahribatlar çok fazladır. Toplumsal doğayı azımsanmayacak derecede zedelemiş ve dejenere etmiştir. Ancak günümüz devrimciliğinin en başat görevi, tam da bu zedelenen toplumsal doğayı iyileştirmektir. Toplumun, bireyin yabancılaştırıldığı ahlaki ve politik niteliklerine, yani demokratik niteliklerine yeniden kavuşmasını sağlamaktır. Yoksa devrimcilik, kendini adeta tanrı yerine koyup, yeni toplum yaratımlarına soyunmak değildir. Bu nesnel olarak mümkün olmadığı gibi, psikolojik ve ruhsal olarak da kendini halkın ve toplumun üstünde ve adeta yaratıcısı gibi görmeye götürür. Demokratik modernite potansiyelinin, taşıdığı değişim ve dönüşüm gücünü kendinde görmesini sağlamak, kendisini üç temel boyut üzerinden inşa ederek sistemini oluşturmaya yardımcı olmak, buna öncülük etmek, zayıflayan ahlaki politik nitelik ve özelliklerine yeniden kavuşmasını sağlamak, günümüz devrimciliğinin en temel amacı olmaktadır. Demokratik toplumu inşa görevlerine, böyle yeni bir devrimci anlayışla doğru bir öncülüğün yapılması halinde, çağımızın geçerli modernitesinin Demokratik modernite haline geleceği, kuşkusuzdur. Demokratik modernitenin gelişip sistemleşmesi, her bakımdan örgütlü bir toplumla mümkündür. Bu bakımdan, demokratik modernite sistemini kendisi için esas alacak olan toplumların tüm bireyleri, konfederal bir bağ içinde örgütlü olmak durumundadır. Söz konusu toplumların her bireyi, toplumsal yönetime yani demokratik halk yönetimine katılmak için, en az bir komünal birimin üyesi olmak durumundadır.

Demokratik halk örgütlemesinin dışında kalacak bireylerin, günlük yönetim ve politika belirleme işlerine katılımı da mümkün olmayacaktır. Bu bakımdan her birey, en az bir komünal birime üye olmak durumundadır. Bu komünal birimler, birer meslek komünü olabileceği gibi, içinde yaşanan bir köyün veya bir mahallenin komünü de olabilir, bir sivil toplum kurumu da olabilir. Çünkü, bireyin günlük olarak ihtiyaç duyacağı konularda görüş belirtebileceği, politik karar süreçlerine katılabileceği bir tartışma komününde yer alma olanağına sahip olması, esas amaçlardan biridir. Kendisini radikal demokrasiyle yöneten bir toplum, kendi bireyinin katılımcılık yeteneğini de geliştirmek ister. Bu biçimdeki bir katılımcılık tarzını, kendi bireyinin iradi gelişimi ve iradi katılımı açısından da önemser. Toplum olarak, yaşamını, geleceğe dair kaderini, her konuda günlük politikasını belirlerken, kendisine ait tüm bireylerinin görüşünü almayı temel prensip sayar. Böyle tüm bireylerinin iradi katılımı ile yürüyen bir toplumun, yaşadığı her türlü soruna çözüm oluşturmaması mümkün değildir. En küçük bir sorundan en büyük soruna kadar, her türlü sorununu çözme gücünü geliştirebilir. Herkesin ortak katılımıyla kararlar alındığı için, kimse kendisini bu kararların uygulanma sürecinin dışında görmez. Kimse kararları sahiplenmeme yaklaşımına girmez. Ciddi düzeyde bir birey toplum bütünleşmesi ve kaynaşması yaşanır. Ne bireyler, sınırsız haklar kullanıp yeni krallar haline gelir, ne de toplum; bireyini sürekli baskılayabilir. Çünkü; her şey, demokratik ortamlarda tartışılarak kararlaştır ve uygulamaya konulur. Temsili demokraside olduğu gibi, küçücük bir azınlık, büyük çoğunlukların adına oturup konuşmaz, kararlar almaz ve onlara uygulatmaz. Karar alıcılar ve uygulayıcılar aynı zemini paylaşınca, duyulacak kaygılar da ortak olur.

Görüldüğü üzere demokratik modernite için ön görülen demokratik konfederal sistem, cins ve sınıf ayırımı gözetmeksizin tüm halkın doğrudan, araçlar olmaksızın kendi kendini yönetme modelidir. Halkın kendi özyönetimi temelinde kendi yaşamını örgütlemesi olarak da tanımlayabiliriz. Yerinden yönetim de denilebilir. Herkesin bulunduğu yerden yönetime katılmasını mümkün kılan bir demokrasi modelidir. Her bakımdan öz yeterliliğe dayalı gerçek

bir halk demokrasisidir. Halkın kendi belirlediği ahlak ve politikası temelinde kendi yaşamını günlük olarak planlaması, örgütlemesi ve yürütmesi, yönetmesidir. Halkın birilerine güvenip kaderini teslim etmesi, kendi adına kararlar vermesine onay vermesi olarak oturtulmuş olan temsili demokrasiden, bu anlamıyla çok çok farklıdır. Tüm kararlar, halkın günlük olarak işleyen demokratik komünal birim ortamlarında ve konfederal bağlar içerisinde alınır. Demokratik Konfederal toplum sisteminde demokrasi, giderek bir yaşam tarzına dönüşür. Yöneticilik ve politika, bürokratik olmaktan çıkar ve devletlerin tekelinden kurtulur. Çünkü politika belirleme sürecine ve yönetime, herkes bulunduğu yerden doğrudan katılmış olur. Yöneticilik, artık bir iş olarak bir meslek olarak değil, demokratik komünal yaşama normal bir katılım biçimi olarak gelişir. Tam oturduğunda ise özgür yaşamın bir parçası ve vazgeçilmez haline gelir. Bir yaşam tarzına dönüşür. Özgür yaşamayı imkanı kılan, yepyeni bir demokratik toplumsal sisteme dönüşür. Bu anlamıyla yaşanmakta olan toplumsal krizden çıkmak için umut vaat eden ve denemeye değer yeni bir demokratik toplum modelidir. Bu anlamda demokratik modernitenin kendini örgütleyip sistemli kılması, yaşanmakta olan toplumsal krizden çıkmanın biricik yoludur.

içindekiler için tıklayınız...

Endüstriyel Tahakkümden Ekolojik Özgürleşmeye

Derya Akyol

İnsan ile doğa ilişkisinin bozulması, yaygın kabul gören teorik yaklaşımlara göre, Sanayi Devrimi sürecinde sistematik bir dönüşüm geçirmiştir. Sanayi Devriminin bu süreçte katalizör işlevi görmesine karşın, insan ve doğa arasındaki etkileşimin tarihsel evrimi, farklı dönemlerde değişken dinamikler sergilemiştir. Makineleşme, kentleşme ve üretim faaliyetlerinin endüstriyel kapasite ile artış göstermesi, günümüzde yaşam pratiklerini tamamen kuşatmış, bu da insan-doğa ve toplum-doğa ilişkilerini tarihsel olarak en yabancılaşmış evresine taşımıştır.

İnsanlık/toplumsallık tarihinin çok erken dönemlerine kadar uzanan bir endüstri tarihi vardır. Yaşamın devamlılığı için keşfetme, var etme süreci ile birlikte bir endüstri tarihinden bahsedebiliriz. Endüstri kelimesi Latince “industria” (çalışkanlık, çaba, etkin olma) kökeninden gelir ve genel olarak üretimle ilişkili faaliyetleri ifade eder. Toplumsallığın başladığı yerde, barınma, beslenme gibi ihtiyaçların karşılanması için basit üretim araçlarının üretimi ile endüstrinin doğuşuna işaret eder. Bu bakımdan endüstrinin, toplumsal açıdan insan ihtiyaçlarını karşılayan mal ve hizmetlerin belli bir iş bölümüyle alet/makine kullanarak üretilmesiyle karakterize edildiğini söyleyebiliriz.

Toplumsal yaşamın gelişimi için kaçınılmaz olan üretim araçlarının ve iş bölümünün gelişimi tahakküm ve hiyerarşinin doğuşu ile birlikte başka

bir karakter kazanır. Üretim araçlarına ve onlarla birlikte üretilen zenginliğe “el koyan” sınıfın ortaya çıkışı ile birlikte yaşamın devamı için gerekli olan endüstri de başkalaşarak, sadece toplumsal ihtiyaçların üretimi için değil, zenginlik ve ticaret için gerçekleştirilmesi başlar. İnsanların kendi ihtiyaçları dışında bir de egemen sınıfın üyeleri için üretmek zorunda bırakılmaları, aynı zamanda emeğin ve toprağın (doğanın) daha fazla verimli, daha fazla ürün vermesini sağlayacak şekilde üretim araçlarının ve teknolojinin gelişimini koşullandırmıştır. Endüstrinin bu gelişimi, dönüşümü kapitalist üretim ilişkilerinin gelişimi ile yeni bir boyut kazanmıştır. Bugün kapitalist modernitenin geldiği nokta, endüstri ve ekonominin gasp edilerek toplum aleyhine gelişiminin zirvesi olduğu söylenebilir. Endüstriyalizm de kapitalist modernite ile birlikte ortaya çıkmış, üretimden sağlığa kadar bütün yaşamı ekonominin ilkelerine göre yönlendirmeyi esas alan belli bir düşünme biçimi ve pratikler bütünüdür.

Özü dayanışma ile birlikte yaşam olan toplum, binlerce yıl bu kültürle varlığını sürdürmüştür. Toplumsallığın adımlarının ilk atıldığı süreçler olan avcı-toplayıcı dönem ve göçebe tarzı yaşamın ardından tarımın keşfi ile yerleşik ve üretici konuma geçilmiştir. İnsanlık tarihinin en önemli dönüm noktalarından olan Neolitik Çağ dönemi keşiflerin, üretimin ihtiyaç temelli ve toplumsal yarar adına yapıldığı dönemdir. Neolitik dönem toplumsallığı,

yani ilk komünal toplumun üretim araçlarını keşfetmesi, tarım ve avcılık faaliyetleri sonucu ortaya çıkmıştır. Bitkilerin keşfedilip yaşama katılması, tohumların ekilmesi gibi kadın etrafında şekillenen ve uzun bir süre devam eden toplumsallık mevcuttu. Bu dönem, iş bölümüne dayanan organize bir yaşam biçimine sahipti. Kadın-erkek eşitsizliğine dair bulguların olmadığı, aynı zamanda doğada bulunan diğer varlıklar ile de yakın ilişki içerisinde sürdürülen simbiyotik bir ilişki mevcuttu. Neolitik çağ aynı zamanda insanlığın gelişimi üzerinde maddi ve manevi değerlerin ve doğal özgür yaşam koşullarının birikiminin tarihsel köklerine işaret eder. Mülkiyet anlayışının pratikte ve zihinlerde oluşmadığı, doğaya saygı değil, doğa ile iç içe yaşama kültürü gelişkindi. Eşitlikçi bu toplumlar yaş, cinsiyet ve akrabalık bağına göre işlevsel olarak birbirlerini tamamlayıcı ilişkilere sahiptiler.

Toplumsallık tarihinin çok erken dönemlerine kadar uzanan bir endüstri tarihi vardır

Ekonomi veya maddi hayat nesnelerinin elde edilmesi canlılığın en temel sorunudur. Evrenin gerçekleşme malzemesidir. Canlı metabolizma, dış ortamdan edindiği ve onu sindirim sistemine uygun ihtiyaç nesnelerine dönüştürdüğü bir üretim sayesinde devamlılığını sağlar. Evrensel bir kuraldır.¹ Toplumu da şekillendiren ekonomi, yaşam için vazgeçilmez, aynı zamanda bir toplumsal üretim biçimidir. Avcı-toplayıcı yaşam biçiminde doğanın sunduğu tüketilirken; ilk komünal toplumda ihtiyaç nesnelerinin üretimi ekonomiye dahil olmuştur. Planlama ve sistemsel bir organizasyon olan bu süreç toplumsal doğanın gereği olarak, kolektif ve komünal nitelikte gelişme göstermiştir. Üretim araçları üzerinde de bir mülkiyetin olmadığı, alınıp satılan bir metanın aksine, toplumsal bağları inşa eden, verenle alan arasında karşılıklılık ilkesine

dayalı armağan kültürü söz konusuydu. Antropolog Mauss'un klasik ifadesiyle; "Vermeyi reddetmek, davet etmeyi ihmal etmek, aynı şekilde almayı reddetmek savaş ilanıya denktir; ittifakı ve cemaati reddetmektir bu."² Armağan ekonomisi olarak ifade ettiği bu kültür, beslenme pratiklerinin ötesinde -kimi zaman şölenlerle- kolektif bilincin inşasına katkı sunarak kültürel sürekliliği garanti altına almıştır.

Neolitik toplumda kolektif üretim ve paylaşım temelinde şekillenen organik dayanışma, tarım devrimi sonrasında artı ürüne el koyan bir sosyal tabakanın ortaya çıkması, özel mülkiyetin kurumsallaşması ve derinleşmesiyle parçalanmıştır. Bu süreç toplumsal yaşamın sürekliliğini sağlayan bazı yönetsel organların hiyerarşik tahakküm mekanizmalarına dönüşerek yerleşiklik kazanmasını ve nihayet kapitalist üretim ilişkilerinin tarihsel kökenlerinin oluşumuna zemin hazırlamıştır. İşte bu kolektif ve eşitlikçi temellerden kopuş, tarihin akışını değiştirerek sömürüye dayalı yeni bir sistemin tohumlarını atmış; insanlığı kapitalizmin hiyerarşik ve yıkıcı düzenine sürüklemiştir.

Kapitalizmin kökleri, yaklaşık beş bin yıllık hiyerarşik uygarlık sisteminin içinde şekillenen sınıfsal ayrışma, mülkiyetin tekelleşmesi ve sömürü mekanizmalarının kurumsallaşmasıyla derin bir tarihselliğe sahiptir. Tarım devrimiyle başlayan artı ürüne el koyma pratikleri, kent-devletlerin ortaya çıkışı ve merkezi iktidar yapılarının güçlenmesi, kapitalist birikim mantığının ilk izlerini taşır. Ticaret yollarının genişlemesi ve meta üretiminin yaygınlaşmasıyla sermaye, giderek daha yoğun bir sömürü ağı örüyor; sanayi devrimi ise bu süreci ve doğanın endüstriyel yağmaya açılmasıyla keskin bir dönüşüme uğrattırıyor. Bugün kapitalist modernite, bu tarihsel birikimin en radikal ifadesi olarak karşımıza çıkıyor: Devlet, endüstri ve finansın iç içe geçtiği bu sistem toplumsal ilişkileri zayıflatırken, kolektif değerleri parçalıyor, insanı yabancılaştırıyor ve ekolojik yıkımı küresel bir krize dönüştürüyor. Dolayısıyla kapitalizmin eleştirisi, yalnızca ekonomik bir modelin değil binlerce yıllık hiyerarşik bir tahakküm geleneğinin ve onun bugünkü totaliter

1 Öcalan, A.; Demokratik Uygarlık Çözümü II; s. 50

2 Mauss, M.(1954) Armağan Üzerine Deneme s.94

yapılanmasının köklü bir radikal reddini zorunlu kılıyor.

Endüstriyalizm

Kapitalist modernite, devletin şiddet tekeli, piyasayı ve tekeli örgütleyerek bugünkü hegemonik düzeni inşa etmiştir. Kapitalist modernitenin kurumsallaştırdığı şiddet, endüstriyalizmin toplumu ve doğayı sonsuz kaynaklar olarak gören mantığıyla iç içe geçerek yeni bir sömürü evresini başlatmıştır. Tam da bu noktada, endüstriyalizmin yükselişi ile birlikte ekonominin doğası radikal bir dönüşüme uğramış; üretim süreçlerinin merkezileşmesi ve metalaşmanın küresel ölçekte yaygınlaşması, geleneksel üretim ve geçim yöntemlerinin yerini sistemli bir gaspa bırakmasına yol açmıştır. Bu süreç emeğin, toprağın, suyun ve biyolojik çeşitliliğin de piyasa mekanizmalarına tabi kılınarak müştereklerin özelleştirilmesi ile sonuçlanmıştır. Bu sömürü mekanizmalarının işleyici, yalnızca ekonomik ve ekolojik tahribatla sınırlı kalmamış, toplumsal hiyerarşileri pekiştiren ideolojik bir tahakkümü de beraberinde getirmiştir. Endüstriyalizmin kendi doğasının temelinde yatan sömürgeci ve patriarkal bakış açısı; doğayı, hayvanları, işçileri kar nesnelere dönüştürürken, kadınlar ve yerli halklar “duygusal”, “akılsız” şeklinde nitelendirilerek ikincilleştirilmiştir. Bu tahakkümün yol açtığı kültürel erozyon, toplumsal eşitsizlikler, ekolojik yıkımlar ile dünyanın en derin çelişkilerini oluşturmuş, insan-merkezci ve erkek-merkezci düşünce yapılarının da eleştirisini zorunlu kılmıştır.

Kapitalist Modernitenin dayattığı bu sömürü rejimi, ekolojik dengeleri göz ardı eden bir birikim modeli üzerinden işlerken, doğanın ve insanın yeniden üretim kapasitesini alan bir tüketim çılgınlığını da kurumsallaştırmıştır. Dolayısıyla, günümüzde yaşanan ekonomik krizlerin kökeninde, endüstriyel kapitalizmin doğayı ve emeği sonsuz birer kaynak olarak gören yapısal şiddet yatmaktadır. Bu sömürü düzeni üretim ilişkilerinin ötesine geçerek kapitalist gerçekliğin her alanda egemen hale gelmesine zemin hazırlamıştır. “Günümüz radikallerinin yeterince yüzleşmedikleri en zorlayıcı gerçek, bugün kapitalizmin sadece bir ekonomi değil, aynı zamanda

bir toplum haline geldiği gerçeğidir. Daha önceleri büyük ölçüde iktisadi hayatla sınırlı olan rekabet, 'büyü ya da öl' zihniyeti ve piyasanın kaosu ticaret ve sanayi alanlarından ailevi, kişisel, cinsel, dini ve toplumsal ilişkilerin gündelik yaşamına yayıldı.”³ Kapitalist modernitenin yıkıcı tahakkümü, salt ekonomik bir sistem olmaktan çıkarak varoluşun tüm katmanlarını istila etmiş; doğanın metalaştırılması, emeğin sömürsü, yaşamın finansallaşması yoluyla insanın ve toplumun doğasını bile kendi içine hapsedmiştir.

Özellikle 18. Yüzyıldan itibaren küresel ölçekte toplumsal ve ekonomik dönüşümlere yol açan endüstriyalizm uygarlığın şekillenmesinde kritik bir rol oynamıştır. Hızlı teknolojik icatlar sayesinde nitelik ve nicelik olarak küreselleşerek üretim artışı, beraberinde ekolojik yıkımlar, sosyo-ekonomik eşitsizlikler, kültürel yabancılaşma ve toplum sağlığı üzerinde ciddi sorunlar ortaya çıkarmıştır. Kapitalist üretimin temel karakteri olan daha fazla sermaye için daha fazla (genişletilmiş) üretim mantığı, teknolojinin de en küçük birimden en fazla kar elde etmeye özgülennmiş bir amaçlılığa göre gelişimini zorlamıştır. Dolayısıyla kapitalizmle birlikte teknoloji sadece üretimin ve toplumsal yaşamın kolaylaştırılması gibi amaçlarla değil, sermayenin kar mantığına göre gelişen bir karakter kazanmıştır. Yeni teknolojilerin toplumsal yararı yani kullanım değeri ikincil, tali bir nitelik haline gelmiştir. Bu nedenle teknolojik ilerleme, insanın, toprağın, bir bütün olarak doğanın daha derin ve daha yaygın sömürsü anlamına gelir.

Sermayenin daha fazla kar için daha fazla üretim mantığının gerçekleşmesi, üretimin doğanın düzeninden kopması, rastlantısal olmaktan çıkmasına bağlıdır. Bilim ve teknoloji de bu hizmete koşulmuştur. Örneğin üretimde kullanılan enerjinin, hammaddenin ve emek gücünün garantili yani, her mevsim yedi gün yirmi dört saat hazır ve nazır olması gerekir. İmparator orduları bu koşulları sağlamak için okyanus ötesi keşifler, sömürgecilik, köle ticareti ve su ya da hayvan gücü yerine de fosil yakıtların enerji kaynağı olarak kullanılmasını sağlayan sanayinin gelişimi için çaba harcamıştır. Sanayi devrimi

olarak selamlanan keşif olan buharlı makinelerin kullanılması aslında fosil yakıtların enerji kaynağı olarak kullanılmasını sağlayan teknolojik gelişmedir. Buharlı motorların çalışması için önce ormanlar yok edildi. Ardından kömür keşfedildi. Son olarak da petrol eklendi. Kömür ve petrol sayesinde "sınırsız" üretim için gerekli "sınırsız" enerji kaynağı da bulunmuş oldu.

Özellikle fosil yakıt üretim-tüketimi ile 18. Yüzyıldan itibaren hız kazanan endüstriyalizm, yalnızca üretim biçimlerini değil, insanın doğayla, kendi emeğiyle kurduğu ilişkiyi radikal biçimde dönüştürmüştür. Günümüzde kapitalist modernitenin yapısal dinamikleri, toplumsal ve ekolojik varoluşları derinden dönüştürerek neredeyse tüm yaşam alanlarını metalaştırmıştır. Bu süreç, eğitimden sağlığa, gıdadan kültürel üretime kadar uzanan bir dizi temel ihtiyacın endüstriyel mantık çerçevesinde standartlaştırılmasına ve piyasa ilişkilerine tabi kılınmasına yol açmıştır. Yaşamın temelini oluşturan su, hava, toprak gibi canlı-cansız tüm varlıkların ortak ihtiyaçları metalaştırılarak, ortak yaşam dokusu parçalanmıştır.

Mono-kültür tarım tipinin dayatılmasıyla, gıda güvenliği riske girmektedir

Kapitalizmin yayılcı doğası, sanayi devriminin yarattığı üretim kapasitesi ve emperyalist devletlerin kaynak arayışı, savaşları kaçınılmaz kılmıştır. Endüstriyalizm askeri-sanayinin gelişimini hızlandırarak savaşın mekanizmalarını oluşturmaya ortak olmuştur. Yalnızca toprak gaspı değil, ekonomik çıkarların, enerji kaynaklarının ve hegemonyanın yeniden üretildiği bir alan haline gelmiştir. Savaş yürütücüsü olan ulus-devletler milliyetçiliği yükseltirken geriye ekolojik yıkımlar, toplumsal ve ekonomik krizler bırakmaktadır. Savaşların bıraktığı yıkım, emperyalist ekonomilerin sömürü mekanizmalarını beslerken, kırsalı çözüp kentleri endüstriyel laboratuvara dönüştürmüş,

böylece kapitalizmin yıkıcı etkileri hem dışarıda hem de içeride katlanarak büyümüştür.

Endüstriyalizmin yarattığı ekonomik tahakküm, kırsal nüfusu kentlere doğru sürükleyerek plansız ve kontrolsüz bir kentleşme sürecini beraberinde getirmiştir. Bu süreç yalnızca demografik bir değişim değil, aynı zamanda toplumsal çözülüş, yerel kültürlerin yok edilmesi anlamına gelmiştir. Kentler endüstriyel üretimin merkezleri haline geldikçe, betonlaşma, hava kirliliği, su varlıklarının tüketimi ve doğal alanların yok edilmesi gibi olgularla ekolojik yıkımlar katmerleşerek artmıştır. Kent endüstrisi, insanı yalnızca "iş gücü"ne indirgeyerek, tüketim çarkına mahkûm etmiştir.

İnsanlık tarihinin en büyük devrimlerinden biri olan tarım toplumu; insanın kendi toprağını işleyerek kendi gıdasını üretmesi ve toplumsal emek ile birlikte, insan-doğa ilişkisini ve toplumsal yapıyı besleyen demokratik bir süreçti. Tarımın toplumsal dönüştürücü rolü, sanayileşme ve kapitalizmin yükselişiyle birlikte radikal bir değişime uğramıştır. Başlangıçta insan ile doğa arasında simbiyotik bir ilişki kuran tarım pratikleri, giderek küresel sermayenin kontrolü altında metalaşan bir üretim sistemine dönüşmüştür. Bu süreç, tarihsel olarak toprağın özelleştirilmesi ile ivme kazanmış, günümüzde ise patentli tohumlar, kimyasal girdi bağımlılığı ve uluslararası piyasa mekanizmalarıyla küçük üreticileri de yok eden bir nitelik kazanmıştır. Endüstriyel tarımın yol açtığı sosyal ve ekolojik krizler hem yerel hem de küresel ölçekte kendini göstermektedir. Yüksek verim elde etmek için kullanılan kimyasal gübreler, pestisitler, genetiği değiştirilmiş organizmalar (GDO'lar) ve yoğun su kullanımı ile uzun vadede verimlilik kaybına ve biyolojik çeşitliliği yok etme noktasına getirmektedir. Tarımsal üretim büyük şirketlerin kontrolüne geçerek, küçük çiftçiler ekonomik olarak tahakküm altına alınmaktadır. Mono-kültür tarım tipinin dayatılmasıyla, gıda güvenliği riske girmektedir.

Tarımsal bir üretim olan hayvancılık endüstrisi ise, ekolojik dengeyi en çok tehdit eden ve büyük ölçüde çevre tahribatına yol açan alanlardan biridir. Küresel ormansızlaşmanın temel sebeplerinden biri olan endüstriyel hayvancılık, özellikle Amazon

bölgesinde geniş çaplı ekosistem tahribatına yol açmaktadır. Hayvan yemi üretimi ve çiftlik alanları için yapılan orman katliamı hem iklim değişikliğini hızlandırmakta hem de biyoçeşitlilik kaybına neden olmaktadır. Endüstriyel hayvancılık, yeryüzü ve tüm canlı-cansız varlıklar için çok boyutlu bir yıkım anlamına geliyor. Fabrika çiftlikleri ise milyarlarca hayvanı doğal yaşam alanlarından kopararak kalabalık ve sağlıksız ortamlara hapsedildiği sistematik bir sömürü düzeni kurmaktadır.

Küresel endüstriyalizmin sürekli ve artarak (hem nicelik hem çeşitlilik olarak) üretim mantığının yarattığı ekonominin sürdürülmesi için gerekli olan enerjinin üretimi de ciddi bir ekolojik yıkım alanlarından biridir. Enerji sektörü; sanayi üretiminden, dijitalleşmeye kadar devletler arasında bir güç dengesi olarak, küresel hiyerarşide bir iktidar parametresidir. Fosil yakıt endüstrisi, iklim krizini derinleştirirken, hidroelektrik barajlar ve madencilik projeleri halkların yaşam alanlarını yok eder. Doğanın tahribatının ötesinde toplumsal yapıyı dönüştüren/dönüştürmeyi amaçlayan bir süreç içerir. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) kapsamında inşa edilen barajlar, özellikle Kuzey Kürdistan coğrafyasında, “güvenlik” söylemiyle meşrulaştırılmaya çalışılan, ulus-devletin sömürgeci mantığını yansıtan stratejik yapılar haline gelmiştir. Bu barajlar, devletler arası güç dengelerinin ötesinde, ekolojik varlıkların birer savaş aygıtına dönüştürülmesiyle işlev kazanmıştır. Dicle Nehri üzerinde kurulan Ilısu Barajı, enerji ve kalkınma söylemleriyle sunulsa da gerçekte Kürt coğrafyasının kültürel, tarihsel ve ekolojik bütünlüğünü parçalayan bir mekanizma işlev görmektedir.

12 bin yıllık geçmişe sahip Hasankeyf’in sular altında bırakılması, yalnızca somut bir tarihler mirasın değil, aynı zamanda kolektif hafızanın da sistematik bir şekilde silinmesi anlamına gelmektedir. Barajın yol açtığı zorunlu göç, on binlerce insanın yerinden edilmesine neden olmuş; bu durum, yüzyıllardır süren tarımsal üretim kültürünü yok etmiştir. Topraklarından koparılan insanlar, metropollere göç etmek zorunda kalmış, bu da işsizlik, yoksulluk ve enformel işgücüne mahkûmiyet gibi ağır sosyoekonomik sonuçlar doğurmuştur. Bu

süreç, devletin Kürdistan özelinde demografik ve ekolojik yapıyı dönüştürme politikasının bir parçası olarak okunabilir. Ekonomik çıkar olduğu kadar asimilasyonist bir karakter taşıyarak; ulus-devletin homojenleştirici politikaları kapsamında, Kürt kimliğinin sistematik inkârı ve toplumsal dışlanması üzerine temellenmiştir.

Kapitalist modernitenin “ilerleme” naraları eşliğinde toplumu bir tahakküm sarmalına sürükleyen endüstriyalizm tarihsel bir kırılmadır. Üretim araçlarının merkezileşmesi ve teknolojik dogma yalnızca emek süreçlerini değil, toplumsal ilişkilerin tümünü metalaştırarak insanı kendi yarattığı makinenin bir parçası haline getirir. Kapitalist modernitenin üç sacayağı endüstriyalizm, ulus-devlet ve kapitalist üretim kolektif bilinci parçalamayı ve bireyi tüketime mahkûm eden bir düzen inşa etmeyi amaçlamaktadır.

Erdemli bir yaşamın yerini biçimlerin egemen olduğu bir yaşam almıştır

Fabrikaların hiyerarşisi, ulus-devletin tek tip birey yaratma tahakkümü ve piyasa, insanı özgür bir canlı olmaktan çıkararak sadece ekonomik bir birim haline getirmiştir. Eğitimden, sağlığa, sağlıktan sanata kadar her toplumsal üretim endüstriyalizmin pazar alanına çevrilmiştir. Kapitalizmin küresel ölçekte yayılması ve neoliberal politikaların derinleşmesiyle birlikte, toplumsal yaşamın tüm alanları metalaşma sürecine tabi tutularak piyasa işleyişine eklemlenmiştir. Eğitim kurumları, bilgi paylaşımı ve eleştirel düşünce üretme işlevinden uzaklaşarak piyasa mantığına tabi olmuş, özelleştirilerek ve ticarileştirilerek sermaye birikim sürecine girmiştir. Sağlık hizmetleri bir hak olmaktan çıkarılarak kar odaklı bir sektör haline getirilip; bedenlerimiz gelir kaynağı olarak görülen birer “müşteri” statüsüne dönüştürülmüştür. İnsan bedeni, parçaları yeniden üretilebilir bir makine gibi modüler bir nesne olarak görülmeye başlanmıştır. Organ nakliden organ üretimine geçilmiştir. Erdemli bir yaşamın yerini biçimlerin egemen olduğu bir yaşam almıştır.

Cinsiyetçiliği de içerisinde barındıran bu sistem kadın emeği ve bedeni üzerindeki denetimi, sömürü mekanizması haline getirir. Hem ücretli işgücü piyasasında hem de ücretsiz ev bakım emeği alanında sistematik biçimde değersizleştirirken, erkek egemen sistem kültürel temsiller yoluyla bu eşitsizliği yeniden üretir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılık, bu sistemin birbirlerini besleyen zincirleridir.

Çağımızın ekolojik ve toplumsal krizleri yalnızca bir çevre sorunuyla değil, aynı zamanda kapitalist modernitenin yapısal şiddetiyle hesaplaşmaya zorluyor. Endüstriyalizmin her alana nüfuz etmesiyle birlikte, yaşamın kendisi piyasa kalıplarına hapsolurken, insanın kendine ve emeğine yabancılaşmasına sebep olmaktadır. Salt bir ekonomik bir model olmanın ötesinde yalnızca emeği değil, aynı zamanda zamanı, istekleri hatta direnişi bile kendine göre organize eder. Bu süreç, endüstriyalizmin yalnızca teknik bir sistem olmadığını, aynı zamanda toplumsal bilinci ve ilişkileri yeniden üreten bir iktidar mekanizması olduğunu ortaya koyar. Ayrıca piyasanın her şeyi belirlediği bu sistemde, karar alma mekanizmaları büyük şirketlerin ve finans tekelleri elinde toplanırken, toplumsal katılım ve kolektif irade yok sayılır. Bir tekeliçi ideoloji ve aygıt olarak endüstriyalizm toplumun en temel sorunlarından. Derinden sorgulanması gerekir. Sadece ortaya çıkardığı tehlikeler bunun için yeterlidir. Canavarın daha da büyüüp kontrolden çıkması, sorgulanmasını ve hakkında alınması gereken tedbirleri gecikmiş ve anlamsız kılabilir. Toplumun kendisi olmaktan çıkmasını ve sanal toplum haline gelmesini engellemek için, bu canavarı tekellerin elinden alarak önce ehlileştirip, sonra toplumun doğasına dost kılmanın tam zamanıdır.⁴

Endüstriyalizmin yarattığı çok boyutlu krizlere karşın, köklü bir sistem alternatifi inşa etmek ve bu sömürü düzeninin ötesine geçmek gerekmektedir. Öncelikle bu sistemin işleyiş mekanizmalarını, dayandığı ideolojik temelleri ve yarattığı yıkımı bütün boyutlarıyla anlamak kaçınılmazdır. Ancak bu şekilde alternatif bir yaşamın tohumlarını ekebiliriz.

Bu alternatif, yalnızca ekonomik değil, aynı zamanda ekolojik, demokratik, özgürlükçü bir dönüşümü hedeflemeli; insanın/toplumun doğa ile uyum içinde var olduğu, toplumsal bağların güçlenebileceği bir paradigmayı inşa etmelidir. Unutmamalı ki kapitalist modernite aynı zamanda bir zihniyet sorunudur.

Endüstriyalizme Karşı Eko-Endüstri

Toplum ekolojik, özgürlükçü, demokratik örgütlenme biçimlerini deneyimlemiş bir tarihe sahiptir. Bu nedenle yeni sistem inşasında geçmişin kolektif deneyimlerinden ve bilgeliklerinden beslenmek bize yol haritası sunmaktadır. Tüm bunlardan hareketle Abdullah Öcalan tarafından teorileştirilen ve pratik yaşamda somut deneyimlere sahip Demokratik Modernite devrimci bir kopuşu hedefler. Devletli uygarlıkların tahakkümüne karşı nesiller boyu süren mücadele, demokratik modernitenin mayasını oluşturur. İlk tarım topluluklarından ortaya çıkan dayanışmacı üretim biçimleri, Antik Yunan'daki agora demokrasisi, Ortaçağ Avrupası'ndaki komün hareketleri halkın yönetiminin en somut örneklerindendir. Bu toplumsal tarihin ayna oluşturduğu özgürlükçü bir yaşam tahayyülü yeni bir yaşamı da mümkün kılmaktadır.

Doğa sömürülmesi gereken bir “kaynak” değil, içinde var olduğumuz canlı bir bütündür

Endüstriyalizmin hiyerarşik, sömürücü ve yıkıcı mantığına karşılık, demokratik modernitenin ekolojik ve komünal değerleri temelinde şekillenen eko-endüstri; özgürlükçü, dayanışmacı, doğa ile uyumlu bir üretim modeli olarak sunulmaktadır. Eko-endüstriyel model teknolojinin demokratikleştirilmesini, yerelin özgünlüğünü, örgütlenmiş üretim-tüketim ağını ve ekolojiyi merkeze alan bir sistemdir. Fosil yakıt temelli enerji sistemleri yerine yenilenebilir enerjiye, endüstriyel tarım yerine agro-ekolojik yöntemlere, pazar

4 Öcalan, A: Demokratik uygarlık Manifestosu III. S.102

ekonomisine karşılık komünal ekonomilere dayanır. Bu model endüstriyalizmin aşılmasında kritik bir rol oynar.

Toplumsal tüm yaşamsal ihtiyaçlarını doğru ve yeterli temin edebilmek, ekolojik yaklaşımla olur. Eko-endüstri ancak bu ihtiyaçları doğru geliştirecek yöntemdir. Varlıksal olarak toplumun emeği ile gelişen toplumsal ihtiyaçlar; doğru, doğaya dost teknik ile karşılanır. Azınlığın elinde olan birikim alanlarının komünal topluluklara geçmesiyle gerçekleşir. Toplumun tüm ihtiyaçlarını en iyi ve yeterli şekilde sağlamaya hizmet etmesi, toplumun denetiminde olması, ekolojik ekonominin politikasıdır. Doğal zenginlikleri tüketme değil, doğayı tamamlamayı, koruma üzerinden olur.⁵ Ekoloji temelli bir ekonomi politikası demokratik ve katılımcı bir toplumsal örgütlenmeyi de zorunlu kılar. Üretim araçlarının ve doğal varlıkların komünal yönetimi, yerel halkların karar süreçlerine doğrudan dahil olmasıyla anlamlı hale gelir. Merkeziyetçi ve hiyerarşik iktidar yapıları yerine, demokratik işleyiş ekolojik dengeyi de garanti altına alabilir.

Eko-endüstriyel yaklaşım, tek başına piyasa mekanizmalarının dışında, pratikteki uygulaması komünler, kooperatifler ve meclisler gibi demokrasi araçları üzerinden şekillenir. Karar süreçleri halkın doğrudan katılımına açılarak her türlü ekonomik faaliyet, toplumun gerçek ihtiyaçları ve ekolojik denge arasındaki ilişki ile sürdürülür. Doğal varlıkların yönetimi, su, orman, madenler gibi unsurlar talan ekonomisinin yerine koruyucu anlayışın hâkim kılınması ile sağlanır. Bu ekolojik pratik köklü bir toplumsal dönüşüm aynı zamanda kadın özgürlüğünü de bu yaşama yerleştiren bütünlüklü bir yaklaşım ve pratiktir. Binlerce yıllık patriyarkal tahakküme karşı toplumsal yaşamda kadınların özgür ve eşit bireyler olarak var olabilmesinin koşullarını yaratır. Kadınların karar alma süreçlerinde eşit temsiliyeti, kadın meclisleri ve kooperatifleriyle özgün örgütlenmeleri, kadın emeğinin dönüştürücü gücü ile ekolojik yaşamda belirleyici rol oynar.

Günümüz ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak; endüstri ve teknolojiye gelişmeler toplum ve doğaya uyumlu bir hale getirilmelidir. Bu sistemde enerji kooperatifleri ile enerjinin demokratikleştirilmesi, fosil yakıt yerine yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımıyla enerji yoksulluğunun önüne geçilerek, adil bir sistem oluşturulmalıdır. Su yalnızca yaşamsal bir varlık değil, ekolojik dengenin sürdürüldüğü yaşamın kendisidir. Suyun ticarileştirilmesi, barajlar eliyle tahakküm altına alınması, hem iklim değişikliğine yol açan hem de adaletsizliği yükselten bir ağ haline gelmiştir. Bu noktada suyu meta olmaktan çıkarıp, bir varlık olarak tanımlamak, tüm canlılık için ulaşılabilirliğini sağlamak ve tekellerin elinden almak elzemdir. Endüstriyel tarım araçlarına mecbur bırakan uygulamalar, geleneksel yöntemlerle değiştirilmelidir. Komünal tarım arazilerini doğal uygulamalarla işleyerek gıda güvenliği sağlanırken, kent ve kırsal diyalogunu yeniden kurulmalıdır. Yerel ve mevsimsel üretim ve tüketim, doğal gübreleme tekniklerinin uygulanması ve tohum kütüphaneleriyle yerel tohumlar güvence altına alınmalıdır. Tüm bu uygulamalar demokratik, kadın özgürlükçü ve ekolojik perspektif temelinde halkın doğrudan katılımıyla, kapitalist modernitenin karşısında konumlanarak, özgür toplum, özgür doğa inşasını oluşturmanın alternatif yollarıdır. Doğa sömürülmesi gereken bir “kaynak” değil, içinde var olduğumuz canlı bir bütündür. Bu bilinç hem zihniyet dönüşümü hem de yaşamsal pratiklerle yeniden inşa edilmelidir.

Bugün karşı karşıya olduğumuz kapitalizmin bizlere sunduğu ekolojik çöküş, kendimize ve emeğimize yabancılaşmada başat rol oynamaktadır. Oysa özgürleşme yolu, komünal değerlerin ışığında, insanın doğayla kurduğu ilişkiyi yeniden tesis ederek yaşama dair tüm ilişkilerin yeniden düşünülmesini gerektirir. Kadın özgürlük mücadelesiyle, ekolojik direnişle, demokrasi deneyimleriyle ve tüm alanların öz savunmasını oluşturarak beslenen bu alternatif karanlıktan çıkmanın yol haritasını çiziyor. Bu yolda atılacak her adım, özgür bir doğa ve özgür toplumun kapısını aralayacaktır.

İçindekiler için tıklayınız...

Dünya Savaşlarına Karşı Halkların Barışı

Serdar Eren

20. Yüzyılın başı ve 21. Yüzyılın şu an içinde bulunduğumuz dönemi, uygarlık güçleri arasındaki sistem içi ilişki ve çelişkiler açısından dikkate değer benzerlikler taşıyor. Her şeyden önce bu son iki asrın 20-25 yıllık ilk dönemleri, gelişen/gelişmekte olan emperyalist paylaşım savaşları bakımından benzerdir. Birinci Paylaşım Savaşı'nda fitili, emperyalist rakiplerinden görece geç katılan Almanya ateşlemişti. İçinde bulunduğumuz asırda, üçüncüsünün günden güne gelişimine tanık olduğumuz savaşın zemini ise ABD ve İsrail tarafından hazırlandı. Savaş için öne sürülen görünür gerekçe, ilkinde Almanya'nın müttefiki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun veliaht prensinin Saraybosna'da suikastla öldürülmesiydi. İngilizlerin denizasıırı sömürgelerine ulaşımını engellemek için Ortadoğu'ya epey önceden göz diken Almanya'nın, bu suikast olayının üzerine pusuda bekler vaziyette atlayarak, savaş gerekçesine dönüştürdüğü biliniyor. Bugünkü savaşa giden yol ise benzer bir "mağduriyet" gerekçesiyle 25 yıla yakın bir süre zarfında döşendi. 2001 yılındaki 11 Eylül saldırıları, ABD'nin önce Afganistan'a, akabinde de 2003 yılında Irak'a saldırmasıyla sonuçlandı. An itibarıyla nihai aşamada ise 7 Ekim 2023'te Hamas'ın İsrail'e yönelik saldırıları, savaşın ivmelendiği yeni aşamanın bahanesi olarak öne çıkarıldı.

Art arda gelen iki asrın söz konusu dönemleri, uluslararası devletler sistemi için birer restorasyon evresi olmaları yönüyle de benzerdir. 20. Yüzyılın

başında devletli uygarlık adeta ulus-devletlere gebe gibidir. Birinci Paylaşım Savaşı ebelik yapar ve gücünü büyük oranda kaybetmiş olan eski rejimin büyük imparatorluklarının bünyesinden, irili ufaklı onlarca yeni ulus-devlet ortaya çıkar. Bugün de uluslararası sermaye ve devlet güçleri yeni bir düzen arayışındadır. Ve aynı ilkinde olduğu gibi bu sonuncusunda da savaşın ana mekânı ve düğüm noktası Ortadoğu'dur. Kapitalist hegemon sistem, 20. Yüzyılın başında doğumu için dünyanın altını üstüne getirdiği ulus-devletleri bugün bir bir ortadan kaldırarak bu restorasyonu gerçekleştirmek istemektedir.

Hegemon sistem, kendisinin yarattığı ulus-devletlerden kimilerini bitirme amacı gütsse dahi, böyle bir niyetin güncel dünya savaşına sebep olacak kadar derin bir çelişki-çatışma durumuna işaret ettiğini belirtmek mümkün değildir. Hegemon sistem ve hedef alınan ulus-devlet yapıları arasındaki çelişki, görünürdeki belki yüzeysel bir çelişkiyi ifade edebilir. Ama hegemon sistemi dünya savaşına muhtaç bırakacak kadar esaslı ve kökü derinlerde olan çelişki, devletler arasında cereyan etmemektedir. Bunu Irak, Mısır, Tunus, Libya ve en son olarak Suriye'de rejimlerin düşüşü sonrasında yaşanan gelişmelerden gözlemlemek mümkündür. Söz konusu rejimler, küresel kapitalizmin planlarıyla birebir örtüşür nitelikte tarih sahnesinden çekilmiş değildir. Mısır ve Tunus'ta esas ve doğrudan belirleyici olan güç, Mısır ve Tunus halkıdır örneğin. Bu iki ülkede Mübarek ve Bin

Ali gittikten sonra halkların istekleri doğrultusunda bir sistem kurulamamış olabilir. Bu ayrı bir sorundur. Despotik bir rejimin yıkılmış olması, adil, demokratik, refah düzeyi yüksek bir sistemi tek başına garanti etmemektedir. Bunun için diktatörleri yıkacak tepki gücünden daha fazlasına ihtiyaç vardır.

Kapitalist hegemon sistem, 20. Yüzyılın başında doğumu için dünyanın altını üstüne getirdiği ulus-devletleri bugün bir ortadan kaldırarak bu restorasyonu gerçekleştirmek istemektedir

Yıkılan despotizmin demokratik ve toplumsal özgürlükçü bir sisteme evrilmesi; sınıf hareketlerinin gelişkinliği, dinamik kadın ve gençlik örgütlerinin varlığı, işçi sınıfıyla birlikte köylüler, kent orta sınıfı ve küçük burjuvaziye kapsayacak demokratik bir hareketin açığa çıkarılması; oluşturulacak alternatif sisteme dair mutabakatın bu hareket içerisinde en azından temel konular üzerine (yasama ve yargının demokratikleştirilmesi, yoksulluk-işsizlik-gelir adaletsizliğine son verecek bir ekonomik sistemin oluşturulması vs.) sağlanmış olması; bilimden sanata tüm alanların halk hareketinin etkisini güçlendirecek nitelikte aktifleştirilmesi, enternasyonal dayanışmanın örülmesi, tüm bu süreci ısrar ve samimiyetle yürütecek demokratik önderliklerin varlığı ve etkisine bağlıdır.

Kaldı ki gelişmeler her zaman hegemon sistemin egemenlerinin istediği istikamette de gelişmez. Kapitalist sistemin müdahale etmek için hedef aldığı ülkede yaşayan halklar ve merkez kapitalist ülkelerdeki sınıf hareketleri, sistemin bekası için belirlenen planları akamete uğratabilir.

Son 15 yılda Ortadoğu coğrafyasında yaşanan sosyal-siyasal gelişmeler, tıpkı 100 yıl öncesinde olduğu gibi kapsamlı bir dönüşümün içerisinde bulunduğunu ortaya koyuyor. Devlet ve sermaye güçleri, kendi cephelerinden bahaneler arayıp yaratarak provoke

ettikleri kapsamlı savaşlarla böyle dönemlere girerken; halklar ve emekçi sınıflar da kendi öncüleri, örgütleri, dayanışma ağları ve programlarıyla yıkım ve ölümler kadar adalet, barış ve onurlu yaşamın nüvelerini barındıran bu tür kaotik dönemlere hazırlıklı girmek durumunda.

Aradan geçen yaklaşık 100 yıllık tarihsel dönemde “dünya savaşları” olarak adlandırılan olayların, farklı uygarlıklar arası bir hegemonya mücadelesinden ziyade devlet ve sermayeye dayalı kültür ile toplumsal kültür arasındaki mücadeleden kök aldığı dikkate alındığında; sürecin halklar açısından taşıdığı riskler kadar barındırdığı özgürlük imkânları da daha net görünürlük kazanmaktadır.

Bir ucunda devletli uygarlık güçlerinden birinin, diğer kutbunda da başka bir devletli uygarlık gücünün bulunduğu bir çelişki değildir söz konusu olan. Bahse konu asırlık tarihsel süreç, bunun böyle olmadığını; ister uysal ister sorunlu karakterde olsun, kapitalist dünya sistemiyle ilişki içerisinde olan devletlerin değil, halkların ve binlerce yıllık kültürlerinin kapitalist hegemonyayla ilişkisinin son tahlilde belirleyici olduğunu ortaya koyuyor.

Ulus-Devlet Hegemondur

Son yüzyıldır dünya ölçeğinde hegemonyaya dönüştürerek aynı dünyayı kıyametin eşğine getiren kapitalist sistemin, toplumsal varoluşa en ters karaktere sahip yapısı; neden bizzat ortaya çıkardığı ulus-devletlerle değil de esasen toplumla savaş hâlinde olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Diyalektiğin bilimsel ve devrimci yorumu, antik çağlarda birkaç asırda bir batıp yeniden çıkan uygarlıklar biçiminde yaşanan tekerrürün günümüzde de -belki biraz daha tempolu bir şekilde- emperyalist paylaşım savaşları biçiminde geliştiğini göstermektedir. Antik çağda aynı karaktere sahip uygarlıkların, kurulduktan belki bir, belki de iki ya da üç asır sonra yıkılmaları; araya bir Ortaçağ'ın girmesi, sonrasında yeni bir sınıflı-uygarlığın boy verışı ve bu çevrimin 5000 yıl boyunca Akdeniz-Ortadoğu, Hint, Çin gibi farklı uygarlık alanlarında “tarih tekerrürden ibarettir” deyişine ilham olacak biçimde devam edişi; kapitalizmin tek hegemon uygarlık gücüne dönüştüğü

son asırda, devletler ve sermaye güçlerinin muhtaç olduğu dünya savaşlarının tekerrürüne dönüşmüş bulunuyor.

Yalnız, içinde bulunduğumuz çağın antik çağdaki tekerrürlerden iki temel noktada farkı bulunuyor: Birincisi, eskiden uygarlık alanları kadar, doğal toplumun var olduğu sınıfsız-devletsiz alanlar da bulunmaktaydı ve o uygarlık güçlerine son ölümcül darbeyi, uygarlık güçlerince “barbarlar” diye tanımlanan o toplumlar indirmektedir. Böylelikle kent kültüründen ziyade kırsal kültürün öne çıktığı, feodalizme benzer bir ara-uygarlık dönemi açıldı. Uygarlıkları fetheden kabile ve aşiret birliklerinin çok küçük bir kısmı bu şekilde yeni uygarlık gücü olarak toplumlarından kopsalar dahi, sınıflı-devletli uygarlık sisteminin dışında doğal toplum varlığı devam ederdi.

Halklar, egemen güçlere karşı her bakımdan kendi sistemlerini yaratıp savunabildikleri kadar zafer iddiasında bulunabilir

Modern tarih öncesi Türkî devletlerin Türkmen aşiret topluluklarıyla, esasen ne kutsal ne de Romalı olan Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu’nun Kuzey Avrupalı Germen kabileleriyle, İslam devletlerinin bedevi Müslümanlarla çelişkileri bunu en açık haliyle ortaya koyan örneklerdir. Devlet nüfuzu, insan nüfusunun ancak çok sınırlı bir kısmı üzerinde etkili olabilmekte; eski uygarlık güçlerinden bakiye kesimler içerisinde, asimile edilmiş eski kabile-aşiret reislerinin öncülüğünde bir organizasyon olarak kalırdı.

İkinci fark ise antik dönemde, birbirinden izole edilmişçesine bağımsız farklı uygarlık alanları mevcuttu. Ortadoğu-Akdeniz havzası, Hint alt kıtası, Uzak Doğu Çin sahası, sınırlı birkaç istisnai olay dışında ayrı dünyalarmışçasına iktidar kavgalarını kendi içlerinde yaşar dururdu. Mesela Hindistan’da bugün bile etkisi tam olarak kırılmamış bulunan kast sistemi, antik uygarlıkların birden çok oluşu ve birbirleriyle ilişkilerinin sınırlı oluşu nedeniyle dış

müdahalenin köklü dönüşümler yaratacak düzeyde gelişmediği; iç dinamiklerinse toplumsal dönüşüme güç getiremediği koşullarda kemikleşmiş sosyal sınıfsal ilişkilere işaret etmektedir.

Oysa kapitalizm çağında ne sistem dışı halkların varlığından ne de kapitalizmden ayrı bir uygarlık sisteminden söz edilebilmektedir. Ulus-devletlerin, hatta aralarında anti-empyalizm iddiasına sahip olanların bile tamamı, hegemon kapitalist sistemi temsil etmekten öte bir rol oynamamaktadır. Bu nedenle kuruluşlarıyla kapitalist hegemonyaya katkı sunan ulus-devletlerin çökmesinde de kendi başına bir anti-kapitalist unsur aramanın anlamı bulunmamaktadır. Ve yine aynı nedenle, çelişkinin diğer kutbundaki mücadele dinamiği; inşasından, devamından ve çöküşünden kapitalist hegemonyanın çıkar sağladığı ulus-devletler değil, yarattıkları kültüre dayalı olarak kapitalizme direnen halklar olmaktadır.

2024’ün Ocak ayında, İsrail’in Filistin halkına karşı uyguladığı soykırım politikasına sözüm ona lanet okumak için düzenlenen mitingde konuşan Bilal Erdoğan, “zalimlere (İsrail’e) en büyük silahlarıyla karşılık vereceklerini” haykırırken, o en büyük silahın “dua etmek” olduğunu söylemekteydi. Büyük bir trajedinin ortasına atılan Filistin halkıyla sınırlı kalmaksızın, kendisini ciddiye alıp o meydana gelen binlerce kişiyle de alay edencesine, İsrail’in saldırganlığını duayla bertaraf edeceklerini salık veren oğul Erdoğan, esasen ulus-devlet sistemine dayalı olarak hegemonyasını kuran kapitalist sistemde devletler arası çelişkinin sınırları ve niteliğini açık etmekteydi. Sahibi oldukları ticaret gemileri aracılığıyla aynı İsrail devletiyle ekonomik ilişkileri sürdürüp, oradan elde edilen gelirle şahsi kasalarını doldurmak varken, neden siyasi, diplomatik, ekonomik ve hukuki açıdan Filistin halkının yararına daha ciddi ve dürüst herhangi bir adım atılsın ki?

Kendilerinin Kürt halkı ve Önderliği’ne karşı uyguladığı tecrit, inkâr ve imha politikasını, bugüne kadar yaptıklarının samimi bir özeleştirisini ve hesabını verme temelinde feshedip, Ortadoğu’da kültür ve politikanın demokratikleştirilmesine katkı sunarak İsrail devletinin faşizminin engellenebileceği -en azından ciddi bir şekilde sınırlandırılabilceği- neden görülsün ki?

Ezcümle: Tarihten güncele sayısız veri, hegemonundan uydusuna tüm ulus-devletlerin; Kürt, Filistinli Arap, İsraili, Türk, Müslüman, Musevi ya da başka bir etnik köken veya inançtan olmasına bakmaksızın, tüm halkların sınıflı uygarlığın son halkası olan kapitalist sistemin sömürü mekanizması karşısında pasifize edilerek uysallaştırılması ortak paydasında birleştiğini göstermektedir.

Demokratik Konfederalizm Çözümüdür

Türlü biçimler altında toplumsal varlık ve kültür bombardımanına tabi tutulmuş iken halkların, emekçi sınıfların, özellikle de kadın ve gençlerin, eski yapıların çözüldüğü; geleceğinse diyalektik zıtların mücadele, bilinç ve örgütlülüğüne dayalı olarak belirleneceği kaotik süreçlerde meydana devlet ve sermaye güçlerine bırakması beklenemez. Kültür, politika, ideoloji ve öz savunma gücünün ortaya konacağı mücadele meydanlarında, tavizsiz direniş ve sınırsız yaratıcılıkla kendini gerçekleştirdikçe hegemonik sisteme karşı halk savaşının zafer potansiyelleri aktifleşecektir. Çünkü halklar, egemen güçlere karşı her bakımdan kendi sistemlerini yaratıp savunabildikleri kadar zafer iddiasında bulunabilir. O potansiyel aktifleştiği ve kendi sınırlarını aştığı oranda zafer rasyonel bir olasılık hâlini alabilir. Açıktır ki fiziki direnişin varlığını ve gerekliliğini yadsımamakla birlikte, fiziksel direnişten çok daha fazlasını gerektiren bir kendini gerçekleştirme olayı söz konusudur. Toplumsal varlığı teslim almaya ve toplumsal kültürü asimile etmeye dönük saldırılara karşı, fiziki direniş kadar özgürlükçü alternatifin yaratılması ve sisteme kavuşturulması da zaruridir. Abdullah Öcalan'ın insan ve doğa üzerinde yükselen kapitalist sistem tahakkümü ve bu tahakkümün ömrünü uzatma çabalarına karşı, tüm bu gereklilikleri karşılayacak biçim ve içerikte geliştirdiği yanıt Demokratik Konfederalizm Sistemi'dir.

Kapitalist modernitenin ekonomiye, politikaya ve doğaya yaklaşımının açığa çıkardığı toplumsal sorunlar karşısında Demokratik Konfederalizm Sistemi'nin çözüm gücü, temel bazı başlıklar üzerinden analiz edilecek olursa;

1. Devlet sistemleri sınıf egemenliğine dayalı olduklarından, hâkim sınıf ve zümrelerin çıkarına

toplumun geri kalan çoğunluğunun politik alanın dışında tutulmasıyla karakter kazanır. Sümerlerden günümüzün ABD'sine, tarih boyunca örgütlenmiş tüm devletler için geçerlidir bu husus. Kapitalizmi ve siyasal sistemi, ulus-devleti diğer tarihî uygarlıklardan ayıran temel özellik, egemenlik sahasının genişliği ve etkilerinin toplumsal yapının tüm gözeneklerine nüfuz edecek derinlikte olmasıdır. Toplum, tarihin hiçbir döneminde politik özneliğini bu düzeyde kaybetmiş değildir. Politikayı devlet işleriyle denkleştiren "politika" anlayışının ters orantılı bir şekilde kabul görmesi için de geçerlidir belirtilenler. Politikayı bulaşılması gereken kirlili bir alan olarak gören namuslu-vicdanlı insanlar, kapitalizm çağının eseridir. Eskinin aşiret-kabile toplumlarında politik alanın (ki bu yaşamın tamamını kapsamaktaydı) dışında bırakılmanın tek bir gerekçesi olabilirdi ki, o da toplumdan aforoz edilmektir. Aralarında nüanslar bulunsa da devlet dışı toplumların hepsinde politika, toplumun temel sorunlarına çözümün üretildiği, toplumsal varlığın devamı için zarurî görülen bir görev alanı olarak tanımlanmakta, bu doğrultuda uygulanmaktaydı. Baskı, zor, maddi ve manevi değerlerin gaspı, topluma yabancılaşma gibi, bugün politikayla neredeyse özdeş görülen negatif olgular, devlet sistemi ve bu sistemin temsilcilerine layık görülürdü. Devletleşme, soysuzlaşmakla eşdeğerdirdi. Yani eski toplumların dünya görüşünde devlet ve politika birbirine özdeş değildi. Geleneksel toplum, politikayı namusu gibi sahiplenirken, devlete karşı varlığını ve değerlerini korumayı esas almaktaydı. Geçmişin hakikate daha yakın bu algısının günümüzde ciddi anlamda çarpıldığı açıktır. Politikayı her türlü ahlaksızlığın döndüğü bir alan olarak görüp apolitik duruşa yönelen akıl, devletin varlığını meşru ve gerekli görüp devlete tabi olmakta herhangi bir sakınca duymamaktadır. Bu nedenle, çağımızın toplumsal sorunlarının bu denli ağır yaşanmasının temel nedenlerinin başına toplumun politika ile sorunlu ilişkisini koymak gerekir. Abdullah Öcalan'ın "Geçmiş, günümüzden daha hakikidir" tespiti, tam da devleti kabul edip politikadan uzaklaşan çoğunluğun içinde bulunduğu duruma dönük yapılmış gibidir. Nitekim arsızlığın türlü biçimleriyle toplumun karşısına çıkıp koltuklarında oturmaya devam eden Trumplar, Putinler ve Aliyevler bu hakikatsizlik zemininde boy vermektedir. Geline aşamada, ulus-devlet

temsilcileri bile apolitik toplumun güçsüzlüğüne güvenerek, insanlıktan çıkan bu kişiliklerin davranış ve uygulamalarını savunamamakta; gün geçtikçe sayıları artan önemli bir kesimi ise eleştirel tutum geliştirmektedir. Fakat toplumsal politikanın zayıf olduğu bir zeminde geliştirilen eleştirilerin etkili olmadığı da görülmektedir. Politikasızlık zemininde gelişen eleştiri enflasyonu, dile-eyleme gelen özgürlük iradesinden ziyade yılgınlığın, bir kurtarıcı bekleme halinin dışavurumunun ifadesi oluyor. Özgürlük umutlarını yeşertmiyor; aksine, iktidarı elinde tutanların günden güne azgınlaşmasına neden oluyor. Toplum değerleri karşısında utanmazlığın değer kazanışı, toplumsal çürüme alâmeti sayısız olayın yaşanmasını; kültürsüzlüğün kültüre, ahlaksızlığın ahlaka dönüşmesini de beraberinde getiriyor.

Geleneksel toplum, politikayı namusu gibi sahiplenirken, devlete karşı varlığını ve değerlerini korumayı esas almaktaydı

Demokratik Konfederalizm programı, yaşanan tüm toplumsal sorunlarda böylece belirleyici bir pozisyonda bulunan toplumsal politika sorununa çözüm sunuyor. Toplumu oluşturan tüm kesimlerin, hem kendi bünyelerinde hem de toplumun genelini ilgilendiren meseleler üzerine meclislerde bir araya gelerek çözüm üreten özneye dönüşmesinin kapılarını açıyor. İktidar ve sermaye elitlerinin rahatsızlığına ve engellemelerine takılmaksızın toplumsal iradenin yaşam bulmasının imkanlarını sunuyor. Burjuva egemen sınıfın elinde biçimsizleşip anlamsızlaşan demokrasinin, ideal haliyle yaşamsallaşarak anlam kazanmasının yolunu gösteriyor. Kendi çıkarlarından bihaber kalarak devlete kulluğu matah bir şey görür halde bulunan, içinde bulunduğu onca sorunun kinini bu sorunların esas müsebbiplerine değil de ülke içindeki veya dışındaki farklı sosyal kesimlere ve halklara kusmayı alışkanlık haline getiren çoğunluğun; politikaya, topluma ve tarihe yön verecek esaslı ve hakkaniyetli bir güce ulaşma fırsatını açığa çıkaracak ideolojik

bilincin gelişim kanallarını açıyor. Resmî ideolojinin beyin yıkayan manipülasyonlarını geçersiz kılacak bilim anlayışının önünü açarak tarihin, sosyolojinin, pedagojinin ve daha birçok disiplinin insanlığın özgür gelişimine katkı sunacak nitelikte yeniden inşasının temellerini atıyor.

Elbette ki faşizmin (ki ulus-devletin nihai aşaması olduğu, tarihteki birçok örnekle somutlaşmıştır) varlığında da bilim ve teknoloji gelişmektedir. Çünkü demokrasiye kapalı iktidar yapılarının da bilim ve teknolojiye duyduğu ihtiyaç hayatidir. Fakat faşist bilim ve teknoloji, toplama kampları, atom bombaları ve insanın fiziki varlığıyla onurunu hiçe indirgeyen sayısız pratiğe temel olan bir paradigmaya dayalı olarak gelişmektedir. İnsanlık için değil, devlet ve sermaye grupları için, insanlığa karşı bir bilim ve teknolojidir.

Demokratik Konfederalizm'in sunduğu imkanlar kadar ortadan kaldırdığı "imkanlara" da ayrıca değinmek gerekir. Mesela demokratik politika zemininde temsil görevi üstlenmek üzere seçilen delegelerin, halk meclis ve kongrelerinde çalışma yürütürken, toplumun üzerinde bir kast olarak yükselme imkanları ortadan kaldırılmaktadır. Kongre ve kurultaylarda seçilen temsilciler, yürüttükleri çalışmaların karşılığı olarak bir emekçiden daha fazla kazanamayacağı gibi; verilen sorumluluğun ve temsil ettiği değerlerin hakkını verememesi durumunda belirlenen görev süresinin dolması beklenmeden görevden alınabilecektir. Bu temelde, devlet sistemlerinde rant alanına dönüşen politikanın Demokratik Konfederalizm'de dürüst, samimi, idealist ve hak eden yurttaşlarca toplumsal sorunların çözüme kavuşturulduğu bir alana dönüşeceği görülmektedir.

2. Her ne kadar burjuva iktisadında anlaşılma kılınmak için karmakarışık kavram ve formülasyonlara hapsedilmiş olsa da politika gibi ekonomi de toplumsal bir faaliyet alanıdır. Ekonomik üretimde bulunmak, ne bir ayrıcalık ne de angaryadır. Üretim, yaşamın içerisinde daha aktif yer almanın koşullarını sağladığında, kişinin kendini gerçekleştirme imkanlarını açığa çıkardığında ve paylaşımda eşitliği sağladığında değerlidir. Bu kıstaslara sahip olmayan bir üretim sistemi, bir ucunda durmaksızın kasası dolan sermaye güçleri ile diğer ucunda eve götüreceği

ekmeği düşünmekten hayata yabancılaşmış işçi-emekçinin bulunduğu çarpıklıktan başka bir şey sunmayacaktır.

Demokratik Konfederalizm, sunduğu politik zeminle ekonomik sorunların da halk meclis ve kongrelerinde alınan karar doğrultusunda çözüme kavuşturulmasını öngörür. Ekonomik faaliyetlerle doğrudan ilgili olarak, komün ve kooperatif örgütlenmeleri kadar halk meclis ve kongreleri de ekonomik sorunların giderilmesine dönük çalışmaların ve hatta mücadelenin verildiği zemin olmaktadır. Nitekim salt kooperatiflerle demokratik ekonominin inşası imkansız değilse bile çok zordur. Hakeza ekonomik sorunların diğer siyasal sorunlarla bağlantılı birer mücadele gündemi olarak işlenmesi önündeki engeller de kaldırılmak durumundadır. Bugün ekonomi kategorisine sokulan hiçbir sorun yoktur ki diğer toplumsal sorunlardan bağımsız ele alınsın. Demokratik kooperatifçiliğin önünün açılmasından, pazar-piyasaya yönelik çıkarılacak yasalara; zorunlu yaşam malzemelerinin maddi yoksulluk içerisinde bulunan kesimler için tedarik edilmesinden konut sorununa; mafya-çete yapılarının ekonomi alanındaki etkinliğinin ortadan kaldırılmasından kadınlar, gençler, hatta yaşlılar için çalışma alanlarının eğitim desteğiyle birlikte oluşturulmasına ve çocuk işçiliğinin kaldırılmasına kadar birçok konuda toplumsal ekonomi, politik mücadeleyle iç içe inşa edilecektir.

3. Demokratik Konfederalizm, tekçi ulus-devlet sistemlerinde anayasada tanınmış uluslar dışında tutulan halkların inkâr edilip her türlü baskıya maruz bırakıldığı ulusal politika ve zihniyetin yol açtığı sorunlar başta olmak üzere, ulusal meseleye dair sorunlara da çözüm geliştirme kapasitesindedir. Farklı uluslar, Demokratik Konfederalizm sisteminde ulus olmaktan kaynaklı her türlü hakka sahip olacaktır. Aynı husus, anayasada tanınmış olsun ya da olmasın; nüfusun çoğunluğu ya da egemen kesiminin din, inanç ve mezhepsel kimliğinden farklı kimliğe/kültüre sahip toplumlar için de geçerlidir. Şu bilinmelidir ki 17. ve 18. yüzyıllarda Avrupâda demokratik halk hareketleri içerisinde yer alan burjuva aydınların ufkunda ulus-devlet diye bir garabet bulunmamaktaydı. Aydınlanma akımının devrimci döneminin filozofları, ülke olarak dünyayı,

millet olarak da insanlığı esas alır pozisyondaydı. Tarihteki birçok devrimci halk hareketini kötürüm bırakan gericileşme süreci, Avrupâdaki halk hareketlerinin açığa çıkardığı değerleri de vurdu ve bu gericileşme sürecinin nihai aşaması olarak ulusu kana, soya, dile, dine ve mezhebe göre tanımlayan devlet-ulus açığa çıkarıldı. Eski rejimin egemenlerinden iktidarı aldıktan sonra emekçi halk kitlelerinin emek ve bedelleriyle elde edilen devrim kazanımları, işçilerin, köylülerin, devrimci aydının, militan kadın ve gençlerin tasfiyesine kanalize edildi. Burjuva sınıfı, toplumun geniş emekçi ve devrimci kesimlerinin aleyhine gericiliğin temsilcisi olan aristokratlar, toprak sahipleri ve ruhban sınıfıyla uzlaştı. Sosyal gericilik zemininde güçlü ulus-devletler, dünyanın en büyük gücü olma yarışına girdi. Türkiye ve Ortadoğu devletlerinde şu an geçerli olan ulus yaklaşımı, emperyalizm yarışına Britanya ve Fransa imparatorluklarından daha geç dâhil olan Alman-Prusya ekolüne dayanmaktadır. Sömürgecilik ve emperyalizm rekabetinde geride kalışını kendi toplumunu seferber ederek telafi etmek durumunda kalan Alman-Prusya devleti, toplumu ortak bir hedefe odaklamak üzere kana, soya dayalı ulus tanımını esas aldı. Devleti dünyanın zirvesine oturtacak ulusal birlik ruhunu bu temelde açığa çıkarmayı hedefledi. Uluslaşma ve modernleşme sürecine geç dahil olan tüm devletler de aynı yoldan ilerlemeyi görev bildi. Giyim-kuşam, hatta bıyıklarının biçimini bile Prusyalı generalleri taklit ederek şekillendiren Türk askeri bürokrasisi, geliştirilen Türk ulusçuluğu için de Almanları izlemekten geri durmadı.

Demokratik Konfederalizm, farklı ulusları zorla bir sistem içerisinde tutup kimliklerini inkâr eden; tüm ulusları aynı kimliğe mahkûm bırakan uygulamalar başta olmak üzere ulusal baskı kapsamına giren tüm uygulamalara karşı, ulusların kendi kaderlerini tayin hakkını da gözeterek, ulusların gönüllü birliğini teşvik etmektedir. Farklı ulusların kendi ulusal meclisleriyle Demokratik Konfederal Sistem’de yer alması esas olmakla birlikte, anadilin yaşam, siyaset, eğitim dili olarak kullanılmasından; özgün ulusal halk kongrelerini örgütlenme hakkı ve genel halk kongrelerinde temsil edilme hakkına kadar bir ulus olmaktan kaynaklı birçok hak, Demokratik Konfederalizm sisteminde halklara sunulmaktadır.

Ulus-devlet sistemi ve ulusçu-milliyetçi düşüncenin toplumsal zihniyette yarattığı çarpıklık ve ahlaki çürümenin yol açtığı nefret suçları, ötekileştirme yaklaşımları, farklı ve özellikle de dezavantajlı halklara yönelik linç kampanyaları vb. pratiklerden toplumu arındıracak çözüm kapasitesiyle Demokratik Konfederalizm, toplumu mevcut sorunların esas kaynaklarına odaklayacak gelişim imkânlarını sunmaktadır.

Ekonomi kategorisine sokulan hiçbir sorun yoktur ki diğer toplumsal sorunlardan bağımsız ele alınsın

4. Demokratik Konfederalizm, sınıf mücadelesinde emekçi sınıfların örgütlenme ve politikleşmesi önündeki tüm engellerin kaldırıldığı sistemi ifade etmektedir. Bununla birlikte, Demokratik Konfederalizm burjuva sınıfının lağvedildiği bir sistem de olmayacaktır. Demokratik Konfederalizm'in denk geldiği demokratik devrim konağının görevi, sınıfların ve üretim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasını kapsamamaktadır. Bunlar, sosyalist devrim açısından geçerli görevlerdir ve sosyalizme toplumsal aydınlanma temelinde gidilmesinin gerekliliği, 20. Yüzyılın reel-sosyalist pratiklerinin ortaya koyduğu bir derstir. Toplum, politikleşme süreci ve bu sürecin doğal bir parçası olarak gelişecek entelektüel aydınlanma temelinde, sosyalizm için mücadele verme ve sosyalizmi inşa etme düzeyini yakalayacaktır. Bunun için öyle on yıllar, yüzyıllar gibi süreler biçmemek gerekir. Demokratik Konfederalizm Sistemi'nde örgütlenecek sınıfların iradesiyle, öncülerin karakter ve yeteneği başta olmak üzere birçok toplumsal-politik faktör, bu sürecin ne kadar uzun ya da kısa süreceğinde etkili olacaktır. Buna bir de mülk sahiplerinin de halk kongrelerinde temsil hakkına sahip oluşu eklendiğinde, söz konusu halk meclis ve kongreleri birbirine zıt çıkarlara sahip farklı sınıflar açısından açık bir mücadele platformu olacaktır aynı zamanda.

Bu, basit gibi görünebilir. Fakat şu unutulmamalı ki günümüzün anti-demokratik devlet sistemlerinde böylesi esaslı politik konuların gündeme getirilme, üzerine tartışma yürütme vs. imkânı bile neredeyse yoktur. Sınıf çelişkisine dayalı sorunların gündeme alınması, temsili demokraside parlamenterlerin 10-15 dakikalık kürsü hakkıyla sınırlıdır. Bunun dışında sınıf örgütlerinin faaliyetleri, sendikalaşma hakkı, sol-sosyalist partilerin etkinlikleri ve örgütsel çalışmaları, büyük bir baskı ve yasak politikasıyla sınırlandırılmaktadır. Bu nedenle, demokratik devrimlerde sınıf hareketlerinin örgütlü mücadele yürütmesinin önündeki engellerin kaldırılması esastır. Özetle; Demokratik Konfederalizm, sınıf çelişkisinin gerekli kıldığı mücadelenin gidebileceği en ileri noktaya kadar yürütülmesinin imkânlarını sunmaktadır.

5. Ulus-devlet sisteminde adalet, toplumun bir avuç elit dışında büyük kesimleri açısından umutların kesildiği bir konudur. Sadece günlük haber bültenlerine bakılsa, anlatılmak istenenin ne olduğu anlaşılacaktır. Türk ulus-devletinin "KCK operasyonları" kapsamında en yoğun yönelim geliştirdiği alanın adalet komisyonları olması tesadüf değildir. Hukuk, toplumu sisteme doğrudan bağlayan bir devlet mekanizması olarak işlev görmektedir. "Adalet mülkün temelidir" sözünün mahkeme duvarlarına kocaman harflerle yazılmış olması da bunun göstergesidir (Söz Hz. Ömer'e aittir ve Ömer, İslam'ın devletleşme yolundaki ilk ciddi kurumsal girişimleri başlatan halifedir). Adalet, toplumun değil; insanın ya da ahlakın değil; mülkün, yani devletin temeli olarak tanımlanmaktadır. Toplumsal ahlaka karşıt çizgide gelişen bir adalet anlayışı, daha başından adaletin inkâr edildiğini gösterir. Nitekim uygulamada yaşanan ve yaşatılanlar da budur. Demokratik Konfederalizm, sınıfsal karakterli adalet kurumu olarak hukukun eleştirisi üzerine adalet sistemini tesis etmeyi esas alır. Toplumun, adli meselelerde hakkaniyete daha yakın durmasının koşullarını; meclisinden akademisine, kooperatifinden öz-savunma perspektifine varana değin bütünlüklü bir sistem kapsamında sağlamaya çalışır. Yoksulluğun, her türden haksızlık ve eşitsizliğin, toplumsal sorunların toplumun iradesiyle çözüme bağlanması önünde binbir türlü engelin bitip tükenmeksizin varlığını sürdürdüğü ulus-devlet

sisteminde; devletin yarattıklarına ek olarak, toplumsal çürümenin açığa çıkardığı lümpenliğin mağdur ettiği sayısız kişi ve topluluk, çözüm olmayacağını bile bile devlet karakollarına, mahkemelerine gitmekten kendilerini alıkoyamamaktadır. Bu, çaresiz bırakılmış bir toplum bireyinin, yaşadığı trajediyi unutmak istercesine kendini oyalamaya çalışmasından öte değer taşımayan bir çabanın ifadesidir. Demokratik Konfederalizm, toplumsal özneliği adalet alanında da gözeten yapısıyla mahkeme ve adalet komisyonlarını birbirini tamamlayacak yapılar olarak sisteme kavuşturmaktadır. Yerel ölçekli adalet komisyonları, hem toplumun sorunlar karşısındaki sorumluluk bilincini hem de toplumsal ahlâkı diri tutmayı esas alarak faaliyet yürütmekteyken, tek başlı hukuk sisteminin bu konularda yol açacağı körelmelere karşı destek işlevi görmektedir. Demokratik Konfederalizm'de adalet sistemi, bu yönünün yanı sıra hem sınıf hukukunun büyük çoğunluğa dayattığı adaletsizliğe karşıtlığı hem de toplumsal örgütlülüğe dayalı olarak açığa çıkarılacak toplumsal aidiyet ve özneleşme düzeyinin kişileri suça meyilli olmaktan uzak tutacak etkisiyle, körelen adalet bilincini yeniden canlandıracak sistemdir.

6. Devletle ilişkiler, devletlerin radikal demokrasiye ve demokratik konfederal hukuka yaklaşımına dayalı olarak gelişecektir. Demokratik Konfederalizm, devletleri ortadan kaldırmayı başlı başına bir hedef olarak belirlememektedir. Fakat bu, devletin çizeceği sınırlara göre hareket etmeye rıza gösterileceği anlamına da gelmemektedir. Başta da belirtildiği üzere halklar, devlet ve sermaye elitlerinin rahatsızlık ve engellemelerine takılmaksızın, radikal demokrasiye dayalı kendi öz yönetimlerini inşa edip savunacaklardır. Devlet, demokratik esaslara uygun bir şekilde yaklaşmayı esas alır, Demokratik Konfederal Sistemi anayasal temelde kabul ederse bu, radikal demokrasinin barışçıl şekilde inşa edileceğinin ifadesi olacaktır. Fakat ulus-devlet temsilcileri, bunu bekaları için bir sorun görüp halk demokrasisini dağıtmak için bahane üretmeye kalkışarlarsa; miting ve yürüyüşlerden silahlı devrimci halk savaşımına varana değin, öz savunma perspektifinin koşullara cevap olacak biçimde hayata geçirilmesi gündemleşecektir.

Belli başlıklar hâlinde ve tüm eksikliğiyle birlikte Demokratik Konfederalizm'in, toplumsal sorunlar

karşısındaki çözüm ve potansiyellerini böyle bir genel çerçevede değerlendirmek mümkündür. Demokratik Konfederal Sistem için son olarak şu hususu vurgulamak yerinde olacaktır: Demokratik Konfederalizm, toplumsal mücadeleler ve inşa edilen sistemler açısından bir son ve bir ideal değildir. Tam aksine, halkların ve tüm ezilen sınıfların, ulus-devlet canavarıyla uğraşmaktan farkına varamadığı belki de yeni türden sorunların görünürlük kazandığı bir sistem olmaktadır. Ama bunun negatif bir duruma işaret etmediği de görülmek durumundadır. Demokratik Konfederalizm, yüz yıldan uzun bir süredir ulus-devletin karanlık, nemli, havasız izbelerinde tutulan halkların gözlerini kamaştıracak ışığı, ciğerlerini yakacak temiz havayı sunmaktadır. Bunun, daha ileriye daha net görebilmek ve daha uzun soluklu bir mücadele yürüyüşünü gerçekleştirebilmek açısından karanlığın huzurundan katbekat daha değerli olduğu kesindir. Bir son ve ideal değildir; özgür toplum ve bireyin yeni sorunlarla karşılaşacağı fakat yolunu değiştirmeyip özgüvenle yeni görevlerinin üzerine gideceği yeni bir başlangıçtır. Ve gerçekçidir; samimiyet ve kararlılıkla uğruna kavgaya tutuşanı, mevcut gerçekliğe tabi bir nesne olmaktan çıkarıp büyük ideallerin yolcusuna dönüştürecek nitelikte gerçekçidir.

içindekiler için tıklayınız...

Ulus-Devlet Gerçekliği ve Demokratik Ulus Çözümü

Zozan Kutum

Kapitalist modernitenin üçlü sacayaklarından biri olan ulus-devlet sistemini iyi anlayabilmek için hangi koşullarda ortaya çıktığını, nelerin etken olduğuna bakmak gerekir. Çıkış tarihi kapitalizmin yükselişe geçtiği tarih olan 16. ve 17. Yüzyılla başlamakla birlikte dünyanın geneline yayılması, özellikle endüstri alanındaki gelişmeler sonucu ulaşımında sağlanan kolaylıklarla, son iki yüz yıl içerisinde gerçekleşmiştir. Ulus-devlet modelinden önce dünyada hakim olan sistemler, imparatorluklar ve kent devletleri modelleri ile bu her iki modelde binlerce yıl boyunca bazen iç içe bazen de biri diğerini baskılayarak hakimiyetlerini sürdürmüşlerdir. Hem imparatorluklar hem de kent devletleri hakim oldukları sınırlar, uyguladıkları politikalar ve yönetim biçimleriyle ulus-devlet yapısından farklı yönere sahiptirler.

İmparatorluklar çok geniş sınırlara yayılmış, bünyesinde onlarca farklı halklar, inançlar ve kültürler barındırıp merkezi bir yönetim şeklinden ziyade ademi-merkeziyetçi yönetim yapısında olurken; kent devletleri daha küçük bir alanla genelde tek bir şehirle sınırlı olup, kent meclislerinde alınan kararlarla yönetiliyordu. 1500’lü yılların ortasında batıda İspanyol İmparatorluğu, doğuda Osmanlı İmparatorluğu hâkimken; gelişen kent devletlerinin başını İtalyan, Londra ve Amsterdam kentleri çekiyordu. Bu dönemde Katolik Kilisesi’nin baskılarından kurtulmak için görece laik, Protestan mezheplerini benimsemiş olan Hollanda ve İngiltere kentleri, krallık kilisesinin

koruyuculuğunu üstlenen İspanyol İmparatorluğu tarafından tehdit altındaydı. 1566’da başlayan İspanyol İmparatorluğu’nun saldırıları sonucu özellikle Hollanda’nın Protestan olan yedi eyaletinin birleşerek, İspanyollarla onlarca yıl çatışıp tamamen topraklarından çıkardıktan sonra kendi ulus-devlet cumhuriyetlerini kurdular. Murray Bookchin ulus kavramı için, “İspanyol yönetimine karşı bir ayaklanma olarak, 17. Yüzyılda yalnızca bölgesel bir egemenliği değil, halkı ifade eden bir sözcüğü ‘ulus’ imgesini isyan için harekete geçirici, güç olarak ortaya çıkaran ilk devrimlerden biriydi” diyerek kavramın çıkış noktasını ifade eder.

İngiltere’de ise güçlü bir ulus-devlet cumhuriyetine giden yolu açan, parlamento ve kral arasındaki çatışmaların sonucudur. Parlamentoyu savunmak için oluşturulan ordu kendilerine “Eşitleyenler” anlamında “Düzleyiciler” ismini vermiş, çoğunluğu işçi ve zanaatçılardan oluşan toplumsal sınıflaşmayı kabul etmeyen, her alanda kendi kendilerini yönetmeyi hedef alan, kadınların da aktif bir şekilde yer aldığı bu oluşumun etkisi altındaydı. Bu savaşı Düzleyicilerin desteğiyle parlamento birlikleri kazanır, fakat Düzleyicilerin taleplerini aşırı bulan ve halk arasındaki etkinliklerden korkmaya başlayan orta sınıf ve tüccar sınıfının (parlamentoda önemli bir güce sahiptiler) desteğiyle birliklerden yavaş yavaş atılıp etkinlikleri azaltıldı. Ulus-devlet yolunda ilerleyen bu iki örneğe baktığımızda da temel aktif olan kesimlerin burjuva

tüccar sınıfı değil, daha eşitlikçi bir düzen için mücadele eden PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın demokratik modernite güçleri olarak isimlendirdiği sömürülen, ezilen işçilerden, emekçilerden, kadınlardan ve toprağına bağlı gerçek yurtseverlerden oluştuğunu görmekteyiz. Yeni bir yaşam modeli için mücadele eden bu güçlerin gelişen kapitalist burjuva ve iktidar tekelleri tarafından karları ve iktidarlari için tehlikeli gördüklerinden bertaraf edilmeye çalıştıkları sonraki mücadele tarihlerinde de ortaya çıkmaktadır. Fransa'da neredeyse yüzyıla yayılan devrimlerde hedeflendiğı gibi komün bir yaşam biçimi olmayıp, ulus-devletlerin sonrasında onsuz hakimiyetini sürdürmekte çok zorlanacağı milliyetçilik ideolojisiydi.

Endüstrinin ve kapitalizmin büyümesi sonrasında artan kar kanunu önünde engel olarak görülen imparatorluklar aşılmış, 19. ve 20. yüzyıllarda ulus-devlet hızla yayılmıştır. Bireysel hak ve özgürlüklerin güvencesi sayılan liberal ideolojinin gelişimi de bu süreci hızlandırır. Sadece orta sınıf kapitalist burjuva kesimi değil, sağıyla-soluyla neredeyse tüm aydın ve ideologlar bu sistemi savunmuşlardır. Solun öncüsü ve komünal bir yaşamın savunucusu olan Marx proleter sınıfın gelişimi için feodal yapıların yıkılması ve endüstrinin yayılması gerektiğini söyleyerek, İngiltere'nin Hindistan'ı sömürgesi altına almasına olumlu bir gözle bakmıştır. Yine ulus-devlet merkezi yapısına engel olabilecek tüm adem-i merkeziyetçi siyasi yapıların, esnaf ve zanaatçıların örgütlenmesi olan lonca teşkilatlarının ortadan kaldırılmasını destekliyordu. Açıktır ki Marx kapitalizmin, endüstriyalizmin ve ulus-devlet sisteminin paralel gelişimini görmüş ve bu üçlüye proleter sınıfın gelişmesinde mihenk taşı olarak bakmıştır. Marx'ın bu fikirleri sonraki sol ve sosyalist güçleri etkilemiş ve hem Lenin'in hem de ABD Başkanı Wilson'un savunduğı "ulusların kendi kaderlerini tayin hakkı" ilkesi her ulusa bir devlet olgusu olarak yorumlanmış ve kabul görmüştür. 20. Yüzyılın ortalarında ve sonlarında gelişen ulusal kurtuluş hareketlerinin böylece rotasını çizmiştir.

Hegemon güçler tarafından bu kadar tutulan ve dayatılan, sol ve sosyalist güçler bakımından kurtuluşa, bağımsızlığa giden yol olarak görülen ulus-devletin gerçekliğine daha yakından baktığımızda derin acılara, katliamlara, soykırımlara, iç savaşlara ve

geri dönülmez kitlesel göçlere yol açtığını görüyoruz. Sarıldığı liberalizm ideolojisi bireyin özgürlüğünden söz edip her tarafa yayılmaya çalışırken, gerçekte bireye en derin köleliği yaşatır. Hegemon devletler ulus-devlet yapısıyla böl parçala yönet politikalarını uygulayarak halkları, toplumları nasıl ayırıştırıyorsa liberal ideoloji de benzer şekilde bireyi toplumdan koparmak için bin yıllara varan toplumsal-ahlaki ve politik kültürü hedef alıyor. Devletin hukuk ve yasa düzenlemelerinde liberalizmin merkezde yer alması da amaçlarına ulaşmasında yardımcı olur.

Ulus-Devlet Diğer Kimlikleri Yok Sayar

Önceki yönetim sistemlerinin genel politik uygulamalarına baktığımızda toplumların, halkların, grupların kendi öz örgütlenme oluşumlarına bu derece müdahale edilip bitirilmeye çalıştıklarını görmemekteyiz. Ulus-devlet merkezi yapısı kendi denetimini sağlayamadığı, kontrol edemediğı oluşumları, iktidarı ve dayandığı, ortaklaştığı kapitalist burjuva sınıfının çıkarları için tehlikeli gördüğünden bürokratik yönetimi dışında örgütlenmelere ve kurumlaşmalara izin vermemektedir. Bu merkeziyetçi politikaların sonucunda Anadolu'da özerk yaşayan Türkmen göçebelerine, ekonomik oluşumlarını aralarında örgütleyip tüccar sınıfının kar kazançlarının büyümesine engel olan, üyelerini eğiten ve savunmalarını kendileri sağlayan ahilik teşkilatına, Kürdistan'da binlerce yıllık tarihi olan aşiret yapılanmalarına, anadillerinde eğitim veren medrese kurumlarına son verilmiştir. Alevi ve Sünni inancı ve mezhepleri etrafında örgütlenmiş fakat günümüzdeki gibi birbirlerine karşıtlaştırılmamış toplumların manevi yaşamında önemli bir yer tutan ahlaki yaşam anlamında yol gösterici rolünde olan tarikatlar, abdallar, pirlar örgütlenmeleri adım adım bitirilmiştir. Ortadoğu'nun farklı bölgelerinde ve Avrupa'da da benzer oluşum ve örgütlenmelerine aynı iktidara yaklaşım sonucu son verilmiştir. Bu konuda Abdullah Öcalan'ın değerlendirmeleri ufuk açıdır: "Artan merkezileşme sadece yerel iktidarlari güç kaybı pahasına gerçekleşmedi. Genel olarak toplumların özyönetim haklarını da sürekli gasp ederek, gerek merkezindeki gerek çevresindeki hatta dışındaki aile ve kabilelerin doğal demokratik düzenlerine de

hep müdahale ederek, onların özyönetim haklarını elinden alıp kendilerine bağlayarak hegemonik merkezi güçlendirdi.”

Ulus-devlet sisteminin önceliklerden en temel farkı ve büyük tahribatlara neden olan yanı, bir ulusun dili, kültürü ve inancı üzerine inşa edilmesi, diğer kimlikleri yok sayması ve bu kimliğe diğerlerini zorla tabi kılmaya çalışmasıdır. Gerald W. Johnson, “Eski dünyanın hiçbir çok dilli imparatorluğunun, nüfusun tamamına tek bir dil dayatma konusunda ‘bütün inançlar eşittir’ düsturuna sadık, liberal cumhuriyet kadar acımasız olmaya cüret etmemiş olması, tarihin küçük garipliklerinden biridir” diyerek, imparatorluk ve liberal ulus-devlet cumhuriyeti arasındaki en önemli farklardan birini ortaya koyar. İspanyol İmparatorluğu, ABD kıtasını keşfedince oranın gerçek sahipleri olan yerlere Katolik inancını yer yer misyoner grubun telkinleriyle çoğu zaman da zor ve şiddetle benimsetmeye çalıştı. İspanyolları ABD kıtasından kovan İngiliz cumhuriyetçileri, İngiliz dil, kültür ve medeniyetini daha büyük kıyımlar yaparak tüm kıtaya yaydılar. Aynı uygulamaları Avustralya kıtasında ve daha çok sömürgeleştirdikleri bölgelerde gerçekleştirdiler. Bu zihniyet ve yapılanmaya sahip diğer cumhuriyetçi devletler de benzer şeyleri yaptılar. Bunlara karşı direnen, mücadele eden milyonlarca insan katliamlara uğradı, yurdundan göçertildi, hayatta kalanlarsa sürekli baskı ve zulümlerle yüz yüze kaldı. Antonio Negri, bu devlet sisteminin tehlikelerine şöyle dikkat çeker: “Modern egemenlik kök saldığı her yerde toplumsal alanı baştan başa kuşatan ve hem kimliğin arılığını korumak hem de öteki olan herkesi dışlamak için hiyerarşik toprak sınırları dayatan bir leviathan yaratır.”

Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra bu leviathan, kapitalist tekkelci güçler, hegemonik güçleri de arkasına alarak, tüm üretim, tüketim, ithalat ve ihracatı daha iyi kontrol edip, biriken karları ellerinde toplayabilmek için Ortadoğu coğrafyasını planlanan sınırlara bölüp, burada da hâkimiyetini kurar. Birçok medeniyete beşiklik etmiş, binlerce yıldır halkların, inançların, kültürlerin beraber yaşadığı bu toprakların yapay sınırlara hapsedilmesi son yıllarda da gördüğümüz gibi Ortadoğu’yu kan deryasına dönüştürmüştür. Ardı ardına gelişen müdahalelerle sınırları yeniden güncelleme ve ABD’nin öncülüğünde gelişen ulus inşa

etme çabalarının hiçbirisi bu topraklarda tutmuyor. Bu girişimlerin sonucunda ya askeri diktatörler ya cihatçı örgütler ya da iç savaşlar gerçekleşiyor.

1990’ların başlarında Yugoslavya’nın dağılmasından sonra Balkan devletleri de kıyım ve katliamlarla geçen süreçler yaşamıştır. Son zamanlarda burada belli bir daralma olsa da çizilen sınırların memnuniyetsizliği ile azınlıkta olan halkların taleplerinin karşılanmamasından dolayı yer yer ciddi sorunlara ulaşan bir huzursuzluk vardır. Benzer bir şekilde Afrika’nın güneyinde ve kuzeyinde artan şiddetli çatışmalar, ardı ardına yapılan darbeler ve bunlar sonucunda dünyanın her alanına yayılmış sayıları on milyonları bulan güçler, büyüyen bir sistemsel krizin olduğunu göstermektedir. Uluslararası ölçekte yapılan toplantılar, zirveler ile devlet güdümündeki sivil toplum örgütlerinin bu sorunları çözebilecek ne programlara sahiptir ne de çözmek istemektedirler. Aksine bu sorunlarda, çatışmalarda önemli payları vardır ve bazen bunları derinleştirerek, bazen bir bölgeden başka bir bölgeye aktararak, bazen de kendilerini barış elçisi gibi sunarak, buralardan çıkar sağlamaya çalışırlar. Abdullah Öcalan “Savaşın daha fazla kar getireceğini düşünseler savaş, barışın daha karlı olacağını düşünseler barışı seçerler” belirlemesiyle, hegemon güçlerin bu konudaki yaklaşımlarını ortaya koyar.

Tüm bu yaşanan savaşlara, katliamlara, zorunlu göçlere, ekonomik çıkmazlara çözümün devletlerden, büyük hegemon güçlerden gelemeyeceği daha fazla açığa çıkmaktadır. Çözümün ancak halkların kendi iradesiyle oluşturdukları yeni bir yaşam zihniyeti ve modeliyle gelebileceği giderek daha iyi anlaşılıyor. Bu bağlamda Abdullah Öcalan’ın geliştirmiş olduğu demokratik konfederalizm sisteminin demokratik ulus ayağı halklara önemli bir çözüm fırsatı sunmaktadır. Demokratik ulus; özellikle son 60-70 yıl içerisinde katı ulus-devletçi yapının artık kapitalist tekkelciler içinde belli sorunlar oluşturmaya başlamasıyla, öncelikle Avrupa ülkeleri ve Kanada’ da, daha sonrada dünyanın farklı yerlerine yayılan federatif devlet yapıları, özerk bölge oluşumları ve kanton sistemine dayanan devlet düzenlemeleri gibi sistemlerden farklıdır. Bu yapılar bazı olumluluklara sahipse de ve bazı yönleriyle sorunlara çözüm olsa da halkların kendi yaşamlarıyla ilgili her konuda öz iradelerini gerçekleştirmelerine tam anlamıyla yol

açmazlar. Federalizm ve özerk yapılanma modelleri üniter devlet sistemine oranla daha fazla tercih edilebilir, ancak onlar da eyalete ve bölgeye (belli bir halk kimliğinin yoğunlaştığı bölgelerde olabilir veya olmayabilir de) dayalı temsili parlamenter yönetimlerin hâkim olduğu yapılardır. İçlerinde doğrudan demokrasinin uygulandığı özerk bölgeler her ne kadar olsa da genelde bunlar istisnadır. Kanton yönetim sistemi birçok konuda halkın genel onayına başvursa da ne bu konular toplumun tüm sorunlarını kapsamakta ne de halkın bütünü yönetim içerisinde sürekli aktiftir. ABD ve Kanada'nın bazı eyaletlerinde uygulanan, rezerv olan sistemleri ise yerli halklara, kabilelere devredilmiş küçük toprak alanlarda verilen kısmi haklarla, geleneksel kültürleri ve yasalarla yaşadıkları alanlardır. Bir nevi gettolaşmış bu rezerv alanlar kendi içerisinde çok fazla kapalı, ülkenin genel yönetimine katılımı yok denecek kadar azdır. Son dönemlerde kimi ülke ve bölgelerde tanınan kültürel haklar da toplumun ekonomik, politik, çevre, toplumsal cinsiyet gibi konuları kapsamadığından yetersizdir.

Toplumsal Varoluş İrade Gücüdür

Demokratik ulus bu sistemlere nazaran bünyesinde barındırdığı tüm halkları, kimlikleri, inançları ve kültürleri ile kendi sistemleriyle demokratik kurumsallaşmalarını her alanda oluşturarak, bir arada yaşamayı esas alan ortak yaşam modelidir. Demokratik ulus (toplum) özerk bir bölgede hayata geçirilebileceği gibi ulus-devletlerle belli bir uzlaşım temelinde de oluşabilir. Avrupa hukuk yapısı içerisinde desantralizasyon denilen “yetki devri”nin tanınmasıyla merkezden yerele yetki aktarımı olabilmektedir ve bu şekilde belediyelerin il ve bölge meclislerinin yetkileri artmaktadır. Bunda yeni bir anayasaya da geçmek zorunlu değildir. Devlet tarafından çıkartılan kanunlarla da bu sağlanabilir ve üniter devlet yapısına da uygundur. Fransa gibi üniter bir ulus-devlet de bu yasaları tanımış, yerel yönetimlere daha fazla hak tanımıştır. Başlangıçta bu yasalarla yetkilendirilen yerel yönetimler, demokratik kültürün daha fazla benimsenmesi ve yaygınlaşmasıyla beraber giderek genişleyebilir. Benzer şekilde ulusların dil ve kültürü

üzerinde varolan baskı ve yasaların kaldırılması, her alan ve kurumlarda kendilerini ifade etmelerine engel olunmaması için önemlidir.

Demokratik toplumun inşa edilmesinde geliştirilecek yasal zemin ve güvenceler kadar onun zihniyetini, felsefesini ve tarihsel anlamını kavramak, özümsemek de önemlidir. Abdullah Öcalan, bu modeli tanımlarken şunları belirtir: “Demokratik toplum gerçekten farklılıkları en geniş yaşayan toplumdur. Her toplumsal grup tek tip kültüre ve vatandaşlığa mahkûm kılınmadan kendi öz kültürü ve kimliği etrafında oluşacak farklılıklar içinde yaşayabilir. Kimlik farklılaşmasından siyasi farklılaşmaya kadar topluluklar potansiyelini açığa çıkartıp aktif bir yaşama dönüştürebilir. Hiçbir topluluğun homojenleştirilme endişesi yoktur. Tek renklilik çirkinlik, sıkıcılık ve farklılık olarak görülür. Çok renklilik ise bağında zenginlik, hoşgörü ve güzellik taşır. Bu koşullar altında eşitlik ve özgürlük daha çok sağlanmış olur. Ancak farklılığa dayanan eşitlik ve özgürlük değerlidir.”

Ulus-devlet diğer kimlik ve inançları sürekli dışlayıp, milliyetçiliği derinleştirip haklar arasında aşılması zor mesafeler oluştururken, demokratik ulus ise yurtseverliği, halkların bir arada ortak yaşamaalarının zenginliğini vurgulayarak, bu mesafeleri azaltmaya ve aşmaya çalışır. Gerçek eşitlik ve özgürlük anlayışını ve uygulamalarının kaynağını liberal ideolojide değil, toplumun politik ve ahlaki kültüründe aramayı esas alır. Bu konuda bireylerde farkındalığı oluşturmak için eğitimin büyük önemi vardır. Resmi eğitimde, üzerinde inşa edildiği kimlik kutsallaştırılıp yüceltilirken, diğer kimliklere yer verilmez. Verdiğinde ise olumsuzlayarak verir. Bireylere küçük yaşlardan itibaren egemenlerin, fatihlerin kurduğu devletlerin, saltanatların, yendikleri savaşların dışında toplumsal büyük dönüşüme yol açan hareketlerin, devlet yapılanması dışında yaşayan toplulukların, katliama uğramış halkların tarihleri anlatılmaz. Kendi tarihini bilmeyen, kendi özüne yabancı, nedenini ve nasıldığını sorgulamayan, düşünmeyen bireyler, egemenlerin tam da ideal olarak gördükleri birey tipidir ve eğitim sistemlerini de buna göre düzenlerler. Demokratik toplumda ise bireylerin tarihsel-toplumsal gerçekliklerle eğitilmesi esas alınır.

Yine demokratik kültür geleneğinin anlatılıp anlaşılması, iktidar zihniyetinin her tarafı sardığı

bu dönemde çok önemlidir. Michel Foucault “Hapishanenin Doğuşu” adlı kitabında, modern devletin iktidarını en fazla biriktirdiği alanlar olarak askeri kışlaları, hapishaneleri ve eğitim kurumlarını göstermiştir. Modern devletler bireyleri ve toplumları, politika ve yönetim kültüründen uzaklaştırmak için iktidar kültürüyle beslemeye çalışır. Sadece bu üç kurum değil, devletin tüm bürokratik kurumlarında iktidar üretilir ve hemen hemen tüm toplumsal, sosyal ilişkilere yayılması sağlanır. Michel Foucault’un bu üç kurumu özellikle örnek göstermesi belirgin hiyerarşik yapısından kaynaklanır. Bu kurumlarda bireyler eşit değildir ve biçilen roller, misyonlar ve uyulması gereken katı kuralları vardır. Bir yanda itaat kültürünü oluşturma ve ıslah etme esas alınırken, diğer yandan iktidar ve güç duygusuyla beslenir. Bu üç kurumdan geçmeyen çok az kişi vardır. Onlar da evde, işyerlerinde, yaşamın her alanında iktidar kültürüyle sürekli ilişki içerisinde. Toplumda artan şiddetin, özellikle kadına dönük şiddetin çok fazla olması iktidar olgusunun artması sonucudur. Demokratik toplum anlayışında toplum ve bireyi bu zehirli iktidarcı yaklaşımla değil, demokratik-politik kültürle beslemeye çalışır. Özgürleşme ve kendini var etmenin yolu olarak iktidarcı güç anlayışını görmez, demokratik toplumsal varoluşunu sağladığı iradeli gücü görür.

Bu model, devlet yapıları gibi bürokratik, hiyerarşik bir yönetim şeklini esas almıyor, tabandan komün ve meclisler şeklinde örgütlenmeyi esas alıyor. Günümüzde böylesine bir yönetim sistemi, karmaşık ve uygulanması zor gözükse de tarihsel gerçeklikte bunun çokça örnekleri vardır. Avrupa’da 1500’li yıllarda başlayan, Katolik Kilisesi’nin baskılarına karşı İsa’nın gerçek öğretisine dönülmesini esas alan inanç temelli halk ayaklanmalarından, sosyalist devrim süreçlerine kadar ilk girilen oluşumlar, meclisler ve komünlerdir. Fransa’nın 1789’dan 1876 Paris Komünü’ne kadar yüzyılı bulan devrim tarihi komün ve meclis örnekleriyle doludur. Reel sosyalizmin geliştiği Sovyet Rusya’da, fabrikada işçilerin, kışlada askerlerin, kırsalda köylülerin örgütlendiği meclisler oluşturulmuştur. Ortadoğu’da da bu örnekler zengindir. Kültürel ve coğrafi farklılıklardan kaynaklı biçim olarak aynı değildir, ancak öz olarak birbirine benzemektedir. Muhammed’i İslam’ın ilk zamanında

camii sadece ibadet evleri değil, toplum yaşamıyla ilgili meselelerin konuşulduğu, tartışıldığı, karara bağlandığı mekanlardır. Milattan sonra 900’li yıllarda İsmailiyye mezhebine mensup Karmatiler, Suriye ve Irak bölgesinde komünal bir yaşam sürdürdükleri için tarihe “İslam komüncüleri” diye geçerler. Ege’nin Aydın ve Manisa şehrinde Şeyh Bedreddin’in felsefesi öncülüğünde müritleri ve yerel halk Osmanlı Devleti’nin beylerine vergi vermeyi reddedip toprağı ortaklaştırarak, genç yaşlı, kadın erkek ayrımı gözetmeden köylüsü esnafı, Yahudisi ve Müslümanı hep beraber köy ve kasabalarda yeni bir yaşam örgütlemeye giriştiler. Tarihin gün yüzüne çıkmış ve çıkmayı bekleyen sayfalarında böylesi örnekler çoktur. Resmi tarih anlayışının toplumsal hafızalardan silmeye çalıştığı bu örnekler, demokratik toplum geleneği ve kültürünün çok zengin ve köklü olduğunu gösteriyor ve demokratik geleneğin bir mirası olarak bize ulaşmıştır. Abdullah Öcalan da bu güçlü mirasa sahip çıkıp, dönemin gerçekliklerine göre düzenleyerek, Ortadoğu başta olmak üzere tüm dünya halklarına demokratik toplum (ulus) modelini sunmuştur. Bu yaşam modelinde kadının rolü her zaman belirleyici olacaktır. Çünkü kadın hem tarihsel ve toplumsal gerçeklikte demokratik kültürün oluşumunda, hem bu yönlü devrimsel hareketlerde, hem de bu kültürün günümüze kadar ulaşmasında en temel güçtür. Devletli uygarlığın kadından çalıp üzerine uygarlığını inşa ettiği bin yılların birikimi olan toplumsal-ahlaki değerleri tıpkı Uruk tanrıçası İnanna’nın 104 Me’sini Enki’den geri alıp kentinin halkına dağıttığı gibi kadın da bunları yeni bir yaşam öncülüğünde toplumlara, halklara dağıtacaktır.

içindekiler için tıklayınız...

Kadın Öncülüğünde İnşa Edilen Demokratik Konfederalizm

Çiğdem Doğa

Bu yazının konusu, kadınların demokratik konfederalizmdeki öncülük rolü ve kadın boyutuyla da bu sistemin nasıl bir yaşam perspektifi sunduğudur. Ancak kadın boyutuyla sistemi anlaşılır bir biçimde anlatabilmek için, genel anlamda demokratik konfederalizmin bazı temel ilke ve özelliklerini de ifade etmek gerekmektedir. Bunun için öncelikle bazı hususları ana hatlarıyla vurgulayarak değerlendirmeye çalışacağım.

‘Temsili Demokrasi’ Maskesi

Konuya giriş açısından, öncelikle ulus-devletçi yönetim anlayışının; toplumun şiddet kullanılarak örgütsüz hale getirilip özyönetim iradesinin teslim alınması temelinde içerik kazandığını belirtmek gerekir. Toplumun iradesinin tamamen devlet ve devletin yasama, yürütme ve yargı mekanizması, sermaye güçleri tarafından teslim alınması ise “temsili” olarak lanse edilir. Toplumun fiziken tamamen yok sayılması mümkün olamadığı için, “temsili demokrasi” denilen aldatıcı yönetim biçimleri geliştirilir. Ki bu, iktidarın tekeli tarzdaki merkezileşmesinin gerçek yüzünü saklamak için bir maske rolünü oynar. “Temsili demokrasilerin” yönetim biçimlerinde devlet ve toplum gerçeklikleri öyle ustalıkla iç içe geçirilir ki toplum, toplum olmaktan çıkıp, farkında olsun veya

olmasın, devletçi toplum haline gelir. Çağımızın devrim ve demokrasi mücadelelerinin tam çözüm üretilmediği önemli konulardan biri de bu konudur. Devletin toplum, toplumun da devlet olduğu algısı; toplumların varoluş karakteri olan kültür, dil, ahlak, yönetim, politika, demokrasi ve ekonomi olgularının devlete, iktidar güçlerine aitmiş gibi yansıtılıp, devletlerin ve sermaye sahiplerinin tekeline alınması, muazzam bir bilinç karmaşası, kaosu yaratmaktadır.

Kültürü uygarlıklaştırma-iktidarlaştırma; dili tekelleştirme ve egemenlik-kölelik kısırlaştırma; yönetimi devlet, hükümet, sermaye ve egemen erkek çıkarlarına göre idare etmeyle özdeşleştirme; politikayı devletin, iktidarın, sermayenin, egemen erkeğin tekeline alma; ahlakı hiçe sayıp hukuku her şeyin üstüne çıkarma; ekonomiyi tamamen tekelleştirme ve demokrasiyi iktidarcılık maskesiyle iğdiş etme, çok ciddi bir anlam çarpıtması, algı operasyonu olarak yaşanmaktadır.

Devrimci ve demokratların, öncelikle toplum değerleriyle devletçiliğin iç içe geçirildiği karmaşaya son verip toplumu kendi varoluş özellikleri olan kültürle, dille, yönetim, politika, ekonomi, hukuk ve demokrasi olgularıyla gerçek anlamda buluşturma mücadelesi vermesi çok ama çok önemlidir. Gerçek ve radikal demokrasiye giriş, ancak bu çarpıtmaların aydınlatılması, düzeltilmesi ve bu aydınlanma

doğrultusunda devlet-iktidarla toplum arasındaki ayrışmanın, sınır ve hukukunun belirlenmesiyle mümkün olabilecektir.

Ulus-devlet, en kısa tanımıyla ulusun, yani toplumun-toplumların devlet haline getirilmesidir. Bir toplum ulus-devlethalinegeldikten sonra geriyedemokrasiden eser kalmaz. Demokrasinin yıkıntıları ve kırıntıları üzerinden bolca demokrasi propagandası yapılır; ancak toplum, örgütlülüğünü, iradesini, kimliğini devlete teslim ettikten sonra gerçek demokrasiden bahsetmek mümkün değildir. Dolayısıyla demokrasi, öncelikle toplumun gerçek demokratik bilince ve örgütlenme biçimine kavuşmasıyla mümkün olabilir.

Dikkat edersek, sadece bilinçten bahsetmiyoruz; toplum olma bilinci kadar bu bilinç temelinde toplumun kendi öz örgütlenmelerini, iradi yönetme, politik karar alma mekanizmalarını geliştirmekten bahsediyoruz. Çokça propaganda edildiği gibi demokrasi, “düşünce özgürlüğü”, “seçim özgürlüğü” ile sınırlı ele alınamaz. Bu da burjuvazinin bir kandırmacasıdır. Toplum tamamen kendi farklılıkları ve ihtiyaçları temelinde kendini örgütleyebiliyor, iradesini politik karar alma ve yönetme olarak ortaya koyabiliyorsa orada gerçek demokrasi vardır. Yani toplum, ahlaki ve politik yapısını örgütleyebiliyor ve işletebiliyorsa demokratiktir.

Gerçek Demokrasi ve Toplum

Demokratik konfederalizmin en temel özelliği, ulus-devlet gerçekliği karşısında toplumun kendisini öz bilinci ve ihtiyaçları doğrultusunda her açıdan örgütlemesi, ahlaki dokusuyla politik karar alma organlarını oluşturmasıdır. Devletle olan ilişki ve çelişki sınırlarını, hukukunu belirlemek bunun diğer bir boyutudur. Ancak esas olan, toplumun özyönetim iradesinin geliştirilmesidir. Dolayısıyla toplumun öz örgütlülüğü, özyönetimi olmadan demokrasi olamayacağı gibi demokratik konfederalizm de olamaz. Ki bunun kendisi de aslında toplumu demokratikleştirerek, demokratik toplumu geliştirme anlamına gelmektedir.

Demokratik toplum; toplumu, toplum olma bilincine kavuşturma; bu anlamda politik karar alarak yönetim süreçlerine dahil olma, etki gücü olma; devletle olan

ilişki ve mesafesinin sınırlarını belirleme, bunun için de kendini demokratik konfederal tarzda örgütleyerek irade haline gelmek demektir.

Toplumun demokratik konfederal temelde örgütlenmesi demek, devlet karşıtlığı ya da devletçilik demek değildir. Bu, kapitalist modernitenin klasik sol ve sağ çizgilerinin dışında bambaşka bir gerçeklik olarak açığa çıkar. Bu nedenle klasik bir akıl ve bakış açısıyla demokratik konfederalizmi anlamak mümkün değildir. Örneğin bu duruma klasik sol akılla bakılırsa devlet işbirlikçisi olarak algılanır; klasik sağ akılla bakılırsa bölünme, parçalanma, devlet karşıtlığı olarak algılanır. Bu örgütlenme ve siyaset yapma biçimini tüm iktidarcı bakış açılarından azade bir biçimde ele almak çok önemlidir. Böyle bakıldığında, gerçek demokrasinin toplumu ve aynı zamanda kısmen devleti demokratikleştirmekten geçtiği çok açık bir biçimde anlaşılabilir. Bu da doğal olarak bir mücadele stratejisi olarak gelişir.

Çağımızda ulus-devletçi yapılanmaların kriz düzeyine gelmesi; bununla bağlantılı olarak diktatörlüklerin, bölgesel ve dünya savaşlarının, genel anlamda sömürünün, kadın sömürsünün, ekolojik kırımın gelişmesinin en temel nedeni, şişen ve ağırlaşan devlet-iktidar yapılanmaları karşısında küçülen ve yok olma düzeyine getirilen toplum-kadın-doğa gerçeklikleridir. Çözüm ise bu dengesizliği aşma mücadelesindedir. İşte demokratik konfederal örgütlenme biçimi, bu açıdan muazzam bir çözüm aklına, duygusuna, zihniyetine ve zenginliğine sahiptir.

Toplumun demokratik konfederal anlayışla örgütlenmesi, yaşanan her türlü soruna toplum akıllı ve duygusuyla cevap olmayı getirirken, aynı zamanda toplum için yönetime katılma alanı yaratır. Toplumun öz kimliğiyle katılımı da şişen, ağırlaşan, hantallaşan ve bu anlamda çok ağır bir yük haline gelen iktidarcı ulus-devleti, içeriği ortak belirlenen hukuki ve yasal bir alana çekip belli düzeylerde demokratikleştirir.

Demokratik Konfederalizmin Temel Özellikleri

Her şeyden önce, demokratik konfederalizm; halk, din, mezhep, kadın-erkek kimlikleri olarak

tüm farklılıkların kendi kimlikleriyle katıldığı ve ortaklaştığı bir siyasal yönetim biçimidir. Farklılıkları; aynı zamanda kültürel, siyasal, ekonomik, ekolojik, hukuki, eğitimsel, sağlık, sanatsal vb. yaşamı ilgilendiren her türlü ihtiyaç temelinde bir araya gelen grupları, kesimleri de kapsayabilir.

Bu siyasal yönetim biçiminde kendi özgün kimliğiyle örgütlenmek, aynı zamanda diğer tüm farklılıkların örgütlü kimliğini tanıyarak, onlarla ortaklaşarak bütünlüklü yaklaşmak esastır. Bu nedenle ayrılıkçı, tekçi, dayatmacı değil, dayanışmacı, ortaklaşmış konfederal ağlar bütünüdür. Her konfederal birim, bu incelikte örölmüş ağın temel bir parçasıdır. Ne kendi yerelinde, özgünlüğünde yalnızlaşır ne de evrenselliğinde, genelliğinde eriyip kaybolur. Kendi kimliğini koruyup diğer kimliklerle üst bir buluşmayı esas alır.

Bahsini ettiğimiz toplum içindeki kimliklerin, farklı ihtiyaçlar temelinde bir araya gelmiş grup ve kesimlerin kendini örgütlenme biçimi de komün ve meclisler biçimindedir. Bu anlamda demokratik konfederal örgütlenmede komün ve meclis tarzı esastır. Çünkü komün ve meclisler, sadece insanların bir araya geldiği bir örgütlenme biçimi değil; insanların bir araya gelip birlikte tartışıp politik kararlar aldığı, sınırları, hukuku ve ahlaki belirlenmiş bir biçimde uyguladığı örgütlenme biçimleridir. Bu niteliğini önemle vurgulamakta fayda vardır. Demokratik konfederalizm, başka herhangi bir örgütlenme biçimine dayanmaz; karar alma ve politika üretme işlevine sahip olan komün ve meclis örgütlenme biçimlerine dayanır ki, siyasal bir yönetim biçimi olmasının ayırt edici özelliği de buradan ileri gelir.

Yine akademi ve komünal ekonomi de diğer iki esas özelliği olmaktadır. Toplumun komünal ekonomi ve demokratik akademiler temelinde örgütlenmesi, komünal yaşam zihniyetini ve maddi yaşam koşullarını oluşturur. Demokratik konfederalizm, esasında demokratik toplum zihniyetini oluşturmaksızın gerçekleşemez. Bunun için de bu işi ciddi ve profesyonel bir disiplinle yapacak akademi zeminlerini, mekanlarını oluşturmak çok büyük bir öneme ve değere sahiptir. Zihniyetsiz, akılsız, ruhsuz insan olamayacağı gibi, zihniyetsiz, akılsız ve ruhsuz toplum da, toplumun demokratik sistemi de olamaz.

Yine toplum yaşamının maddi ihtiyaçlarının karşılanması eylemi olan ekonomi de, komünallik olmadan gerçek anlamına kavuşamaz. Mevcut durumda ekonomik üretim doğası gereği komünal olurken, tüketimi ve emeğin sonuçlarının paylaşımı komünal değildir. Yaşamın en büyük adaletsizliği ekonomik alanda açığa çıkmaktadır. Bu nedenle demokratik konfederalizm, toplumsal hayatın en büyük ihtiyaçlarından biri olan ekonomiyi, üretiminden tüketimine, emeğin sonuçlarının paylaşım biçimine kadar komünal bir yaklaşımla ele alır.

Toplumun demokratik konfederal temelde örgütlenmesi demek, devlet karşıtlığı ya da devletçilik demek değildir

Demokratik konfederalizmin esası komünler, meclisler, akademi ve komünal ekonomi olurken; toplum ve birey yaşamının açığa çıkardığı kültür-sanat, sağlık, eğitim, öz savunma, hukuk, siyaset, ekoloji vb. ihtiyaçlara da “boyut örgütlenmeleri” ile cevap olmaya çalışır. Bu boyut (kültür boyutu, eğitim boyutu vb.) örgütlenmeleri de komün ve meclis yapıları içinde kendini konfederal birimler olarak örgütler.

Görüldüğü gibi çok katmanlı ve iç içe geçen, karmaşık gibi görünen; ancak kendi içinde barındırdığı ahlaki ve hukukuyla düzenli ve sistemli bir yapılanmadır. Bu yapısıyla ulus-devletlerin o içe kapalı, sınırlara hapseden karakterini aşar. Böylelikle, tespih tanelerini birbirine bağlayan ipi andıran konfederal örgütlenme ağıyla her açıdan bütünleşmeye, yeni üst örgütlenmeleri, yapılanmaları oluşturmaya ucu açık bir özelliktedir.

Bu sistem çoğulcudur; farklı ve çok katmanlı, yatay-dikey, yerel-bölgesel, kıtasal-dünyasal, köy-kent şeklinde sıralanabilecek tüm yaşam alanlarını kapsayacak biçimde siyasal örgütlenmelere açıktır. Buradaki temel özellik, hem tüm yapıların özerkliğini koruması hem de diğer özerklilere saygı ve birbirini tamamlama ilkesiyle yaklaşmasıdır.

Diğer bir önemli özelliği de gönüllü katılımcılığı esas almasıdır. Konfederal yapıya dahil olmak isteyen ulusal, kültürel, dini vb. yapılanmalar, birimler, bireyler zorla dahil edilmezler; tamamen gönüllülüğe ve iknaya dayalı olarak yerlerini alırlar. Yine birinin veya birilerinin üstünlüğü ya da aşağılanması olmadan, özgürlükçü ve eşitlikçi bir toplum ve birey felsefesi, kültürü esas alınır. Bu da toplumun kendi içinde barışık olmasına, gerçek adalet ve özgür yaşama yol açar.

Yine demokratik konfederal örgütlenme anlayışında, toplumun ahlaki ve politik yapısına dönük saldırı olmadığı müddetçe düşünce ve ifade özgürlüğü esastır. İdeolojik hegemonyaya izin vermez. Genel anlamda demokratik siyaset ve özyönetime, doğrudan demokrasiye dayanır. Seçimle göreve gelen ve gerektiğinde görevden alınabilen bir yönetim işleyişi uygulanır.

Bu biçimde doğrudan katılımcı, özgürlükçü ve eşitlikçi örgütlenme ve politik karar alma gücüyle; topluma zorla içerilmiş tüm milliyetçi, dinci, bilimci, cinsiyetçi özellikleri aşarak gerçek demokrasinin de önünü açar. Her birim, her özgünlük, kendi özgünlüğünü ve özerkliğini koruyarak bu konfederal yapıda yerini alır; birinin veya birilerinin üstünlüğüne dayanmadan özgürlükçü ve eşitlikçi bir yaşam ve yönetim sistemini geliştirir.

İnsanlığı bitirip tüketen bu korkunç savaşılar, kadın ve doğa katliamına, cinnet haline ancak böyle birbirine konfederal bağlarla bağlanabilen, birbirini tamamlayan bir kültür ve sistemle son verilebilir.

Demokratik Konfederalizm ve Devlet

Demokratik toplumu, demokratik konfederal örgütlenme ağlarıyla örgütlerken, devlet gerçeği de görmezden gelinemez. Kendini zor ve şiddet temelinde, toplumun iradesini gasp etme temelinde örgütlemiş olan devletler karşısında temel yaklaşım nasıl olmalıdır? Başta da vurguladığımız gibi toplum, demokratik konfederal yönetim biçimiyle aslında kendi öz kimlik ve yapısını, devletten farklılığını ortaya koymaktadır. Bu farkındalıkla birlikte devletin yönetim inisiyatif ve iradesi nereye kadardır, toplumun inisiyatif ve iradesi nereye kadardır;

bunların anayasal, yasal düzenlemelerle belirlenmesi gerekir. Bu anlamda ilkeli uzlaş, müzakere kültürü önemlidir.

Devlet, toplumların ve bireylerin fiziki olarak varlıklarını ve toplum olmaktan kaynaklı haklarını inkâr ve imha etmeye çalışmadığı müddetçe, ilkeli uzlaşma ve müzakere esas bir yöntemdir. Ancak kimliklere ve haklara dönük, fiziki yaşam hakkına dönük inkâr ve imha saldırıları gelişirse, o zaman toplumların öz savunma savaşını geliştirmesi de temel bir haktır. Bununla birlikte öz savunma sadece bir komite, bir örgütlülük olarak dar anlamda ele alınmaz; genel anlamda bu yaşam sisteminin, toplumun tüm değerlerini koruma ve savunma temelinde ele alınması, temel bir yaklaşım olarak açığa çıkar. Toplumun ve bireylerin her koşul altında öz savunma bilincine ve donanımına sahip olması çok önemli bir konudur.

Şüphesiz demokratik konfederalizm konusunda belirtilmesi gereken çok detay var; ancak konumuzun esası, demokratik konfederalizmin inşasında özgür kadın hareketinin rolü olduğu için kısaca bazı temel konulara vurgu yapmakla yetinelim.

Demokratik Konfederalizm ve Kadın

Demokratik konfederalizmin toplum açısından bir yönetim sistemi olduğunu ve yine bu sistemi ve toplumu bir bütün olarak demokratikleştiren temel bazı ölçüleri ortaya koymaya çalıştık. Fakat toplumun demokratikleşmesi ve demokratik konfederal sistemin inşasında olmazsa olmaz bir hakikat var ki, o da kadının özgür ve örgütlü iradesinin sistemin her zerresine dokunması, etkilemesi ve katılmasıdır. Ki buna “özgür eş yaşam stratejisinin, demokratik konfederal sistemin temeli haline getirilmesi” de diyebiliriz. Yaşamı yaratan ve sürdüren, toplumsallığın esas iki ögesi olan kadın ve erkeğin özgür eş yaşam felsefesi, bu insanın temelidir. Eğer demokratik konfederal sistem bu temel üzerine inşa ediliyorsa, demokrasi sınavından başarıyla geçiyor demektir. Yok, eğer salt biçimsel bazı teknik örgütlenmeler ve ortaklaşmalarla sınırlı ele alınıyor; kadının özgürleşmesine, erkeğin dönüşümüne dayanmıyorsa, o zaman bu biçimsel ve her an kapitalist modernitenin sahte demokrasileri karşısında yenilmeye mahkûm demektir. Bu anlamda

demokratik konfederal sistem ve yaşamda her şey, tüm örgütlenmeler, boyutlar, zihniyet ve kültür özgür eş yaşama endeksli, ona hizmet temelinde olmalıdır. Demokrasinin radikal ve hakiki olmasının temel ölçütü budur.

Bu nedenle kadının demokratik konfederal sisteme katılımını herhangi bir katılım biçimi olarak ele alıp değerlendiremeyiz. Bu, çok sığ ve sistemin hakikatinden uzak bir yaklaşım olur. Bu nedenle de demokratik konfederal yönetim ve yaşam biçiminin kadın devrimi perspektifi öncülüğünde, bununla iç içe örülmesi hayati bir öneme sahiptir. Bu, önemle ve dikkatle anlaşılması ve uygulanması gereken stratejik bir gerçekliktir. Çünkü toplumun toplum olmaktan çıkarılması ve iktidara-devlete bağımlı hale getirilmesi, önce kadının komünal toplumun yaratıcı öncüsü olmaktan çıkarılmasıyla, binyıllara yayılan şiddet ve tecavüz sonucu iradesizleştirilmesiyle mümkün olabilmiştir. Erkek egemenlikçi sistem, kadını iradesizleştirip kendine bağımlı hale getirdiği oranda toplumu da iradesizleştirip kendine bağımlı hale getirmiştir. Sorunun iç içe geçip kördüğüm olduğu nokta tam da burasıdır. Dolayısıyla toplumun kendisi (xwebûn) olması, kadının kendisi (xwebûn) olmasından geçer. Kadın kendisi olmadan, yaratıcısı olduğu toplumsallığa özgürlükçü temelde ait olmadan, toplumun demokratikleşemeyeceği çok açık ve nettir.

Toplumun derinliklerine gömülmüş olan erkek egemenlikçi şiddet ve tecavüz kültürü, her türden iktidarcılığın, milliyetçiliğin, dinciliğin, bilimciliğin ve cinsiyetçiliğin kaynağıdır. Bu kaynak, hayatın her alanında bolca iktidar alanları yaratır. Adeta bir ahtapotun kolları gibi her yeri sarıp sarmalamaya çalışır, kadını ve toplumları yutup boğmak ister. Büyük oranda da bunu yapar. Şimdi, toplumun içine kendini zorla gömmüş olan bu iktidarcı erkek kültürünü çözümleyip aşmadan, bunun yaratmış olduğu kadın, erkek, aile, zihin ve kültür alışkanlıklarını değiştirip dönüştürmeden hangi demokrasiden, hangi devrimden bahsedilebilir ki? Yaşamı doğuran, besleyen, büyüten, ona maddi ve manevi anlamlar yükleyen, ahlaki ve politik yapısıyla sürekliliğini sağlayan kadın özgürleşmeden, kadının iradesi yaşamın her alanına doğrudan katılmadan nasıl bir demokrasi gelişebilir? İşte reel sosyalizm bu gerçeği tam çözmeyen yarımliklarıyla çökerken,

kapitalist modernite de sahte demokrasisiyle ve kasıtlı olarak kadını hedeflemesiyle çöküşe doğru hızla gitmektedir. Bu konu eğer doğru yaklaşılsa sistemleri yaratan ve sürekliliğini sağlayan; yanlış yaklaşılsa da sistemleri çökerten bir etki gücüne sahiptir. Yaklaşımın doğruluğuna veya yanlışlığına göre yaşamı anlamlandıran ya da anlamsızlaştıran bir yapıdadır.

Cinsiyetçiliğe Karşı Mücadele ve İnşa

Yaşam içinde kadınların yaşamış olduğu sorunlar hepimiz tarafından çok iyi bilinmektedir. Bu sorunları tek tek belirtmeye bu yazıda gerek yoktur. Burada önemli olan, bu çok iyi bildiğimiz sorunları demokratik konfederal temelde, kadın bakış açısı ve örgütlü iradesiyle nasıl çözeceğiz? Kaba isyan, protesto vb. eylem biçimleriyle sınırlı bırakmadan, alternatif özgür eş yaşam zihniyetini ve bunun gerektirdiği kalıcı örgütlenmeleri nasıl geliştireceğiz? İşte kadın devrimi perspektifiyle örülmüş demokratik konfederal sistem, kadınlara erkek egemenliğini değiştirip dönüştürecek gücü, yapısallığı ve kalıcılığı sunar. Bu, altın değerindedir.

Demokratik konfederalizmin ve demokratik toplumun inşasında bu nedenle kadın öncülüğü ve kadın devrimi, tartışmasız ve vazgeçilmez bir önemdedir. Kadın devrimi dediğimiz, tam da bahsini ettiğimiz konfederal örgütlenme birimlerinde ve ortaklaşmalarında kadın iradesinin doğrudan katılım sağlayabildiği anlamsal-zihinsel ve yapısal-kurumsal dokuları inşa etmektir.

Özgün ve özerk kadın örgütlenmeleri bunun ilk ve en önemli adımıdır. Kadınlar, sahip oldukları özgün ve özerk örgütlülüklerle yaşamın, yönetimin, politikanın, ekonominin sorumluluklarını üstlenir ve gereklerini yerine getirir. Gerek özgün kadın yapıları olarak gerekse de karma içinde özerk yapılar olarak, devrim içinde kadın devrimi ya da demokratik konfederalizm içinde demokratik kadın konfederalizmi biçiminde kendini örgütler.

Elbette ki bunun için çok ciddi bir demokratik bilinç ve anlayış gerekir. Nasıl ki ilk hiyerarşi, sömürü, ezme-ezilenin temelleri kadın ve erkek ilişkisinde atılmışsa; bu hiyerarşiyi aşmanın ve eşit-özgür ilişkiyi

geliştirmenin temeli de önce kadın ve erkek ilişkisinde atılmak durumundadır. Ki bunda da kadın karakteri, iradesi belirleyici bir durumdadır. Bu nedenle demokratik konfederal sistemde kadının, yaşamın her alanına iradi olarak katılım kanallarının, konfederal örgütlenmelerinin oluşturulması, bilinçlendirilmesi; bununla birlikte erkeğin kadınla eşit ve özgür yaşama bilincini kazanması, toplum içinde cins mücadele araç ve kurumlarının oluşturulması çok önemlidir.

Kadınlar örgütlü ise devletlerin ve toplumların içine gömülmüş olan erkek egemen kültüre, şiddet ve tecavüz kültürüne karşı etkili ve değiştirip dönüştürücü mücadele edebilirler

Eşbaşkanlık ve eşit temsiliyet konusu tam da bu ihtiyaca bir cevap olarak kavramsallaşmış ve hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Yönetim ve politika konusunu devlet ve egemen erkek tekelinden çıkarıp, topluma ve kadına mal edebilmenin temel bir gereği de kadın ve erkeğin eşit ve özgür temsiliyetini radikal bir biçimde sağlamaktır. Kadınların politik kararlar alma ve yönetme süreçlerine kota vb. sınırlar koymadan, yarı yarıya hatta yarıdan fazla katılıyor olmaları; kadının ve dolayısıyla toplumun, erkeğin de demokratikleşmesi anlamına gelir. Elbette ki bunları şekli anlamda belirtmiyoruz. Kadın, sorumlulukla, etki gücünü büyütürken, eşitliği özgürlük bilincinden asla koparmayan bir yaklaşım temelinde değişim-dönüşüm gücü olacaktır. Kaba ve biçimsel eşitlik anlayışının kadına da topluma da özgürlük getirmediği, yaşanan geçmiş tecrübelerde çok net görülmüştür. Bu nedenle özgür eş yaşam stratejisinde, yine eşbaşkanlık ve eşit temsiliyet sisteminde mutlaka eşitliği özgürlük bilinci temelinde ele almak gerekir.

Kadınlar örgütlü ise devletlerin ve toplumların içine gömülmüş olan erkek egemen kültüre, şiddet ve tecavüz kültürüne karşı etkili ve değiştirip dönüştürücü mücadele edebilirler. Bu nedenle,

demokratik konfederal örgütlenmenin esaslarından olan komün ve meclis örgütlenmeleri kadınlar için belirleyici bir önemdedir. Kadın komün ve meclisleri, yine karma komün ve meclislerde kadınların aktif yer alışı; erkek egemenlikli kültüre karşı kadın politikalarını geliştirme ve kendi kendini yönetme kaynağıdır. Mücadele, cins mücadelesi; komün ve meclis örgütlenme biçimleriyle yeni bir aşamaya doğru evrilir.

Bununla birlikte kadın akademileriyle, jineolojiyle, kadın kurtuluş ideolojisiyle de özgür kadın bilincini oluşturmak; tarihini, kendini tanımak; yaşamına ve geleceğine dair fikir, felsefe, kültür, dil, politika geliştirmek muazzam bir güç kaynağıdır. Ki Jineoloji de esasında demokratik modernite sisteminin, bu anlamda demokratik konfederalizmin kadın bilimi olarak Abdullah Öcalan tarafından geliştirilmiştir. Bu anlamda, Jineoloji bakış açısı ve bilinciyle demokratik konfederalizmi örnek, fark yaratan demokratik bir eylemdir. Ve sistemin dördüncü ayağı olan komünal ekonominin geliştirilmesi de kadınların erkeğe, devlete, iktidar güçlerine muhtaç olmadan yaşaması için esastır.

Elbette ki bahsini ettiğimiz bu hususlar toplumda parça parça olarak zayıf da olsa vardır; ancak zihniyetle donanmamış ve birbirinden kopuk adacıklar biçimindedir. Demokratik konfederal zihniyetle donatarak bu parçalı ve zayıf varlığı bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlamak, örgütlü ve sistemli hale getirmek, devrim içinde kadın devrimini geliştirir. Dolayısıyla sadece örgütlü olmak yeterli değildir; örgütlü birimlerin birbiriyle konfederal bağ içinde olması, yeterli ve etkili bir gerçekliği açığa çıkarır. Kadınlar hem özgün konfederal yapılanmasıyla hem de karma konfederal yapılanmalar içindeki özerk örgütlenmesiyle demokratik konfederalizmi geliştirerek, toplumu demokratikleştiren öncüler haline gelebilirler.

Etik ve Estetiğe Can Veren Kadın

Demokratik konfederalizmin bir zihni ve bedeni vardır. Etik ve estetik değerler de bu zihniyetin ve bedeninin temel değer yargılarını ifade eder. Anlamlı, özgür eş yaşamı; ahlaki ve güzellik değerlerinden bağımsız ele almak elbette ki olanaksızdır. Ahlak,

insan ve toplum olarak yaşamının olmazsa olmaz varoluş ilkesidir. Zaten demokratik konfederalizmin varlık gerekçesi de ahlakın ve bu anlamda insanlığın yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olmasındandır. Ahlak, pozitivist hukuk anlayışını aşan; topluma birlikte yaşam gücü, enerjisi ve coşkusu veren bir kaynaktır. Toplum, özgürlük ahlakıyla var olur ve varoluşunu sürdürebilir. Aksi, fiziki ve manevi olarak yok oluş demektir. Hangi ulustan, hangi dinden, mezhepten, hangi cinsten, hangi grup veya kesimden olunursa olunsun, herkesi farklılıklarıyla birlikte bir arada tutabilecek esas enerji, ahlaktır. Komünal toplumun, doğal toplumun ahlakıdır. Ki bunun da anasının kadın olduğu, tarih bilimciler ve günümüz sosyologları tarafından da çok net bir bilgi olarak belirtilmektedir. Bilime de başvurmada, gündelik hayata en yüzeysel bir bakışla bile bakıldığında, kadının ahlakın anası, öğretmeni ve temsilcisi olduğunu görmek mümkündür.

Yine estetik konusu açısından da bu böyledir. Günümüzün yapay, sığ, fabrikasyon estetik kalıplarından sıyrılarak yaşamın anlamına baktığımızda; güzelliğin insan ve toplum hayatında ne kadar büyük ve vazgeçilmez bir yeri olduğunu rahatlıkla görebiliriz. Hayat, insan, toplum, doğa, kadın, erkek... Yaşamın her öznesi güzellikten uzaklaşmışsa; çirkin, köle, egemen, kirli ve yapay olmuşsa, o hayatın ne anlamı olabilir ki? Yaşam, ahlaki güzellikle, güzel ahlakla anlamlı ve yaşamaya değerdir. Ve yine bu açıdan baktığımızda da kadının güzellikle özdeş olduğunu, güzelliğin de anası olduğunu görüyoruz.

İşte konfederal sistemin, etik ve estetik değerlerle sağlam ve yıkılmaz bir biçimde örülebilmesi için de kadın öncülüğü şart ve kaçınılmazdır. Ahlakın ve güzelliğin yaratıcısı kadınların özgürlük bilinciyle donanması, konfederal temelde örgütlenmesi; bu temelde mücadelesini isyan ve inşayla birleştirmesi, bir de bunu etik ve estetik değerlerle yoğurması, demokratik konfederalizmi ve demokratik toplumu geliştirecek esaslar olmaktadır. Özgür eş yaşamın temel haline gelmesi de ancak böyle mümkün olabilir.

Erkek egemen dilde kadınlara, “Elinin hamuruyla bu işlere karışma” derler. Bilakis demokratik konfederalizmde kadınlar, tam da elinin hamuruyla

-ki buğday, hamur, ekmek kutsaldır- toplumu inşa etme işlerine karışmalıdır. Yani kadın, rengiyle, kendi iradesiyle yaşamı özgürleştirme; kendini yönetme, politika yapma, demokrasiyi ve özgür eş yaşamı inşa etme, toplumsallığın kutsallıklarını bir bir canlandırma sorumluluğunu aşkla, coşkuyla ve mücadele gücüyle yerine getirmelidir.

21. Yüzyıl, kadın isyanının demokratik kadın konfederal yönetim ve yaşam inşasıyla birleşmesiyle kadın yüzyılı olmaya başlamıştır. “Jin, jian, azadi” sloganının evrenselleşmesi, bu gerçeği çok iyi anlatmaktadır. Önemli olan, bundan sonrasında bu kazanımı her geçen gün toplum içinde daha derinleştirmek ve yaygınlaştırmak; yine yerel, bölgesel ve evrensel açılımını sistemsel bir biçimde sağlamaktır. Bunun yüzyıllara damgasını vuracak gelişmeleri yaratacağı çok açıktır.

içindekiler için tıklayınız...

Küreselleşmenin Yeni Yüzü

Mahmut Yamalak

Amerikalı devletçi ideolog Francis Fukuyama Şubat 2017’de Washington Post gazetesindeki makalesinde “tarihin sonu” tezini geri aldığını duyurdu. Reel-sosyalizmin yıkılışından sonra artık ideolojilerin sonunun geldiğini ileri süren Fukuyama, böylece kapitalist modernitenin zaferini ilan ediyordu. Küreselcilik modernizmini dünyanın en ücra köşesine taşıyacak ve tek gerçek sistemi egemen kılacaktı.

Modernizmin son dönem ideologlarından olan Fukuyama, bir ricadını “göç” ve “multikültüralizm” yüzünden dünyanın altüst olmasına bağlıyordu. Büyük bir tevazu göstererek de, “Bunları ön göremedim” diyordu. Göç ve multikültüralizm yüzünden ABD demokrasisi de dahil tüm demokrasilerin içinin boşaldığı, dünyanın yepyeni bir çatışmalı sürece girdiğini ilan ediyordu. Bu, modernitenin çok güvendiği küreselleşmenin de sonu muydu?

Küreselleşmenin Çekiciliği

Anthony Giddens, küreselleşmenin ideolojik arka planına soldan katkı sunan bir sosyologtur. “Küreselleşme politik, sosyal, kültürel ve ekonomik etmenlerin bir araya gelmesiyle ortaya çıkan bir olgudur. Ama hepsinden önemlisi, dünyanın her yerinde insanların birbiriyle iletişimlerinin hızı

ve kapsamını arttıran enformasyon ve iletişim teknolojilerindeki gelişmedir.”¹

Telekomünikasyondaki hızlı ilerlemenin sağladığı iletişim kolaylığı ve internetin küreselleşme yaydığını söyleyen Giddens, bundan katkısı olan etmenleri de şöyle sıralar:

- Küresel ekonomi; bilgisayar yazılımı, medya, eğlence ürünleri ve internet temelli hizmetlere dayalı “bilgi ekonomisi”ni oluşturmuştur. Bu, ulusal sınırları aşan yeni bir tüketici sınıf ortaya çıkarmıştır. Ayrıca ekonominin tamamı da “bilgi çağı”ndaki gelişmelere uygun olarak kabuk değiştirmektedir. Dünya pazarında iş yapmak isteyenler artık esnek bir üretim pratiğine ve örgütlenmeye dayanmalı, işbirliğine yatkın olmalı ve küresel ağa dahil olmalıydı.
- Giddens, politik yapılarda da köklü değişimleri öngörüyordu. İki bloklu dünya sisteminin çözülüşü ve reel-sosyalist ülkelerin liberal ekonomi ve politik sisteme dahil olmalarıyla politik yapılar da değişmektedir. Uluslararası ve bölgesel yönetim tarzları gelişmekte, AB gibi oluşumların önü açılmaktadır. Bu, “kendi ulusal egemenliklerinden bir yere kadar vazgeçen” üye ülkelerin varlığını gerektiriyordu.

¹ Anthony Giddens, *Sosyoloji*, yayına hazırlayan Cemal Güzel, Ayraç Yayınları 2005, Ankara.

- Küreselleşmenin motor gücü uluslararası şirketlerdi (UAŞ). Birden fazla ülkede mal üreten ve pazar hizmetlerini üstlenen uluslararası şirketler küresel ekonominin merkezindeydiler. Dünya ticaretinin üçte ikisini ellerinde tutmakta, yeni teknolojileri tüm dünyaya yaymaktaydılar (Marx'ın Komünist Manifesto'da burjuvaziye yüklediği devrimci role yakın bir rolü Giddens ve diğer küreselciler uluslararası şirketlere vermektedirler). Uluslararası şirketler uluslararası finansal pazarın baş aktörleri, "çağdaş dünya ekonomisinin taşıyıcıları"ydılar.
- Devletler (hele ulus-devletler), dünya ticaretin gelişmesiyle birlikte artık ekonomiyi tek başlarına idare edemeyecekler; değişen finans pazarları ve çevresel tehditleri kontrol edemeyecek ve riskleri yönetmeyeceklerdir. Bu nedenle var olan yönetimler güven yitirecek, bölgesel ve uluslararası kurumlar önem kazanacaktı.

Giddens küreselleşmenin iki devrimsel gelişmeyi yaratacağını ileri sürer:

1. Küresel bir toplumun üyeleri olarak insanlar sosyal sorumluluklarını ulusal sınırlarla sınırlı olmadığını, bunun ötesine uzandığını kavramaya başlamışlardır.
2. Küresel bakış, insanların kendi kimliklerini tanımlarken ulus-devletler dışında, kaynaklar bakımından tanımlamaları anlamına gelir.²

Küreselleşme taraflarının beklentileri çok geniştir. Ulus-devletin rolü sona erecek; ulusal sınırlar açılacak; sınır ticareti ve üretim hızlanacak; "bilgi çağı" insanları yakınlılaştıracak vs. Japon yazar Kenichi Ohmae, "pazarların ulusal devletlerden daha güçlü olduğu sınırsız bir dünya"ya girdiğimizi söyler.

Küreselciler risklerin de farkındadırlar. Açık uçlu ve çelişkilerle dolu olan bu süreç uzun erimli olduğundan, önceden tahmin edilemez ve kontrol edilemez sonuçlar da ortaya çıkabilecektir. Yine, yaygın salgın hastalıklar, fundamentalist gibi hisler yıkıcı olabilir. Eşitsizliğin artması, küresel sermayenin belli ellerde toplanması, küresel göçler ve mülteciler risk oranını arttırmaktaydı. Yeni dünyada her şey gibi riskler

de mekânsal engelleri aşma yeteneğindedirler. Bu nedenle sonuçları bir ülkeyle sınırlı kalmayacaktır.

Küreselleşme taraftarları dile gelen riskleri yönetebilen ve engelleyen yeni yönetim modelleri de öngörürler. Tek tek devletler terör, hastalık, göç, ekoloji, finans gibi sorunlar için çözüm üretmeye yetmeyeceklerdir. Ulus-devletler yerine kozmopolit yapıda, insan haklarına duyarlı, uluslararası standartlara sahip bölgesel ve federatif devletler gerekmektedir.

Masumiyetini Yitiren Küreselleşme

Daha 2000'lerin başında küreselleşme karşıtı Johan Galtung küreselleşmeyi "tekçi" olarak eleştiriyordu. Galtung'a göre, küreselleşme "tek ulus, tek devlet ve tek piyasayı" hedefliyordu.

Andrew Heywood, küreselleşmenin istediği "küçük devlet"i şöyle tanımlar: "Küçük devlet ekonomik ve sosyal meselelerin tamamen bireylere ve özel sektöre bırakılmasını öngören liberal yeni sağın idealidir. Onlara göre devletin müdahalelerinden azade olan ekonomi daha rekabetçi, etkin ve verimli olacaktır. Devletin tasfiyeciliğinden kurtulmuş bireyler de kendi istedikleri işte kabiliyetlerine göre inişli çıkışlı kariyer yapabileceklerdir."³

Küreselcilik birbirleriyle örtüşen, iç içe geçmiş, çoğunlukla çelişik ve zıt süreçler bütünü olarak gelişmektedir. Birbirine bağlı karmaşık ağlar hayranlığı ve endişeyi birlikte büyütürler. "Bunun anlamı ise yaşamımızın bizden çok uzaklarda meydana gelen hadiseler ve kararlarla şekillenmesidir."⁴

Ulus-devlet sınırlarını aşındıran küreselleşme, insanlar arasındaki zaman ve mekan ayrımını da yeni bir boyuta taşımaktadır. "Supraterritorial" (yer bağımsız) ilişkiler gelişmekte, "sosyal mekan" öne çıkmaktadır.

Yeni dünyada ülkelerin ekonomik yapıları küresel ekonomi tarafından emilmektedir. Kendi ekonomilerini yönetme kapasitesinden uzaklaşan hükümetler varlık kaygısına sürülmektedirler. Neoliberal ideolojiye ve serbest piyasa ekonomisine

3 Andrew Heywood, *Siyaset Teorisine Giriş*, çeviri Hızır Murat Köse, Küre Yayınları, S.104

4 Heywood, Age, S.131

dayalı küreselleşme, kültürel olarak ise dünyanın her yerinde küresel bir kültür yaratmaktadır. “McDonalddlaşma süreci” denilen bu kültürel erozyon yerel kültürleri yok oluşa sürüklemektedir.

Küreselleşmeye dönük eleştiriler de öngörülemez sonuçların yarattığı endişelerden kaynaklanıyor. Küreselleşme derin ve kalıcı eşitsizlikleri yaratmaktadır; kültürel olarak Batılılaşmayı, Amerikalaşmayı dayatmaktadır. Yerelde din maskeli terör ve milliyetçilik de bundan beslenerek hızla gelişmektedir. Aşırı sanayileşme, düzenleyici ve koruyucu mekanizmaların tahribatı gibi etmenler ekolojik tahribatı derinleştirmektedir.

Genişleyen ve belirsizleşen karşılıklı ilişkiler, olay ve kararları etkileyen kontrol edilemez güçler, istikrarsız finans sektörü, krize eğilimli ve tahmin edilemez dünya ekonomisi, ekonomik ve siyasi gücün artan oranda tekelleşmesi, şirketlerin elinde toplanan ve ulus-devletleri bile tehdit eder boyuta ulaşan güç risk toplumunu yaratmakta, demokrasinin içini boşaltmaktadır.

Beklenildiği gibi, küreselleşmeye tepkiler ağırlıklı olarak ulus-devletlerden yükselmektedir. Ulus-devletler buna karşın yeni önlemlere başvurmaktalar. Ulus pazarı sıkı kontrol etmeye ve istihdamı buna göre düzenlemeye yönelen ulus-devletler bir yandan da küreselleşmeden kaynaklanan sermaye hareketliliğinden faydalanmaya, yabancı sermayeyi ülkelerine çekmeye çalışmaktalar. Bu çelişik durum her iki taraf açısından da aşılamayan bir paradokstur. Ulus-devlet bir taraftan pazarını korumaya, diğer taraftan da yabancı sermayeye kapı aralamaya çalışarak aslında küreselleşmenin tuzağına düşmektedir.

Ulus-devletler siyasi yapıyı ve kurumları yeniden düzenlemekte, eğitim-öğretim sistemini döneme uygun hale getirmektedir. Bir yandan ekonomi ve siyaset üzerinde “koruyucu tedbirler” geliştirmekte, bir yandan “terör” gerekçesiyle güvenlik tedbirlerini arttırmaktadır. Politik ve sivil yaşama milliyetçilik ekseninde ve “düşmanlar” yaratarak kontrol altına almaya çalışmaktalar.

Küreselleşmeye karşı yerel tepkilerin demokratik güçlerden çok ulus-devletlerden yükselmesi de ayrı bir değerlendirme konusudur. Bu tepkiler toplandığı iki temel noktadan söz edilebilir:

- 1) Kaos teorisi: Yerelde güvenlikçi politikaları arttırarak, toplumsal muhalefeti bastırmayı hedefleyen ulus-devletler “kelebek etkisi” de denilen bir kaos teorisi ile bu girişimlerini meşrulaştırmaya çalışmaktalar. Buna göre, dünyanın herhangi bir yerindeki bir olayın diğer yerlerde yıkıcı sonuçlar yaratabilme kapasitesi vardır. Bu nedenle her tedbir küresel bir yarara hizmet eder.
- 2) Karamsar gelecek beklentisi: Ekolojik felaketler, küresel “terör”, göç gibi olgular sınırları güçlendirmeyi gerektirir. Bunun için atılan her adım yine küresel bir yarara hizmet eder.

Ulus-devletlerin küreselleşmeye tepki onu reddetme biçiminde değil; daha çok küreselleşmeyle birlikte yerel iktidarlarını korumak için yeni bir sözleşme arayışı biçimindedir.

Küreselleşmenin Aktörleri

Kapitalist modernite çağında demokrasiler ve özel yönetimler için en büyük tehlike ulus-devletçi iktidarlardan gelmektedir. Demokrasi kendine kılıf yapan çoğu ulus-devlet katı merkezîyetçiliği uygulayarak toplumun öz yönetim hakkını tamamen ortadan kaldırmayı hedefler. Gelişmeler küresel iktidarın belirli ve yeni bir biçimi olarak görülmesi durumunda bir anlam kazanıyor.

Küresel iktidar; hakim uygarlık ve modernitenin hegemon konumunu veya imparatorluğunu ifade eder. Günümüzde kapitalist modernite bu iktidarını ABD önderliğinde küresel ekonomik tekel ve ulus-devletlerle kullanmak durumundadır.⁵

Bugün “küreselleşme” olarak adlandırılan bu süreç Demokratik Uygarlık Manifestosu’nda “üçüncü büyük küreselleşme” olarak tanımlanmaktadır.

Birinci küreselleşme hamlesi, modernizmin ticaret çağında başlar, 15. ve 18. yüzyıllar boyunca devam eden bu hamlede kıtasal sömürgeleştirme ve yarı sömürge hareketleri gerçekleşir.

İkinci küreselleşme hamlesi, Sanayi Çağı’yla başlar. 19. yüzyılın başlarından ve 20. yüzyılın sonlarına

5 Abdullah Öcalan, *Kapitalist Uygarlık (2.cilt), Maskeli Tanrılar ve Çıplak Krallar Çağı*

kadar devam eden bu hamle ulusal ve sınıfsal savaşlar çağını başlatır.

Üçüncü büyük küreselleşme hamlesi, reel sosyalizmin yıkılmasıyla başlar. “Çok üst düzeyde bir parasal tekelleşmeyle karşı karşıya olduğumuz çok açıktır. Devletleri de (hatta devlet olarak ABD’yi de) içinde eriten birleşme aşaması söz konusudur. Tüm iktidar süreçlerini kontrol eden, geliştiren, bozan, yeniden kuran bir güç konumuna erişilmiştir. Yeni küreselliğin özü budur. Sanıldığı gibi iletişim çağı küreselleşmeyi nitelememektedir. Ekonomi ile siyasetin, siyasi tekelin hiç örneği görülmemiş ölçüde küresel çapta iç içe geçmesi özünü teşkil etmektedir. Tüm yerel, ulusal, siyasi ve ekonomik iradelerin küresel süper tekel güçlerinin kontrolüne girmesini ifade etmektedir. Bu yeni bir durumdur ve oldukça üzerinde yoğunlaşmayı gerektirmektedir.”⁶

Üçüncü büyük küreselleşme yürütecek olan iki önemli aktörden biri küresel ekonomik tekel iken, diğeri ulus-devlettir. Bu nedenle Giddens ve küreselleşme taraftarlarının “küreselleşme ulus-devletin sonunu getirecektir,” biçimindeki tespitleri gerçeğin bir yanını ifade eder. Bu tespitler, ulus-devletin daha uzun süre bir aktör olarak küreselleşme altında yaşamaya çalışacağını gerçeği göz ardı edilmiştir. Günümüzde, “ulus-devletin ricadı “ ve “küreselleşmenin hız kaybetmesi” de bu gerçekliğe dayalıdır.

Ulus-Devletin ‘Küreselleşme Karşıtlığı’

Ulus-devlet kapitalist tekelciliğin gerçekleştiği formdur, dolayısıyla tekelciliğin bu son hamlesinin karşıtı değildir; sistem olarak yeni hamleye cevap veremedikçe aşılabacağından söz edilebilir. Ancak bu bir süreçtir ve mevcut durumda bu sürecin gelgitlerini yaşamakla birlikte, ulus-devleti elinde tutan iktidar odaklarının bekasına bağlı olarak hareketlenecektir.

Ulus-devlet endüstri devriminde, 19. yüzyıl hamlelerinde ve reel-sosyalist bloka karşı sistem tarafından başarıyla uygulanmış bir modeldir. Alman faşizmiyle birlikte ulus-devlette potansiyel olarak var olan tehlike görülmesine rağmen, henüz tümünden vazgeçilebilir durumda değildir. Modernizmin tüm

unsurlarıyla bütünlüklü olarak kullanılması için yeterli neden hala mevcuttur.

Topluma yayılmış iktidar olarak vatandaşlık, milliyetçilik, siyasi ve ekonomik iktidar tekeli, hukuk, devlet bilinci, ataerkillik, askerlik, din, eğitim ve medya unsurlarıyla iç içe modernizmin yeni hamlesi için uygulanabilir hazır bir modeldir.

Ulus-devletin faşizmle bağı ontolojiktir. Kültürel yıkım, siyasi tekleşme, toplumsal renklerin sönmülendirilmesi gibi toplum karşıtı olgular da küreselleşmenin önceki tüm atraksiyonlarında rol oynamıştır. Küreselleşmenin yeni biçiminde model olarak aşılabacağı riskini gördükçe, bir aktör olarak hala işe yarar olduğunu kanıtlama arayışındadır. Ulus-devletin yeniden atağa geçmesi küreselleşmenin gerilemesini değil, onun ulus-devlet aktörüne yeniden yönelme ihtimalini göstermektedir. Bundan küreselleşmenin ulus-devletle hep devam edeceği gibi bir sonuç çıkmaz. Tersine uzun vadede ulus-devlet küreselleşmenin derinleştirilmesi önünde bir engeldir. Bu nedenle çelişik ilişkileri devam edecektir. Ancak ulus-devletler tehlikeyi görünce küreselleşmenin aktörleri olarak yaşamın yeni nedenlerini aramaya koyuldular. “Yerelde bizden daha iyi aktör bulamazsın” diyen Ortadoğu, Doğu Avrupa, Güney Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkeleri küreselleşmeyle çatışma yerine onunla bütünleşme arayışına girdiler. Bunun için bulundukları bölgede kaos yaratıp bir çözüm gücü olarak kendi yarattıkları kaosu “çözdüler”.

Geçici Ateşkes

Küresel siyasal-ekonomik hegemonya kurma hedefinden dönülmüş değildir. ABD’nin Trump’la yapmaya çalıştığı gümrük duvarlarının yükseltilmesi, içe dönme gibi hamleler küreselleşmenin yürütücü aktörleri arasında devam edegelen hegemonik paylaşım savaşının yansımalarıdır. Ekonomik yayılma, siyasal hakimiyet, kültürel hegemonya, çevresel tahribatlar hız kesmeden devam etmektedir. Küresel göç ve bir modernite provokasyonu olan “terör” sistemin güvenlik politikalarına dönmesine yol açan etmenlerdir. Bu öngörülemez sonuçlar sistem için bir tehlike oluşturmaya başladığı andan itibaren ulus-devletin yeni rolleri de masaya

yatırılmıştır. Bu rolü oynamalarına karşılık olarak hegemon iktidar odaklarınca pay almalarına izin verilmektedir. Ancak istenilen rolün eski siyasi yapılarla yürütülmesi mümkün değildir. Macaristan, Brezilya, Türkiye, Hindistan gibi ülkelerin eski siyasi sistemi değiştirme çabaları yeni rollere hazırlık içindir. Eski siyasi yapılarını yap-boza çeviren bu ülkeler küreselleşmede nasıl bir rol oynayacaklarını bilmemenin kafa karışıklığını yaşamaktadırlar.

Küreselleşmenin özelliği; en yüksek derecede hegemonyanın kurulması ve bu “sınırsız” hegemonyanın kendi kendini yemeye başlamasıdır. Bu iki yan iç içedir; gelişirken gerilemekte, güçlenirken zayıflamaktadır. Özü boşalan, ideolojik bir yenilik yaratamayan sistem giderek daha fazla tutuculaşmaktadır. Yeni yayılma alanları bulmakta zorlanan modernite, Ortadoğu ve Afrika gibi bölgelerde henüz istediği sonucu alabilecek durumda değildir. Var olan pazarlar paylaşılmış olduğundan şimdi hegemon güçlerin iç kavgalarına tanık olmaktadır. Çin, ABD, Rusya, Avrupa ve bunlarla birlikte hareket eden güçlerin ağız dalaşı birbirlerinin pazarını ele geçirme operasyonlarıdır. Her devlet yeni koruma kanunlarıyla bu operasyonları etkisizleştirmeye çalışıyor. Modernitenin söylemi sona yaklaşıyor. İki bloklu sistem kapitalist modernite için bir motivasyon kaynağıydı. “İslami terör” dedikleri provokasyon da hız kesiyor. Popüler kültür, futbol, din, milliyetçilik gibi araçlar da etkilerini yitirmeye başladığı için yeni çelişkiler ve motivasyon kaynaklarına ihtiyaç duyuluyor. Artık modernite bir sistem halinde toplumla savaş içindedir. Küreselleşme esasen toplumu fethetme çabasıdır. Modernitenin bu çabası bitmez, ancak forum değiştirir; aktör değiştirir. Ulus-devlet yeni bir rol olarak bu çabayı derinleştirmeye aday gibi gözüküyor.

“Açık ki ulus-devlet eski katı biçimlerinden esnetilerek, daha çözümlayici bir devlet aracı durumuna getirilmek isteniyor.”⁷

Küreselleşme karşısında ulus-devletlerin geçici bir panik yaşadıkları söylenebilir. Hegemonyadan

uzaklaşma korkusu var olan devletlerin iç siyasetinde yankılandıkça yeni aktörler siyasete çöreklandılar. Reel sosyalist devletlerin çöküşünden sonra buralara yerleşen yeni aktörler gibi. Macaristan’da milliyetçi-muhafazakâr kliklerin sözcüsü olarak Orban; Rusya’da mafyatik-istihbari bir hegemonyanın temsilcisi olarak Putin buna örnektir. Türkiye’de Kemalist iktidarın baskısından kurtulup iktidara yerleşen AKP ve milliyetçi-muhafazakâr kesimin küresel hegemonyaya yamanma arayışını ifade eder.

Trump finans sektörünün hoyratça ve fütursuzca, popüler kültürü de arkasına alarak iktidara yerleşmesinin örneğidir. Trump ile birlikte finans kapital artık temsilciler eliyle değil, bizzat iktidara çöreklandığını görüyoruz. Sanayi kapitalizmi parlamenter sistemin kurumlarından memnundu. Oysa aynı kurumlar finans kapital (ve günümüzde buna dijital kapitali de ekleyebiliriz) için engelleyici olabilmektedir. Parlamentodan yeni bir yasanın çıkması, yeni ticaret anlaşmalarının onaylanması vb. için gereken tüm o bürokratik işlemler internet çağının hızına uygun değildir. Parlamentonun var olmaya devam ettiği ama onu aşarak daha hızlı karar alınmasını sağlayacak başka bir iradenin de devreye gireceği yeni model arayışlar devam etmektedir.

Yeni Dünyanın Yeni Düzeni

Parlamento işlevini yitirecek bir tartışma kulübü derecesine indirgenmiştir. Yasama yetkisi sınırlandırılan parlamentolar işlevsizleşmekte; çeşitli “tehdit” bahaneleriyle seçimler askıya alınmakta ya da yapılmamaktadır. Oysa parlamento ve seçimler liberalizmin övünç kaynağıydılar. Hukuk liberal demokrasilerdeki konumundan hızla uzaklaşmaktadır. “Hukukun üstünlüğü” düsturu yerini “üstünün hukuku” düsturuna bırakmaktadır. Siyasetin sultanı olmadan hukuki kurumlar ayakta kalamaz. Bu nedenle de siyasal otoritenin aleyhine bir karar alamaz durumundadır.

Ordu-güvenlik özelleşmektedir. Savunma şirketlere devredilmekte, savunma bakanı şirketler arasında bir koordinatör olmaktadır. İç güvenlik ise bir kadrolaşma alanı olarak partiler arasında el değiştirmektedir.

Ekonomi parlamentonun denetiminden çıkmaktadır. Parlamentonun işlevi bütçeyi onaylamakla

sınırlandırılmıştır. Maliye, yatırım, üretim, ticaret, finans ayrı ayrı ellerde kendi kanunlarını üreterek, merkezi hegemonyaya uygun şekilde dönüşmekte.

Muhalefet güçleri budayarak etkisizleştirilmektedir. Denetim mekanizmaları kalmayan sistem hızla belirsizliğe doğru yol almaktadır. Hesap verme endişesi yok, iş engelleri lehine çevirebiliyor ve kitlelere yön verebiliyor. Sistemin atraksiyonları öngörülüyor, çünkü demokratik güçler gibi dengeleyici-engelleyici unsurlar zayıf, uluslararası kurumlar işlevsizleşmiş, paydan uzak kalma kaygısı ulus-devletleri tehlikeli hale getiriyor, öngörülemez risklerden korkan her devlet milliyetçiliğe yöneliyor. Sistem bir büyük savaş kaygısıyla bölgesel savaflara giriştikçe yeni bölgesel diktatörler türeyip, sistemi yeni krizlere sürükleyecek refleksi gösterebiliyorlar. İttifak politikaları ise tersyüz olmuş durumda.

Trump'ın eski danışmanlarından Kellyanne Conway, merkezi siyasal yapıda dört büyük kırılmadan söz eder:

- 1- Sağ ve sol arasındaki ayrım.
- 2- Seküler düzenin zayıflaması (post-laisizm).
- 3- Merkez karşıtlığı. Yerleşik siyasal kurumların iflası, merkez siyasetinin çöküşü, aşırı sağ uçlar vb.
- 4- Post-gerçek çağının gelişi.

Sistem ideologlarının bir başka günah çıkartmasına benziyor. Buna bir yerde "post-demokrasi çağı" da deniliyor. Toplamların ortak amaçlarının olmadığı, sağlam görünen demokratik kurumların içinin boşaltıldığı bir düzeni tanımlıyor.

Sonuç

ABD'de eski Dış İlişkiler Konseyi Başkanı Richard Haass, küreselleşmeden vazgeçildiğini hatta ona inanarak türetilen kavramların da artık literatürden çıkarılması gerektiğini söyledi. Haass'ın literatürden çıkarılmasını istediği sözcükler şunlardır:

Dünya vatandaşlığı. Haass bunun belirsiz olduğunu söyler. Ona göre, her ülkenin vatandaşı işini iyi yaparsa dünyaya da katkısı olur. Dolayısıyla bu kavram soyuttur. Uluslararası toplum. Bu kavramın da bir karşılığı yoktur. Bir BM (Birleşmiş Milletler) argümanı olarak aldatıcı özelliklere sahiptir.

Self determinasyon. Sömürgeciliğe tepki olarak üretilmiştir. Bugün bunun koşulları yoktur. Mesela Kürtler, Basklar, Filistinliler bu haklarını kullanırsa başkalarının egemenliğini ihlal ederler.

Süper güç. Bir soğuk savaş sonrası ABD üretimi kavramdır. Bugün artık buna yer yoktur.

Küreselleşme modernitenin yeni bir hamlesi olarak devam etmektedir. Yaşananlar küreselleşmenin sonunu değil, fakat onun yeni yöntem ve araçlarla devam ettiğini göstermektedir. Ulus-devletlerdeki ani yükseliş de bundan bağımsız olarak düşünülemez. Sorunun bu denli ağırlaşması ve derinleşmesindeki en önemli etkenlerin başında demokratik güçlerin alternatif bir güç olamamaları gelmektedir. Eski ilişki ve çelişkilere dayanarak siyasal öngörülerde bulunmak, buna göre taktik ve stratejiler belirlemek süreçten kopmaya ve doğru çözümler üretmeye yol açmaktadır. Öngörülemez bir siyasal arenada yaşadığımız açıktır. Ancak bu demokrasi güçlerinin bir katelepsi halinde yaşayacağı anlamına gelmez. Öngörülemezlik, demokrasi güçlerine belirsizliği giderme ve yaşananları anlaşılır hale getirip çözümlerini üretme sorumluluğunu yüklemektedir. Marx tanımlanamayan bir dünyayı, kapitali yazarak tanımlanabilir kıldı; Lenin kapitalizmin 20. yüzyıldaki biçimini ve ona karşı mücadele hattını çizdi; Abdullah Öcalan neredeyse el yordamıyla elde ettiği verilerle Kürdistan'ın mevcut halini tanımlamakla işe başlayıp, demokratik uygarlık paradigmasıyla çağın çözümlenmesini yaparak, belirsizliği aşmanın da parametrelerini vermektedir.

20. Yüzyılda dayalı modernite söylemlerinin ve kurumlarının değiştiği, kapitalist yayılmacılığın yeni aktörlerle ve daha yakıcı biçimde devam ettiği bu dönemde, önümüze konulan minör alanlarla değil, sorunun özünü uğraşmak gerekmektedir. Kapitalist modernite çözümlerinin derinlikli incelenmesi küreselliğin geldiği aşamayı anlamayı da kolaylaştıracaktır.

İçindekiler için tıklayınız...

Toplumsal Sorunların Çözümünde Demokratik Ulus

Zeynel Günaydın

Her şey, herkes dahil olduğu ekosistemin sınırları ve gereklilikleri çerçevesinde yaşar. Geline yer (doğa, ana) ve onun gereklilikleri görmezden gelinerek, tümünden bağımsız, yaşam kurallarını o türün kendisinin koyduğu bir yaşamı en yetkin bir canlı olarak insan da dahil hiçbir varlık gerçekleştiremez. Tüm oluşlar kendi ekosistemleri tarafından sınırlandırılmışlardır. Ekosisteminin gerekliliklerine göre yaşamayan, onları yok sayan türler yok olmakla karşı karşıya kalır. Bu yok oluşun boyutunu kapasite belirler. İnsan türü, hiçbir canlıda olmadığı kadar, kendisiyle birlikte daha pek çok türün hatta tüm canlılığın, gezegenimizin sonunu getirebilecek denli zararlı olma potansiyeline sahiptir.

İnsan dahil tüm türler açısından geline yer, kaynak olan doğa, yarattıklarına nasıl bir yaşam yaşamaları gerektiğini kendilerine kodlar. Her canlı, doğadan kendisine kalan ve doğanın bir gerçekleşmesi anlamına gelen duygusal zekâ ile doğada yaşamaya koyulur. Beslenme, korunma ve üreme, tüm canlılarda görülen ve türün devamı için kesinlikle çözülmesi gereken doğal, yaşamsal sorunlardır. Türün yaşamını nasıl devam ettirebileceği; sürü halinde mi olacağı, tek mi kalacağı, beslenme ve korunma biçiminin nasıl olacağı, genlerinde şifreli bir şekilde kendisinde içkindir. Bu sayede türün yeni nesilleri her şeyi yeniden öğrenmek zorunda kalmaz. Ataları, kendi adlarına da öğrenmiş ve kodlama biçiminde onlara aktarmıştır. Bu ilke doğanın genel evrimsel işleyişi çerçevesinde böyledir. Yoksa her şeye yeniden ve sıfırdan başlamak gerekecekti ki bu da esasında yok oluş anlamına gelir.

Burada doğanın bileşenlerinin basit birer nesne oldukları, yaşamlarına dair hiçbir belirleyiciliklerinin olmadığı sonucu çıkarılmamalıdır. Tersine, canlı evren anlayışının bir sonucu olarak, her canlı hatta her şey yaşam faaliyeti içinde bir seçişe, değişen doğasal koşullara göre kendini uyarlama inisiyatif ve kapasitesine sahip olarak yaşamının iplerini belli yönleriyle kendi elinde tutmaktadır. Zaten sonraki nesle kalan da bu aktivitelerin bir kodlaması olmaktadır. Ancak tüm bu aktiviteler, türün dahil olduğu ekosistemle uyumlu olmak, onunla çelişmemek zorundadır.

Doğa (ana-kaynak), kendisinin sureti olan insana da ancak toplumsal olması halinde yaşayabileceğini söylemiştir. Bu yönüyle onun yaşamını devam ettirebilmesinin koşullarını belirlemiştir. En “zayıf” varlıklardan biri olarak insan, doğanın zorlu koşullarında ancak bir arada ve birbiri için yaşayarak, toplumsallaşmak suretiyle güç biriktirerek, yani komünal olarak var olabilecektir. Bundan kopuş ya da bunun geliştirilmemesi yok oluş anlamına gelecektir. O nedenle insan olma ile toplumsallaşma eşzamanlı, birlikte gerçekleşen olgular, hatta aynı şeylerdir. İnsanlaştıran, insan kılan, geliştiren toplumsallaşmadır. Bu yönüyle toplumsallaşma insan türünün varlık koşuludur. Toplumsallaşma, insan ekosisteminin koyduğu kuraldır. Yani doğa, insana “Toplumsallaşırsan, gücünü biriktirirsen, komünal olursan yaşayabilirsin; yoksa yok olur gidersin” diyor. Bu, en eski dönemden beri böyledir. Özcesi,

toplumsallık esas alınıp ona göre yaşanmadan insanın var olması, varlığını devam ettirebilmesi ve gelişmesi mümkün değildir.

Evrensel Oluşumun Dili

Görüldüğü gibi insan türü açısından varoluşsal önemde olan toplumsallık, karakterini evrensel oluşumdan alır. Evrensel oluşum, kom halindedir. Bu bir insan icadı olmayıp, oluşun dilinden gelmektedir. Doğanın tüm gerçekleştirmelerine bakıldığında, oluşun hep ikili ve toplu halde olduğu görülür.

Tüm oluşların anası olarak ele aldığımız enerji-madde denkleminde olup bitenler, bize oluşun kom (topluluk) halinde olduğunu gösterir. Ne enerji maddesiz anlaşılabiliyor, şeyleşebiliyor; ne de madde enerjisiz var olabiliyor. Oluş için ikisinin birliği gerekiyor.

Ruh, bedenin anlamı, canlılığı iken; beden de ruhun formu, gerçekleşmesi, kendini görünür kılması oluyor. Burada da ancak kom halinde, yani birlikte gerçekleşebilen bir oluşa tanıklık ediyoruz.

Dışarıdan bakıldığında tek gibi görünenin bile aslında “çokluğun birliği” olduğunu görüyoruz. Bunu tüm maddelerin temeli olan atom parçacıklarının davranışında görebiliriz. Tek gibi görünen herhangi bir atom, farklı yüklerdeki proton, nötron ve elektronların birliğinden oluşan bir komdur, komündür.

Klasik deyimle, en küçük canlı olarak tanımlanan hücrenin de pek çok farklı organelin bir araya gelmesinden oluşan bir kom olduğunu hepimiz biliriz.

Bu durumda, yaklaşık yüz trilyon hücreden oluşan insan organizmasının bir “komünler komünü” olduğunu söyleyebiliriz.

Bu birlikte, yani kom halindeki gerçekleşmeyi daha farklı bir boyutta kadın-erkek ikilisinde de görmekteyiz. Anlamli ve özgür yaşam, her iki cinsin doğalarına uygun birliğinde gerçekleşirken; salt bir cinsten kurulu bir insan toplumsallaşmasına tanık olamıyoruz.

Toplumsal ise çok renkli, çok sesli pek çok komdan (topluluk) oluştuğunu, gerçek toplumun da tüm bu komların özgür birer komün olarak birbirini tamamlamasıyla oluştuğunu görüyoruz.

Daha da uzatabileceğimiz ama gerekli görmediğimiz bu “kom”lu haller, bize göstermektedir ki oluş kom’ludur, komünaldır. Bu nedenle de komlu ve komünlü bir yaşamın olması gerektiğini; insanlaşmanın ve insan halinde kalmanın ancak böyle mümkün olabileceğini söyledikimizde, birinci doğayla uyum içinde yaşamının yanında insan türünün ekosistemini de ortaya koymuş oluyoruz.

Bu açıdan toplumsallaşma, toplum olarak yaşama, özgür ve eşit olma, bir ve bütün olma insan türünün doğası olmaktadır.

Abdullah Öcalan, “Ben toplumun farklı topluluklardan, gruplardan oluştuğuna ve bu grupların eşitliğine inanıyorum. Benim demokrasi anlayışım, birey demokrasisi değil, topluluk demokrasisidir” derken, bu çok önemli konudaki yaklaşımını ortaya koymaktadır. Toplumun bireylerin toplamından değil de toplulukların (kom, komün- Kürtçede ‘kom’ kelimesi topluluk anlamındadır) toplamından oluştuğunu söylemek, insanın varoluş ve var kalış hâline dikkat çekmek kadar; erkek egemenlikçi, devletçi sistemin dayandığı bireyciliğin de ne denli hakikat dışı ve anormal olduğunu ortaya koyar.

Özgürlük Toplumu Birleştirir

Toplum da, yukarıda belirttiğimiz gibi, farklılıkların birliğidir. Öte yandan tüm oluşlar gibi toplumda ruh ve beden, enerji ve madde, anlam ve yapı ikiliğinden oluşur. Yani oluş hem ruhtur hem de beden; hem enerjidir hem maddedir; hem anlamdır hem de yapı. Toplumun ruhu, yani anlamı ise komünallik, dayanışma bilinci ve özgürlüktür. En küçüğünden en büyüğüne toplumsal formlar bu temelde bir araya gelir ve birlikte yaşar. Bu ruhtan kopuş, birlikte yaşamı, birbirini tamamlamayı engeller. İşte günümüz koşullarında toplumu bir arada tutan özgürlük ve dayanışma bilincine demokratik ulus diyoruz. Yani tarihsel toplumun ruhunu demokratik ulus kavramıyla ifadelendiriyoruz.

Bu yönüyle demokratik ulus, toplumun zihniyet, ruh, enerji, anlam dünyasına karşılık gelmektedir. Dolayısıyla demokratik ulus, ortak zihniyeti paylaşılanların birlikteliği oluyor. Kan bağıyla değil de ortak zihniyetle bir araya gelmiş bir ulus anlayışıdır.

Yani zihni bir oluşumdur. Gerçekte insan ve toplumsal her şey inşa olduğundan, diğer ulus anlayışları da zihni oluşumdur. Ancak her birinin dayandığı zihni yapı farklıdır. Ulus-devlete varan milliyetçi ulus anlayışının aksine, demokratik ulusta esas olan ne sınıf, ne cins, ne etnisite, ne din, ne de coğrafyadır. Asıl olan, özgürlük ve dayanışma bilinci anlamına da gelen komünal zihniyeti paylaşmadır. Abdullah Öcalan'ın Barış ve Demokratik Toplum Çağrısı'nda vurguladığı "tarihsel toplum sosyolojisi"ne uygunluk da bu anlama gelmektedir. İnsan türünün varlık koşulu olan toplumsalın gelişimi, güzelleşmesi için bulmak ve bulunanı yapmak anlamına gelen politik-ahlaki duruş esastır. İnsanın var oluş hali olan toplumsallığı, toplumsal eylemi esas alma asıl olandır.

Demokratik ulus kavramsallaşmasının özünü oluşturan özgürlük kavramından; kendi olmak, kendini gerçekleştirme imkânı bulabilmek kast edilir. Kendi için ifade ve örgütlenme özgürlüğü olarak da anlaşılması mümkündür. Açık ki özgürlük, kendi olmayı zorunlu kılar. Başkalaşan özgür olamaz. Bu yönüyle kendi kalmak, benzeşmemek, kendi olarak var olmak, evrensel bağı koparmamak kaydıyla özerk yani özgür olmayı gerektirir. Öte yandan dayanışmayla da insan türünün varoluş koşulu olan toplumsala göre yaşam kast edilmektedir. Tüm toplumsal sorunların kaynağındaki bireycilikten arınma ve insan türünün yaşam şekli ve toplumsal sorunların gelişmesine kapalı olan komünal yaşam kast edilmektedir.

Toparlarsak, demokratik ulus zihniyeti; özgür-eş, yani özgür ve eşit yaşamı, insan türünün varoluş ve var kalma hali olarak görme anlamındadır. Birey-birey, birey-toplum, kadın-erkek, insan-doğa ve tüm toplumsal farklılıklar arasındaki ilişkiyi özgür-eşit temelde kurgulama ve o temelde yaşama anlamına gelir.

Demokratik Ulus Bedenleştikçe Oluşur

Açık ki salt zihniyet düzleminde kalmak, bahsedilen özgür-eşit yaşamı gerçekleştirmeye yetmeyecektir. İnsan ve toplumun doğasını barındıran bu zihniyetin bedenleşmesine ihtiyaç vardır; aksi takdirde sadece güzel fikirler toplamı olmaktan kurtulamaz. Çünkü oluşun gerçekleşmesi, varlaşma için salt ruhsal boyut

yetmez. Bir de bu ruha uygun bir bedenleşme gerekir. Aksi takdirde var olma sağlanmış olmaz. Bu yönüyle ruhun cisimleşmesi gerekir; yani ruh bedenine, enerji maddesine, anlam da yapısına kavuşmalıdır. Aksi halde hiçlikten kurtuluş mümkün olmaz. Bu bedenleşme, varlaşma yolunda en önemli husus ise ruh ile beden bir doku uyumsuzluğu yaşamamasıdır. Çünkü toplumsal tarih böyle örneklerle doludur. Yani beden ruha, madde enerjiye, yapı da anlama uygun olmalıdır. Aksi halde ortaya bir ucube de çıkabilir. Nitekim özü demokratik olan pek çok ruh, kendisiyle uyumlu bir bedene kavuşamadığından devletleşerek ucubeleşmiştir. Sonuç ise tarihsel toplum açısından hüsrana dönüşmüştür. O nedendir ki Abdullah Öcalan, "Özgürlük amacı kadar araçlarının da temiz olmasını gerektirir" demektedir. Yani ruh ile beden, enerji ile madde, anlam ile yapı birbirine uygun olmalıdır.

Çünkü toplumsal tarih şunu yeterince kavratmıştır: Egemenlerin yol ve yöntemleriyle toplumsal amaçlara ulaşmak mümkün değildir. Bu tarih boyunca olmamıştır ve güncelde de mümkün olmamaktadır. Toplumsallık, komünallik, simbiyotik ilişki, paylaşma, bir ve bütün olma; özü bencillik ve eşitsizlik olan iktidarcı ve devletçi yöntemlerle inşa edilemez. Halklar ve toplumsal doğa adına sayısız deneme, ne yazık ki kötü sonuçlandı; egemene benzeşme ve ruhsal yozlaşma gerçekleşti.

Bu açıdan toplumun çoklu doğasına dayanan demokratik ulus zihniyetinin bedenleşmesi de bu zihniyete uygun olmak durumundadır. Aksi takdirde yukarıda belirttiğimiz doku uyumsuzluğu ve egemene benzeşme durumu yaşanır. Madem toplumun doğası çokludur, toplum çokluk'un birliğidir, o hâlde toplumun örgütlenme, bedenleşme biçimi de böyle olmalıdır. İşte tıpkı toplum gibi, farklılıkların eşitçe birliği anlamındaki toplumsal örgütlenme biçimine ise demokratik konfederalizm, dar anlamda ise demokratik özerklik diyoruz. Yani demokratik ulus ruh olarak tanımlanırken, bu ruha uygun bedenleşme ise demokratik konfederalizm olmaktadır. Toplum açısından ruh-beden, enerji-madde, anlam-yapı bütünlüğü; demokratik ulus-demokratik konfederalizm (demokratik özerklik) olmaktadır.

Demokratik konfederalizm veya demokratik özerklik ile kast edilen ise, siyaset biliminde belirtildiği

gibi bir coğrafya parçasında sınırları çizilmiş bir inisiyatif alanı oluşturmak değildir. Daha felsefik, yaşamsal bir şeyden, evrensel oluşum ilkelerinden bahsedilmektedir. Gerçekte kendi olmayı, Xwebûn'luğu mümkün kılan özgürlük alanı kâst edilmektedir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, toplumun kendi özüne uygun şekilde gerçekleşmesi için bu ikisinin birlikte olması zorunludur. Yani nasıl ki ruh ve beden, enerji ve madde, anlam ve yapı birlikteyse, varoluş için bunlar birbirini koşulluyorsa; demokratik ulus ve demokratik konfederalizm (demokratik özerklik) de birbirini koşullar. Biri olmadan diğeri olmaz. Yani günümüz insan toplumsallığının formu olan demokratik ulusun özüne uygun var olabilmesi için, demokratik konfederalizm temelinde bedenleşmesi gerekir. Bu ise erkek egemenlikçi-devletçi sistem koşullarında toplumsal yaşamın yeniden inşasını gerektirir. Dolayısıyla insan olmak, insan kalmak isteyenlerin önünde devasa bir toplumsal inşa çalışması görevi durmaktadır. Açık ki her inşa gibi bu inşa da zihniyet ürünü olacaktır. O hâlde toplumsal yaşamı özüne uygun şekilde inşa edebilmek için zihniyetin doğru, güzel, iyi ve özgür olması; eş deyişle toplumsal olması zorunludur. Aksi takdirde yine yanlış, zararlı ve amaca hizmet etmeyen inşalar gerçekleştirmek kaçınılmaz olur.

Peki, demokratik ulus zihniyetini özgür-eş yaşam temelinde bedenleştirirken, yani inşa ederken pusulamız ne olacaktır? Nasıl bir düşünüş tarzıyla hareket edeceğiz ki yanlış yapmayalım, toplumsaldan sapmayalım? Nasıl bir inşa gerçekleştireceğiz ki özgür-eş yaşamın önünde engel olarak duran toplumsal sorunları çözelim ve yeni toplumsal sorunların ortaya çıkmasına toplumsal bünyeyi kapatalım? Açık ki bu sorular insanlaşma, insan kalma yolunda hayati önemdedir. Doğru ve yeterli cevaplandırılmaması halinde, toplumsal doğayla doku uyumsuzluğu anlamına gelecek gerçekleştirmelerin olması kaçınılmaz hale gelir.

Çözüm, Erkek Egemenlikçi Olamaz

Tekraren belirtmek gerekir ki, toplumsal sorunların insan eliyle çıkarılan sorunlar olduğunu gözettiğimizde, bu sorunların çıkmasının nedeni

yanlış zihniyet inşalarıdır. Detaylandırırsak, tarihte demokratik komünal değerlerin savunusunu yapan, bunun için egemenlere karşı mücadele veren tüm sistem karşıtı çıkışların, hiyerarşik devletçi sistem içinde erimelerinin nedeni, devletçi sistemden kendini kurtaramamalarıdır. Geçmişin ulusal kurtuluş hareketleri olarak tanımladığımız etnisite direnişleri, geçmişin sosyal demokrat hareketleri olarak tanımladığımız peygamberlik çıkışları, her türden ezilen sınıf kalkışmaları, Marksist gerçekleştirmeler (reel sosyalist sistem, ulusal kurtuluş hareketleri ve sosyal demokratlar) ve daha niceleri az bedel ödediklerinden, eksik çalıştıklarından dolayı sistemin içinde erimediler. Zihniyetleri önemli ölçüde devletçi olduğundan, model olarak da devleti tüm sorunların çözüm anahtarı olarak gördüklerinden eridiler.

Yani araç olarak belledikleri devlet, amaçladıkları özgürlük, eşitlik, adalet vb. demokratik komünal değerleri yuttu. Bu kaçınılmazdı, çünkü devletin mayası ve özü bozuktu. O, Taoizm'de söylendiği gibi "kaçınılmaz kötülüktü." O nedenle kapitalist sistem içinde erimemek ve sistem karşıtı tüm güçlerin özlemlerini başarıya ulaştırabilmek için merkezi uygarlık sisteminden ve onun güncel versiyonu olan kapitalist moderniteden kopmak zorunludur. O açıdan toplum için gerçek kurtuluş, merkezi uygarlık sisteminden ve onun günümüzdeki temsilcisi kapitalist moderniteden kopuştur.

Çünkü merkezi uygarlık sistemi ve onun günümüzdeki temsili konumundaki kapitalist modernite bir kölelik düzenidir. Marksizm kölecî dönemi sadece doğal toplumla feodal dönem arasına sıkıştırırken, gerçekte hiyerarşik devletçi sistem, tüm dönemleriyle birlikte bir kölelik sistemidir. Abdullah Öcalan, doğal toplum ile devletin çıkışına kadarki dönemi "hiyerarşik aşama" olarak tanımlar. Bu dönemde henüz bildik anlamda kölelik olmamasına karşın, jerontokratların (yaşlı bilge, şaman ve güçlü avcının koalisyonu) eğilimi bu olduğundan ve toplumun organik olan yapısından ilk kopuş bu dönemde geliştiğinden, bu dönem "Köle Toplumun Doğuşu" olarak adlandırılır. Bilinen kölecî dönem "Köle Toplumun Oluşumu", bilinen feodal dönem "Olgunlaşmış Kölelik Dönemi", bilinen kapitalist modernite dönemi de "Uygarlığın Krizi" anlamına gelmek üzere "Genelleşmiş ve Derinleşmiş Kölelik" olarak tanımlanır.

Bu tarih okumasına göre tarih ve toplum hep ileriye doğru hareket etmez. Kaynağını Newtoncu paradigmanın “düzgün doğrusal hareket”inden alan ve tarihin hep ileriye doğru aktığını düşünen görüş, gelinen aşamada hem kuantum fiziğinin ortaya koyduğu yeni veriler temelinde yanlışlanmıştır hem de güncel yaşam, tarihin ve toplumun hep ileriye doğru akmadığını yeterince ortaya koymuştur. Yaşanan onca toplumsal sorun, ekosistemin yok edilmesi, ulus-devletlerin yol açtığı dünya çapındaki amansız savaşlar, insanlarda yaşanan derin kölelik, şahlanan bireyciliğin yarattığı devasa sorunlar; tarihin, insanlığın hiç de zannedildiği gibi ilerlemediğini, bilakis bir gerilemenin yaşandığını ortaya koymaktadır. Merkezi uygarlık güçleri, tarihi kendisinden ibaretmiş ve gerçek tarih kendisinin tarihiymiş gibi yansıtırsa da ve bu konuda gerçek anlamda bir tekel olsa da, gerçekte merkezi uygarlık sistemi bir sapmadır; insanlıktan düşme hâlidir. O, toplumsal doğaya uygun olmamak anlamında anormaldir. Bu nedenle de insanlığın ilelebet, hem de kapitalizm koşullarında bu sistemle yaşaması mümkün değildir.

Yazının başına dönersek, insanlık ya kendi varoluş koşulu olan toplumsallığı yok ederek kendi kökünü kurutacaktır ya da bu anormal sistem aşılacaktır.

Çözümün Anahtarları:

Ne yazık ki, erkek egemenlikçi-devletçi sistemin çıkışı nedeniyle toplumsal tarihte esasta iki temel zihniyet, yaşam tarzı ve buna bağlı olarak paradigma yaşanmaktadır. Bunlardan ilki, kaynağını ilk toplumdan alan, toplumun doğasına uygun olan canlıcı zihniyettir. Her şeyi canlı ve bütünlüklü gören, bu nedenle de herhangi bir toplumsal ve ekolojik sorun yaratmayan bu zihniyet; ilk insanın, ilk toplumun, aynı anlama gelmek üzere toplumsal doğanın zihniyetidir. Bu zihniyetin (animizm şeklinde de okunabilir) toplumsal hakikate ne kadar uygun olduğunu, aradan geçen binlerce yıldan sonra kuantum fiziği de “her şeyin canlı olduğunu” söylediğinde insanlık daha iyi anladı. Bu zihniyetin en temel özelliği, canlılığı ve bütünlüğü bir’de gerçekleştirmiş olmasıdır. Yani zihinsel ve bedensel bütünlük vardır. “Hakikat bütündür” tespitin tüm

özellikleri, bu dönemde olduğu gibi yaşanır. Toplum tüm bileşenleriyle bir bütündür. Cinsler bir bütündür. İnsan-doğa bir bütündür. İnsanın kendisi bir bütündür, parçalanmış değildir. İnsanın düşündüğü ile yaptığı, yaptığı ile yapması gereken aynıdır. Her iki zekâ türünde denge vardır. Doğadan insan toplumuna da geçen simbiyotik ilişkidir. Bu, aynı zamanda neden “tüm hakikatlerin kaynağı olarak toplumsal doğa”yı gördüğümüzü de açıklar.

Bu zihniyetin karşıt kutbunda da, nesneleştiren erkek egemen zihniyet ve ondan doğan devletçi paradigma yer alır. Bu zihniyete en genel anlamıyla “özne-nesne zihniyeti” diyebiliriz. Bu zihniyet, oluştuğu ilk günden beri yaşamı ve toplumun her alanını parçalamayı en temel işi bellemiştir. Oluş için gerekli olan ikiliklerden birini aktifleştirirken, diğerini pasifleştirmekte; birini büyütürken, diğerini küçültmekte; birini güçlendirirken, diğerini güçsüzleştirmekte; özcesi birini özneleştirirken, diğerini de nesneleştirmektedir. Bunu egemen insan (tanrı-kral)-ezilen insan (köle, kul), erkek-kadın, insan (erkek) – doğa ilişkisine yedirerek, çok sistematik bir şekilde teorileştirmiştir. Bunu mitolojik, dini, felsefi ve aydınlanmacı bilimsel yöntem dönemlerinde de görmek mümkündür. Başta Sümer mitolojisi olmak üzere tüm devletçi mitolojiler; özellikle tek tanrılı dinler, Uzakdoğu’da en belirgin olarak Brahmanizm; başta Pisagor, Platon ve Aristo olmak üzere bilinen şanlı filozoflar; Galileo, F. Bacon, J. Locke, Descartes ve Newton gibi modernist paradigmanın temellerini atan bilim insanları, kendi kafa yapılarına göre bu özne-nesne zihniyetini mükemmel bir şekilde örmüşlerdir.

Oluştugu günden günümüze kadar özne-nesne zihniyetinin temsilcileri; toplumu parçalayıp sınıflar yaratarak demokrasi sorunlarını; kadın-erkek ilişkisini egemen-köle denklemine oturtturarak cinsiyetçiliği; insan-doğa birlikteliğini ve bütünlüğünü insandan (erkekten) “yana” bozarak da ekolojik sorunları yaratmıştır. Böylelikle insan-insan, erkek-kadın, insan-doğa ilişkilerinden oluşan ve insan türünün varoluş biçimi olan toplumsal yaşamın genomuyla oynanmıştır. Erkek egemenlikçi sistem, bu doğal ikiliklerde demokrasi, cinsiyet ve ekolojik sorunlar yaratarak; gerçekte insanın insanca var olması ve var kalması koşullarını ortadan kaldırmaktadır.

İşte Abdullah Öcalan'ın "demokratik, ekolojik ve kadın özgürlükçü toplum paradigması", erkek egemenlikçi-devletçi sistemin üzerine kurulduğu üçlü sacayağını yıkarak yerine yaşamı özüne uygun şekilde yeniden kurmayı, inşa etmeyi öngörür. Bu yönüyle belirlenen demokratiklik, ekolojilik ve kadın özgürlükçülük boyutları öylesine belirlenmiş hususlar değildir. Her üç ayağın da kesinlikle özüne (toplumsal doğaya) uygun olarak yeniden örülmeye ihtiyacı vardır. Gerçek kurtuluş ve özgür-eşit yaşamların inşası, eşitlik-özgürlük mücadelelerinin başarısı tamamen buna bağlıdır. Bu temelde;

a) Demokratik Olmak

Yeni paradigmanın insana ve topluma bakışı organiktir. Bu anlayışa göre, "Big Bang'den beri evrene yayılmış olan gerçekliklerin toplamı" olarak insan, evrensel bir hamledir. O, kendinden önceki tüm evreni kendisinde barındırması itibarıyla mikrokozmostur. Bu nedenle de insan varoluşsal olarak güçlüdür. Ontolojik olarak bu kadar güçlü olan bir insanın nesneleştirilmesi, egemenlerin köleleştirici bir inşası olup reddedilmelidir.

Birinci doğanın bağrından bir hamle halinde çıkan ikinci doğa olarak insan, varoluşsal olarak toplumsaldır ve insana dair her şey de toplumsal olmalıdır. O nedenle, varoluşsal olarak tüm insanlar toplumun gelişimi, güzelleşmesi için yoğunlaşır, arar ve bulur. Tüm bu edimler "politika"dır. Politik insanın toplumsala dair bulduklarını uygulaması, pratikleştirmesi edimleri de "ahlak"tır. Böylelikle insanı ontolojik olarak "toplumsal", "ahlak ve politika"yı da insan türünün genetiği, özü olarak tanımlar. Bu durumda politik boyutla canlılık, ahlaki boyutla da toplumsallık bir araya getirilmiş olur. Böylelikle tüm insanlar, kendi potansiyellerine uygun bir pratikleşme imkânı bulmanın yanı sıra simbiyotik bir bağla birbirine bağlanır. Herkesin aktif, eş deyişle demokratik özne ve simbiyotik ilişkiler çerçevesinde de birbirine her yönüyle bağlı olduğu böylesi sağlıklı bir toplumda herhangi bir demokrasi sorununun yaşanması mümkün değildir. Söz, tartışma ve karar yetkisini topluma veren bu doğrudan demokrasi sisteminde, toplumsal yarılmalara, hiyerarşilere, sınıflaşmalara yer yoktur. Her birey, her topluluk,

özcesi her farklılık, kendi biricikliği içinde özgür ve eşit toplumsal yaşamı inşa eder. Açık ki kimsenin kimseden üstün olmadığı, herkesin kendi biricikliği içinde ele alındığı böylesi bir toplumda bilinen anlamda demokrasi sorunlarının yaşanması söz konusu olamaz; var olan sorunlar da çözülür.

b) Ekolojik Olmak

Yeni paradigma ekolojiktir. Ekolojik bilinci en temel bir ideolojik bilinç olarak ele alır. Ekolojiyi dar çevrecilikten ayırır. Ekolojiyi çevrecilikle sınırlı ele alan yaklaşımları, kapitalist modernist sistemi reformdan geçirme ve bu sistemin ömrünü uzatma temelinde değerlendirir. Tüm ekolojik sorunların, toplumsal gerçeklikten sapmış "insan", yani egemenlerin eliyle gerçekleştiğini bilir.

Toplumu da ekosistemi olan ve mevcut durumda bütünlüğünü yitirmiş bir gerçeklik olarak görür ve toplumun ekolojisine kavuşmasıyla (farklılıkların parçalılıktan kurtularak birbirini tamamlamasıyla) tüm ekolojik sorunların halledileceğini değerlendirir. İnsanların simbiyotik (karşılıklı beslenme) ilişkiyi tekrardan oluşturdukları ölçüde, her türden toplumsal sorunun yanı sıra ekolojik sorunların da çözüleceğini belirtir.

Bu paradigmanın evren anlayışı animisttir. Bu paradigma evreni canlı ve özgürlük ereklı görür. Evreni, özünde dayanışma, yardımlaşma, birbirini tamamlama, bir olma ve dengenin olduğu bir canlı organizma olarak görür. İnsanı da evrenin bir gerçekleşmesi olarak "ikinci doğa" olarak tanımlar. İnsan-doğa ilişkisini, ana-çocuk ilişkisine benzetir. Hiyerarşik devletçi sistemle bütünlüğünü yitirmiş olan bu ilişkiyi, "üçüncü doğa" diye tanımladığı evrede, yeniden bilinçle örmeyi amaçlar.

"Mikrokozmos" olarak gördüğü insanı, evrenin efendisi olarak değil, tüm öncesini kendisinde barındıran ve doğanın diğer gelişmelerine karşı sorumlu biri olarak görür. Kendini hiyerarşik devletçi sistemin yarattığı kadavra kişilikten kurtarmış, içsel bütünlüğünü yakalamış bir insanın, evrenin tümüne hassas ve duyarlı yaklaşacağı bilinciyle hareket eder ve capcanlı bir evren içinde yaşadığını idrak eder.

c) Kadın Özgürlükçü Olmak

Kadını bir cins olmaktan çok, bir değerler toplamı, bir yaşam tarzı ve sistem olarak ele alır. “Doğal”, “organik”, “komünal” veya “ahlaki-politik toplum” diye tanımladığı ilk toplumu, ana-kadın etrafında şekillenen bir toplum olarak değerlendirir. Hiyerarşik devletçi sistemi, ana-kadın öncülükli komünal topluma karşı bir çıkış olarak ele alır. Devletçi sistemi, erkek egemenlikçi zihniyete, “güçlü kurnaz adam”a dayandırırken; toplumun hakikati olan ilk toplumu da komünal zihniyetli “ana-kadın”a dayandırır. Erkek egemenlikçi sisteme karşı özgürlük, eşitlik, demokrasi eksenli yürütülen mücadelelerin, tıpkı amargi örneğinde olduğu gibi (Sümerce bir kelime olan amargi hem ‘özgürlük’ hem de ‘anaya dönüş’ anlamındadır), kadına dönüş arayışları olduğunu söyler. Tüm toplumsal sorunların, kadının öncülük ettiği sistemden kopulduğu için yaşandığını ve bu sorunlara ancak kadının duygu yüklü zekâsıyla çözümler bulunabileceğini belirtir.

Kadına yabancılaşmayı yaşama yabancılaşma, ondan uzaklaşmayı da yaşamdan uzaklaşma olarak görür. Kadınla yaşamı özdeş görür. Jin-jiyan (Kürtçe kadın ve yaşam aynı kökten gelir) denklemini özümser; kendini buna uygun hâle getirmeyi, insan olmanın temeline yerleştirir. Buna ulaşmak için de, kadın aleyhinde gelişmiş olan birinci cinsel kırılganın (devletin gelişip kurumlaşmasıyla kadının eski gücünü yitirdiği ilk dönem, Babil Yaratılış Destanı Enuma Eliş’te sembolize edilir) ve ikinci cinsel kırılganın (tek tanrılı dinlerde kadının varoluşsal olarak yaşadığı ‘ikinci olma’ hâli) aşılaraq, verili erkekliğin aleyhine bir üçüncü kültürel kırılganın yaşanmasını gerekli görür.

Kadın köleliğini, sınıf ve ulus köleliğinden öncelikli görür. Bu nedenle de tüm özgürlüklerin temeline, bu kaynak olan köleliği kurutmayı koyar. Yani kadının özgürleşmesiyle tüm toplumun da özgürleşeceğini savunur. Toplumun özgürlük düzeyini de, kadının özgürlük düzeyi ile ölçer. Her iki cins arasındaki uyumu ve birbirini tamamlamayı da “özgür-eş(it) yaşam” olarak kavramlaştırır. Bu kavramlaştırmayla yaşamın herhangi bir biçiminden değil, hakikatinden bahseder. Yaşamı öyle anlar, öyle kurgular ve yaşar. Her iki cinsi varoluşsal olarak toplumsal görmekle

birlikte, yaşamın kadın etrafında şekillendiğini; yaşamı, erkek egemenlikli sistemin aksine, kadın merkezli tanımlamak gerektiğini değerlendirir. Tüm bunların gerçekleşmesi için de özgürlük arayışında olan kadın ve erkeğin, her iki cinsi yabancılaştıran erkek egemenlikçi ideolojiye karşı, ucunda zaferin olduğu mücadeleye davet eder. Verili erkekliğin aşılmasını, alt edilmesini, gerçek kadın ve gerçek erkek olabilmek için zorunlu görür.

Sonuç Yerine

Çok özet şekilde belirtmeye çalıştığımız bu paradigma, genelde devlet odaklı, özelde de kapitalist modernist yaşamdan kopmak isteyen bireyin, örgütün, toplumsal kimliklerin, toplumların nasıl hareket etmeleri gerektiğine ilişkin bir çerçeveyi verir. Kuşkusuz ki, içi daha da doldurulmak suretiyle daha yetkin hâle getirilebilir. Ancak bu üçlü sacayağından herhangi birindeki bir aksamaya, toplumsal yaşamı hastalıklı kılar. Bunlar bir bütündür, ayrıştırılamaz. Her üçü de önemine uygun bir şekilde gerçekleştirilmeyi gerektirir.

Paradigma evrensel bakış açısı olduğundan ve “yeni” diye tanımlandığından, açık ki verili devletçi paradigmadan her şeyiyle kopar. Yanı sıra, ezilenler adına hareket ettikleri hâle devletçi paradigmaları nedeniyle sistemin içinde erimekten kurtulamayanlardan da ayrışır.

Bu temelde, demokratik ulus zihniyeti ve demokratik konfederalizm bedenleşmesi temelinde özgür-eş(it) yaşamın inşası gerçekleşir. Paradigması ve inşa edici zihniyeti böyle olan bir yaşamda, mevcut toplumsal sorunlar çözüldüğü gibi, yeni toplumsal sorunların çıkmasına karşı da bünye korunaklıdır. Toplumsal doğaya uygunlukları; toplumsal sorunların çözümünde ve yaşamın özüne uygun şekilde yeniden inşasında demokratik ulus zihniyeti ve demokratik konfederalizm örgütlenmesini rakipsiz kılar. Toplumsal sorunların çözümü, özgür yaşamın inşası ancak böyle gerçekleşecektir.

içindekiler için tıklayınız...